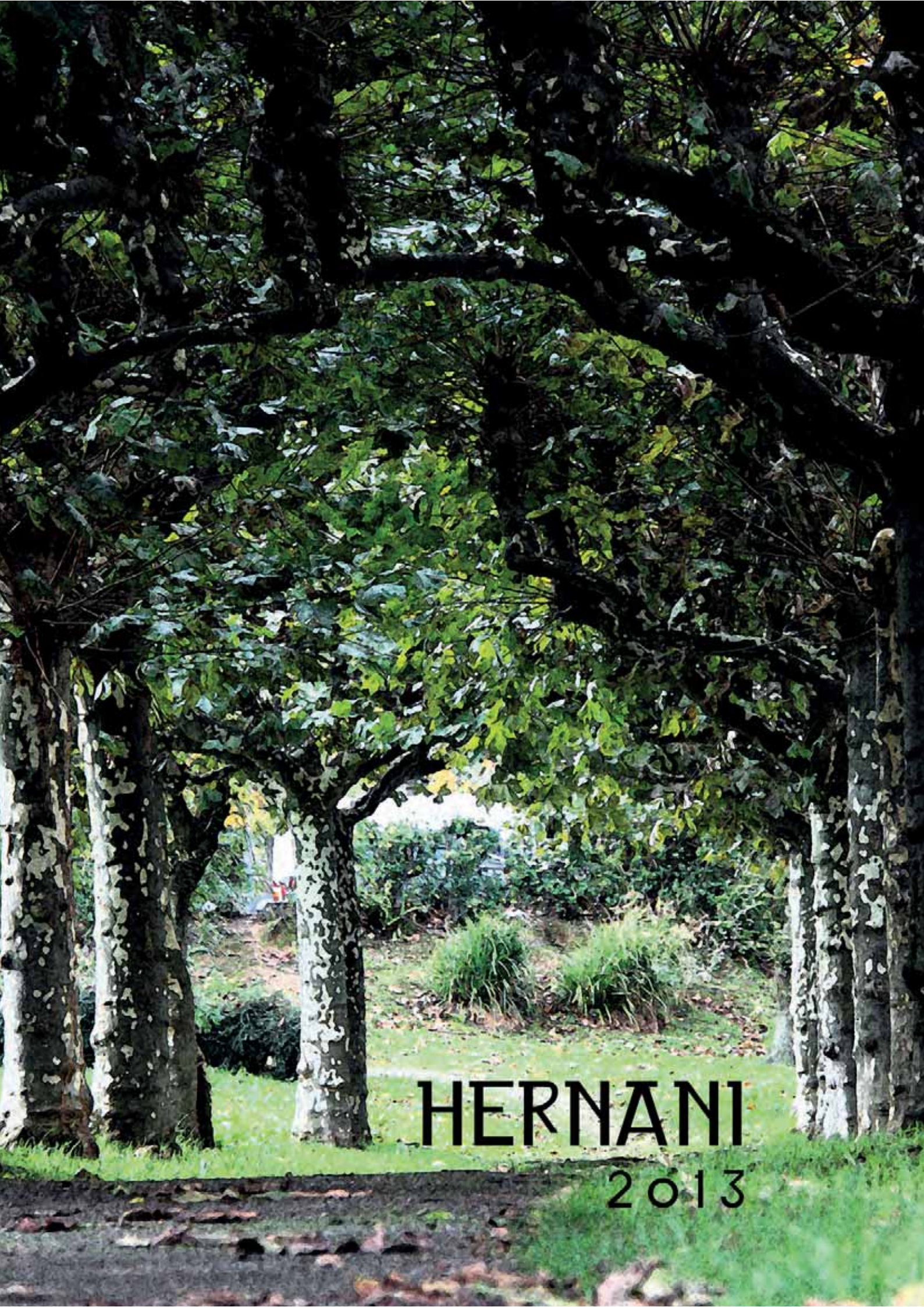


A photograph of a park with large trees and a grassy area. The trees have thick, mottled bark and dense green foliage. The ground is covered in grass and fallen leaves. The text "HERNANI" is overlaid on the bottom right of the image.

HERNANI

2013

HERNANI 2013

UDAL ARTXIBO ZERBITZUA
SERVICIO DE ARCHIVO MUNICIPAL





HERNANI 2013



UDAL ARTXIBO ZERBITZUA
SERVICIO DE ARCHIVO MUNICIPAL

20. URTEKARIA 2013
XX ANUARIO 2013

Diseinu eta maketazioa: GRAFIKOKI
Azala: Jesús Mari Gómez "Txuso"
Lege-gordailua: SS-403-1993

Artikuluetan azaltzen diren iritzien erantzule idazlea bera da.
Las opiniones expresadas en los artículos son responsabilidad exclusiva de sus autores.

AURKIBIDEA

1.	Hernaniko Ibilbide sarea - Hernani ezagutuz	08
	Mendiriz Mendi Elkarte - Aranzadi Zientzia Elkarte - Hernaniko Udala	
2.	Semdinli, ciudad kurda hermanada con Hernani	14
3.	<i>Vespa velutina</i> edo liztor beltza (Asiako liztorra)	17
	Marijo Garcia (Udal Lan Arriskuen Prebentziorako teknikaria)	
4.	El lagarto verde del joven Britten y Hernani	26
	Alberto Gosá y Valvino Balvuela	
5.	Hernani, krisiaren atzaparretan	31
	Eñaut Agirre	
6.	Xabier Plaza, Suitzan bizi den hernaniarra	33
	Irati Sarasua Arabaolaza	
7.	KOXKA Elkarte	36
8.	Goiz Eguzki, mucho más que un hogar para jubilados	41
	Juan F. Manjares	
9.	Luis Telleria: "El azeri aporta sostenimiento a la Azeri Dantza" - Azerikeriak	45
	Jon Odriozola	
10.	Hernaniko gotorlekuak (II): Karlistadetako oroitzapenak	53
	Alfredo Moraza Barea (Aranzadi Zientzia Elkarte)	
11.	El caserío Bidaurreta	62
	Francisco Javier Yarza / iketarch	
12.	Iturmendiko jentil zuloa	68
	FELIX UGARTE Elkarte	
13.	ERRAPIA Taldea	70
14.	Iosune Marin eta Ane Galardi, abeslari eta musikariak	86
	Leire Goñi Iradi	
15.	Velázquez, Hernani y el mito de Acteón	90
	José Ángel Yanci Urtasun	
16.	Uztapide eta Hernani: "Ernaniko plazak izketan baleki"	93
	Jon Odriozola	
17.	Crónica 2012ko kronika	99

AGURRA

Urtero bezala, esku artean duzue 2013ko urtekaria. Hemen herritar askoren lan eta gogoeta interesgarriak aurkituko dituzue, gure herriaren historia, aspaldikoa zein hurbilekoa, urtean zehar notizia izandako gertakariak edo herriko elkarteek egiten duten lanaren berri izateko baliagarria den argitalpena.

Aurten ere baditugu aipagarriak izan diren gertakariak, adibidez Zubietako errauste planta proiektua betirako bertan behera geratu izana, Aldundiak eta erraustegia eraiki behar zuten enpresen arteko akordioa sinatu ondoren. Denon ahaleginari esker, hamar urte baino gehiagoz Gipuzkoan izan dugun mehatxua desagerrarazi dugu; herritarrek egindako apustu politikoaren emaitza da, herritarren garaipena, guztiok egindako lanaren garaipena.

Bestalde herri mailan, kirol instalakuntzen inguruko hausnarketa prozesua egin dugu, bertan banakako herritarrek eta eragile desberdinek parte hartu dutelarik. Kirolaren eta jarduera fisikoaren ikuspegia aberastu eta osatu dugu, esparru honek duen eragin zabalarekiko hausnarketa interesgarriak eman direlarik. Hemendik aurrerako plangintza zehaztu dugu eta Udalak aurrerantzean gauzatuko dituen ekintzak bideragarri egiteko konpromisoa hartu du.

Aipatzekoa da ere bai Udalak eta Berriak Merkataritza Elkartek martxan jarritako "Hernani txartela". Txartel honekin herriko zein edozein lekutako komertziotan erosketak egiteaz gain, kiroldegira sartzeko aukera ematen du eta liburutegirako bazkide txartel bezala funtzionatuko du.

2013 urtean Hernanin unibertsitate mailako ikasketa zentro bat inauguratu dugu. Mondragon Unibertsitateak ingeniariitza bi titulazio berri eskaini ditu ikasturte honetatik aurrera, titulazio berri horiek honakoak dira: energia ingeniariitza eta prozesu industrialetako ekoteknologiako ingeniariitza.

Bukatzeko, urtekarian jasotako lanen egileak eta irakurgai interesgarri hauek argitaratzeko lanean aritu diren guztiei, gure herriko kronika jasotzen laguntzeagatik eskerrak eman nahi dizkiegu, eta zuei irakurle zaretenei tarte atsegin bat igaro dezazuen opa nahi dizuegu.



HERRIKO ONDAREA EZAGUTZEKO MODU EZBERDIN BAT:

HERNANIKO IBILBIDE SAREA

Mendiriz Mendi Elkartea
Aranzadi Zientzia Elkartea
Hernaniko Udala

HERNANIARROK EZAGUTZEN AL DUGU HERNANI?

Hernaniko Ibilbide Sarearen hastapenei buruz hitz egin nahi badugu, 2007 urtera egin beharko dugu atzera. Urte hartan, Aranzadi Zientzia Elkarteko eta UPV/EHUKo iker-tzaileek "Hernaniko natura ondarearen azterketa" izene-ko lana burutu zuten Udalarentzat. Lan honetatik ondorio ezberdinak atera zituzten. Horietatik bat izenburuan bota dugun galderaren erantzuna: hernaniarrok ez dugu Hernani ondo ezagutzen. Gizarte gero eta urbanizatua-go honetan, hirigunea ezaguna zaigun arren, Hernaniko

baserri eta mendi guneak gero eta urrunago ditugu, gero eta gutxiago ezagutzen ditugu, eta horrek bere ondorio kaltegarriak ditu, baina bat bereziki azpimarratzekoa: Hernaniko ondarea ez ezagutzea.

ZEIN ONDORIO SOR DITZAKE HERNANIKO ONDAREA EZ EZAGUTZEAK?

Hernaniko ondarearen ez ezagutzak, ondarearekiko gertutasun eza dakar, eta gertutasun ezak, ahaztea. Ehunka urtetan hernaniarren ahotan ibili diren gertakizun, kon-

daira, bertso, ipuin eta gertaera historikoetaz eta toponimoetaz ahazteak Hernaniko ondarearen desagertzea ekarriko luke.

Udalak garbi izan zuen honen aurrean zerbait egin beharra zegoela eta horrela, Aranzadi Zientzia Elkartek, Mendiriz Mendi Elkartarekin batera, Hernaniko Ibilbide Sarea osatzea proposatu zuen. Hernaniko Ibilbide Sarea, bat zetorren lortu nahi ziren helburuekin eta moduekin. Hernani, mendiarekiko zaletasun handia duen herria da eta herri urbanizatua denez, ibilbideen eraketak, herrian bertan aisialdiaz gozatzeko aukera ere ematen zuen. Eta noski, Hernaniko ondarearen puntu garrantzitsuenetari-koetatik igarotzen zen bide sare berri baten eratzeak, on-darea hernaniarrengana modu atseginean gerturatzea eragingo zuen. Dударik ez zegoen bada: has gaitezen Hernaniko Ibilbide Sarea sortzen!

HERNANIKO IBILBIDE SAREA: SOILIK HERNANIARRONTZAT?

Sarearen eraketak helburu nagusi bat bazuen ere, segituan hasi zitzaizkion helburu gehiago gehitzen. Izan ere, Turismoaren gaiak gero eta indar handiagoa zuenez herrian, ezin ziren Hernani ezagutza etor zitezkeen bisitariak ahaztu. Honela, sarea diseinatzeko jarri aurretik, lau helburu nagusi bete behar zituela adostu zen:

- Hernaniko kultura, historia eta natura ondarea ezagutaraztea.
- Aisialdirako aukera eta gune berriak ahalbidetzea.
- Turismo berdea herrira erakartzea.
- Herriko ikastoletan Hernaniko ondarea lantzeko aukerak ematea.

Lau helburu hauek ardatz harturik, ibilbideek izan behar zituzten ezaugarri ezberdinak finkatu ziren:

- Zirkularrak izan behar zuten: gune berean hasi eta bukatu behar zuten.
- Nahiz eta beste udalerrietatik pasa, Hernanin hasi eta bukatu behar zuten.
- Adin ezberdinetako pertsonentzat diseinatuak eta zailtasun ezberdineko bideak behar zuten izan.
- Ibilbide bakoitzak, intereseko gune ezberdinetatik pasatu behar zuen.
- Ibilbideek, ahal zen heinean, ezin zuten elkarren artean gurutzatu.
- Ibilbideak ondo balizatuak eta markatuak behar zuten egon.
- Bide bakoitzari buruzko eta pasatzen zen gune bakoitzari buruzko informazioa zekarren esku-orriak atera behar ziren.
- GPS bidezko track-ak hartu behar ziren ibilbide bakoitzarentzat.
- Ibilbide Sareak Interneten, sarean, behar zuen izan.
- Ibilbideak, ezaugarri hauek betetzeaz gain, erakargarriak behar zuten izan.

Helburuak eta ezaugarriak zeintzuk izango ziren erabakita, ibilbidearen diseinuari ekin zitzaion.

HAMAICA IBILBIDE AUKERATZEKO

Eta honelaxe, Mendiriz Mendi Elkartek eta Aranzadi Zientzia Elkartek, elkarlanean eta Udalaren laguntzarekin, aurreko helburu eta ezaugarriak beteko zituzten hamaika ibilbide ezberdin diseinatu zituzten. Ezberdinak izanagatik, ordea, bazituzten ezaugarriak komunean, eta honela ibilbide sarea izango zena hiru multzo nagusitan banatzea erabaki zen:

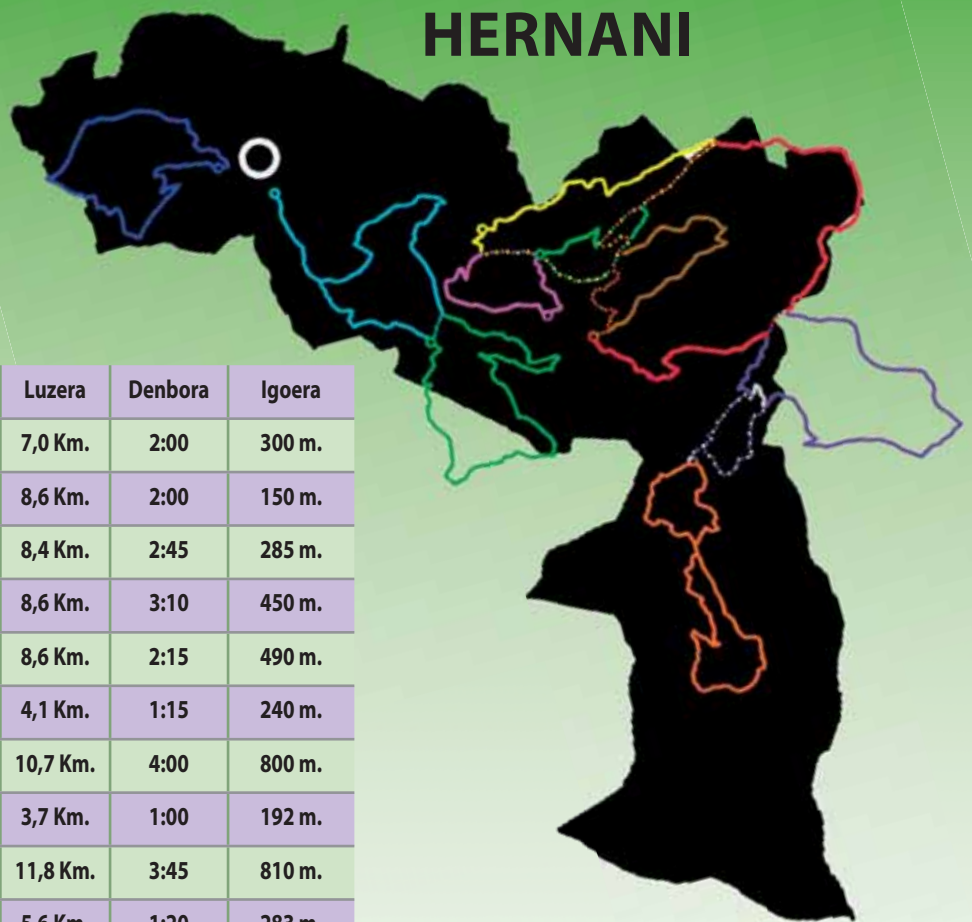
IBILBIDEEN KLASIFIKAZIOA			
	Urdinak	Homologatuak	Libreak
Zenbat ibilbide:	4	3	4
Balizatuta:	Bai	Bai	Ez
Markak:			Ez
Izena:	HIU	PR- / SL-	Ez
Noren ardura:	Hernani	Diputazioa	Hernani
Homologatuak:	Ez	Bai	Ez

- **Ibilbide urdinak:** Aiako Harria Natura Parkearen eremua zapaltzen ez duten ibilbideek osatzen dute eta marka zuri eta urdinez daude margotuak. Hauei dagozkien esku-orriak urdin kolorekoak dira.
- **Ibilbide homologatuak:** Aiako Harria Natura Parkearen eremua zapaltzen duten ibilbideak dira. Euskal Mendizale Federazioak, Foru Aldundiak eskatuta, diseinatu, markatu eta balizatuak dira. Hauei dagozkien esku-orriak lila kolorekoak dira.
- **Ibilbide libreak:** Aiako Harria Natura Parkearen barruan zein kanpoan egonda, balizatu eta markatu gabeko ibilbideak dira. Hauek egiteko esku-orrietako deskribapenak jarraitu behar dira nahi eta nahi ez. Esku-orriak arrosa kolorekoak dira.

MOTA ETA EZAUGARRI EZBERDINEKO IBILBIDEAK, GOZATZEKO ETA IKASTEKO DISEINATUAK

Luzera, malda, metatua, iraupena, zailtasuna... kontuan eduki beharreko ezaugarriak dira ibilbideak diseinatzerako orduan. Izan ere, pertsona bakoitzak ez du mendirako joera berdina, ezta zaletasun bera ere. Are gehiago, hezkuntzari eta etxeko txikienei gure ondarea ezagutarazi nahi badiegu, ibilbide motzak eta erakargarriak egon behar zuten, baina goiz osorako mendi buelta handiagoa eta gogorragoa nahi duenarentzat ere zerbait pres-tatu beharra zegoen. Bide batzuk, asfaltotik eta herritik gertu, besteak bidezidorretik eta herritik urrun, ibilbide bakoitzak bere ezaugarriak ditu eta hori da Hernaniko Ibilbide Sarearen ezaugarri ederrenetariko bat: aukera zabala duela.

HERNANI



Ibilbidea	Izena	Markak	Luzera	Denbora	Igoera
Santa Barbara	HIU-1		7,0 Km.	2:00	300 m.
Sagardotegiak	HIU-2		8,6 Km.	2:00	150 m.
Oindiri bira	HIU-3		8,4 Km.	2:45	285 m.
Urruzuno	HIU-4		8,6 Km.	3:10	450 m.
Epele	PR-Gi 1002		8,6 Km.	2:15	490 m.
Ereñotzu	SL-Gi 1002		4,1 Km.	1:15	240 m.
Oberan	PR-Gi 1001		10,7 Km.	4:00	800 m.
Larregain			3,7 Km.	1:00	192 m.
Osokori bira			11,8 Km.	3:45	810 m.
Latse			5,6 Km.	1:20	283 m.
Aparrain			3,7 Km.	1:15	285 m.

Ibilbide bakoitza banaka azaltzea alferrikako lana litzatekeenez, hemen aurkeztzen dizuegu ibilbide bakoitzaren ezaugarri nagusiak biltzen dituen taula, irakurleak sarearen deskripzio orokor bat behintzat izan dezan.

HERNANIKO KULTURA, HISTORIA ETA NATURA ONDAREA PAUSUZ PAUSU EZAGUTZEN

Herriko ondarea ezagutaraztea zen helburu nagusienerikoa eta bideak aukeratzeko orduan ere, pisu handia izan du puntu honek. Arestian aipatu den moduan, diseinaturiko ibilbide bakoitza Hernaniko ondarearen parte den intereseko guneetatik pasatzen da. Ibilbide bakoitzean, gutxienez 3-4 puntu aukeratu dira, kasu batzuetan, agian gehiago ere jartzea bazegoen arren. Hauetaz gozatzeko lekuri hoberena, dudarik gabe, mendia den arren, hemen Hernaniko udalerrian topa daitezkeen gune interesgarri batzuk aurreratuko ditugu, irakurleari puntu hauetara joateko tentazioa sortzeko asmoz edo.

Hernani herriko erdigunetik atereaz, edota Ereñotzu, Epele, Latse edo Ugaldetxotik irtenda, Santa Barbara, Akola eta Aparraingo atsedenera ederrak ezagutzeko aukera izango dugu. Baso ezberdinetatik paseatuko gara: Ezteizar, Pagosarde, Azerilepo eta/edo ezezaguna bezain zabala den Oberango pagadian barrena galduko gara; eta Mospelango zokoa, Aparrain, Epele eta Ereñotzuko baso misto eta harizti ederrak zeharkatuko ditugu. Bailara malkartsu eta estuetan barneratuko gara. Purgatorio errekek, Usoko errekek eta Epele errekek urteetan

zehar sortu dituzten bailaretatik esaterako. Mendi tontor txiki eta era berean ederretara igoko gara, Santa Barbarako gotorlekutik eta/edo ezezagunagoa den Saratsetako lepotik ikus daitezkeen bista ederretaz gozatzeko. Igorin-Akolako estazio megalitikoak igaroko ditugu, edo Muniskue ederrean, dolmenen albotik pasako gara. Hernaniko historia ezagutuko dugu Santa Barbarako gotorlekura igotzean, Latseko fabrikatik igarotzean, edo Fagollagako zubia, karobiak, Txirritaren oroitarria eta Comète sareko monumentua ezagutzean. "Hitz egingo" digute, "hitz egin" historiaz, Koronelarriko, Argurutzeko eta Jibraltarreko harri bereziek, mugarriek eta artamugarri misterioetsuek. Kultura eta natura aberastasun hau guztia gugandik oso gertu dago, zain, ibilbide hauek eginez guk noiz ezagutuko.

INFORMAZIO GUZTIA ESKU-ORRIETAN ETA HERNANIKO UDALEKO WEBGUNEAN

Bost urte luzeetako lanaren ondoren, 2012ko azaroan, Mendiriz Mendi Elkartek antolatutako Mendizale Astearen ekitaldi nagusian aurkeztu zitzairen "Hernaniko Ibilbide Sarea" herritarrei. Bertan, jendez betetako Biteri kultur etxeko areto nagusian ibilbide bakoitzari zegozkien azalpenak eman ziren eta hauen esku-orriak banatu zitzaizkien herritarrei.

Herritarrek banaturiko esku-orrietan ibilbide bakoitzari dagokion informazioa ikusi ahal izan zuten. Hala nola, izenburua, kodigoa, marken kolorea, luzera, iraupena,



malda, deskripzio orokorra, hasiera puntura iristeko modua, informazio praktikoa, mapa, ibilbidearen deskribapena, utm koordinadak, eta intereseko puntu bakoitzari dagokion informazioa, kokapena mapan eta argazkia.

Esku-orriak doakoak dira eta Hernaniko Biteri kultur etxean aurkitzen den Turismo informazio puntuan daude eskura eta baita Biteri kultur etxeko parean jartzen den Turismo informazio gunean ere. Bestalde, Ereñotzu ingurukoentzat Ereñotzuko Udalean eta tabernan ere lor daitezke eta Epeleko auzotarrek Irubide Jatetxean dute gunerik gertukoena.

Baina esku-orrietaz gain, ibilbide bakoitzak ere badu bere track-a osatua eta beraz, GPSaren laguntzaz bidea osatu nahi duen edonork, ez du web gunera joan eta deskargatzea baino egin beharrik. Gainera, track-arekin batera, bideari dagokion informazio guztia jaitsi ahal izango du erabiltzaileak doan .pdf formatuan. Hauxe da web gunearen helbidea:

www.hernani.net/eu/herria/ibilbideak

URTE ERDIAN, HERNANITIK MADRIL ETA TOULOUSERA, FERIAZ FERIA

Ibilbide Sarearen bidea oraindik ere motza den arren, urte erdian gure herriko esku-orriek Euskal Herritik kanpoko hiri ezberdinak bisitatu dituzte. Turismo feria ezberdinen aitzakiaz, Iruñan ospatu zen Nafarroako NAVARTURen, Donostiako Kursalean ospatu zen SEVATURren, Madrilgo FITURren eta Toulouseko MAHANA-n egon dira Hernaniko ibilbideak, eta nola ez Hernaniko ondarea.

Dudarik ez da, hasiera bateko helburua hernaniarroi gure ondarea erakustea bazen ere, ibilbideen erakargarritasunak inguruko herrikoak eta urrutixeagokoak ere ari dituela erakartzen Urumeako bailarara. Hilabete batzuk baino ez dituen Hernaniko Ibilbide Sareak hasiera oparoa izan duela esan dezakegu harro.

IBILBIDE SAREA: HERNANIARREK HERNANIARRENTZAT EGINA

Azpimarratzekoa iruditzen zaigu aipatzea, Ibilbide Sarearen eraketan parte hartu duten pertsona guztiak hernaniarrak direla. Hauen ilusioa eta lanerako gogoari esker burutu ahal izan da bost urtetako proiektu luze hau. Mila esker laguntza eskaini diguten guztiei:

Ibilbide Sarearen diseinua, eraketa eta testuen sorrera:

- Jesus Mari Azkue (Mendiriz Mendi).
- Iñaxio Sanz Zalakain (Mendiriz Mendi).
- Iñaki Sanz-Azkue (Arantzadi Zientzia Elkarte).

Ibilbide urdinen balizatzea eta markaketa (Mendiriz Mendi Elkarte):

- Jesus Mari Azkue.
- Joxe Miguel Olló "Kixko".
- Iñaki Zuza.

Hernaniko Udala:

- Gurutze Amigorena (Turismo teknikaria).
- Olatz Urrutibeaskoa (Ingurumen teknikaria).
- Jesus Mari Gómez "Txuso" (Artxibo teknikaria).
- Roxario Pikabea (Landazaina).

Laguntzaileak:

- Jose Zuza "Txé".
- Juan Aginaga.

CONOCIENDO EL HERNANI DESCONOCIDO:

HERNANI EZAGUTUZ

Visita guiada del año 2012.

Durante los cinco años en los que se ha trabajado en la creación de la Red de Senderos de Hernani, el club de montaña Mendiriz Mendi y la Sociedad de Ciencias Aranzadi, en colaboración con el Ayuntamiento de Hernani, han organizado una visita guiada anual para dar a conocer los recorridos que componen dicha red. Estas visitas guiadas, más conocidas como "Hernani ezagutuz", han servido, a su vez, para acercar el patrimonio natural, histórico y medio ambiental del municipio a los hernaniarras y a personas interesadas de fuera de Hernani. Para ello se han realizado cuatro salidas que han contado con la colaboración de dos miembros de Aranzadi: el historiador responsable del Archivo del Ayuntamiento, Jesús Mari Gómez "Txuso" y del biólogo Iñaki Sanz-Azkue, ambos hernaniarras.

Además de estas visitas guiadas, enfocadas para adultos, dentro del mismo proyecto, Mendiriz Mendi ha organizado una salida anual por Hernani, destinada a los más pequeños de la casa.

Tanto las salidas para los más jóvenes, como las visitas guiadas organizadas para adultos han sido un verdadero éxito y han contado con muchísima asistencia de gente. Desde 2009 hasta 2012, las visitas guiadas han contado con un mínimo de 81 personas el primer año y un máximo de 130 el último. Las salidas para niños también han ido aumentando año tras año, con 45 niños el primer año y 120 el último.

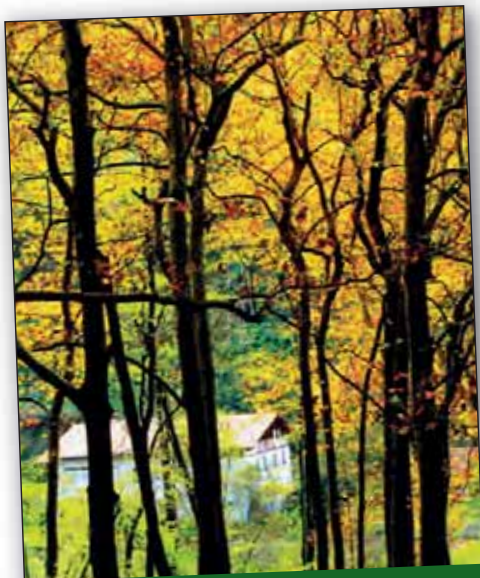
El proyecto "Hernani ezagutuz" que finalizó en 2012, coincidiendo con la presentación pública de la Red de Senderos de Hernani, ha demostrado que Hernani tiene un rico patrimonio que debemos conservar y proteger. Pero también nos ha demostrado que el valle del Uru-mea puede ser un lugar apropiado para atraer a turistas que pueden estar interesados en el turismo activo y en el patrimonio del valle.

HERNANI EZAGUTUZKO AZKEN EKITALDIAN, HERRIKO PARAJERIK EDERRENETARIKOAN UTZI GINTUEN PACO SECOREN OMENEZ:

*Hernani ezagutuz jaialdi ederra
antolatzen da herrian.
Udaletxea, Mendiriz Mendi
ta Aranzadi batian.
Aurten eguna tristea izan da
lagun bat zendu zen mendian.
"Paco" rekin ez gara ahaztuko
bizi garen bitartian.*

Antton Garin ("Txinparta" koadrila).





Aparraingo basoa



Pagosardeko basoa

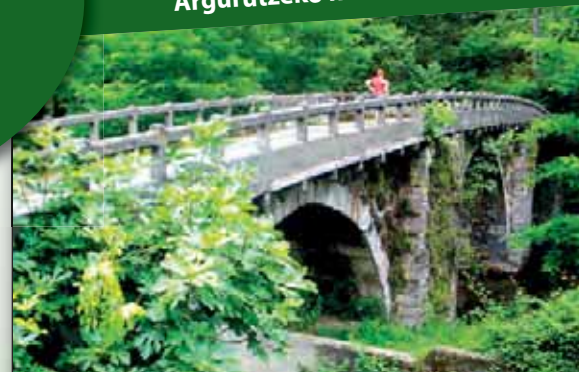


Argurutzeko harkaitzak

KULTURA ETA NATURA
ABERASTASUN GUZTI
HAU GUGANDIK OSO
GERTU DAGO, ZAIN,
IBILBIDE HAUEK
EGINEZ GUK
NOIZ EZAGUTUKO.



Latseko fabrika zaharra



Fagollagako zubia



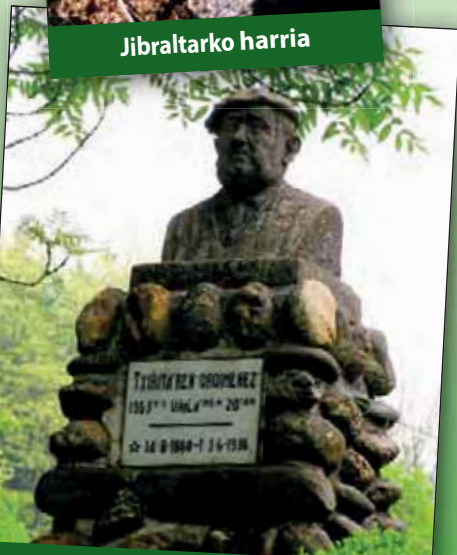
Jibaltarko harria



Hernaniko
Udala



Fagollagako fabrika zaharra



Txirritaren orogarria



"Sagastietako lepoa I" trikuharria



ARANZADI

zentzia elkartea · society of sciences
sociedad de ciencias · société de sciences

SEMDINLI, CIUDAD KURDA HERMANADA CON HERNANI



Fotografía:
Hernaniko KRONIKA

La ciudad de Semdinli (Kurdistan) es la última población hermanada con Hernani. Meses atrás, sus representantes nos visitaron, entre ellos su alcalde Sedat Töre, y entonces se formalizó dicho hermanamiento.

Semdinli, geográficamente situada al E. de Turquía, es una ciudad fronteriza con Irán (a 53 km al E. de la ciudad), Irak (117 km al SO); a 210 km al N. se encuentra la ciudad turca de Yüksekova. La superficie de la ciudad es de aproximadamente 1.452 m² y se encuentra a una altitud de 1.450 m, eso sí enclavada en una región propiamente montañosa (montañas Zagros).

Según el censo de 2009, en la ciudad (región) de Semdinli viven 11.553 ciudadanos, siendo el 99 % de la población de origen kurdo.

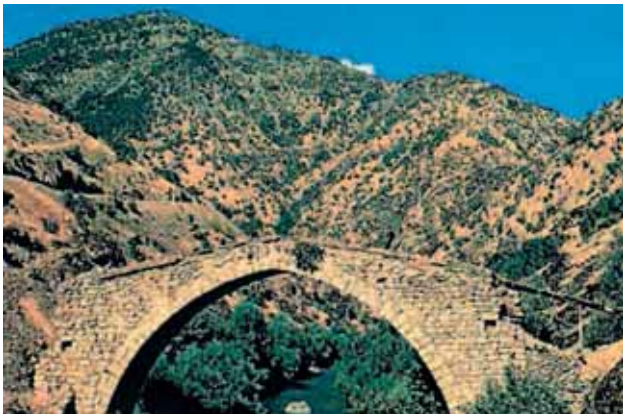
Semdinli es una ciudad de larga historia, en la que desde época antigua se han asentado civilizaciones milenarias, ejemplo de ello son las huellas que de esas civilizaciones se pueden encontrar en la región; eso sí, la ciudad, a lo largo de los siglos, ha sabido preservar su propia identidad.

Su principal fuente de riqueza, y forma de subsistencia, motivado por su situación geográfica, proviene del comercio transfronterizo "ilegal" ya que el gobierno turco no favorece la apertura de la frontera en la zona.



HISTORIA

Semdinli es una zona, como hemos dicho, montañosa, en la que históricamente, desde el Neolítico, se han ido sucediendo asentamientos de distintas civilizaciones; demostrado por el millar de muestras arqueológicas descubiertas en 1956. Estos restos atestiguan que allí, en Hakkari (Kar-da-ka), durante el Neolítico, se produjeron asentamientos de grupos humanos que vivían de la caza y de la cría de animales, así como de la agricultura.



A lo largo de su historia, la región fue colonizada por medos, babilonios y persas. Ya en época helena (griega), el escritor y el luchador griego Ksenephone, que visitó la región, la denominó con el término de Kurdaklar. Antes, se cree que estuvo dominada por las civilizaciones sumeria (se llega a afirmar que los primeros en allí asentarse fueron miembros del clan Hakan) y de los acadios. Posteriormente, se asentarían urartianos y asirios.

A finales de la Edad Media (según cronología occidental), las tropas musulmanas conquistaron la región, tras vencer el sultán Selim el Severo en la Batalla de Caldiran; así ya fue gobernada por el Imperio Otomano en 1514.

Esta dominación otomana se prolongó prácticamente, hasta el siglo XX, cuando la región fue hasta 4 veces ocupada por Rusia. El 24 de noviembre de 1917, fueron expulsados definitivamente los ejércitos rusos.

El Ayuntamiento de la ciudad se creó en 1946.

Desde 1984 es constante el enfrentamiento entre el PKK (Partido de los Trabajadores de Kurdistán) y el Estado.



GEOGRAFÍA

Como ya hemos comentado, la región y ciudad de Semdinli (Kurdistan), geográficamente situada al E. de Turquía, es una ciudad fronteriza con Irán, Irak y Turquía (Yüksekova). Se trata de una región, también ya comentado, montañosa, y en ella se ubican profundos valles (montañas Zagros): el bosque ocupa el 45% de la región (en su mayor parte, robles); el 41% de la superficie no es apta para la agricultura, y el 4% de los campos se utilizan como prados sólo durante cuatro o cinco meses al año. Las tierras cultivables vienen a ocupar aproximadamente el 4% de la región.



El tulipán invertido es una flor que crece sólo en la región de Semdinli.

LUGARES TURÍSTICOS

La ciudad, debido a su larga historia, cuenta con numerosos lugares históricos. Entre ellos: el Palacio de Kayne, el Palacio de Kelat, el Puente de Piedra, la Lápida Antigua, mausoleos, la Iglesia Derares, Vapur (ferry) Hill, la cárcel Plateau y la Iglesia Bendur.

Además, es una región de gran riqueza paisajística.



CULTURA

En Semdinli, como se ha apuntado, entre Irán, Irak y Turquía, además de mantenerse viva la cultura kurda, perviven elementos y tradiciones culturales de estos tres países. Estas diferentes culturas se reflejan en el día a día, en las distintas condiciones y modos de vida: en la forma de vestir, el ocio, el folclore, la alimentación, etc.

Aún así, Semdinli mantiene su propia cultura, plasmada en su original y/o propia manera de vestir. Son a destacar, además, una característica danza folclórica, y el duzele, un instrumento musical de viento que no se encuentra en ningún otro lugar del mundo. Son todo un espectáculo las concurridas bodas que se celebran en la región. La ciudad es especialmente conocida por la hospitalidad, amabilidad y cercanía de sus gentes. El entretenimiento más antiguo de las gentes de la región es el dengbejlik.



ECONOMÍA

Si bien en el pasado el medio de vida se fundamentaba en la cría de animales (ovejas y cabras), en la actualidad, y aunque las características climatológicas y geográficas sean apropiadas para la ganadería, debido a la prohibición de ir a las mesetas y la evacuación de los pueblos durante la década de 1990, esta ocupación es muy poco frecuente en la región. Ello ha provocado que la tasa de desempleo sea muy alta.

Hoy en día, los principales medios de vida son la fruticultura, la apicultura y el comercio transfronterizo, entre otros. Es a destacar también, la comercialización de coloridas alfombras realizadas a mano.



La ciudad es especialmente famosa por su miel, y de hecho, los médicos han comprobado que la miel de Semdinli es beneficiosa para el tratamiento de varias enfermedades. Es por ello, por lo que se reciben pedidos de miel desde otras ciudades, e incluso desde distintos países. Este efecto curativo de la miel se debe a la diversidad y los millones de flores y especies de plantas existentes en la región.





VESPA VELUTINA

EDO LIZTOR BELTZA (ASIAKO LIZTORRA)

Marijo Garcia Goiburu (Hernaniko Udaleko Babes Zibileko Teknikaria)

Vespa velutina nigrithorax tamaina handiko liztorra da (30 mm-rainokoa), eta jatorriz Asiakoa.

2004an Frantziara iritsi zen, eta urte gutxiren buruan kolonizatu zuen herrialdearen hego-mendebalde osoa, 2010ean Gipuzkoa eta Nafarroara iritsi zen.

2011ko azaroaren 14an espezie inbaditzaile exotikoa izendatu zuten, 1628/2011 Errege Dekretuaren bitartez. Loreen nektarrez, fruta helduz eta harrapatzen dituen erle eta beste intsektu batzuek lortzen duen proteinen bidez, elikatzen da.

Vespa velutina gure lurraldean dagoen Europako liztorraren oso antzekoa da (*Vespa crabro*, tamaina: 40 mm). Hala ere, gorputzaren kolorea belzkara du, sabelaldearen azken zatia eta buruaren zati bat izan ezik; horiek laranja kolorekoak ditu, eta hanken muturrak horiak.



Vespa velutina



Vespa crabro

Elikadura.

Batez ere intsektuak jaten dituzte: ximeletak, arrak, armiarmak, eta gehien bat erleak (% 50-70). Horretaz gain, hildako animalien haragia, loreen eta fruten zuku azukretuak.



Portaera.

Erleengan. Erlauntzaren aurrean ehizatzen ditu erleak.

Gizakiaren aurrean. Habiaren ondoan arriskutsuak dira. Habiatic 5 metrora baino gertuago jarritz gero, erasota sentitzen dira, eta defendatzen dira.



Hedapena.

Urtean 80 km-tik gora hedatzen dira.

Ugalketa.

Urritik aurrera agertzen dira arrak eta erreginak.

BIZI ZIKLOA





ERAGITEN DITUEN KALTEAK

Gizartearengan:

- Habiaren ondoan arriskua dago, erasota sentitzen baitira.
- Janari bila dabiltzan liztorrak pertsonak dabiltzan lekuetan agertzen dira: merkatuetan, terrazetan, hondartzetan...

Nekazaritzan:

- Ondutako frutak hozkatu eta hondatzen dituzte: mahatsak, sagarrak,...
- Fruta biltzaileentzako ziztadak jasotzeko arriskua handitzen da.
- Polinizazioan gabeziak ager daitezke (erle harrapariak dira eta erleek polinizazioaren %80a egiten dute).

Ingurumenean:

- Harrapari handia denez, xomorro espezie asko jartzen ditu arriskuan: tximeletak, erleak, armiarmak,...
- Bere moduko beste intsektuen lehiaketari denez, kaltea eragingo die (*crabro* liztorra)
- Polinizatzaileen gaineko eragin kaltegarri handia.

Erlezantzan:

- Udako eta udazkeneko ezti produkzioa gutxitzen da.
- Erasotzeko duen moduagatik:
 - Erle populazioa gutxitzen da.
 - Ezti eta lor-hauts sorrera gutxitzen da.
 - Liztor askok erasotzen badute, erlea ez da ateratzen erlauntzetik, ezta elikatzeko ere, eta horren ondorioz ez du negua igarotzeko adina janari eta gosez hil daiteke edo gaixotasunak ager daitezke.

¿NOLAKOAK DIRA HABIAK?

Habiak esfera-formakoak dira, eta eskuarki zuhaitzetan eraikitzen dituzte, bereziki espezie hostotsuetan. Noiz edo noiz pertsonen eraikuntzetan ager daitezke (etxeak, estalpeak, hormak, etab.), gehien bat hasierako habiak edo habi primarioak... Oso gutxitan egiten dituzte lurpean.

Garapen gorenera iristen direnean, 50 zm-ko zabalera eta 80 zm-ko garaiera izan dezakete.



BESTE LIZTOR BATZUEN HABIAK

Beste liztor espezie batzuen habiak *Vespa velutina*-ren habien antzekoak izan daitezke; hortaz, suntsitu baino lehen, ziurtatu egin behar da liztor beltzaren habia dela.

BERTAKO LIZTORRA ETA ASIAKO LIZTORRAREN HABIEN ARTEKO EZBERDINTASUNAK

VESPA CRABRO-REN HABIA

Kokapena.

Babestutako lekuetan (zuhaitzen enborretan, teilatuen azpialdetan, ganbaratan...). Sarrera, azpialdean dauka.



VESPA VELUTINA-REN HABIA

Kokapena.

Ekainera arte, babestutako lekuetan; gero, leku irekietan (zuhaitzak, teilatuak). Habiaren sarrera erdialdean dagoen zulo txiki bat da.



ZER EGIN DUGU HERNANIN?

Hernanin 2012ko uztailan hasi ginen habiak kentzen (Foru Aldundiak habiak suntsitzeko kanpaina martxan jarri zue-nean).

Udal barrutian jasotako datuen arabera, uztaila eta abendu bitartean, 52 habi ikusi ziren. Horietako 6 udal baliabideekin kendu ziren (udaltzainek eta landazainak), 11 suhiltzaileek; 13 Foru Aldundiko basozainek. Beste 18 habien abisuak jaso genituen azaro bukaera eta abenduaren bitarte, baina ez ziren kendu, ordurako hutsik bazeuden (erreginak hibernatzeko gordeta eta gainontzekoak hilda) eta neguan zehar bakarrik erortzen direlako.

Azpiko planoetan ikusi dezakegu kabi horien kokapena.



2012ko kanpaina bukatu zenean, datuak aurrean genituela, eta jakinda urte batetik bestera liztor beltzak asko zabaltzen direla (habi handi bakoitzeko 200 erregina inguru ateratzen dira, horietako %10a gutxi gora-behera bizirik daude udaberrian eta hasierako habiak eraikitze-ari ekiten diote), garbi ikusi genuen, batetik, ezin genuela utzi lan guztia suhiltzaileen eskutan, eta bestetik, ezin genuela itxaron uda iritsi arte zerbait egiteko, udaberrian ere (erreginak hibernatzetik ateratzen direnean) zerbait egin genezakeela.

Horretarako Ingurumen Saisetetik eta Babes Zibila Saisetetik harremanetan jarri ginen Erlezainen Elkarteko kideekin. Beraiekin adostua, udaberriko kanpaina antolatzea erabaki genuen, baina ez gure herrian bakarrik, Donostialdeko guztiekin batera baizik.

Otsailaren bukaeran izan genuen lehenengo bilera. Denbora aurrera joan ahala, udal gehiago sartu ziren kanpainan.

Denen artean adostua hau egitea erabaki genuen:

1. Fasea. Otsaila bukaeran eta/edo martxoaren hasieran, tranpak jartzea, erreginak harrapatzeko. Gaur egun oraindik erabiltzen diren likido erakargarriak selektiboak ez direnez, hau da, edozein intsektuei erakartzen diela, ezin dira nonahi jarri, ingurumeneko orekarako kaltega-

ria izan daitekeelako. Hori kontuan hartua horrela egitea erabaki genuen:

- Erlezainek erlauntzetan jarriko zituzten.
- Esperientzia pilotua bezala, herriko 10 puntuetan jarri ziren (kontuan harturik aurreko urtean non azaldu ziren behin betiko habiak).

2. Fasea. Habi primarioak suntsitzea, apiriletik aurrera.

- Foiletoak kaleratzea. Horietan erakutsi nolakoa diren bai *Vespa velutina*, baita habi primarioak ere, eta azaldu zer egin behar den horiek suntsitzeko (behar izanez gero udaltzainei laguntza eskatu eta beti ere hauei jakinarazteko non kendu den, erregistro bat eramateko).
- Apirila erdialdetik bukaera arte, hitzaldiak antolatu ziren foiletoetan ematen zen informazioa azaltzeko eta sakontzeko. Horretarako deialdi publikoa egin zen, herritar guztiei zuzendua, baita Udaleko web gunearen eta prentsaren bitartez ere.
- Oso inportantea da Udalari jakinaraztea non azaltzen diren habiak, hurrengo urteari begira kontrolatzeko.

Hernanin, apirilaren erdialdean jarri genituen 10 tranpa, astero joaten ginen ikuskatzea eta likido erakartzailea ber-ritzea. Maiatzaren erdialdean, *crabro* liztorrak erortzen ari zirela ikusi genuenean, erretiratu genituen. Ordurako 400 baino liztor beltza erregina gehiago erori ziren tranpetan.

VESPA VELUTINA = ASIAKO LIZTORRA

Ingurumenaren etsaia = denen etsaia

**Denen laguntza ezinbestekoa da:
zer egin dezakegu?**

HASIERAKO HABIAK SUNTSITU!

LANGULAK: 5 CM
ERREGINAK: 8,5 CM

1. eta 2. zatien artean: sarras moztu behar da

3. zatia: buria

4. zatia: botia

Burua: oso iluna

Gorrak: beltza

Hanka: hankara iluna

Aurpegia: gorria, hankara

Martxo eta maiatza bitartean egiten dituzte **hasierako habiak**. Horietako bakoitzeko erreginak beste habi bat egingo du, non 200 erregina inguru sortuko baititu.

Beraz, suntsitzen dugun hasierako habi bakoitzeko **200 erregina gutxiago izatea lortuko dugu.**

- Babes lekuetan egiten dituzte: teilatuak, leihoak, aterpeak, biltegiak...
- Tamaina txikiak dira: 5 cm.
- Kolore desberdina izan dezakete, eraikitzeo eraikitzeo egurraren arabera.
- Habi kentzearekin ez da nahikoa, **erregina akabatu behar da.**

ZER EGIN HABIA IKUSIZ GERO?

- Zeuk suntsitu dezakezu, emandako jarraitbideak jarraituz.
- Zalentzak izanez gero, **udaltzainei deitu**.
- **Beti**, nahiz eta zeuk kendu, **abisua eman udaltzainei**, jasota geratzeko non azaldu diren habiak.

NOLA SUNTSITU HASIERAKO HABIA

Eguzkia atera aurretik edo gorde eta gero egin behar da

- 1.- Poltsa batean sartu
- 2.- Etxean duzun edozein intsektizida bota
- 3.- Itxaron 20 minutu
- 4.- Kendu paretatik
- 5.- Suntsitu habia

GEHIGO JAKIN NAHI BADUZU AUKERA HAUEK IZANGO DITUZU:

Hernani: apirilak 18, 19:00etan Biteri Kultur Etxean.

Astigarraga: apirilak 23, 19:00etan, Udaletxeko Pleno aretoan.

Usurbil: apirilak 25, 19:00etan, Poltsa aretoan.

Ereñotzu: apirilak 27, 11:00etan, Ereñotzu Kultur Etxean (Apaiz etxea)

Andoain: apirilak 30, 19:00etan, Urigain Etxean.

Olarzun: maiatzak 2, 19:00etan, Udaletxeko Pleno aretoan.

ASIAKO LIZTORRA / AVISPA ASIÁTICA



Horrelako habiarik ikusten baduzue, ez ukitu, ez gerturatu eta jakinarazi udaltzainei
Si veis un nido como estos, no lo toquéis, no os acerquéis y avisar a la guardia municipal
Telf.: 943 24 89 00

Esan beharra dago, tranpak jartzearen inguruan eztabaida handiak daudela, erabiltzen den likido erakartzailea ez baitie bakarrik erakartzen liztor beltzei, gainontzeko intsektuei ere. Horregatik tranpa gutxi jarri genituen, eta *crabro* liztorra erortzen hasi zenean, erretiratu genituen. Edozein modutan, esperientzi positiboa iruditu zaigu, horrek lagunduko baitigu erabakitzen noiz, nola eta non egin hurrengo urteei begira.

Apirilean habi primarioak suntsitzeko esku-orria buzo-neatu genuen eta hitzaldiak antolatu genituen, bat Bi-

teriko kultur etxean eta beste bat Ereñotzun. Bestalde, herriko parke guztietan eta ikastetxeetan jarri genituen kartelak, habi primarioak nolakoak diren erakusteko eta ikusiz gero udaltzainei deitu behar zitzaizela adierazteko.

Garbi ikusten genuen herritarren parte-hartzea funtsezkoa zela, eta horrela izan zen. Informazioa ematen hasi bezain pronto hasi ginen deiak jasotzen. Apirilaren erdialdetik iraila arte 33 habi primario suntsitu ziren; horietako 8, herritarrak kenduta izan dira, eta gainontzekoak, udaltzainek.



Hernanin kendutako habi primario batzuk.

Behin habiak handitzen hasi, kentzearen lana askoz arris-kutsuago bihurtzen da, habi batean 6 - 12 liztor egotetik 2.000 arte iristen baita. Hori dela eta, 2012. urtean gehienbat suhiltzaileek egin zuten lan hori, baina aurreikusten genuen aurten ezingo zutela bere gain hartu lan guztia. Beraz, planteatzen hasi ginen habi suntsitzaileen boluntarioen taldea sortzea. Horretarako harremanetan jarri ginen suhiltzaile eta erlezain diren herritarrekin. Denak bere denbora librean laguntzeko prest azaldu ziren eta horri esker, 6 suhiltzaile eta 7 erlezain osaturiko taldea lortu dugu.

Abuztu bukaeran hasi ziren azaltzen behin-betiko habiak, beste urteetan baino beranduago. Pentsatzen dugu izandako negu luzeagatik izango dela, euria egiten duenean ezin baitute atera ez elikatzea ezta egurraren bila habiak eraikitzeko.

Artikulu hau idazten ari garenean (iraila bukaera), 10 behin-betiko habien abisu jaso ditugu. Horietako hiru, Donostiako suhiltzaileak kendu dituzte, beste bat udaltzainek eta boluntario baten artean, eta beste seiak habi suntsitzaile boluntarioen taldekideek.

Boluntarioen taldeari "Habi suntsitzaileen taldea" izena eman diogu, baina suntsitu baino, bere lana habiak pozoit-

tzea da. Suhiltzaileek egiten dutenean, pozoitu eta gero habia kentzen dute. Lan hori gauez egiten dute eta normalean auto-eskala erabiltzen dute, oso altu egiten baitituzte habiak.

Boluntarioek berriz, horrelako baliabiderik ez dugunez, pertika teleskopiko baten bitartez sartzen dute pozoia habietan. Hauek erabiltzen duten pozoia aukera ematen du egunez egiteko eta habia ez kentzeko. Zergatik? Pozoi horrek eragin luzea du; hau da, pozoia bota eta egun batzuetan jarraitzen die eragiten, beraz, nahiz eta botatzen dugunean liztor asko habiatik kanpo egon, habiara bueltatzen direnean kutsatu eta hil egiten dira, baita larbak ere. Pozoi horrek ez die eragiten odol beroko animaliei; hori dela eta, txoriak joaten badira larbak jatea, pozoiak ez die kalterik egingo.

Habia ez kentzeak arazo bat sortzen du, nahiz eta ez erabiltzaile egon. Hori saihesteko Foru Aldundiak emandako gomendioa ari gara jarraitzen: /R/ gorri bat margotzen dugu zuhaitzaren enborrean. Margotze hori zuhaitzen-tzako berezia den spray batekin egiten dugu, ez baitugu nahi zuhaitza kaltetu.

Plano onetan ikus daiteke non azaldu ziren habiak.



Azpiko argazkietan ikusi dezakegu gure boluntarioen taldekide batzuk kabi desberdinak pozoitzen:



Aterpe baserriko txakurren etxolan.



Pittikar baserrian.



Santa Barbara auzoan.

Artikulu hau bukatzeko, nahiz eta lehen esan, azpimarratu nahi dut herritarren aldetik jaso dugun erantzuna benetan zoriontzekoa izan dela, oso herri bizia dugula adierazten du horrek:

- Udaberrian kendutako habi primarioak herritarrei esker izan da, beraiek ibili baitira etxe inguruak begiratzeko eta zerbait topatu dutenean abisua eman dute.
- Kendu ditugun habi handiak ere herritarren abisuenatik izan da.
- Boluntarioen taldeak sortzeko ez dugu batere arazorik izan, esan zaien guztiek berehala eman zuten baiezkua.
- Hilabete pasata izan ditugu bi kabi (Aterpe baserrian

eta Pittikar baserrian) handitzen uzten NEIKERrek eramateko, habi handiak behar baitituzte liztor beltzari erakarriko dion feromona bat lortzeko. Azkenik, ezin izan dira horretarako erabili eta pozoitu ditugu.

Abendua arte jarraituko dugu habi handiak kentzen. Behin negua iritsi erreginak gordetzen dira negua pasatzeko, gainontzeko liztorrak hil egiten dira.

2014ko udaberrian berriro jarriko dugu kanpaina martxan eta berriro ere eskatuko diegu laguntza herritarrei. Adi denok, denon onurako baita egiten ari garena!

EL LAGARTO VERDE DEL JOVEN BRITTEN Y HERNANI

Alberto Gosá y Valvino Balvuenza



Las gentes de Hernani comprueban el crecimiento del maíz, a principios del siglo XX.

Plácido verano aquel de 1918, como eran los agostos de la época; también en Hernani, hemisferio norte, cuando los límites territoriales en las vidas de la gente (eso que llamamos los “naturales”) tenían que ver con la parcela heredada de los ancestros. No de los paleolíticos, excusa a la que algunos acudieron unos decenios después buscando genes, sino de los padres, los abuelos, o hasta los tatarabuelos (habrá que dar un corte, no se pueden llenar páginas a base de genealogía).

En aquel agosto de 1918 la hierba jugosa del caserío, superado el invierno húmedo y nada extraordinario, ajeno entonces el concepto meteorológico de las cosas que ha irrumpido ahora en nuestras vidas, con esto de las altas temperaturas y esos fenómenos destructivos que nos asombran, las manzanas (que es a lo que iba) estaban a punto de decidir el grado de acidez con el que se iban a

presentar en la sociedad local de consumidores el próximo invierno, con su aspecto más líquido, el tono dorado o simplemente amarillo y el apabullante brote de espuma, con esa fuerza arrasadora como la que, según algunos, tenía la ola que alcanzaba en tiempos no tan lejanos la tierra de Hernani. *Finis terrae*, tierra exterior que por entonces era Hernani, en la periferia, y no interior como algunos otros ahora la consideran, no sin cierta malicia. Como queriéndola asimilar a esa Guipúzcoa industrial, pero oscura, la caliza, de tan gris, que parece basalto negro. Así sus iglesias, esas cámaras selladas que guardan como un tesoro lo más oscuro y atrabiliario del hombre (aquí, con el *label* ‘Loyola’); aunque también la arquitectura civil, la fachada igual de gris. Pero decía que en aquel agosto de 1918, entre la hierba jugosa y las manzanas, hicieron efímera aparición gentes extrañas para la época y para el lugar. Para la época, porque parecía que el tiem-

po de los viajeros había agotado su cupo; para el lugar, porque a Hernani, después de Hugo, apenas llegaba nadie, ni siquiera en verano. Sus Majestades de Oriente (de la Plaza de Oriente) se quedaban en la vecina Concha, arena que acaparó la gloria de la costa. Y ahora nos parecerá extraño que nadie siguiera los pasos de Hugo, tras el brutal aroma romántico que pudo haber dejado impregnado en Hernani aquel gigante de la literatura. Pues por lo visto apenas lo dejó, pero como Hugo es un personaje circunstancial en esta historia, desaparece de ella. Aunque no lo hará sin que antes se sepa que Hugo visitó Hernani de tapadillo. Adelantado de un turismo todavía inexistente como concepto, tomó el landó o la diligencia desde la vecina Pasajes y en una hora se plantó en Hernani. Una jornada, tal vez con pernocta, fue suficiente para que Hugo decidiera que su bandido aragonés llevaría el nombre de la villa. Sólo una fuerte convulsión pudo sentir Hugo entre las callejuelas de Hernani, para tomar tan rápida e histórica decisión, que tampoco parece haber dejado huella en los naturales de la villa.

Después de Hugo pudo haberse producido un vacío de visitantes, o, en caso contrario, deberé prestar mayor atención a las crónicas, síntoma de una indagación insuficiente por mi parte. Si es así, pido disculpas al lector. Decía que sólo algunas individualidades –las podemos imaginar provistas de una gran lupa a la altura del ojo, gran desmesura, como un Holmes ya lanzado al ruedo de la posterioridad– se permitieron degustar el trazado dejado por el viajero romántico de tan efímero paso. Y dos de estas individualidades, en la Hernani de 1918, van a ser protagonistas decisivos de esta historia.

No es por azar, ese intangible al que con tanta frecuencia se agarran los científicos (por cierto, también surgidos

de aquellos tiempos de los que hablamos), que Valvino Balvuela y Edouard Britten –¿puede haber un apellido más universalmente británico?, aun cuando pueda parecer un contrasentido utilizar un calificativo tan grueso como el de “universal” frente a base geográfica tan exigua como la de unas cuantas islas (voy a dejar tan sólo esbozado este nuevo tema, que tampoco forma parte de nuestro objetivo)–, decía que no era por azar que ambos personajes coincidieran en Hernani en agosto de 1918. Porque, sencillamente, Valvino y Edouard viajaban juntos.

Las familias de Valvino Balvuela y Edouard Britten pudieron haber iniciado su relación en alguno de esos infrecuentes, o ciertamente poco extensos, episodios decimonónicos de tolerancia entre sus respectivas naciones (no voy a cometer la ingenuidad de valorar esta tolerancia en términos de altruismo o de buena fe). Por acudir a un escenario probable, imaginemos que las dos monarquías imperantes, tradicionalmente –¿evolutivamente?– impulsadas a la hibridación, destacaron en el telón de fondo de esta relación internacional. Es impensable una relación impostada para este caso de confraternización trasfronteriza, forjadas como estaban las dos familias en castas cultas, a cuyo rastro ha conducido una sencilla prospección heráldica, sin pretensión alguna.

Una sincera amistad era el verdadero telón de fondo de ambos personajes, no importaba su diferencia de edad. Se desconoce la causa y la época de su inicio, pero su presencia compartida en Hernani no se resiente por ello. Algo importante, imposible de eludir, les había juntado en aquel preciso momento de sus vidas: el lagarto verde de Hernani, que es el tercer personaje por derecho en estas líneas.



Una hembra de lagarto verde cargada de huevos, poco antes de enterrar la puesta.

De Valvino Balvuela no se sabe demasiado, aunque no parece que fuera parco en escritos, que deben yacer en algún cajón de desván, si bien una parte de sus diarios y artículos son accesibles, no sin esfuerzo minucioso en archivos y bibliotecas. Internet no ha debido hacer los honores al personaje, desdeñoso que fue de la modernidad. De Edouard Britten se conoce mucho menos aún, y es natural (luego veremos por qué). Del lagarto verde español se empezó a saber algo, en buena parte gracias a Edouard y Valvino, a raíz de su estancia en Hernani. Hoy en día es el más conocido de los tres (y éste sí que es pasto de la voraz internet).

El perfil académico de Balvuela –profesor de ciencias naturales, en el sentido cosmológico que caracterizó al último cuarto del siglo XIX– y su pasión por la naturaleza y sus entonces poco conocidos habitantes, le llevaron a horadar el prístino suelo ibérico con la paciencia, perseverancia y hedonismo propios de un paseante rousseauniano (obviemos el expolio forestal de los siglos precedentes, para quedarnos con la idea de que eso que ahora llamamos medio ambiente todavía brillaba en los albores del XX con retazos de luz propia). En esas virtudes coincidió con sus contemporáneos Fabre, en Francia, y Graells, en el solar patrio. Curiosamente, ambos eran antievolucionistas, contrariamente a Balvuela, pero no por eso éste dejó de cultivar su amistad, bebiendo de ellos la poesía emanada del trato que ambos próceres supieron dar a los pequeños animales, y dejando a un lado elegantemente la discusión de las ideas, que en sus maestros nos vemos impelidos a calificar como de una inconsistencia manifiesta. Aparte de esto, difirió de ellos en que su pasión y su pupila, más allá de los escarabajos y las mariposas, se posaron en los lagartos. Y al incipiente

conocimiento que la época tenía de estos reptiles tuvo la fortuna de contribuir Balvuela en un momento histórico esplendoroso, arropado en la figura gigante de Boscà, su mentor y maestro en el apenas horadado campo de la herpetología ibérica. Digámoslo, Eduard Boscà fue el patriarca de la herpetología española en el siglo XIX, y digamos igualmente que Balvuela se rodeó de la flor y nata de los especialistas de la época, que no eran muchos, en un país en el que la superchería judeocristiana campaba por sus respetos. Y si no que se lo digan a los lagartos; y ni que decir tiene a las serpientes...

Sólo el desapego de los fogones del poder y del éxito, que marcó la vida de Balvuela, hizo su nombre ilocalizable en los manuales básicos que marcaron a las generaciones siguientes de estudiosos de los reptiles. Más bien al contrario, su faceta lo llevó a relacionarse con los que, jóvenes, se iniciaban vocacionalmente en el mundo de la naturaleza. De ahí su colaboración con Britten, que alcanzó su cénit en aquel agosto de 1918, y que por esas fatalidades del destino no pudo prolongarse en entregas posteriores. Edouard murió a finales de ese mismo año, víctima de la gripe española que, ciertos familiares reticentes a su relación con personajes del sur, y sin fundamento científico alguno, achacaron a un contagio producido en Hernani. Entonces se desconocía el tiempo de incubación de la *influenza*, pero esa ignorancia no fue óbice para que la relación entre las dos familias entrara en barrena, rompiéndose definitivamente poco después. Queda como consuelo que para entonces Edouard ya estaba en otras esferas (hagamos esta concesión a lo oculto). La enconada situación tampoco afectó a las relaciones entre las monarquías de los dos países, que han seguido su curso normalizado hasta la actualidad, siempre en los círculos de la alta política. Es decir, se siguen in-



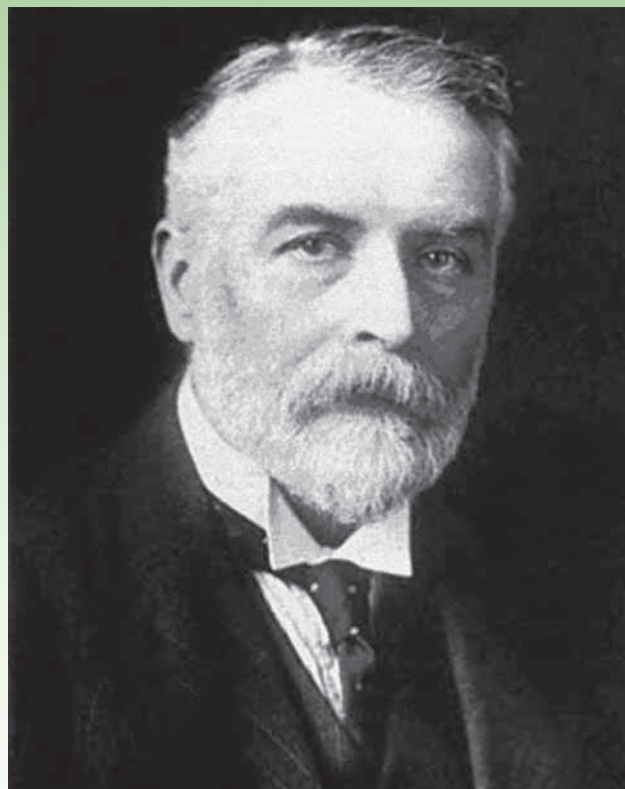
¡Cuántas experiencias zoofílicas (entiéndase en sentido etimológico) no se habrán vivido en lo que fue el caserío de Sagaredo, hoy demolido!

vitando mutuamente a las bodas reales de sus vástagos. En 1913, el adolescente Britten realizó su primer viaje a las Vascongadas. Iba provisto de una suma no desdeñable de libras, dispendio de su padre, que quería tenerlo de vuelta intacto pero revestido de una visible aura de madurez. Sabido es que la mejor manera de alcanzar ese punto es abrirse a la vida y afrontar sus secuelas desde la inseguridad de la penuria, pero el padre de Edouard no estaba dispuesto a que su hijo pasara por ese trance. Que volviera un poco menos maduro, pero entero. Además, debió pensar que no todas las tierras vascas que acogieran el periplo de su hijo iban a estar igualmente bendecidas por las inversiones que el Imperio Británico había iniciado decenios atrás (el bolsillo de la chaqueta de pana de Edouard rebosaba de direcciones de contacto de empresarios británicos afincados en el país que lo acogía). Sin embargo, el joven inglés no conoció las márgenes izquierdas ni derechas de los astilleros y las siderurgias, tan ligadas al Imperio, sino que se dio a la bucólica de los prados y los caseríos, donde enraizaba incipiente el nacionalismo local, frente al socialismo de las acerías. De cualquier manera, tanto los verdes prados como las chimeneas humeantes de las fábricas le hubieran recordado a su país natal. Y como en tal se debió sentir durante su juvenil estancia de 1913, en la que ya recaló en Hernani, porque repitió visita en 1915 y, como es sabido, en 1918. Entre medio, no hay constancia de que el joven hubiera sido visto portando un fusil en las llanuras agujereadas del río Somme o en cualquier otro lugar arrasado del continente por aquella feroz guerra, aperitivo de las que colmaron el siglo XX. Detrás de ello, ¿la poderosa mano de su padre? Nunca lo sabremos.

El caso es que en el verano de 1913 Edouard Britten se alojó durante unas semanas en el caserío *Sagaredo* –así conocido localmente, cuando su nombre era *Sagaredo-bizitz*– de Hernani (hoy demolido; los prados que forjaron la vocación del joven naturalista se mantienen, por el contrario, en explotación: generaciones de manzanas, entre medio). A él volvió en sus dos posteriores estancias, y en él tomó contacto con las criaturas dueñas del solar de Hernani, mucho mayores y más verdes que las de su Inglaterra natal.

De la cabalidad de este joven –y su padre quería que madurara!– da idea el hecho de que en su primera estancia enviara al Museo Británico uno de los ejemplares de lagarto verde que había capturado en los verdes prados de Hernani. Ese lagarto ha pasado a la historia de la especie como el primer ejemplar de la forma meridional de la especie en España. El sabio herpetólogo Boulenger, el mayor representante de la herpetología europea de la época, que recibió con honores el animal en el museo, así lo consigna en un artículo de 1919, que publicó en el *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural*, en el que repasa todas las formas entonces consideradas verdaderas del lagarto verde. Es decir, pasaron seis años hasta que el lagarto, conservado en la colección del Museo Británico, fue dado a conocer para la Ciencia, quedando indeleblemente unido al autor de su captura,

porque en el mismo párrafo en el que Boulenger da noticia de su existencia expresa la defunción del joven. ¡Curiosa y romántica forma en la que el hombre y la bestia han quedado hermanados para la eternidad! Ni el mismo Víctor Hugo, que imaginó jorobados descolgándose de las torres de Notre Dame, habría sido capaz de hacer la necrológica de un joven en un texto científico.



George A. Boulenger (1858-1937), uno de los mayores herpetólogos de la historia, puso a Hernani en el mapa herpetológico mundial tras recibir de Edouard Britten un lagarto capturado por éste en la villa.

Después de 1913, en sus posteriores visitas a Hernani Edouard se cebó en los prados, atraído por la llamada de los lagartos, que parecían ejercer sobre él un magnetismo tan poderoso como el de las sirenas sobre Ulises. Y no digamos en la visita de 1918, cuando la absorción se produjo no ya sobre uno, sino sobre dos iluminados que rastreaban con paciencia entre los herbazales, los manzanos y las zarzas. Valvino supo entonces enriquecer las notas de su cuaderno de campo describiendo con chispa la búsqueda del lagarto verde en Hernani, con las que alcanzó momentos estelares de la literatura naturalística descriptiva en español, que no desmerecen de las aportadas por sus maestros del XIX. La falta de espacio me impide transcribir algunos de los pasajes, pero no puedo dejar de hacerlo cuando narra el encuentro de los naturalistas con un lagarto que descansa perezoso, abriéndoles la puerta que conduce a algunos de los secretos de su especie, porque al fino destello de un superdotado de la observación, Valvino añade lo que parece ser fruto



El lagarto capturado en Hernani fue dado a conocer a la Ciencia hace ahora 100 años. Los descendientes del animal todavía pueden seguir viviendo entre sus habitantes.

de una inspiración artística, que le permite describir con precisión ese momento único, al tiempo que sentimental, que acerca y hermana la persona al animal, haciéndolos pares. Dice así Valvino en su cuaderno, con fecha 12 de agosto de 1918: *"Las inconfundibles manchas en el cuello del animal, nunca vistas por mí en otros lagartos de Hernani, me revelan su identidad: es Juanín* –iay, la lengua de Valvino descubre sus orígenes asturianos!–, *su ojo encarnado que parece reconocerme como a un viejo amigo que le visita interrumpidamente, la cabeza ladeada, y como diciéndome: esta es mi casa. ¡Bien sé yo que es tu casa, de la que no te mueves desde hace años!...".* Y sigue con anotaciones técnicas (que obviaré) sobre el colorido y el crecimiento del animal, y detalles sólo accesibles a los ojos avezados de un naturalista que lleva impresa en su retina la imagen del ser individual, al que reconoce de visitas anteriores. Muestra, así, que sabe sobreponerse al concepto de lo colectivo. Y con esto hemos descubierto un pasaje desconocido de la vida de Valvino: su repetida y veraniega estancia en *Sagaredo*. ¿Le habría acompañado en viajes posteriores su amigo Edouard? Porque la última noticia de su presencia es de 1915. Impensable, por mi parte, renunciar a una investigación más profunda de la querencia de los dos amigos naturalistas por los veranos de Hernani, y de lo que podría juzgarse como la atracción ejercida sobre ellos por el entrañable Juanín.

Por su parte, la investigación publicada por Boulenger en 1919, en la que describe el ejemplar de Hernani recibido de Britten, convirtió a este lagarto en el primer representante dado a conocer de la '*variedad*' europea del lagarto verde (*Lacerta viridis*) en la península Ibérica.

A esta variedad europea la llamó Boulenger '*forma typica*', diferenciándola de la española, o '*variedad Schreiberi*'. Hernani fue, por tanto, el territorio español adelantado que acogió por un tiempo la esencia de lo europeo, al menos en lo que atañe a los lagartos verdes. Después de aquellos pioneros que forjaron su conocimiento herpetológico en Hernani vinieron otros que extendieron en Iberia la tierra del lagarto verde europeo, entre los confines de Asturias y Cataluña. Y ya en los momentos actuales, otros la bajaron hasta el Moncayo. Y ayer, como quien dice, otros demostraron que lo que nos llegó no era otro sino un lagarto verde asentado sólo en la mitad occidental de Europa. Pero en toda esta historia, que pareciera estar tocando a su fin, el lagarto del joven Britten y los que prosiguieron su estirpe en el prado de Hernani, tan minuciosamente detallados por Balvuela, ocupan, como hemos visto, un lugar predominante que ningún otro lagarto puede usurparles.

P.S.: Con su inclusión como coautor, el firmante de estas líneas ha querido homenajear al profesor Balvuela, tantos años después de habernos dejado, para honrar su memoria y en acto de agradecimiento, como queriendo mostrar que su recuerdo perdura y permanece vivo entre nosotros.

HERNANI, KRISIAREN ATZAPARRETAN

Eñaut Agirre

Azken hiru urteetan 20 enpresa itxi dira Hernanin, eta langabezi kopurua bikoiztu egin da 6 urtean, 700etik 1.461era. Behar gorriari aurre egiteko sortu dira herrian hainbat talde, egoeraren ispilu direnak: langabeen taldea, Enplegu Zentroa, Daiteke Zerbitzua, Stop Kaleratzeak, Elikadura Banaketa Taldea...

2007an jo zuen behea, eta orduz gero igo eta igo ari da. Langabetu kopuruak etenik ez du Hernanin. 700 langabe izatetik 1.461 izatera pasa gara 6 urtean, %15,5 lanik gabe, eta hori Gipuzkoako batz bestekoa baino altuagoa da (%14,5). Azken hiru urteak bereziki gordinak izan dira, 20 enpresa itxi baitira Hernanin.

Horrek zuzen zuenean eragin du beste arlo askotan. Udaleko Daiteke Zerbitzua da langabeentzako ikastaroak antolatzen dituen, eta sortu zenetik gero eta erabiltzaile gehiago izan ditu. Hipoteka ordaindu ezinda zenbat hernaniar geratu diren ez dakigu; Hernaniko Stop Kaleratzeak taldeak dio astero dei mordoxka bat izaten dutela, eta Biterin kaleratzei buruzko hitzaldietan areto nagusia bete egin izan da. Beharra zertarainokoa den Elikadura Banaketa Taldeak (EBT Taldea) ikusten du hilero, gero eta ilara luzeagoak egiten ari baitira janari bila doazenekin, Gabriel Celaya zentroan. Caritas, Eliza Ebanjelikoa eta AMHER Taldea elkartu, eta EBT Taldea sortu dute 2013an, eta hilero 450 hernaniarri ematen die janaria.

2009KO IRAILA: 1.000 LANGABE PASA.

2008an hasi zen lana etenik gabe galtzen, eta abenduan aurreko urtean baino 138 langabe gehiago zeuden Hernanin, 839 hain zuzen. Hurrengo urtea ez zen hobeia izan, eta argi guztiak piztu ziren irailean, 1.000 langabeko marra gaintitzean. Orduan, hala ere, oraindik urruti ikusten ziren 1985eko %23ko langabezi tasa hura, edo 1993ko %24,5koa. Baina orain, ez da hain urrutik ikusten 1997ko %19ko tasa. Gainera, historikoari begiratuta, hotzikara ematen du pentsatzeak zenbat kosta daitekeen oraingo datuak hobetzea. Izan ere, orain krisi garaian ditugun

tasak ohiz-koak izan dira aurreko urte askotan. 1977tik 1997ra, hogeit urtean, %15etik ez zen jaitsi, eta hamar urte egin zituen %20tik gora. Historia laboralak erakusten du, lana sortzea urte asko kosta izan dela, eta lana galtzea berriz, egun batetik besterakoa dela.

Langabeziarik handiena 44 urtetik gora dago, nabarmen samar, lanik gabe dauden hamarretik lau baitira adin horretakoak, eta gehienak emakumeak. Adin horretan da hori, orokorrean, adin guztiak kontuan hartuta, gizonetako eta emakumezkoen berdina eragiten baitie langabeziak, erdi eta erdi Hernanin. Gainerako herrietako joera ez da hori, eta emakume gehiago daude langabezian; adibidez, Donostialdean.

Ostalaritza langileak daude egoerarik zailenean. Hernanin 336 langile daude lanik gabe. Administratibo eta tekniko lanak ere ez du egoera onena bizi, eta industria eta eraikuntzak ere ez, 200 inguru daude langabezian.

Joera orokorrari begiratuta, Hernani erdi bidean jarri genezake. Gipuzkoan adibidez, %14,5eko langabezia dago, Hernanin baino baxuagoa. Nafarroan %17,5koa da ordea, eta Bizkaian edo Araban ere %17 inguruan dabil. Europako herrialdeak orokorrean, Hernaniko tasaren azpitik daude, %11 inguruan dabilta batz beste. Baina aldeak sekulakoak dira Europako herrialdeen artean. Espainia eta Grezia daude egoerarik zailenean %26,5ko langabeziarekin. Beste muturrean, iparraldeko herrialdeak. Norvegiako langileen %3,4 dago langabezian, eta Islandian %5 inguru. Alemanian, %5,3 eskas. Frantzian, Europako batz bestekoa bezala, %11 inguru.

HANDI ETA TXIKI, 20 ENPRESA GUTXIAGO HERNANIN.

Azken hiru urteak bereziki gordinak izan dira langile-entzat. Hernaniko 20 enpresa itxi dira urteotan, batzuk handiak eta beste batzuk txikiak. Gureola - Celulosas de Hernani da horietako bat, Hernaniko ekonomiaren ardatz izandako enpresetako bat. Hori bezala, enpresa txikiagoek ere itxi dituzte ateak. Era guztietako enpresak dira, baina eraikuntzarekin lotuak asko. Hondaketa, eraikuntza, teilak, isolamenduak... Hernanin beti-betikoak izan diren sektorekoak: burdina, papera, elektrizitatea... edo kaleko denda txikiak, auto eskolak, almazenak, tailer mekanikoak...

LAB sindikatuak emandako datuak dira. EREN egon diren enpresak oso zaila da jakiten, hainbat arrazoi-rengatik.

Sindikatuak azpimarratu dute pobrezia datuak gora doazela, ez bakarrik lanik gabe daudenen artean, baita lanean ari direnen artean ere. Alegia, langileak ere pobrezia egoeran daude, lan baldintzak ez direlako iristen behar nagusiak asetzera. Hamar langiletik bi daude egoera horretan. Lanik gabe daudenen artean berriz, bitik bat parorik gabe geratua da, eta ia diru-sartzerik gabe dago.

Laneko baldintzen artean aldea dago; kasu askotan handia. Gazteek eta emakumeek gutxiago kobratzen dute. Orokorrean, emakumeek %25 gutxiago irabazten dute gizonek baino. Gazteak dira lanaldi partzialean ari diren gehienak, eta horien soldata kasu batzuetan %40 merkeagoa da, lanaldi osoa dutenena baino.

LANGABEEN TALDEA, SAIAKERA BAT BAINO GEHIAGO JOTZEN.

2012ko maiatzean hasi zuten bidea, eta orain geldirik badago ere, langabeen taldeak saiakera bat baino gehiago egin zituen Hernanin talde bat sortu eta udal-txe eta enpresei euren curriculumak bidaltzeko. Jende gehiagoren beharrean, azkenean taldeak utzi egin zion funtzionatzeari, baina lorpen batzuk egin zituzten bildutako 30 lagun inguruk. Lan poltsa bat osatu, eta Hernanin hernaniarrak kontratatzeko pausuak eman ziren. Langabeei zenbait zerbitzu dohainik emateko bidea jarri eta abar...

ENPLEGU GUNEA, LEKU BAT, ETA PROIEKTU ASKO.

Hernaniko Udalarik tokatu zaio egoera honetan zenbait pausu ematea. Daitake Zerbitzua jarri zuen martxan 2011ko azaroan, eta 2013an Enplegu Gunea. Enplegu Guneak biltzen ditu gaur egun, bai Daitake Zerbitzua, eta bai ordura arte zeuden beste zerbitzuak eta gehiago. Lau zerbitzu eskaintzen dira: orientazio zerbitzua, enplegatzea, toki garapenerako zerbitzua, eta erabilera anitzeko gela.

Orientazio zerbitzura 300 lagun ibili dira hiruhileko bakoitzean. Lanbide enplegatze zerbitzua berriz, 110 lagun inguruk ibili du hiruhileko bakoitzean, batez beste. Erabilera anitzeko gela, bi ordenagailu dituen 130 lagun

inguruk ibili dute. Guztira, 30 eskaintza ezberdin eskaini ditu Udalak. Daitake Zerbitzuko tailerretan 180 lagun inguru ibili dira, lan bila dabiltzanei bide horretan laguntzeko asmoz antolatutako tailerretan, hain zuzen. Ikas-turte erdirako sukaldaritza ikastaroan 30 lagun inguru izan dira, bi taldetan. Enplegu gidaria "Zu zu" izeneko eskaintzetan, 25 lagunek egin dituzte ikastaroak.

Horrez gain, zuzeneko lanpostuak ere sortu ditu Udalak. Bost hilabeterako bost lanpostu sortu zituen, Buruntzaldeko herriein egindako eskaintza orokorrean, eta 146 hernaniar aurkeztu ziren, %92 gizonezkoak.

Buruntzaldeko beste herriein batera, Enplegu Mahaian dago Hernani ere, eta hainbat proiektu martxan jarri dira. Besteak beste, "Donostialdea Ekinez" programa. Ondorioz, guztira 34 enpresa sortu dira Buruntzaldean, eta horietatik 5 Hernanin. Langabeak kontratatzeko diru laguntzak ere eman zaizkie enpresei, eta horren ondorioz kontratatu diren langileen artean bi hernaniarrak dira. Kontratazio publiko jakin batzuk ere egin dira Buruntzaldean, eta 16 kontratu egin dira; 3 Hernanin. Horrez gain, enpresei zuzenean ematen zaie zerbitzu bat badago eta bi lagun ari dira hor lanean, enpresen beharrak ikusi, eta hainbat gauzetan laguntzeko: aholkularitza, informazioa eta abar... 168 enpresa bisitatu dira, eta horietatik 34 Hernanin.

LAGUNTZARAKO BI TALDE: STOP KALERATZEAK ETA ELIKAGAIEN BANAKETA TALDEA. HERRITARREN BEHARRARI, HERRITARREN LAGUNTZA.

Krisiak badiu aurpegi ezutuak, eta horiek ondoen eza-gutzen dituztenak dira Hernaniko bi taldetan lanean ari direnak: Stop Kaleratzeak eta EBT Taldea. Bi talde horietan boluntarioak ari dira lanean, guztira 80 lagun inguru edo gehiago. Beharrik gorrienean dauden herritarrei laguntza ematen ari dira, ahal duten moduan.

Stop Kaleratzeak taldea 2013an sortu da, eta hipoteka ordaindu ezin dutelako etxetik bidaltzeko arriskua dutenekin lan egiten dute. Transparkeren daukate lokala eta asteen bi alditan biltzen dira. Gero eta jende gehiago joaten zaie, eta ahal duten guztian laguntzen diete. Kasu bakoitza aztertu eta bankuarekin elkarlana egiten saiatzen dira. Beti ere herritar horrek dituen kezka eta beharrei erreparatu.

EBT Taldea hiru taldek sortu zuten, beharra ikusita. Caritas, AMHER eta Eliza Ebanjelikoak elkartzeko beharra ikusi zuten, egoeraren larriaz jabetuta. Hilero-hilero janaria banatzen diete aurrez izena emandako herritarrei, eta gero eta hernaniar gehiago azaltzen da Gabriel Celaya zentrora. Hilero 450 hernaniarrentzat janaria banatzen dute 60 boluntario inguruk.

Herritarren borondatea eta babesa behintzat puri-purian dagoela ikusi ahal izan zen elikagai bilketa deitu zuten egunetan. Hernaniarrek sekulako janari pila utzi zituzten dendarik handienetan egindako bilketa kanpainetan. Guztiaren beharra izango da, hemendik aurrera ere.

XABIER PLAZA SUITZAN BIZI DEN HERNANIARRA:

Xabier Plaza hernaniarra Suitzan bizi da bere bikotea eta alabarekin. Euskal Herriarekin alderatuta ezberdina dela nabarmendu du, han oso organizatuak direla uste du. Herrimina ere sentitzen du noizean behin.

Irati Sarasua Arabaolaza



Suitzan bizi zara gaur egun. nolakoa izan da azken urteotako esperientzia?

Ni arkitektura ikasten ari nintzen Donostian, eta 2001ean Erasmus egiteko aukera izan nuen. Suitzara joan nintzen arkitektura aldetik oso interesgarria iruditzen zitzaidalako, Geneban egon nintzen zehazki.

Oso gustura egon nintzen. 23 urte nituen, eta lehenengo egunak gogorrak izan ziren, zailak. Nik frantsesez hitz egiten ia ez nekien, Suitzara nindoala jakitean hilabetez ikasi nuen, baina hara joatean ikusi nuen ez nuela maila handirik. Hasiera zaila izan bazen ere, gero oso ongi

pasatu genuen. Ikasleen erresidentzia batean egon nintzen, eta han kuadrilla handi bat nuen, 20-30 pertsona inguru ginen: italiarrak, espainiarrak, frantsesak, suitzarrak eta euskaldunak.

Erasmus bizitza egin nuen denbora horretan: festa asko, eta pixka bat ikasi. Ongi pasatu genuen. Horrez gain, unibertsitatean aukera eman ziguten azkeneko kurtsoa eta ikasketa amaierako proiektua egiteko.

Donostiatik sei ikasle joan ginen eta lau geratu ginen amaierako ikasketak egiten. Lau horietatik hiruk lana lortu genuen Erasmuseko urtea amaitu aurretik. Praktikak ziren, baina ordaindu egiten ziguten, justu-justu han bizitzeko adina zen, askoz gehiago ere ez, baina zerbait bazen. Aukera hori ikusita han geratu ginen.

Azkenean praktiketan bi urte egon nintzen, ondoren beste lan bat aurkitu nuen eta han lau urtez aritu nintzen. Guztira Geneban zazpi urte pasatu nituen. Urte haietan nire emaztea ezagutu nuen ikasleen erresidentzian. Bera biologian doktorea da, Erroman egin zituen ikasketak eta gero doktoratua egiteko nazioarteko beka bat irabazi zuen. Doktoratua egiten ari zela ezagutu genuen elkar.

Zazpi urte horien ostean zer egin zenuten?

Madrilera joan ginen. Postdoktoratua egiteko aukera izan zuen nire bikoteak, aukera asko zituen, eta aukera onena Madrilera joatea zela zirudien. Onkologikoko Nazioarteko Zentroan (CENIOS) eskaini zioten aukera. Ni ere hara joan nintzen, Madrilen familia dudalako, eta Euskal Herri hurbiltzea zelako gure asmoa. Unibertsitateko jendeak esaten zidan lan gutxi eta gaizki ordaindua zegoela. Ni Madril zerbait bilatzen saiatu nintzen baina ez nuen aurkitu. Han hamar hilabete inguru pasatu genituen, baina bera ere ez zegoen gustura, eta Suitzara itzultzea

erabaki genuen. Ezagutzen genuen lekua zen, eta gainera, Europako gainerako lekuekin alderatuta egoera askoz ere hobea zen. Hara joan ginenerako lana egiteko hiru aukera nituen, eta horien artean aukeratu ahal izan nuen.

“SUITZARA JOAN GINENERAKO LANA EGITEKO HIRU AUKERA NITUEN, ETA HORIEN ARTEAN AUKERATU AHAL IZAN NUEN”.

Zein egoera ekonomiko bizi du Suitzak gaur egun?

Euskal Herriak baino askoz ere hobea. Lau urte daramatzagu hemen, eta lanean aritu gara biak denbora honetan. Oso ezberdina da hemengo egoera, hemen langabezia ere ia ez dago. Jende gehiena lanean dago; Suitza guztian %4 inguruan dabil langabezia tasa. Ni Lausanen bizi naiz eta bertako tasa hori da.

Kanpoan egonda, nola ikusten duzu Euskal Herriko egoera?

Zaila. Hori da hitza. Saiatzen naiz Interneten bidez informatzen, eta Euskal Herriko egoeraz senideekin eta lagunekin ere hitz egiten dut, eta zail ikusten dut. Beste lurralde batzuekin alderatuta, hala ere, ekonomikoki ez dago hain gaizki oraingoz.

Euskal Herrian garai berri batean gaudela nabarmentzen da beti. Kanpotik nola ikusten duzue hemengo Bake Prozesua? Badute honen berri?

Badakite, bai. ETAk adierazpena egin zuenean leku guztietan ikusi genuen, Suitza osoan. Denek izan zuten egoeraren berri, baina orain, adibidez, prozesuak nola jarraitzen duen edo zein egoeratan dagoen ez dakite. Hona ez dira berri horiek heltzen.

Ni jarraitzen saiatzen naiz Interneten bidez. Egunkariak irakurtzen saiatzen naiz. Kanpotik pittin bat blokeatuta dagoela dirudi. Nik ez dut prozesuak nola jarraitzen duen ikusten.

Nolakoa da Suitzan zure bizitza?

Hernanin nuenarekin alderatuta ezberdina. Hemen jendea oso lasaia da. Egunerokoan lanean 8 ordu eta erdi egiten ditut. Eta 17:30etarako kolean nago. Gainontzean, hemen denda guztiak 19:00etan ixten dituzte, baita supermerkatuak ere. 20:00ak inguruan jende guztia etxera joaten da. Nik bazkaldu, adibidez, 12:00-13:00 inguruan egiten dut, eta afaldu 20:00ak inguruan. Eguzkia dagoen bitartean egiten dugu bizitza osoa.

Askoz ere lasaiago bizi gara, hori nabarmenduko nuke. Lanari dagokionez estresa izaten dugu, exijentzia handia izaten da, efikaza izan behar duzu lanean mantentzeko. Baina bestela bizitza lasaiagoa da.

Igandeak dira agian deigarrienak. Mamuen hiriak diruditelako esan nezake. Dena itxita dagoenez ez da ia inor egoten kolean. Mendira edo joaten da jendea. Batez ere neguan. Eskiatzera joatean, esaterako, giro izugarria izaten da, baina kolean ez da inor egoten. Igandetan izugarri nabaritzen da. Harrigarria da. Igandetan zerbait aurkitu



Xabier alabatxoarekin, elurretan.

behar baduzu, ezin duzu pentsatu kalera atera eta zerbait hartuko duzula. Taberna gutxi batzuk egoten dira irekita, hiru inguru.

Ez dakit hemen zer egiten duten igandeetan. Eguraldi ona egiten badu gu igerilekura joaten gara eta elurra egiten badu eskiatzera. Ordu erdira eski pista izugarriak ditugu, eta hori ikaragarria da.

Zer botatzen duzu gehien faltan?

Lagunak, eta Hernanin poteatzera ateratzea. Hernaniko giroa azken batean. Hala ere saiatzen gara urtean pare bat aldiz joaten. Izugarri botatzen ditut faltan oporrak. Nik urtean 20 egun ditut opor soilik. Hango langileek dituzten oporrak hartuko nituzke. Gabonak esaterako ez ditugu hemen pasatzen. Urte batean Italiara joaten gara, nire bikotearen senideengana, eta hurrengoan Euskal Herrian pasatzen ditugu. Herrialde protestantea izanik erregeak ez ditugu ospatzen eta horregatik berehala lanean hasten gara.

Suitzan haurra izan duzue. Zein hizkuntzatan hitz egiten diozue?

Bai, urte eta erdi dauka. Guk etxean frantsesez hitz egiten dugu, baina haurrarekin ez. Berari hiru hizkuntzatan hitz egiten diogu. Nik gazteleraz, Alessandrak, nire bikoteak, italie-



Xabier Plaza eta familia, ospakizun batean.

raz eta haurtzaindegian frantsesez. Esan digutenez hainbat hizkuntza erakusten bazaizkio haurrari pertsona bakoitzak hizkuntza bakar batean hitz egin behar dio. Azken finean, berak hizkuntza pertsona batekin lotu eta ikasteko.

Nik beti gaztelaniaz egiten diot. Hemen jarraituz gero ingelesa eta alemana ikasi beharko ditu etorkizunean. Eta euskara irakastea ere gustatuko litzaidake. Nik gaztelera egiten diot nire gurasoak ez direlako euskaldunak, hala etorkizunean eurekin hitz egin ahal izango du. Gainera, uste dut hemen gaztelaniak gehiago balioko diola. Hala ere, gustatuko litzaidake ikastea; helduagoa denean egingo dut.

Hemen ditugun lagun batzuek ere egiten dute; gizona ingelesa eta emaztea Italiakoa dira. Eta euren haurrak lau urte dauzka eta hiru hizkuntzak oso ongi hitz egiten ditu. Hitz egiteko denbora pixka bat gehiago behar izaten dute baina ongi ikasten dituzte hiru hizkuntzak.

Ni saiatuko naiz haurrari euskara irakasten. Orain ezin diot sartu, zail samarra delako, azken batean, nik bi hizkuntzatan eginez gero nahastu egingo litzukeelako.

Hango gizartea nolakoa da?

Hotzagoak dira. Erasmus en egin nituen harremanak ditut oraindik. Ez dira oso urrun bizi eta elkartzen gara. Hemen poteoa ez dago, baina ohitura dago lanaren ostean taberna batera joan eta terrazan zerbait hartzeko. Ez da oso erraza haiekin hitz egitea baina gerora berehala lortzen duzu harremana egitea. Hemengoak oso organizatuak dira. Suitzar batekin geratuz gero gonbidapena hiru aste lehenago edo hilabete lehenago egin behar diozu. Bazkaltzeko geratzen bagara, esaterako, hilabete lehenago egin behar dugu zita. Arraroa egiten da hasieran. Halako aurrerapenarekin egiten dituzte gauzak.

Baduzue euskaldunik inguruan?

Geneban ginenean bai. Ordiziako bat, Bilbokoak eta

Gasteizkoak ere bazeuden. Ikusten genituen. Lausanan, aldiz, ez dut inor aurkitu. Genebako zazpi urteetan hileror behintzat ikusten ginen. Laneko batek esan dit euskaldun bat dagoela inguruan, baina ez dut ezagutzen. Klean aurkituko dut halako batean.

Zer da Suitzan gehien gustatu zaizuna?

Herri bezala oso organizatuta dagoela. Dena dago oso txukun, herri osoa. Eta nire izaerarekin bat dator.

Arkitekturaren esparruan oso interesgarria irudituzitzaizula esan duzu lehen, zergatik?

Ikasten ari nintzenean Europa aldeko bi arkitektura errepikatzen genituen gehien. Bat Holandakoa zen, askatasun askoko gauzak egiten zituzten, forma oso ezberdinekoak. Eta alde horretatik oso interesgarriak ziren. Eta Suitzan oso zorrotzat ziren, gauzak oso zehatzak egiten zituzten, ondo bukatuta. Forma aldetik ez ziren oso berritzaileak baina bai ziren berritzaileak zehaztasunari eta teknologiarri zegokienez.

Hori batik bat Suitza alemanean zen. Hemengoa nahiko interesgarria iruditzen zait. Nik zortea dut, lana egiten dudana lekura bezero aberatsak etortzen dira eta aukera dugu proiektu interesgarriak egiteko.

Hiru izar Mitxelin dituen jatetxe bat berri du, esaterako. Lanak erabat betetzen dit. Ikasten ari naizela sentitzen dut. Hemen lan aldetik asko mugitzen dira. Bi edo hiru urte lan batean pasatu ostean lanez aldatzen da jendea. Hori ere ezberdina da. Salto bat egiteko aukera gehiago ikusten dituzte enpresaz aldatuta, orduan nahiko normala da lanez aldatzea. Baina, jakina, hau egiteko aukera dute langabezia tasa halako txikia delako.



Xabier Plaza hernaniarra, Alessandra, bere bikotea, eta alabatxoa.

KOXKA ELKARTEA

Todo tiene un comienzo, un germen, una raíz, aunque se desconozca en ese momento el destino al que le llevarán los caminos que elija. El nuestro comienza con tres personas: Martín, Kike y Goio, que se reunían esporádicamente para reivindicar soluciones a problemas puntuales. Una rampa que falta, un paso de cebra en mal estado, un socavón en una acera... A ellos, después de una convocatoria abierta en Biteri, convocatoria abierta a todas las personas con discapacidad, se unió una cuarta persona, Begoña. Los cuatro empezaron a reunirse, a trasladar al Ayuntamiento sus reivindicaciones, a detectar los puntos más inaccesibles de Hernani.

Sabían que en el pueblo había muchas más personas con diferentes discapacidades, y que podría ser el momento no sólo de conocernos, sino también de organizarnos para tener más fuerza. Convocaron una asamblea general en

Biteri kultur etxea, y ahí nació, en el 2008, **Koxka Elkartea**. Ahí surgió nuestro nombre, se nombró nuestra primera Junta Directiva, y comenzó un proceso burocrático con el fin de oficializar nuestra situación: redacción de acta constitutiva, estatutos... Como todos los "papeleos", fue engorroso, pero nos obligó a poner por escrito nuestra razón de ser: **la integración total de todas las personas con discapacidad de Hernani**. Para ello, nos proponíamos trabajar por la eliminación de cualquier tipo de barrera que supusiera cualquier tipo de discriminación. ¡Cuánto contenido en tan pocas palabras!

Uno de nuestros retos era, y es, hacernos visibles. Estamos aquí, vivimos, soñamos, sufrimos y disfrutamos aquí, y queremos participar en la vida de nuestro pueblo. Y podremos hacerlo si, entre todos, conseguimos hacer de Hernani un espacio accesible.



Algunos miembros de KOXKA Elkartea. Fotografía: Hernaniko KRONIKA.

EL CAMINO RECORRIDO.

En el mes de septiembre llegó la Semana de la Movilidad y, entre las actividades organizadas, el programa presentado estaba repleto de recorridos en bicicleta y patines ¿Dónde quedábamos las personas con movilidad reducida? Estuvimos, y seguimos estando año tras año, con una ginkana de deporte adaptado (gracias a grupos como KEMEN y HERNADES) para expresar que no se encontrará una solución real a los problemas de movilidad si no se tiene en cuenta a los que no podemos andar en bicicleta o patines, a los que tenemos problemas con el autobús urbano si no está adaptado.

Hemos participado como un grupo más en varias ediciones de la Korrika o en la carrera de solidaridad con Wukro apoyando a Xabier Salillas. Podemos hacerlo, quizá a otro ritmo, quizá, alguno, sobre dos ruedas, o con un perro guía, o... pero podemos hacerlo.

Pero creemos que nuestra participación es esencial y necesaria sobre todo en los proyectos urbanísticos municipales. Nos gustaría que no fuera así, que se elaboraran y pusieran en marcha teniendo en cuenta las necesidades de toda la ciudadanía, pero la realidad es otra. En numerosas ocasiones en esos proyectos se incluyen elementos que dificultan la accesibilidad. Y eso, a pesar de que existan leyes dirigidas a evitar que se nos discrimine.

Nuestra experiencia nos demuestra que, cuando se nos da la oportunidad de participar, los proyectos mejoran y se evitan gastos innecesarios. Un ejemplo es el parque Ave María. Estudiamos, en su momento, el proyecto, y planteamos algunas cuestiones que facilitarían que fuera realmente un parque para todos: rebaje de la pendiente de las cuestas, incorporación de guía para ciegos, bancos con respaldo, asfaltado de un acceso a las mesas para sillas de ruedas, parque infantil inclusivo (en el que el material permita que puedan jugar TODOS los niños, con discapacidad o sin ella). A día de hoy, todavía, algunas quedan pendientes, pero creemos que el parque ha mejorado respecto al proyecto inicial, y podría hacerlo más todavía.

Uno de los objetivos que nos propusimos fué acercar a los hernaniarras al mundo de la discapacidad y lo hemos intentado a través de programaciones de películas, y su posterior debate, y también organizado alguna conferencia dirigida a los responsables de los niños y niñas con necesidades especiales.

Además, y tras varias reuniones con los responsables del polideportivo, conseguimos que dentro de la programación del deporte escolar se incluyera un curso de dos días a la semana para los niños y niñas con discapacidad. Hasta entonces, y al no poder tomar parte en las actividades del deporte escolar, estos niños se quedaban sin participar o debían desplazarse hasta Donostia para hacer deporte adaptado. No queremos, ni para ellos ni para nosotros, ningún privilegio, pero sí igual oportunidad, en este caso para realizar actividad deportiva.



Fotografías: Hernaniko KRONIKA. Dos imágenes de las distintas actividades que organiza Koxka durante la Semana de la Movilidad.

EL TRABAJO PRESENTE.

Y junto a ello, y poco a poco, fuimos recogiendo en el denominado **"Informe Koxka"** los principales problemas de accesibilidad detectados en nuestra localidad. Para ello dividimos el informe en cuatro grandes apartados: vías públicas, edificios públicos, comunicación y transporte público. Un quinto apartado se dedicó al texto de la Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad, y un anexo a explicar qué entendemos por un parque infantil para todos.

Este informe se entregó al Alcalde y se le pidió lo entregara a los jefes de servicio de los distintos departamentos para que lo tuvieran en cuenta a la hora de acometer algún nuevo trabajo. También le solicitamos que en los presupuestos de este año se incluyera una partida para mejorar la accesibilidad. Así ha sido, en concreto, de 60.000 euros, y han dejado en manos de KOXKA establecer cuáles son las prioridades si hablamos de accesibilidad. Los primeros frutos ya se están viendo: algunas

nuevas barandillas, pasos de cebra arreglados... pero hay mucho dónde gastar y necesidades acumuladas durante muchos años en los que apenas se ha invertido en la mejora de la accesibilidad de nuestras calles o edificios.

A lo largo de este año y parte del anterior nos hemos reunido periódicamente con el alcalde y trabajado en un protocolo de actuación entre KOXKA y el Ayuntamiento para conseguir compromisos concretos que mejoren la accesibilidad y la comunicación en relación con las personas con discapacidad. El protocolo intenta garantizar, entre otras cuestiones, que se tengan en cuenta las necesidades de las personas con discapacidad en los nuevos proyectos, que la comunicación sea accesible y la terminología utilizada respetuosa. Ahora es el momento de reunirnos con cada uno de los partidos políticos con representación municipal para explicarles su contenido y lograr su compromiso antes de llevarlo a pleno para su aprobación.

Otro tema que ha ocupado una buena parte del tiempo de las reuniones con el Ayuntamiento ha sido el de la deficiente accesibilidad del autobús urbano. No es un tema nuevo, al contrario, es una reivindicación que viene desde la anterior corporación. Entonces se nos prometió que si bien el autobús que cubría entonces el servicio no lo era, el nuevo sí estaría adaptado a las necesidades de las personas con discapacidad. ¡Cual no fue nuestra sorpresa cuando nos encontramos con un autobús nuevo que no cumplía los requisitos de accesibilidad! Llamamos a Elkartu (coordinadora de asociaciones de Gipuzkoa de personas con discapacidad) y vino una técnica, que en su informe recogió las deficiencias detectadas y la normativa vigente en materia de accesibilidad que no respetaba. Entregamos el informe en el Ayuntamiento, lo incluimos en el Informe Koxka 2011, y ahí estamos, con un autobús nuevo, casi recién comprado, que presenta problemas de accesibilidad, algunos de los cuales pueden solucio-

narse y otros cuyo arreglo es incompatible con el propio autobús. Y nosotros, las personas con discapacidad, seguimos sin tener un autobús público que poder utilizar sin problemas. Ya lo hemos dicho pero no nos cansamos de repetirlo. Si hubiéramos participado en el proceso de adjudicación es muy probable que hoy la situación fuera distinta, y se hubieran evitado gastos innecesarios.

MIRANDO ADELANTE.

Como veis, nuestra todavía corta vida está llena de reivindicaciones. Pero la misma motivación que nos lleva a plantearlas nos permite descubrir a quienes empatizan con las personas con discapacidad y actúan en consecuencia sin que medie ninguna exigencia legal. Son personas que, de una u otra manera, contribuyen a la consecución de un Hernani sin barreras. Creemos que se merecen un reconocimiento, porque si las leyes marcan los mínimos a cumplir para garantizar la no discriminación de las personas con discapacidad, hace falta sentido y también sensibilidad. Y ellas lo han demostrado.

Nuestra asociación acaba de cumplir cinco años y somos unas 35 personas quienes integramos Koxka elkarte. Son los mismos años de un período de crisis particularmente cruel con los sectores más vulnerables de la población, y el nuestro es uno de ellos. Todo es más difícil pero, al mismo tiempo, todo empieza a ser posible porque hemos logrado ponernos en movimiento. Quienes tenemos dificultades para oír, empezamos a lograr que se nos escuche, quienes tenemos problemas para ver, conseguimos que se nos visualice, a quienes nunca hemos dejado de sentir, ya se nos siente.

No sabemos todavía cual será el destino de KOXKA; desaparecer, eso querría decir que Hernani sería ya un pueblo para TODAS las personas que viven en él. Mientras tanto, seguimos en el camino, y en él, confiamos, nos encontraremos.

Fotografía: Hernaniko KRONIKA.



Son numerosas las dificultades que los discapacitados hernaniarras encuentran en el día a día.

Desgaitasuna duten haurren inklusioruntz... jolasaren bitartez

Hainerako pertsonekin batera, berdintasun baldintzetan, desgaitasuna dugun zenbait pertsonen gizartearen parte hartzea eragozten diguten oztopen artean garrantzizko bereizketa bat egin beharra dago: hesi fisikoak eta portaera hesiak.

Jolastokietako hesi fisikoei dagokionez, honela zioen KOXKAK 2011ko azaroan Hernaniko Alkateari eman-dako txostenean, haurren jolas tokiei buruz elkarlearen zenbait planteamendu jasotzen dituen atalean:

“... jolastokiak denontzako izan behar du. Ezin liteke onartu, jolas-aparatu mordoa izatea, eta haietako bakarren bat edo beste, soilik, desgaitasunen bat duten umeentzat izatea. Desgaitasuna duten umeentzako aparatuetan, badaukate jolasterik gainerako umeek ere; baina, alderantziz ez”.

Portaera hesiei dagokionez, gure ikuspegitik, gizarte bat **inklusiboa** dela esan genezake, oinarritzko libertate eta giza eskubideak errespetatuz, pertsona edo kolektibo desberdinen izaerara egokitzen denean, euren beharrak gizartearen baitan asetzeko, beraien ezaugarriak babestuz eta inor baztertu gabe.

Begira diezaiogun gure haurren errealtateari. Nekez uka daiteke teoriarik haur guztiei aitortzen diegun berdintasuna ez dela errealtatean islatzen. Ba ote dago haurren elkar jolaserako pasioa baino gauza sano eta espontaneoagorik? **Inklusiboa** ez bada, ordea, jolasa bera diskriminatzailea izan daiteke. Jolas-tokia, jolaserako aparatuak, jolas giroa eta jolas kideak, denontzat eskuragarriak ez badira, ezinezkoa izango da haur anitzen arteko jolasa, algara bete-betean bata bestearekiko konplizitate iturria, jolaskide ezberdinen identitatearen aurkikuntza magikoa.

Haurrek ez dituzte hesiak eraikitzen. Helduak gara, asko eta askotan modu inkontzientean, ezjakinaren ala aurreiritzien eraginez, umeengan desgaitasunarekiko mamuak sustatzen ditugunak, errespetu ugalkor zentzu baten kalterako. Haurtzaroko mezu kutsatuak, beste zenbait faktore bidai kide dituztelarik (adibidez estereotipo fisiko ala eredu estetiko dominatzaileak), desgaitasunarekiko errezelo portaera eta segurtasun falta indartzen joan daitezke, nerabetasun eta gaztaroan zehar. Ondorioak ezagunak dira: portaera hesien iraunkortasuna diskriminaziora daraman bidean.

Egungo haurrei txikitatik dibertsioa partekatzen laguntzen badiegu, bidea erraztuko diegu datozen belaunaldiak desgaitasuna era naturalean ikusten eta errespetatzen, bizitzaren eta giza aniztasunaren barne, beste hainbat ezaugarrien antzera: sexualitatea, kultura, hizkuntza edo larrazalaren kolorea...

Inor ez da umeen dibertsioaren jabe. Egun batez, hezkuntza inklusiboaren hezitzaile, guraso eta desgaitasun mugimenduaren elkarlanaren bultzadaz, desgaitasun hitza bera ere emakumezko eta gizonezkoen hiztegitik desagertu egingo da, agortuta, iraganean zeukan esanahia galdu eta gero. Etorkizunean, giza aniztasunak berezkoa duen aberastasunaren errekonozimenduari esker, gaitasun desberdinak izendatzeko hitz berriekin batera, pertsonen duintasun unibertsala loratuko da.

Zer da desgaitasuna duten pertsonen eskubideei buruzko konbentzioa?

2006ko abenduaren 13an, Nazio Batuetako Batzar Nagusiak, **Desgaitasuna duten pertsonen eskubideei buruzko konbentzioa** eta bere gehigarria den **Protokolo fakultatiboa** onartu zituen.

Konbentzioa edo ituna, Nazioarteko zuzenbidearen agindupean Estatuen artean sinatzen eta berresten den idatzizko hitzarmenari esaten zaio. Konbentzioa berresten duten Estatu partaideak, bere xedapenak betetzera derrigortuta daude.

Konbentzioaz gain, bere **Protokolo Fakultatiboa** ere berresten duten Estatu partaideek, Nazio Batuetako organoak eskumena dutela onartzen dute, euren ustetan, Konbentzioaren edozein agindu urratua izan dela argudiatzen duten herritar zein elkarteen egindako salaketak jaso eta aztertzeko.

Jarraian, Konbentzioaren zenbait alderdi nabarmentzen ditugu:

- Konbentzioak argi uzten du desgaitasuna giza eskubideen kontua dela. Desgaitasuna duten pertsonak ez dira karitate ala asistentzi politiken objektu, baizik eta, eskubideak dituzten subjektuak dira. Beraz, jasaten dituzten desabantaila sozialak ez dute desagertu behar gobernuen edo beste pertsonen borondate onaren ondorio gisa, baizik eta, desabantaila horiek deuseztatuak izan behar dira, euren giza eskubideen erabiltze eta gozamena bortxatzen dituztelako.
- Konbentzioaren xedea, berdintasun baldintzetan, desgaitasuna duten pertsona guztien giza eskubide eta oinarritzko libertateen gozamen osoa babestea eta ziurtatzea da, baita euren berezko duintasuna sustatzea ere.
- Konbentzioa oinarritzen duten printzipioen artean honakoa nabarmentzen dugu: "Ezberdintasunari errespetua eta desgaitasunen bat duten pertsonak aniztasunaren eta giza - izaeraren parte gisa onartzea."
- Estatu partaideak, euren legislazioetan beharrezkoak diren aldaketak egitera derrigorturik daude, Konbentziotik ondorioztatzen diren betebeharrak legalak errespetatuak izan daitezen.
- Konbentzioak dionez, desgaitasuna bilakatuz doan kontzeptua da; eta honela deskribatzen du: inguru eta portaera konkretu batzuek zenbait urritasun dituzten (zentzuzkoak, fisikoak, intelektualak etab.) pertsonengan sor dezaketen eragin negatiboa. Eragin negatibo horiek, gainerakoen berdintasun baldintzetan, gizartean bete-betean eta modu efektiboan parte hartzea galarazten duten heinean, pertsona horien giza eskubideak urratzen dira.
- Konbentzioa eraginkorra izan dadin, ezinbestekoak izango diren aldaketa legegile zein politikoak burutzeko, kontsultatzearen eta elkarlanerako, Estatu partaideek harreman estuak izango dituzte desgaitasuna duten pertsonekin, pertsona hauek ordezkatzen dituzten elkarten bitartez.

Konbentzioa 2008ko maiatzaren 3tik dago indarrean. Espainiar Estatuak 2007ko azaroaren 23an berrestu zuen. Gaur egun, 133 Estatu partaideek berrestu dute nazioarteko instrumentu juridiko berri hau.



Fotografía: Jesús Mari Gómez "Txuso".

GOIZ EGUZKI, MUCHO MÁS QUE UN HOGAR PARA JUBILADOS

Juan F. Manjarres

Cuatro décadas de vida ha cumplido este año un centro que realmente se ha convertido en toda una referencia para las personas mayores, pero que también toma parte de forma activa en las distintas actividades que se desarrollan en el municipio: el Hogar del Jubilado **Goiz Eguzki**. Durante todo el año ha estado de celebración, la última de ellas en el mes de octubre, y fue el colectivo homenajeado por parte de los vecinos de Hernani en las pasadas fiestas patronales de San Juan. Ellos fueron los encargados de izar y arriar las banderas desde

el balcón de la Casa Consistorial, acto que vivieron con especial orgullo.

Pero ¿qué es el Hogar del Jubilado Goiz Eguzki para Hernani? Sin duda alguna, toda una referencia. Pasa por ser el colectivo que cuenta con más socios de todos los que hay en el municipio y ha pasado de ser un centro que servía para acoger en su tiempo libre a las personas que habían salido ya del mercado laboral, a ser un colectivo que cuenta con una oferta cultural y social especialmen-



Imagen del Coro Goiz Eguzki, durante una actuación en La Milagrosa. Fotografía: Jesús Mari Gómez "Txuso".

te destacada. En sus primeros años no programaba conferencias, cine, actuaciones de distinto tipo... y hoy en día sí y con una excelente acogida. Una clara muestra de ello es el coro Goiz Eguzki, integrado por miembros del colectivo, creado recientemente pero que cuenta con una aceptación mayúscula.



Francisco Goya, presidente del Hogar del Jubilado Goiz Eguzki. Fotografía: Hernaniko KRONIKA.

El actual presidente, Francisco Goya, que lleva en el cargo ya siete años, se muestra orgulloso de lo que hoy en día es el Hogar del Jubilado hernaniarra. "Somos reconocidos en el exterior, sobre todo por la labor que desempeña el coro con sus actuaciones. O con los bailes en los que participan socios de otros hogares de la zona. Es un centro de referencia para las personas mayores en el municipio. Cada vez tenemos más gente prejubilada, gente joven de 57-60 años, que al salir del mundo laboral, quiere participar activamente, por el ambiente y servicios que tenemos. Somos unos 2.000 socios, por lo que el ambiente está asegurado, aunque la responsabilidad y el trabajo también es grande".

Si de referencias hablamos, y centrándonos en el Hogar del Jubilado, hay que destacar, por encima de todo, el baile de los domingos. Tal y como reconocen los más antiguos del lugar, "Un evento para los jubilados de toda la comarca. Ha sido y es una referencia, con el salón totalmente lleno de gente en unas tardes realmente inolvidables". Cuanto recuerdan estos comentarios a los tan recordados bailes de Los Tilos.

Uno de los puntos fuertes del centro de jubilados de Hernani es la infraestructura con la que cuenta. Una finca en pleno centro del municipio, con mucha zona verde y una villa destacada desde el punto de vista arquitectónico. "Qué duda cabe que es uno de los aspectos remarcables, por el lugar en el que se ubica, así como por la dimensión. Estamos en el mejor sitio de Hernani. Contamos con un bonito parque, aunque la gente hace más vida en el interior", señala Goya.

El Hogar se ha convertido en un centro en el que estar 'goxo-goxo'. El concepto del mismo ha cambiado, ya no es un lugar para 'viejos' que juegan a cartas o echan la



Uno de los salones en el hogar, donde se llevan a cabo cursos, conferencias, etc. Fotografías: Jesús Mari Gómez "Txuso" y Hernaniko KRONIKA.

siesta. Con los años se ha modernizado y amoldado a las circunstancias. Desde el centro en sí lo tienen claro, "no hay ni color de 20 años a la actualidad. No es una dormitorio de viejos".

Entre las novedades de los últimos años cabe citar al coro Goiz Eguzki, que está compuesto por más de 50 personas y se creó en 2007. Hacen la labor de embajadores al representar al Hogar en las diferentes actividades en las que participan y actúan, y además crea más unión entre los miembros, se estrechan relaciones.

También se imparten clases de terapia contando con grupos de 'Salud y Bienestar' y 'Entrenamiento de memo-

ria'. Clases que se dan dos veces por semana. No faltan las charlas mensuales sobre temas de interés general. En otoño e invierno se proyectan películas en el salón de actos y también se programan cursos prácticos de informática. Dentro de las actividades que desarrollan a lo largo del año cabe recordar aquellas que tienen mayor relieve hacia el exterior, como las excursiones o el servicio de lunch en fechas destacadas como el día 1 de Mayo, San Juan, Santo Tomás o en las fiestas de Goiz Eguzki. Son novedosos los temas relacionados con la gastronomía, como la celebración de una alubiada o un barrikote, que se hace en el bar del Hogar. El baile sigue siendo una referencia. Suelen juntarse hasta 70 parejas y muchos otros van a pasar el rato, aunque sin bailar.



Son numerosas las actividades que realiza el Hogar del Jubilado Goiz Eguzki, para sus asociados; entre ellas, las distintas salidas y excursiones que hacen a lo largo del año, y los paseos mañaneros de los sábados.
Fotografías: Hernaniko KRONIKA.



HISTORIA

El Hogar del Jubilado fue creado el 12 de octubre de 1972, contando en un primer momento con un centenar de socios. La bandera que se exhibe en las fechas señaladas como fiesta en el Hogar, fue bordada en el año 1988 por la socia Carmen Rodríguez. En el año 1993 se solicitó al Patronato de Binestar Social, órgano del que depende, la ampliación del Hogar ante la necesidad de espacios, creándose lo que hoy es el comedor y sala de juegos.

Muchas son las anécdotas existentes a lo largo de estas cuatro décadas de vida. A principios de los 90 se trabajaba muy activamente en los talleres de mujeres y en el de carpintería. En el grupo de mujeres entonces se reunían 15 ó 20 personas, desarrollando un variado conjunto de labores, tales como ganchillo, bordados, pintura, confección de cuadros, dibujos en cristales... En aquellos comienzos, a diferencia de lo que ocurre hoy en día, en la celebración de la fiesta de Santo Tomás era costumbre vestirse de baserritarra para servir el lunch. El actual salón de actos consistía en una sala dividida en dos por una mampara acristalada y pintada en cuadros de diferentes colores, labor realizada por socias. Incluso la limpieza del suelo se hacía rodilla en tierra y fregando toda la tarima, que entonces era de madera y no estaba el suelo barnizado y tratado como en la actualidad. Dicha labor la realizaban socias del Hogar, está claro que eran otros tiempos. Como

anécdota curiosa cabe resaltar que el Ayuntamiento en un principio no permitía la existencia de bebidas alcohólicas, ni tan siquiera la sidra, el vino o la cerveza. "Hubo que dar pasos decisivos y contundentes para anular aquella prohibición", señalan hoy desde el Hogar.

El primer secretario de la junta del Hogar del Jubilado hernaniarra fue Jerónimo Velamazán (maestro de Hernani), que apuntó en los libros la inauguración del Hogar el 12 de octubre de 1972. La bendición corrió a cargo del párroco Eusebio de Iraola, asistiendo al acto el entonces obispo auxiliar, José María Setien, y una representación del Ayuntamiento, presidida por el alcalde Altuna.

La primera junta directiva estuvo formada por: Hermenegildo García (presidente), Isidro Gil (vicepresidente), Cándido Lamuedra (tesorero), Jerónimo Velamazán (secretario) y los vocales Daniel Cambronera, Gregorio Martín, Antonio Sierra y Carmelo Arbide.

Desde esas fechas iniciales lo cierto es que el recinto se ha ido ampliando, el Hogar ha ido evolucionando. Cabe reseñar la creación del salón de actos con capacidad para más de 100 personas, donde se imparten conferencias, charlas, cursos de salud y bienestar, ensayos del coro, clases de solfeo, cursos de entrenamiento de la memoria y todo acto que requiera el uso del mismo.

Luis Telleria: “EL AZERI LE APORTA SOSTENI- MIENTO A LA AZERI DANTZA”

Jon Odriozola

El padre del azeri (zorro) no se imagina ni carnavales, ni San Juanes, sin Azeri Dantza. El año de su puesta de largo (1988), el azeri supuso un complemento. “Hoy en día –añade Telleria- su presencia está consolidada y es una figura que realza la Azeri Dantza”. El azeri, 25 años después, se ha consolidado.



En San Juanes de 2013, ha recibido Luis Telleria el reconocimiento por los 25 años del “azeri”.

La azeri dantza, para ti, es un acontecimiento especial.

Sí. Viví en la plaza y lo he conocido desde pequeño. Entonces no solía salir tanta gente como ahora. Los componentes de la cuerda rodeaban y pegaban al primero que pillaban: a la que salía de compras... Hasta subían a los balcones. Había madres que abrían la puerta del balcón para que despertaran de la cama a los hijos a golpe de maskuri. He presenciado también -hace más de 40 años- como los integrantes de la Azeri Dantza entraban en la iglesia, escuchar el golpeo de los maskuris, y verlos salir por otra puerta.

¿Cómo se gestó hace 25 años la incorporación del azeri?

Un día que estaba en casa frente al televisor, se me encendió la luz viendo como una tribu africana bailaba,

gesticulaba e interpretaba los movimientos de las jirafas, como las cazaban, etc. Y pensé: “Eso lo podemos aplicar a la Azeri Dantza”.

Antes, los componentes de la cuerda, nada más empezar la Azeri Dantza, comenzaban a pegar. No había un baile previo como ahora, aunque existen escritos que señalan que “...el ayuntamiento le pagará una cena al dantzari”. Eso quiere decir, que antiguamente participaba un dantzari en la Azeri Dantza.

En mi intento de recuperarlo, expuse la idea del azeri al entonces presidente de la Sociedad Txantxangorri: Mauri López de Zubiria. Me dijo que mantendría una reunión con los integrantes de la cuerda en la que tratarían mi propuesta. Tras una votación, aceptaron la incorporación del azeri a la Azeri Dantza.

Pero no todos compartieron la idea. El nacimiento en 1988 del azeri, no fue un parto sencillo.

Al enterarse personas que estaban en torno a la Azeri Dantza, pero que desconocían la propuesta, mostraron su desacuerdo. Por ello, se organizó una reunión en la casa de cultura, Biteri. Acudió mucha gente. Tras una conferencia pronunciada por el etnógrafo Antxon Aguirre Sorondo, tomé la palabra acompañado del dantzari Mikel Intxaurburu –el primer azeri- para explicar la iniciativa.

Cuando comencé a hablar sobre la idea del azeri, algunas personas me silbaron, apagaron la luz... Mikel y yo aguantamos el chaparrón. Después de que se calmara el ambiente, hubo una votación en la sala, a mano alzada, sobre la propuesta de incorporar al azeri a la Azeri Dantza. La votación apoyó la propuesta.



Una de las primeras apariciones del azeri en al Azeri Dantza. Mikel Intxaurburu es el "azeri".

¿Tuviste que buscar aliados para seguir adelante?

Conté con el apoyo de la directiva de la Sociedad Txanxangorri, de Imanol Larretxea, etc. Imanol solamente había conocido la Azeri Dantza de sus padres, etc. Es decir, la dinámica, 'salir y pegar'.

Diseñaste el azeri, la coreografía de los bailes...

Sí. En la Azeri Dantza existen 'tiempos muertos'. Momentos en los que los integrantes de la cuerda se esconden para irrumpir por algún otro lugar. Para avivar esos momentos, con la ayuda de los txisturalis, el azeri, le aporta sostenimiento a la Azeri Dantza.

El azeri tiene su particular historia.

Cuenta la leyenda que un baserritarra, tras bajar del caserío a una sidrería del pueblo, contó en unos carnavales hernaniarras, cómo se había apoderado del pellejo de un zorro. Lo exhibió. Entre kupelas narró las vicisitudes que vivió en el gallinero para dar caza al zorro: saltando, etc. En la Azeri Dantza, el azeri, hace exactamente lo mismo:

se mueve de un lado a otro, salta... De ahí surgió la idea de la figura del zorro.

El azeri es la guindilla de la Azeri Dantza.

Sí. El azeri baila por primera vez en la plaza al comienzo de la Azeri Dantza. Después de hacer una reverencia al pueblo con el ayuntamiento de fondo, dirige a los componentes de la cuerda, pero cuando comienzan a pegar se retira y se mueve a su aire a lo largo de todo el recorrido. ¿Su labor? Dar vidilla a los 'tiempos muertos': azucar, enredar, saludar a los más pequeños...

Hiciste también de sastre diseñando la indumentaria del azeri.

Así es. Por eso, me da pena que en 25 años se hayan descuidado algunas cosas: el azeri salía con unos cascabeles en los calcetines que avisaba de su presencia, algunos pasos del vals que se baila a la altura del Bar Irizar, han desaparecido... El vals que se baila en estos dos lugares, me gustaría que lo bailara no solo el azeri con una per-



sona, sino que se involucraran todas las personas que en ese momento se encuentren alrededor.

En los primeros años, el azeri, entraba en las tiendas y robaba productos. Eso suponía tener que estar al tanto de él como de la reacción del comerciante.

Efectivamente. Los zorros, roban. Y el nuestro, también. Una vez, el azeri entró en la tienda Oa, cogió unos huevos y huyó pitando. La empleada del establecimiento también; salió como una bala tras él. En otra ocasión, tras robar unos huevos, se los ofreció a una persona. Nada más cogerlos, el azeri, se los reventó en las manos. ¡El zorro en estado puro!

¿Pensaste en algún momento si la aportación del azeri no cuajaría?

Tenía fe que no sería un acto puntual y que iba a gustar. La experiencia de la primera edición fue muy positiva y mucha gente me felicitó por el resultado final.

Conoces muy de cerca la Azeri Dantza.

Sí. Tras volver del servicio militar, a lo largo de tres años –en la década de los sesenta– fui componente de la cuerda. Para un hernaniarra, salir en la Azeri Dantza, es un orgullo. La única ley que hay entre los componentes es que a la hora de pegar no se debe de soltar nunca la cuerda. Por otra parte, el público debe respetar a los txistularis y a los componentes de la cuerda. Si te pegan, no puedes devolverles los golpes, ni insultarles. El que acude a la Azeri Dantza sabe a lo que va.

Antes había más opciones de realizar una Azeri Dantza más variada.

Sí. Algunos establecimientos han cerrado la puerta posterior del comercio. Antes, todos los portales que tenían puerta trasera, solían estar abiertos y eso daba muchas posibilidades para desaparecer y aparecer. He conocido muchos lugares. Por ejemplo, entrar en la cárcava –la callejuela que comienza tras pasar la pequeña puerta que se encuentra detrás de la fuente de la plaza– y llegar, entre casas, hasta la calle “Zapa”.

AZERIKERIAK

Mende laurdena bete du aurten azeriak lehen aldiz Azeri Dantzan azaldu zenetik. Erdi ezustean. Nola bestela. Harrez gero, ez du hutsik egin. Esaerak dioen bezala, “Azeri zaharra, goizean goiz lanean”. Xaxatu, probokatu, saltsa sortu, ‘bildotsen’ –herritarren- artean ibili... Izan ere, “Sortzetik du azeriak maltzurkeria”. 25 urtetan zehar Azeri Dantzak berderatzi azeri izan ditu.

MIKEL INTXAURBURU (Hernani, 1972). Azeri Dantzako lehen azeria izan zen. Garai hartan, Mikelek, dantza askatuko lehiaketetan parte hartzen zuen Gurutze Telleriarekin batera. Bere aitak, Luis Telleriak, Mikelengana jo zuen buruan bueltaka zebilkion ideia proposatuz: “Baietz erantzun, eta aurrera egin genuen”. Orduan, zenbait kuadrillak, Azeri Dantzan barrikadak egiten zituzten, eta sokako partaideek arazoak izaten zituzten aurrera egiteko. Horri aurre egiteko, adibidez, azeriaren sorrerak egoera arindu egin zuen.

“Azeriaren ideia gauza berria izan zen, eta ez genekien nola egin, eta nola asmatu”, dio Mikelek. “Niri, adibidez, azeritxo bat buruan jartzea bururatu zitzaidan. Kili-kolo zegoen azeri disekatu bat konpondu eta maskara bat egin nuen. Era horretan beldur gutxiago izan nion hasiera hari. Gainera, horri esker, nahiz eta dantzaria aldatu, inork ez zuen jakingo nor ezkututzen zen azpian”.

17 urterekin irten zen lehen aldiz Mikel. “Batzuek onartzen zuten azeriaren ekarpena; beste batzuek, ez”, dio. “Gauza asko aldatu dira harrez gero”. Mikel irina eta arrautzak botatzen... ibiltzen zen; baita dendetan ‘lapurretan’ ere. Zirikatzen. Orain normaltzat ikusten dena, hasiera ez zen hala izan: “Halere, guztia, nahikoa espontaneo izan zen. Jendeak asko lagundu zidan. Herritarrek etxeetara gonbidatzen ninduten, eta irina, etab. eskatzen nizkien jendeari botatzeko. Ez zen alde zuretik prestaturiko zerbaite; ‘igo hona’ esaten zidaten. Eta ni, gora, noski!”. Dendetako ‘lapurretan’ arazo gehiago izan zituen: “Batzuetan, Telleria atzetik ibiltzen zen nik harturiko produktuak ordaintzen!”, dio irribarretsua.

Anekdotak mordo bat ditu Mikelek baina bitxiak etxe batean sartu zenean gertatu zitzaion. “Kale Nagusiko adineko emakume batek bere etxebizitzara igotzeko gonbita egin zidan. Bertara sartu orduko galdezka hasi zitzaidan: noren semea nintzen... Nire amona ezagutzen zuela ohartu zenean, ‘geratu nahi al duzu gosaltzen?’, galdetu zidan. Nik baietz erantzun nion. Maskara kendu eta jaten hasi nintzen Azeri Dantzakoak kalean barrena zebiltzan bitartean. Ordu erdi pasatxo igaro nuen gosaltzen, emakumeak, nire amonaren pasadizoak kontatzen zizkidan bitartean. Amaitzean, bat egin nuen Azeri Dantzarekin”.

Mikel urtetan azeri izan ostean, San Joanetako Azeri Dantza mistoko partaide ere izana da: “Biek –azeriak eta sokak dute beren xarma; sentsazio ezberdinak bizi izan ditut. Bietan, ondo”. Azeri Dantza “herriaren festa” bezala definitzen du, eta azeriak ekimenari “berritasuna eta bizitasuna” eman diola uste du.



Xabier Zilbeti “azeria”, Xabier Segura eta Luis Telleriarekin, “azeriaren aita”.

XABIER ZILBETI (Hernani, 1964). Azeri Dantzak une ezberdinak bizi izan dituela gogoratzen du Xabierrek: “Garai batean, adibidez, askotan ez zen jende kopuru nahikoa osatzen sokarako ere, eta ohikoa izaten zen arkupetatik barrena azaldu eta ‘sokan parte hartu nahi al duzu?’ gonbita jasotzea”. Inguru horretan ibilia da Xabier: sokako partaide, maskuriak eramaten...

Luis Telleriak Xabierrengana jo zuen azeri izateko Mikelen lekukoa hartu zezan. Herriko Urtza taldean dantza egiten zuenez iritsi zitzaion gonbita, eta plaza-gizona izateak, aursardia eman eta urduritasunak uxatu zizkion azeri gisa parte hartzeko. Xabierrek markatutako gidoia egiten ei zuen, eta ez zela paperetik gehiegi ateratzen aitortzen du. Ez zitzaion irina, etab. botatzea askorik gustatzen. Dendaren

batean sartu, eta txorixoren bat lapurtu izana gogoratzen du, baina era sinbolikoan egin omen zuen: "Aldiz, umeek azeriaren beldurra galdu zezaten ahalegindu nintzen". Inauterietan oso gutxitan parte hartu izan du - behin edo bitan-, oro har, San Joanetako azeri izan da Xabier: "Garai batean inauterietako eta San Joanetako Azeri Dantzako antolakuntza bi kuadrilla ezberdinen esku zegoenez, horrek ere azeria bat edo beste izatea eragiten zuen". San Joanetako Azeri Dantzako hiru egunak, hernaniarrentzat data bereziak direla uste du: "Egun, Azeri Dantzak izugarritzko arrakasta du; orain, goizean goiz biltzen den jendetza garai batean ez zen ikusten".

Irizarren aurrean azeriak dantzatzeko duen baltsa berezia delakoan dago Xabier. "Une horretan, adibidez, adineko emakumeren bat... ateratzen ahalegintzen nintzen; pres-tzegoenarekin egiten nuen dantzan".

Azeri gisa, ekitaldi amaierako argazki saioa, Xabierrek ez zuen ia ezagutu: "Nire garaian ez zegoen joera hori nahiz eta azken urteetan indar hartzen hasi. Inork proposatzen zidan, apur bat harrituta geratzeaz gain, lotsa pittin bat ematen zidan".

Azeriaren ekarpenak, Azeri Dantzari, ikusgarritasun gehiago eman diola uste du Xabierrek. "Azeri Dantzak, arrakasta, berezkoa du. Bere berezitasunarengatik gustukoa du jendeak. Hernaniarrak; oso gurea. Ikustera joanez, jendea konturatu da era honetako ekitaldiak zaindu eta mantendu egin behar direla. Ez hori bakarrik, baita belaunaldi belaunaldi helarazi ere". Gaur egun, Azeri Dantza ez litzateke ulergarria izango azeriaren figura gabe; belaunaldi berriek hori ezagutu baitute. "Halere, azeria, protagonista den bezala, nire ustez -azpimarratzen du Xabierrek-, sokako partaideak Azeri Dantzako heroiak dira".



LARA MITXELENA (Hernani, 1985). Txikitik dantzaria izan zenez, Azeri Bila lasterketako antolatzaile batek, azeri gabe geratu zirenez, lasterketaren hasieran dantza egin nahi ote zuen proposatu zion: "Baietz erantzun, eta Azeri Dantzako dantza ikasi eta irten nintzen".

Ordutik hamar bat urte igaro dira. Horren ondorioz, hurrengo urtean, Larari, Azeri Dantzan irtetea eskaini zioten; oraingo honetan, 'ez' erantzun zien. "Lotsa, errespetua... ematen zidan. Neure buruari esaten nion, gauza bat zela leku jakin batean dantzan egitea, eta beste bat oso desberdina Azeri Dantzan irtetea", dio Larak.

Gonbit berri baten ostean, zalantzak gaindituz, handik urte batzuetara, urrats handi bat ematea deliberatu zuen. "Ba proba egingo dut ba!", pentsatu, eta parte hartzea erabaki zuen. "Baiezkoa esan, eta inauterietan Langile Ikastolak antolatzen zuen umeen Azeri Dantza irten nintzen", gogoratzen du. "Hura izan zen nire lehen esperientzia azeri gisa".

Harrez gero beste bi aldiz izan da Lara azeria: bai inauterietan, eta bai San Joan jaietan. Batean edo bestean azeri rolean aritzea, oso ezberdina dela dio: "Inauterietan publikoa, batez ere, gurasoak euren haurrekin, eta gaztetxoak izaten dira. San Joanetakoa, berriz, beste kontu bat da".

Larak ez du ahazten San Joanetako Azeri Dantza mistoan (ekainaren 27an) bizi izandako uneak. "Esperientzia oso ona izan zen eta oso gustura ibili nintzen", azpimarratzen du.

Azeri bezala irteteko egunaren atarian, bezperan, Larak ez zuen apenas lorik egin: "Ezer ere ez! Tximeletak nituen sabelean. Martxan jarri aurretik Coca Cola edaten aritu nintzen indarrak hartzeko". Azeri Dantza abiatu baino lehen, udaletxe atzean egiten dira prestaketetan -abarkak lotu, azeri burua ipini...- "oso-oso urduri" zegoela oroitzen da.

San Joanetako Azeri Dantzan parte hartu zuen ekitaldi hura, "oso motza" egin zitzaion, nahiz eta ibilbide guztian zehar jendetza egon. "Hasieran, lehen dantza, urduri egin nuen baina behin Andre kalerantz abiatu orduko asko lasaitu nintzen".

Larari, azpimarragarria egiten zaio hernaniarrek azeriari dioten adeitasuna. Askok errespetatzeaz gain benetan gogoko dute: "Begirunea zaio".

Saioa bukatu orduko, hasieran, Larak ez zuen jendaurrean azeriaren burua kendu nahi izaten; mozorroaren atzean nor zegoen ez salatzeko: "Isilpean mantendu nahi nuen".

Une oro, denek nahi dute azeriaren ondoan egon. "Umeek azeria asko maite dute, nahiz eta beldurtu egiten diren. Horren lekuko, Azeri Dantzaren amaieran, azeriarekin argazkia atera nahi izatea. Izan ere, azeria, nolabait, herriko irudia bihurtu da", dio Larak.



EKAIN SARDON (Hernani, 1978). Estreinakoz, 2000. urte baino lehen irten zen Inauterietako astelehen batean, gaztetxoek Azeri Dantzak: "Xabier Segurak ezin zuenez irten, eta berarekin dantzan ibilia nintzenez, parte hartzea eskaini zidaten. Ez nuen bi aldiz pentsatu. Gerora ere San Joanetan irtena naiz".

Azeri lanetan aritzea polita dela aitortzen du San Joan egunean jaioetako hernaniar honek: "Herritarrentzat garrantzi handia du Azeri Dantzak. Goizero ikustera joaten den jendetza da horren lekuko. Eta ekitaldiko pertsonaia nagusienetarikoa mozorropean aritzea ez da ahuntzaren gau erdiko eztula. Alde batetik polita da, baina presioa ere antzematen da; jende guztia ibiltzen da azeriaren atzetik, eta gaztetxoek inguruan bueltak aritzen direnez –isatsetik tiraka...- estualdi puntu bat ere sumatu izan dut. Halere, oso gustukoa dut".

Haurren begiratu, nahiz eta azeria eurengana hurbildu orduko bat baino gehiago negarrez hasi, une berezia dela aitortzen du, lanbidez, haur hezkuntzako irakaslea den Eka-inek. "Haurrek jartzen duten harridura aurpegia ikustea guztiz pozgarria da; une horiek oso berezi eta politak izaten dira". Inauterietan edota San Joanetan azeri lanetan aritzea "oso bestelakoa" dela aitortzen du Ekainek. "San Joane-tako giroa desberdina izaten da: jendetsuagoa... Inauterietakoa, berriz, giroz, hotzagoa". Ekainek dio, jendeak ondo ezagutzen duela azeriaren egitekoa, eta baita bera zirikatze mugak ere: "Hernaniarrek begiko dute azeria", dio. Horrez gain herritarrek, kanpoko jendea etortzen denean, ahalegina egiten dute ohituraren nondik norakoa azaltzeko.

Ekain lau bat urtez jardun izan da azeri. Ondoren, soka ere aritu da: "Azeria edota soka, baina beti saltsan!", gaineratu du. "Bi sentsazio oso ezberdin dira. Azeri lanetan, protagonista zara. Libre. Zirikatzen. Batera eta bestera,

baina jendea guztia, une oro, aldamenean. Soka, beste zirrara bat sentitzen da. Talde bateko partaide zara". Soka, Inauteri zein San Joanetan, Azeri Dantza mistoan irteten da Ekain.

Ibilbidean zehar, Irizar tabernaren parean, azeriak baltsa dantzatzeko du. Inguruan ikusi izan duen bakoitzean, Ekainek, ama atera izan du dantzatzera. "Une berezia izaten da berari ilusio handia egiten baitio. Gero, argazkia ere atera nahi izaten du. Biok pozik. Mutilek ere nirekin dantzan egiteko ahaleginak egin izan ditut. Eta bat baino gehiagok atzera egiten duen arren lortu izan dut, inork, azeriarekin dantzatzea", dio.

JON GOÑI (Hernani, 1975). Kale Nagusikoaren parte hartzea Azeri Dantzak, "nahikoa bitxia" dela aitortzen du. "Jon Alejos –Azeri Dantzako soka-burua– eta biok kuadrilla berekoak gara, eta beti Azeri Dantzarako jendea behar zela esaten aritzen zitzaigun. San Joanetan, mistoa irteten hasi zen lehen urteetan, soka aritzen zirenei gogorra egiten zitzaizen hiru egun jarraian joka irtetea. Beraz, jende bila hasi ziren. Hala, egin nintzen sokako partaide Azeri Dantza mistoan". Handik denbora batera, Jonek parte hartzeari utzi egin zion sorbaldatik gaizki ibiltzen baitzen.

Baina, behin, itzuli egin zen. Eta nola gainera. Beste rol batean. "Urte batean, inauterietan, Mikel Intxaurburuk azeri izateari utzi eta soka irteteko asmoa azaldu zuenez zirikatzen hasi zitzaidan azeri lanetan ordezkatu nezan. Nik hasieran ezetz esan nion. Baina halako batean, dantza ez nekienez, pauso batzuk ikasi, eta irten nintzen. Horrela engainatu ninduen! 'Bat eta bakarra', esan nuen neure artean", dio Goñik. "Irizar taberna aurrean, baltsean, norbaitek nirekin dantzan egin nahi ote zuen ahalegindu arren, ez nuen lortu. Uste dut, azkenean, udaltzain batekin aritu nintzela.

Azeri Dantzak zehar, irina eta halakoak botatzen ere ibili nintzen jendartean... Lotsa askorik ez dudanez, esperientzia polita izan zen".

Jonek izan du beste gertakari berezi bat ere. "Duela sei bat urte, San Joan jaioetako goiz batean, gaupasa egin ondoren, bi lagun eta ni, Santa Barbara elkartera hamaiketako egitera gindoazela, sokakoak Errioguarda jatetxean sartzen hasi orduko, builaka, zirikatzen hasi gintzaizkien: 'Lasai ez dira etorriko', pentsatu nuen nire baitan. Guk ez genekien baina beraien artean hitz egin, eta Kale Nagusiko lanak amaitu ostean, sokako partaideak ezkutatu zirenean elkartean sartu, gu aulkitik altzarazi, eta hiru-erdi ederki 'berotu' gintuzten. Astindu hura ez dut sekula ahaztuko!". Egun hartan, Jon azeria, ehizatu egin zuten. Eta nola gainera.

Goñik, Azeri Dantzaren alde guztiak ezagutzen ditu: maskuriaren laztanak jasotzea, maskuriarekin astintzea, dantzan aritzea, eta orain, etxekoei erakustea. "Haur txikiak izanik, ohitura beraiei hurbiltzen ahalegintzen gara".

MAIDER GARMENDIA (Hernani, 1979). Azeri Dantzan parte hartzeko aukera iritsi zitzaionean Mikel Intxauburu eta Xabier Zilbeti ziren azeriak. Inauteri batzuetan batari zein besteari, parte hartzea ezinezkoa zitzaenez, eskaintza jaso orduko, 'bai' erantzun zuen. Urte batzuk joan dira ordutik. "Harrez gero, lau bat aldiz, aritu nintzen azeri lanetan", ondo gogoratzen du Mainerrek. "Beti inauterietan irten nintzen, Langile Ikastolak antolatzen zuen Azeri Dantzan, alegia".

Herrian hain sustraitua dagoen ohituran, azeria izatea pribilegioa dela aitortzen du. "Azeria, ekitaldiko gatza eta piperra da, Azeri Dantzari bizia ematen diona. Zereginen erabat murgiltzen nintzen; jendeari arrautza eta irina botatzeraino", dio irribarretsu. "Irinaren kontura oraindik ere norbait gogoratzen da nitaz...". Bere ustez, Azeri Dantza, azeria izatea, ez da moztarra jantzea soilik; musika entzuteak, jada, oilo-ipurdia jartzen dio. "Jendearekin izaten den 'jokoa' ere, oso polita izaten da: helduek errespetatzen zaituzte-azeriari maitasun handia diote-, baina haurrek... Hori beste kontu bat da: isatsetik tiraka... aritzen zaizkizu. Azken finean, umeak ume baitira".

Sokan, Maider, San Joan zein inauterietan Azeri Dantza mistoa egiten hasi zen lehen urteaz geroztik irten izan da. "Sokak bere xarma du, baita azeri izateak, noski! Bi lan ezberdin dira. Baina politak oso". San Joanetako Azeri Dantzak, erakargarritasun berezia du Maiderrentzat. "Sokakook irrikatan egoten gara jendea berotzeko; eta era berean, jendea grinatsu astindua izan dadin. Bitxia, ezta? ". Une politak bizi izan ditu urte hauetan guztietan, euripean nahiz izerditan blai. Herritarren begirune eta eskuza-baltasuna ere antzeman du. Adibidez, Zaraguetarren etxean: "Sokako partaideok bertan ezkututzen garenean, urtero-urtero, Vicente Zaraguetak, lokarriko emakumeoi, cava kopa bana eskaintzen digu. Emakumeei soil-soilik. Tragotxoia edan eta berriz ere kalera irteten gara azken txanpa egitera! ".

Inoiz ez du Azeri Dantzaren bezperan lasai afaldu eta lo egiten Maiderrek. Eta urteak daramatza! "Ez naiz ohitzen. Sokan irteten naizenean, adibidez, badaezpada ere sugusak eramaten ditu poltsikoan. Oso urduria naiz, beraz, plaza iristen garenean, asko pozteaz gain lasaitu ederra hartzen dut".



AITOR PARRONDO (Hernani, 1975). Ez zen luzea izan Aitorren parte hartzea Azeri Dantzan. Sartu-irten moduko bat izan zen. "Behin bakarrik izan naiz azeria: 1990ean. Gaztea nintzen parte hartu nuenean; 15 urte nituen".

Inauterietakoan parte hartu zuen. "Mikel Intxauburuk egun batean irteterik ez zuenez eta ni dantzan aritzen nintzenez, irteteko eskatu zidaten". Hasieran ezetz borobilez erantzun zien Aitorrek; ez zuela bere burua ikusten halako ekitaldi hain berezi batean. Jendetzak, hau da, aglomerazioak, Aitorri ez zaizkio batere gus-tatzen. "Bestalde, nahikoa lotsatia naiz, eta Azeri Dantzako azeria izatea handi gelditzen zitzaidala esan nien".

Antolatzaileek ez zuten etsi eta berriz ere beregana jo zuten azeria izan zedin. Aitor dantzan maiz ibiltzen zen orduan eta dantza-tu beharrekoa ondo baino hobeto ezagutzen zuenez -nahiz eta pausoak, oraindik, oso finkoak ez izan- iritziz aldatu zuen. Halako batean, antolatzaileen ahaleginak bere saria jaso zuen: "Azke-nean baietz esan nien; Azeri Dantzan parte hartuko nuela, alegia".

Dantzaria, Azeri Dantzan, moztarra atzean ezkututzen da. Eta Aitor, horren adibide da. "Gogoratzen dut aurreko egunetan oso urduri ibili nintzela. Horrez gain, Azeri Dantza hartan herritar pi-loa, jendetza, bildu zen. Batzuetan ezin pasa ibili nintzen".

Luis Telleriak -azeriaren sortzaileak- gomendio batzuk eman ziz-kion; dendetara sartu eta arrautzak hartzeko, irina botatzen ari-tzeko... Azeriaren pikardiak, alegia. "Ni lotsatu egiten nintzen nahiz eta egun batzuk lehenago mentalizatzen aritu. Egia esan, guztia, goitik behera, oso prestatuta eraman nuen". Nahiz eta kezkatu ekin, zalantza uxatu orduko, Aitor, konforme geratu zen bizi izandako esperientziarekin.

Azeri Dantzan irten baino egun batzuk lehenago, bestalde, Aito-rrri, aitona bat hil zitzaion: Juanito Arrondo. "Urumea kalean bizi zenez, oso 'azeri-dantzazalea' zen. Beraz, Azeri Dantza hura berezi samarra izan zen niretzat ", aitortzen du.

Esperientzia hartatik gaur egunera, aldaketa bat antzeman du Aitorrek: azeriaren 'denda lapurretak'. Urritu egin omen dira. Aito-rrek orain Azeri Dantza jendartearen ikusten du bere hiru semeekin batera. "Hernanin bizi ez arren, iragan San Joanetan, hiru egune-tan etorri nintzen beraiekin batera ekitaldia ikustera. Txikiak izan arren ez dute batere beldurrik, eta primeran pasatzen dute! ".

AIMAR ABAD (Hernani, 1990). Duela zazpi urte hasi zen Azeri Dantzan irteten Aimar. Azeri lanak egiten zituenak ezin zuenez irteten, eta bera dantza askatuan urte piloan ibilia zenez, parte hartzera gonbidatu zuten. Inauterietako Azeri Dantza batean irteten zen lehen aldiz. Debutean ez zen batere urduritu Aimar: "Jendaurrean dantzatzera ohituta nengoen ez zitzaidan zaila egin. Guztiz kontrakoa. Oso gogotsu nengoen". San Joanetako Azeri Dantza, maskurien kolpeen hartzaile gisa, gogoko zuen, beraz, azeri izateko hots egin ziotenean izugarri poztu zen. "Ordutik urtero deitu didate, eta ez dut inoiz hutsik egin; ez inauterietan, ez San Joanetan ere".

Sokako partaide ere izan da Aimar. Bi aldiz. Inauterietako Azeri Dantza mistoan. "Bi jardun ezberdin dira. Azeri bezala, guztien ahotan zaude, denak daude zuri begira. Sokan, taldeko beste partaide bat zara". Beraz, Aimarrek jendea berotu izan du. Eta baita berotuta amaitu ere. Eta ia-ia baita min hartuta: "Azeri gisa irteten nintzen goiz batean, mutil koskor baten atzetik irteten nintzen maskuriarekin jo asmoz. Plaza Berritik Zinkoenea bitartean dauden euskarri baten kontra kolpe ederra hartu nuen. Jendeak, zutitzen lagundu ninduen. Hura kolpea, eta hura lotsa!". Aimarrek, ez du zalantzarik Azeri Dantzan irteteko. Sasoian

XABIER SEGURA (Hernani, 1984). "Ni irteten aurretik Mikel eta Xabier Zilbeti izan ziren azeri urte dezentetan. Halako batean, txanda eske zebiltzanez, Luis Telleriak niregana jo zuen. Dantza askatuan ibiltzen nintzen orduan", gogoratzen du. Xabierren aitona, Enrique Esteban, eta aita, Jose Angel Segura, biak, Azeri Dantzan -sokan- ibiliak ziren. "Eskaintza jaso nuenean, parte hartzera animatu nintzen. Halere, aita eta biok ez dugu inoiz aldi berean parte hartu; berak utzi zuenean, ni hasi bainintzen".

Estreinako aldiz, Xabier, 2001ean irteten zen Azeri Dantzan: 17 urte zituen. San Joan jaietan egin zuen debuta; ekainaren 27an, Azeri Dantza mistoan. Bi egun lehenago, 25ean, Luis Telleria, Xabier Zilbeti eta hirurak Azeri Dantza hasi aurretik bildu ziren. "Egun hartan Zilbeti irteten zen, eta ni, Telleriarekin batera kale buelta eman nuen jendartean bere gomendio eta iradokizunak entzuten. Nire kasara, lasai, ibiltzeko esan zidan. Dantzatzeko ziren pausoak ezagunak nituen, hasierako beldurak uxatu eta aurrera egin nuen".

Irteten bezperan lo lasai egin zuen Xabierrek, nahiz eta ohetik altxatzeko ordua iristean lo hartuko duen kezka izaten duen beti. Urtero urduritasun puntu hori ere inguruan izaten du. Beti hor dago. Duela hamabi urtez gero, inauteri zein San Joanetan

egoteak garrantzia handia du: lan batean zein bestean. "Behin gaupasa egin ondoren irteten nintzen. Eta ederki damutu nintzen! Harrez gero, bezperan, lo ondo eginda altxatzen naiz, goizean fresko-fresko egoteko. Ibilbidea ez da luzea baina denbora guztian, korrika, dantzan... ibiltzeak nekatu egiten du. Eta sokan irtenez gero, zer esanik ez! Maskuria eramaten duen besoak, leher eginda amaitzen du ". Azeri Dantzan irtetea, Aimarrek, behin eta berriz plazerra dela esaten du. Lokarriko kide bezala, adibidez, partaide guztiak han eta hemen gordetzen direnean, herriko txoko ezkuak bertatik bestera ikustea zorte handia dela dio. Gutxi batzuen esku dagoen aukera.

Ekitaldiko une politenatarikoa, ibilbidea amaitu orduko dela uste du Aimarrek. Hau da, plazan, azeriari hurbiltzen zaion jendetza, alegia. "Guraso asko, euren seme-alabekin arrimatzen zaizkit argazkiak ateratzera". Denbora pasatzen du denen eskarriak asetzen. Horrez gain, badago bere ustez beste une berezi bat. Guztia amaitu orduko, partaideek elkarrekin egiten duten hamaiketakoa. "Hori ere, primerako saria izaten da!", aitortzen du Aimarrek.

parte hartu izan du: "Ekainaren 25ean ez dut hutsik egiten". Aurretengo berezia izan da gainera. Azeria, duela 25 urte jaio zela ospatzeko Txatxangorri Elkarteak prestaturiko oroigarria, Luis Telleriak, Xabierren eskutik jaso zuen.

Xabierrek, pertsona lasaia dela aitortzen du. Ez ei da Azeri Dantzan estutzen. Halere, traba batzuk gairitu behar izaten ditu. Azeriak buruan eramaten duen maskarak bero galanta ematen duela azpimarratzen du Xabierrek: "Hartzen den arnasa berriro ere barrura doanez, ez zara erabat eroso ibiltzen". Eta begietako zuloxoetatik ez ei da askorik ikusten. Beraz, galtza bete lan izaten du azeriak. "Urduritasun edo lotsa puntu handiena Portalondo eta Irizar tabernaren parean izaten dut. Ordura arte jendea sokako partaideen zelatan egoten da. Bi leku horietan, berriz, begi guztiak nire gainean sumatzen ditut ". Irizarrenean, adibidez, baltsa dantzatzea ohikoa da. Behin, "Peter" Antsorena txistularia, herriko txistulariekin jotzera etorri zela aprobetxatuz, Xabierrek berarekin batera dantzatzera gonbidatu zuen.

Azeri Dantza amaitu orduko, berriz, 'eskarien unea' iristen da. Hots, hurrekin argazkiak ateratzeko momentua. Eta gero, saria. Hau da, dutxa on bat hartu, eta hamaiketakoa sokako partaideekin: eguneko anekdoten bilkura, alegia.



HERNANIKO GOTORLEKUAK (II): KARLISTADETA KO OROITZAPENAK

Alfredo Moraza Barea (Aranzadi Zientzia Elkarteak)



Hernaniren ikuspegia Astigarragako bidetik XIX. mendeko lehen herenean; eskuinean, Santa Barbara basiliza (Henri Wilkin-sonen litografia).

Hernanik, historian zehar, gerra-gatazkek eragindako inpaktua jaso du. Horrek eragin berezia izan zuen XIX. mendean, eguneroko bizitzaren bilakaera nabarmen aldarazi zuten zenbait gatazka gertatu baitziren mende honetan. Honako testu honek garrantzi handiko gertaera horien gaineko oroitzapena berreskuratzea du xede, Hernanin oraindik ere oso hondakin interesgarriak eta gutxi ezagunak gordetzen baititugu lekuko gisa.

2012ko urtekarian azal gaineratik aztertu ahal izan genuen bertako gotorlekuen bilakaera, herribildu hau sortu zenetik Gerra Napoleonikoak piztu ziren arte. Orain gure helburua kontakizun horrekin jarraitzea da, Karlistadetan arreta jarrita, bai Lehen Gerran (1833-1839) bai Hirugarren Gerran (1872-1876) gertatutakoak ulertzeko asmoz. Bi gatazka horietan Hernanik protagonismo handia izan zuen, hamaika bat istilu, setio luze eta bonbardaketa suntsigarriren lekuko izan baitzen. Protagonismo horren arrazoia erraz da ulertzekoa kontuan hartzen bada estrategikoki kokatuta zegoela gurutzegune garrantzitsu batean, eta batez ere, Donostiako hiriburura zeraman bidearen giltza bere eskuetan zeukala.

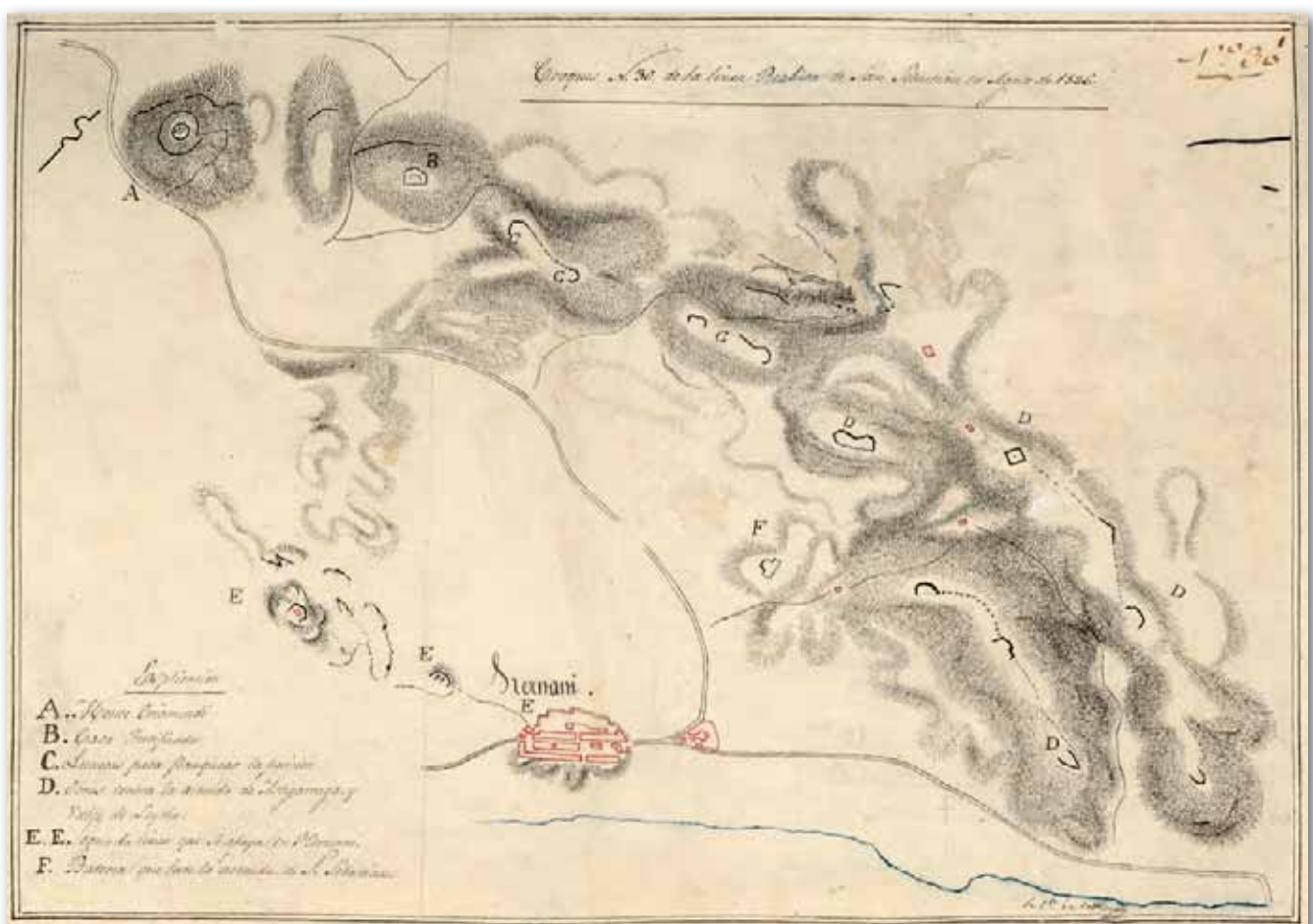
LEHEN KARLISTADA (1833-1839)

Gatazka honen jatorria –edo, hobeto esanda, aitzakia– Fernando VII.aren heriotzaren ostean sortutako ondorengotza-arazo dinastiko batean bilatu behar da, 1833ko irailean. Monarkia absolutuaren aldekoek On Karlos infantea (Karlos V.a intitulatua) hartu zuten buruzagitzat, hildako erregearen anaia alegia; erreformistek edo liberalek, ordea, Fernando VII.aren alaba babestu zuten, Isabel infantea alegia (geroko Isabel II.a). Eskubide horien aldeko lehiak, hurrengo mendera arte hainbat fasetan luzatuko zen enfrontamendu zibil bati eman zion hasiera. Gatazka hau, ordea, dagokion testuinguruan kokatu beharra dago, Europako parte handi batean iraultza ugari ari ziren gertatzen. Euskal Herrian, gainera, gatazka hau modu aski nabarmenean korapilatu zen, arazo oso ezberdinak nahasten baitziren, alde batetik foru pribilegioetan oinarritutako erregimen tradizionalaren aldekoak eta beste alde batetik liberalismoaren eta euskal lurraldea esparru nazionalaren barruan sartzearen aldekoak, eta horri gehitu beharra dago antzinako batasun katolikoaren aldetik iristen ziren mehatxuak eta ekonomikoaren ekoizpen-sistema tradizionalak.

Karlisten eta liberalen (*cristino* edo *guiri* izenekin ezagunak) arteko lehen gatazka armatuetako bat Hernani

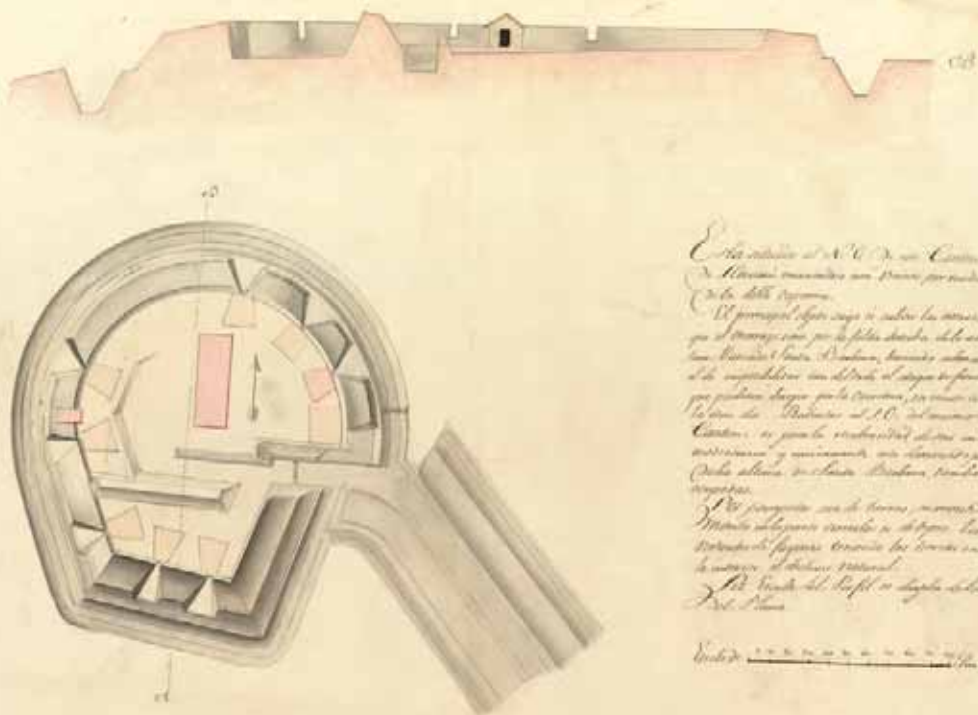
nin gertatu zen. 1833ko azaroaren 17an, Lardizabalen agindupean zegoen talde karlista bat garaitua izan zen herriaren inguruetan. Ondorengo hilabeteetan matxinatuen presioak bere horretan iraun zuen, 1835. urtean ia lurralde osoaren gaineko kontrola eskuratu zuten arte, gobernuaren aldeko indarren esku Donostiako hiriburua eta Getaria besterik ez baitziren geratu. Une horretatik aurrera, fronteko lerroa Donostia inguruetan egon zen, San Bartolome komentu zaharraren parean; Hernanin, berriz, Gipuzkoako indar karlistek euren Kuartel nagusia jarri zuten.

Uste ez bezala, eta kokalekuaren garrantzi estrategikoa gorabehera, Hernaniko karlisten defentsak garrantzi gutxiak ziren. Herrigunearen perimetroa parapetoekin eta murren gezi-leihodun batzuekin babesturik zegoen, gehientsuenak Donostiako hiribururantz begira jarrita. Defentsa-sistema osatzeko obra txiki batzuk eginak zituzten (bateriak eta lubakiak gehienbat), inguruko muinoetan. Defentsako bi atal nagusiak Oriamendi Gotorlekua eta horren inguruan egindako beste gotorleku batzuk ziren, baina batez ere, eta bereziki, Santa Barbara Gotorlekua. Azken honen eta herrigunearen artean bazegoen beste gotorleku bat Txantxilla inguruetan, bi posizioen arteko komunikazioak ziurtatzeko balio zuena.

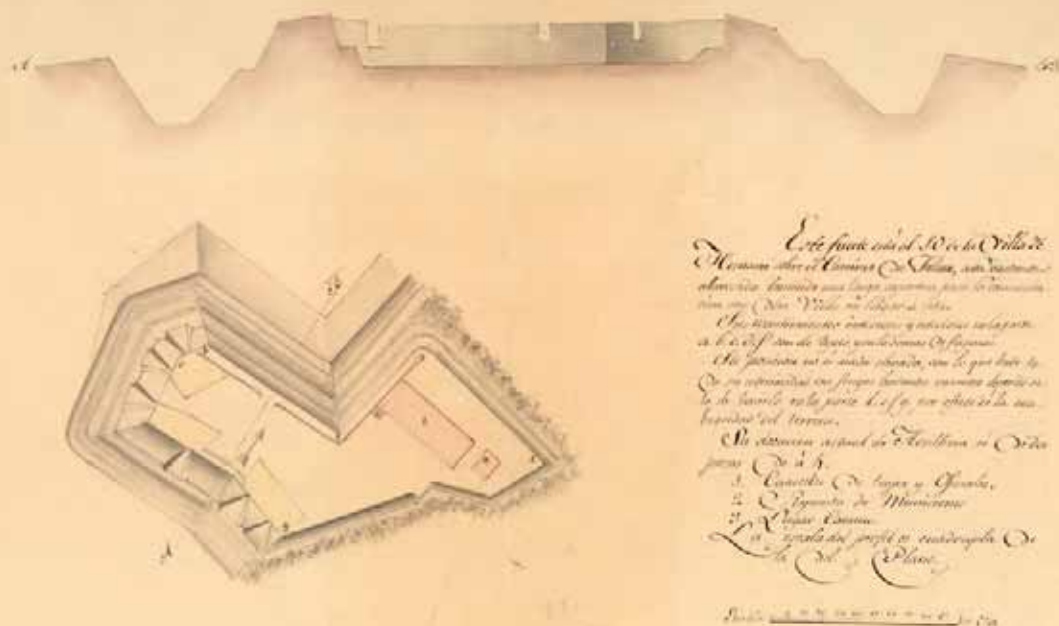


Karlisten defentsa-sistema Hernani inguruetan, 1836ko abuztuan.

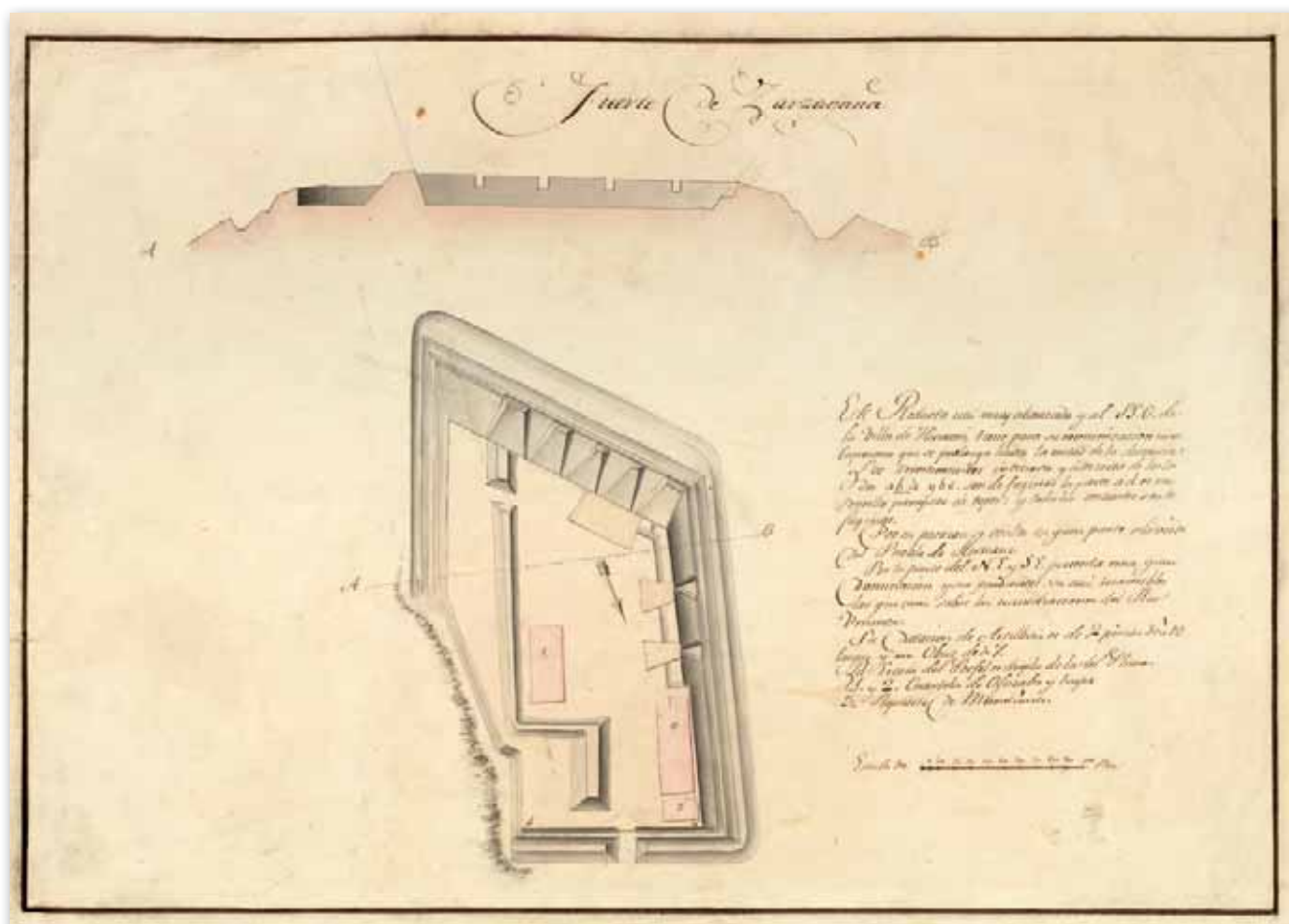
Plano de Daoiz



Plano de Tolosa



Daoiz eta Tolosa gotorlekuen planoak, liberalek eraikituzten herria defendatzeko.



Yarzagaña gotorlekuen plano.

Hurrengo hilabeteetan gatazkek gogotik jarraitu zuten aurrera, eta borrokaldi armatuei esker gobernuaren aldeko indarrek pixkanaka galduak zituzten posizioak berreskuratu zituzten (San Bartolomeko eta Aieteko ekin-tzak 1836ko otsailean eta maiatzean hurrenez hurren, eta Oriamendiko gudaldia 1837ko martxoan). Harik eta 1837ko maiatzean liberalen eraso berri batek lurraldeko udalerrri estrategiko askotxo (Urnieta, Oiartzun, Irun eta Hondarribia) berreskuratzeko aukera eman zien arte, eta horietako bat Hernani izan zen. Liberalen indarrak herrian sartu ziren ia-ia erresistentziarik topatu gabe, lehen-dik hustuta baitzegoen eta ia-ia hiri mortu bat zen. Orduz geroztik fronteko lerro berri bat hantxe kokatu zen, eta gatazkaren bukaerara arte iraungo zuen; ziur aski, hernaniarrak gobernuaren lerrorik aurreratuenetako eta arris-kutsuenetako batean zeuden.

Garaipena erabatekoa izan bazen ere, gobernuaren aldekoen posizioa berez nahiko ahula zen, eta horregatik erabaki zuten defentsa-lerroak albait lasterren sendotzea. Lanak azkar-azkar egin ziren, urtebete eskasean bukatu zituztelarik. Julio Angulo eta Rafael Lara ingeniariak 1838ko uztailan idatzitako txosten batean, Hernaniko Udal barrutian egindako babes lanak zehaztasun handiz deskribatuta daude.

Herria batez ere Iparraldeko eta Mendebaldeko fronteetatik inguratua zegoen, Agustindarren Komenturari-

no zabaltzen ziren lurrez eginiko parapeto eta lubaki batzuekin, horien eraginkortasuna nahiko eskasa bazen ere, etsaiaren artilleriako inpaktuen aurrean. Defentsa sistema osatzeko, tamaina txikiko zenbait gotorleku egokitu zituzten inguruko leku garaietan: **Daoiz gotorlekua** herritik Ipar-Mendebaldera zegoen, Txantxilla inguruetan, karlistek lehenetik eginak zituzten gotortze-lanak aprobetxatzen zituen eta herribilduarekin lotuta zegoen kaponera edo gotorturiko bide baten bidez (fusilari-entzako lubaki bat eta gezi-leihoak zituen); **Tolosa Gotorlekua** herritik Hego-Mendebaldera zegoen, Tellerigain aldean, eta Errege bidea babestea zuen helburu; **Yarzagaña Gotorlekua** herritik Hegoaldera zegoen, izen bereko muinoan, Portu auzoaren gainean; Arkupe Etxea Pitikar baserriarekin lotzen da, lubaki batekin inguratu eta baoetan gezi-leihoak jarri zituzten. Eta azkenik, **Lutxana Gotorlekua** (izen hori eman baitzioten Santa Barbarako gotorlekuari), sektore horren defentsarako garrantzi ezin handiagokoa bilakatua. Horren oinplanoa lurreko irregularitasunetara egokiturik dago, garaiera ezberdinetan jarrita dauden bi sektorez osatua, biak elkarrekin lotuta fusilari-entzako kaponera edo pasabide gotortu eta gezi-leihodun baten bidez. Behealdean soldaduentzako bi kuartel, uraska edo ur-tanga bat eta bi bolborategi eraiki zituzten, eta baseliza zaharra ere egokitu zuten (ofizialen egoitza modura erabilia). Gainera, artilleriako hiru baterien babesa ere bazuen. Goiko sektorea tamaina aldetik txikiagoa zen eta horren gainean blokeo bat edo



Lutxana edo Santa Barbarako Gotorlekuaren inguruko oinplanoa (1838).

lau angeluko oinplano batez osatutako gotorleku bat jarri zuten, 4 metro altuerakoa, eta telegrafoa.

Defentsa hauek osatzeko, bigarren lerro bat antolatu zuten, arinagoa eta atzerago jarrita, eta Oriamendiko defentsa lerroa deitu zioten. Lerro honek gotorleku horretan izango du bere euskarri nagusia, garrantzi txikiagoko beste gotorleku batzuen bidez errematatuta, hau da, Iribarren Gotorlekua (Ollomendi gainean, Lore-Toki inguruetan), O'Donnell Gotorlekua (Oiaolagaina muinoan, Oriamenditik Ekialdera) eta Aramburo Gotorlekua (Aranburu baserritik gertuko muino batean), horiek guztiak Donostiako udal barrutiaren barruan jada.

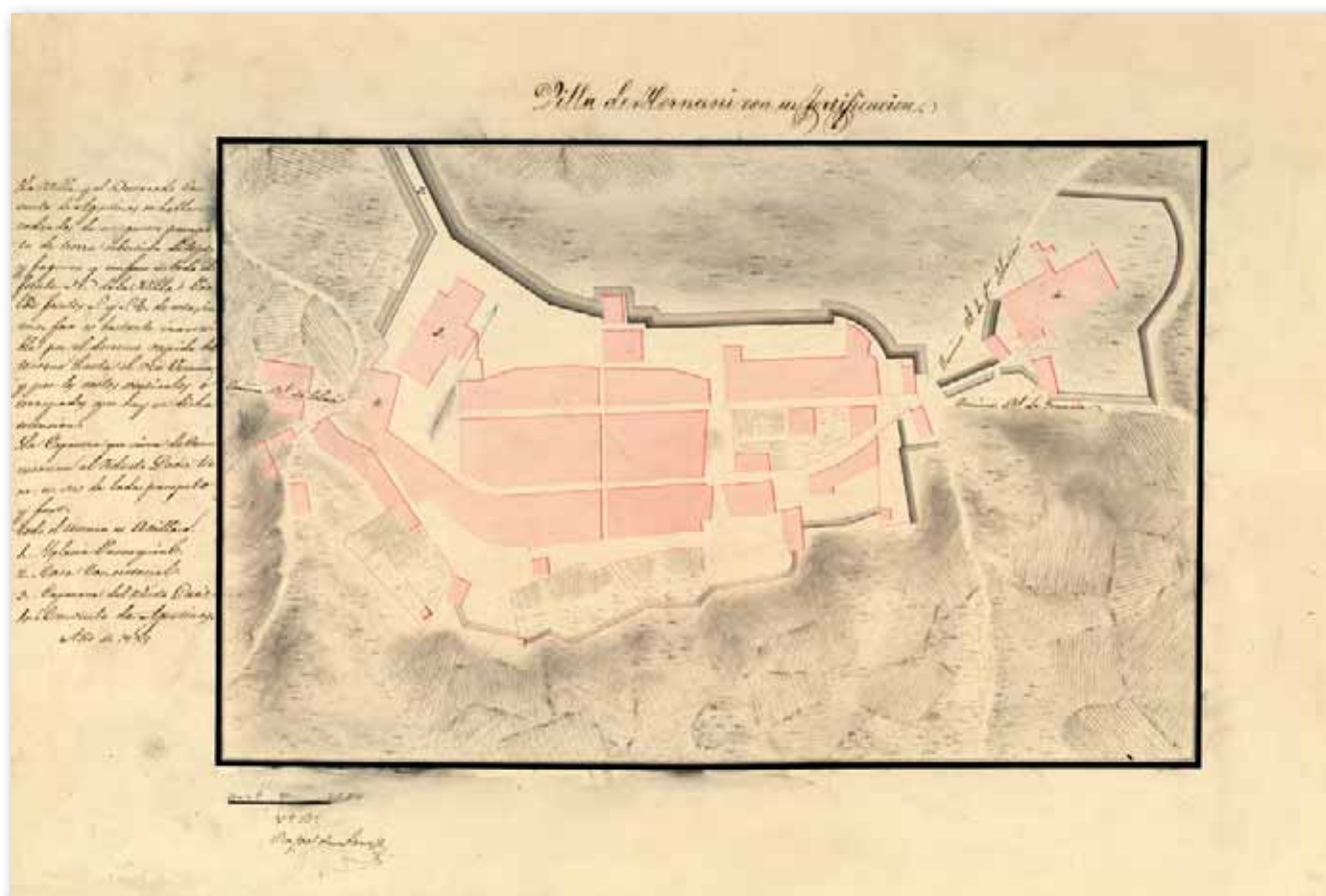


Hernanik jasandako bonbardaketei buruzko grabatua (The Civil War in Spain liburuan jasoa).

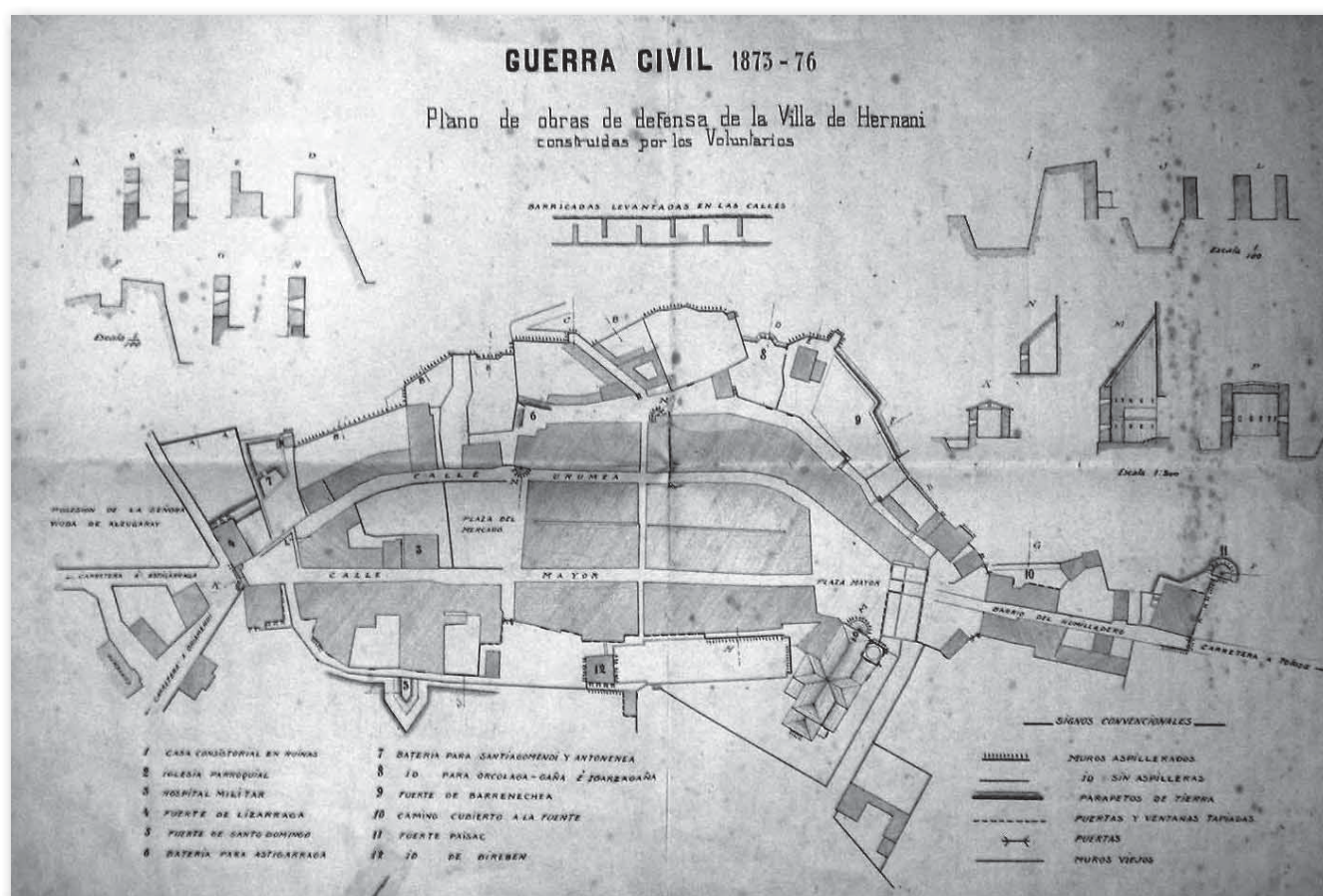
HIRUGARREN KARLISTADA (1872-1876)

Gatazka amaiturik, gobernuaren aldeko agintariak gotorleku guztiak sistematikoki suntsitzeko agindua eman zuten, etsaiek horietaz berriro baliatu ezin izan zitzaten. Hala eta guztiz ere, inguruko gotorleku nagusiak, Santa Barbara Gotorlekuak alegia, okupatuta jarraitu zuen, hasierako zereginetako asko eta asko betez eta goarnizio txiki batek zainduta (kokaleku honen bilakaera historikoa zehatz-mehatz ezagutzeko, kontsultatu 2005eko urtekaria).

Hainbat hamarkadatan bakean bizi ondoren, orduko krisi politiko eta ekonomikoak zirela-eta karlisten aldarrikapenen txingarrak berriz piztu ziren eta 1872ko maiatzean altxamendu berri bat gertatu zen, oraingoan Karlos VII.a errege-gaiaren banderapean (aurrekoaren biloba zen). Gertaeren bilakaera lau hamarkada lehenago ikusitakoaren antzekoa izango da, hau da, karlistak ia lurralde osoan nagusitu ziren, kostaldeko zenbait tokitan izan ezik (Donostian, Pasaian, Irun-Hondarribian eta Getarian izan ezik). Horiei Hernani batuko zaie, sektore horretan gobernuaren aldekoek zeukaten posiziorik aurreratuena bilakatu zelarik, etsaien indarrek erabat inguratuta egon arren. Hernanik eskainitako erresistentzia gobernuaren aldekoek euren kausaren ikur bihurtu zuten, herriaren aldeko hamaika abesti, bertso eta beste hainbat aipamen eskaini zizkiotelarik, "Herribildu Garaitugabea" ohorezko



Hernaniko defentsak (1838koak eta 1876koak) elkarrekin alderatzeko taula.



titulua eta guzti bereganatuz, Koroak berak emanda, egin zuen ahalegin itzelaren omenez (1875eko abendua).

Baliabiderik ez zeukatenez, biztanleria hornitzeko hornigaiak eta nahitaez ekarri behar zituzten hiriburutik, Aieteko errepidean zehar, karlisten indarren jazarraldia ibilbide guztian jasaten zuten konboi militar batzuen bitartez, joan-etorri bakoitza halako odisea bat bilakatzearaino. Hornidura-arazo hauek gehitu beharko zaizkie inguruko karlisten bateria ugarietako etengabe egiten zituzten bonbardaketek. Bonbardaketa hauek 1874ko ekainean hasiko dira eta hogeitahilabetez luzatu, gatazka-aren bukaera-egunaren bezpera arte. Trillo jeneralak idatzitako txosten batean, Gipuzkoako indar gobernatarren komandantea baitzen, 1875eko urrian hitzez hitz honako zioen: *“el enemigo sigue cañoneando con bárbara insistencia las plazas de Hernani y Guetaria, sin la esperanza de tomarlas y sólo por el placer de destruirlas”*. Politika honen ondorioak ikaragarriak izango dira Hernanirako, hildako eta zauritu ugari utzi baitzituzten (63 hildako eta 200dik gorako zauritu), eraikin ugari suntsituta (horien artean udaletxea) eta industria-sarea, baserriak, soroak eta zuhaiztiak ondatuak edo ia erabat suntsituak.



Hernaniko udaletxea karlisten granada batez suntsituta, olio-margolana. Aldamenean elizako atarian kokatutako danborra.

Herriaren defentsa oso mugatuta egongo da, gobernuaren aldeko indarrek kontrolpean zuten lur-eremua nahiko eskasa izanik, lehiakideek okupatzen zituzten posizioen planoetan ikus daitekeen moduan. Defentsako posizio berria Santa Barbara Gotorlekuan kokatuta egongo da berrir, garai hartan ezin hartuzkotzat jotzen baitzen. Defentsa horren oinplanoa Lehen Gerran altxatutakoaren antzekoa izango da, zenbait aldaketa egin bazizkieten ere: baterietako bik oinplano zirkularra izango dute; uraska berrituko dute; jatorrizko hiru sarbideak bakar batean batuko dira; eta azkenik, kuartelen kokapena berrantolatuko da.

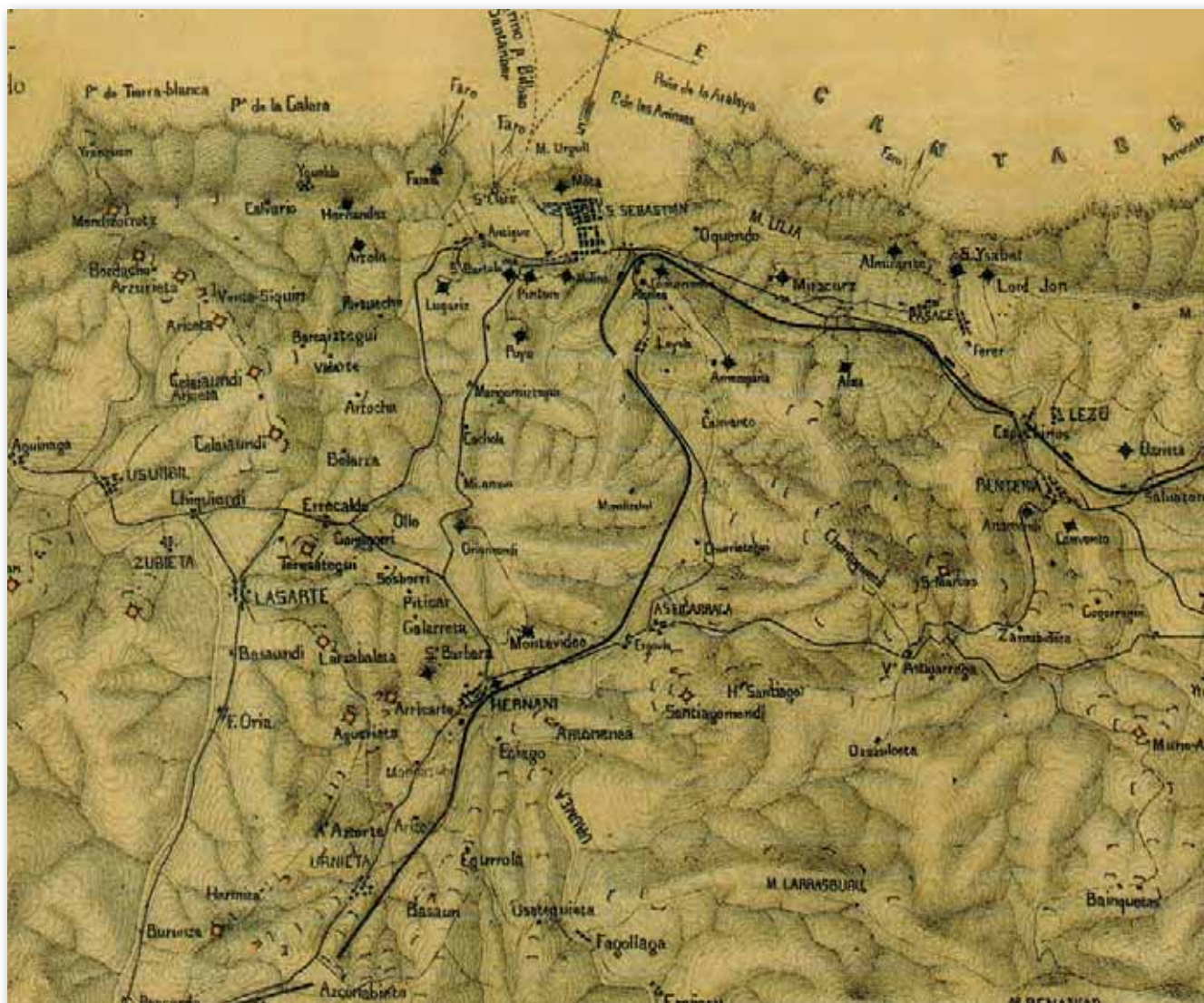
Herrigunea ere osorik gotortuko dute, bertan lehendik bazeuden eraikinak aprobetxatuz, baoak tapatuz eta gezi-leihoak eginez, kaleetan barrikadak altxatuz eta era askotako obra multzo baten bidez (muru, danbor, bateria eta gotorlekuen bidez) perimetro osoa indartuz:

- Herribilduaren perimetro osoa itxi zen, batzuetan oin berriko murru batzuk eraikiz eta beste batzuetan baratzetan bazeudenak berrerrabiliz. Urumea agertzen zen fronte-lerroan fusilarentzako gezi-leiho batzuk egin ziren. Murru hauen zimenduak oraindik ikus daitezke herrigunearen hainbat tokitan, nahiz eta denborak desitxuratuak eta arestiko obrek aldaraziak egon: Atzieta aldean zabaldutako baratzaren arteko murruean; Pana parkearen inguruan edo Balantxako al-dapa-igoeran; Izpizua eta Elkano kaleetan parroikia-elizari inguratzen zaion petrilean (fabrikako hainbat lan eta hainbat bao itsutu ikus daitezke eta bertan); eta azkenik, Leokako iturriraino zerman bide babestuan.



Ezkiaga pasealekuaren inguruko murrua, Karlistada garaian eraikia herrigunea defentsarako.

- Herrigunearen barruan lau danbor egokitu ziren: bata Portalondo etxeko aurrealdean; beste bat “Zapa” kaleko atarian (Atzieta, 41); elizako aurrealde nagusian; eta azkenik Kale Nagusiaren Iparraldeko muturrean. Horiek guztiek oinplano zirkularra zuten, gezi-leihoak zituzten eta solairu bakarrekoak ziren, eliza izan ezik (bi solairu zituen eta).
- Fronte-lerrorik aurreratuenean eta etsaien bonbarik gehien jasan zituen hartan, Urumea agertzen den hegia zegoen, eta hiru bateria jarri zituzten bertan. Hauen helburua etsaiaren artilleriak osu aurre egitea zen, bai eta beren kanoiekin etsaien posizioak zigortzea ere. Bateria hauetako bakoitza, erasoak zetozen alderantz zegoen jarrita: Orkolaga eta Igartzagaina alderantz (Barrenetxea Gotorlekuen inguruetan, hiru kanoi-zulo zituen); Astigarraga alderantz (kanoi-zulo bat zuen, Patatera etxe ondoan zegoena); eta azkenik, Santiagomendi eta Antonenea alderantz (beste kanoi-zulo bat).
- Defentsa-sistema osatzeko hainbat gotorleku zeuden perimetro osoan sakabanatuta: Lizarraga Gotorlekua, herrigunetik Iparralde bete-betean jarria, Agustindarren Komentutik hurbil zegoen etxe gotortu bat baino ez zen, gaur egungo Zinkoenea plazan

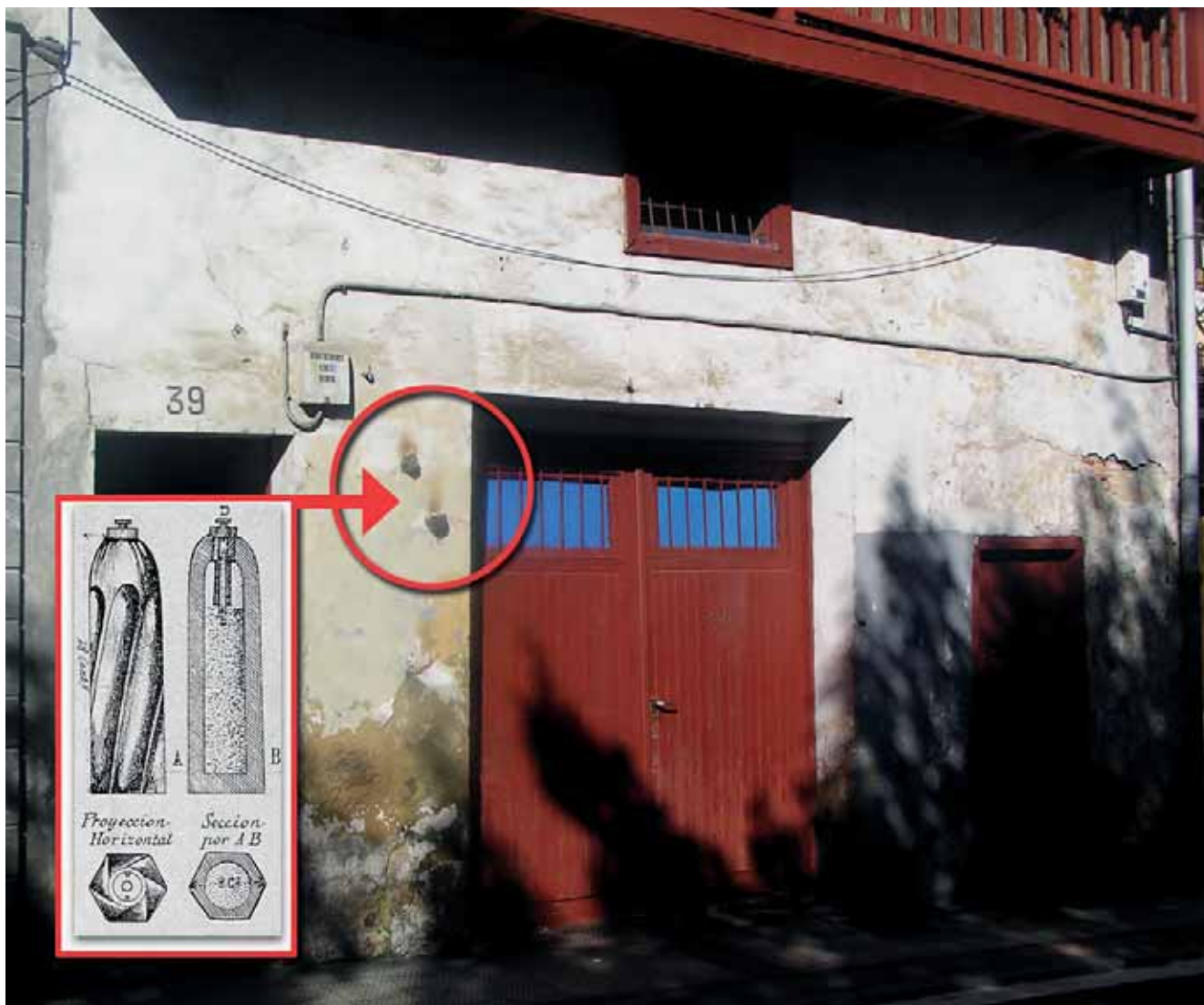


Karlisten eta liberalen arteko posizioak 1876ko otsailean, gerratea bukatzeko unean.

kokatua; Santo Domingokoa, gaur egungo Izpizua 10 zenbakian dagoen etxearen alboan kokatua, eta esparru apal eta txiki batez osatua egoteaz gain, hobi bat ere bazuena; Birebengoa, izen bereko etxe go-tortu bat (gaur egungo Nafar kalea 12); Paissacekoa, inguru horretako posiziorik aurreratuena, Leokadisti izeneko etxearen gaineko muino txiki batean jarrita. Oinplano erdizirkularra zuen dorretzar gezi-leihodun bat zen, 7 m diametrokoa eta 6 m altukoa, hobi txiki batez inguratua; eta azkenik, Barrenetxeakoa, herri-gunetik Hego-Ekialde bete-betean kokatua (gaur egungo Goiz Eguzki izeneko lekuan), eta fusilari-entzatz prestaturiko 4 m altuerako lurrezko parapeto batez osatua zegoena.

Beste aldean, karlisten aldean alegia, inguru horietan egindako defentsako lanak batez ere bateria batzuk izan ziren, Hernaniko biztanleei erasotzeko eginak. Gobernuaren aldeko baterien kasuan ez bezala, karlisten bate-

riei buruzko deskribapenik edota planorik ez daukagu; oro har, nahiko eraiketa sinpleak izango ziren, bi edo lau piezakoak. Lurrezko parapetoekin edo zakuekin babes-tuta egongo ziren, eta atzealdean hornigaiak, bolbora, balak eta artillerialarien euren babeserako etxola bat edo beste egongo ziren, eta ziur aski, hobiz eta lubakiz osatutako babes-sistemaren bat ere bai. Muinorik garrantzitsuenetan jarri zituzten, handik arazo handirik gabe kontrolatzen baitzuten Hernani osoa. Muino horien artean nabarmenenak eta eraginkorrenak Santiagomendin jarritakoak ziren, nahiz eta beste toki batzuetan bateria gehiago jarri, besteak beste, Arrikarteko Haitzean (gaur egungo Elutxeta sagardotegiaren gainean); Basaunen (Urnietako Goiburu auzoan) edo lartzagainen eta Orkolagagainen, herribilduko murrueetatik 500 metro eskasera. Herribildua azpiratzea baino gehiago, horien zeregin nagusia inguruotan tentsioa sortzea zen, eta batez ere, etsaiak euren eraso etengabe eta suntsigarrien bitartez adoregabetzea.



Atzieta 39ko aurrealdean sartutako jaurtigaien irudia, eta dagokien xehetasuna.

Borrokaldiak amaitu zirenean, eraiketa horietako gehienak eraitsiak izan ziren, haien iraganeko existentziaren aztarnarik oro desagerraraziz. Dena den, obraren parte batek zutik iraungo zuen, murruek edo babes-paramentuek gehienbat, eta gure egunotaraino heldu ahal izan dira, baina nahiko aldatuta eta garai bateko testuingurutik erabat aterata. Hori dela eta, gatazka haren lekukotasun osoa ezabatuta geratu zen, Atzieta 39an irekitako etxeko aurrealdean oroitzapen berezi bat geratu bazaigu ere, bertan sartuta bi kanoi-jaurtigai ikus ditzakegu eta, biak lehertu gabeak. Ziurrenera bi jaurtigai hauek, Santiagomendin egokitutako bateriaren batetik jaurtiko zituzten, eta 75 mm-ko Whitworth kanoi-motarenak ziren.



Fotografía: Jesús Mari Gómez "Txuso".

EL CASERIO BIDAURRETA

EMPLAZAMIENTO

El caserío Bidaurreta, en las estribaciones del monte Oriamendi, en Antziola auzoa, es uno de los caseríos más antiguos de Hernani.

Cuando sus primeros propietarios decidieron construir su vivienda en este lugar ya sabían lo que hacían y, también, que su elección era una de las mejores posibles, puesto que entonces éste fue un punto de gran valor estratégico:

- Hasta la construcción del nuevo Camino Real en el siglo XVIII, por las inmediaciones del monte Oriamendi pasaba la principal vía de comunicación de Gipuzkoa, siendo ésta la ruta terrestre que se utilizaba para ir a Donostia.
- La cumbre del monte dominaba todo el valle del Uru-mea y, además, desde ella también se puede divisar el cercano valle del Oria. Por ello, Oriamendi jugó un papel de primer orden en la defensa de Donostia por su flanco sur o la de Hernani en su flanco norte durante las Guerras Carlistas del siglo XIX. Merced a ello, los carlistas denominaron a su himno "Marcha de Oriamendi"¹.
- El 3 de junio de 1549 se acordó la construcción de la ermita de San Juan Bautista y San Sebastián de Oria-

mendi, actualmente desaparecida, dándose la circunstancia que se podía acceder a ella por un vial que iba desde el caserío Bidaurreta hasta la ermita de San Martín de Sagasti².

DENOMINACIÓN DEL INMUEBLE

Bidaurreta significa en euskera delante del camino, designación que recibieron muchos de los caseríos de nueva construcción de la Edad Media y Edad Moderna, que se cimentaron en las inmediaciones de los viales de comunicación.

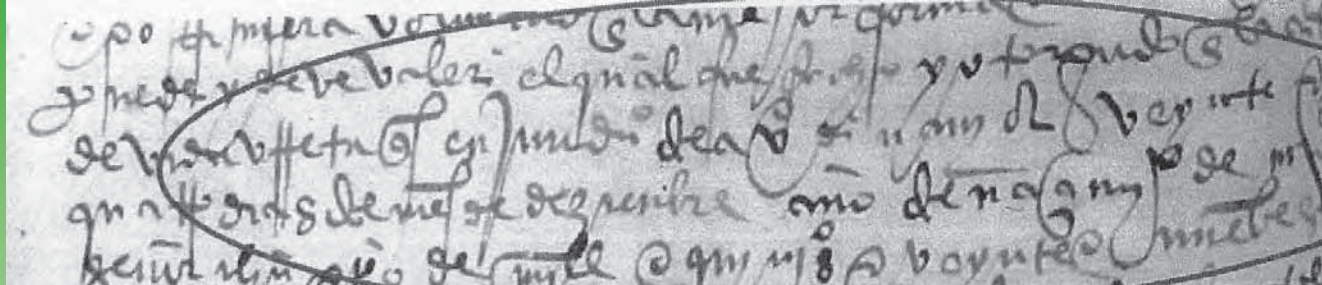
Así, el nombre elegido por sus primeros dueños respondió al uso y costumbre de aquella época; en nuestro caso, su denominación estaba más justificada ya que la casería se ubicaba, como decíamos, al pie de la principal vía de comunicación bajomedieval de Gipuzkoa.

ANTIGÜEDAD

El caserío Bidaurreta de Hernani es uno de los más vetustos de Gipuzkoa. Su antigüedad se remonta, cuando menos, a la segunda mitad del siglo XV, tal y como queda acreditado en el testamento otorgado por Gracia de Bidaurreta el 24 de diciembre de 1529, primer testimonio documental localizado del caserío.

¹ http://es.wikipedia.org/wiki/Monte_Oriamendi.

² AGUIRRE SORONDO, Antxon: "Ermitas de Hernani". Cuadernos de Sección Antropología - Etnografía nº 11. Donostia: Eusko Ikaskuntza, 1994, pp. 55 / 58.



A.H.P.G.: 3/910, fol. 45vº.

Por los términos en los que la testadora redactó sus últimas voluntades, el caserío era de su única y exclusiva propiedad; sin duda alguna heredado de sus padres:

- La voluntad de la testadora era que el inmueble y sus pertenecidos los legasen sus descendientes directos y en caso de fallecimiento de éstos, su hermano Domingo de Bidaurreta, con el único fin de que quedase en el seno de la rama principal de su familia.

Concretamente, nombraba heredera universal a su hija Mari Miguel, obligándole a que diese a su hermana Mari Domínguez 60 ducados de oro en concepto de gratificación por las legítimas que le correspondían. En el caso de fallecimiento de la primera sin descendencia, abintestato o edad de no poder testar, era su voluntad que el caserío pasase a su otra hija. Finalmente, si en esta segunda legataria se daban las circunstancias descritas para la primera, nombraba por su beneficiario a su hermano Domingo de Bidaurreta³.

Además, no contemplaba que su cónyuge pudiera hacerse con su propiedad bajo ninguno de los conceptos.

- Gracia de Bidaurreta ordenó a su heredera universal que pagase a su tío Domingo de Bidaurreta, además de los 25 ducados de oro que le debía por su legítima, otros 35 más de la misma moneda.
- En aquél tiempo lo más habitual solía ser que una casa de estas características fuera construida por un matrimonio acaudalado para legarla a sus herederos directos.

Aunque su antigüedad aún pueda remontarse en el tiempo, atendiendo a todas las razones expuestas, el caserío fue levantado cuando menos por los padres de Gracia de Bidaurreta en la segunda mitad del siglo XV.

EL CASERÍO Y SUS PROPIEDADES

El inmueble ocupa un solar de 381 m² y consta de planta baja, piso alto y cubierta de teja⁴; es decir, estamos ante una construcción de grandes dimensiones, que se corresponde más con los prototipos de los caseríos del interior de la provincia que con los del área costera que, por lo general, son de tamaño bastante más reducido.

³ A.H..P.G.:3/910, fol. 45r.-45vº.

⁴ Registro de la Propiedad de Hernani, finca nº 1250.

La casa es de sólida construcción, confeccionada con gruesos muros de mampostería, piedra de sillería en esquinales y recerco de vanos, y estructura interior portante de madera (con vigas de hasta 8 metros de longitud). Actualmente, se conservan los enormes pilares, vigas y entramado de madera originales, todos ellos elaborados en una única pieza y que para su ensamblaje "en golondrina" no se utilizó clavo ni elemento metálico alguno.



Detalle bajo cubierta. Fotografía: Fco. Javier Yarza.



Detalles del sistema de ensamblaje. Fotografías: Fco. Javier Yarza.



Detalles de la estructura interior de madera.
Fotografía: Fco. Javier Yarza.

Bidaurreta cabría definirlo con un **caserío-lagar**, o lo que es lo mismo, un edificio en el que su estructura portante se correspondería con una gigantesca presa o lagar que tenía una doble función: sostenimiento de la cubierta y artefacto para la elaboración de sidra⁵. En consecuencia, en él además de las estancias típicas para el alojamiento de la familia y sus “morroiak”, la zona para el ganado y el almacenaje de los productos de la cosecha, había **un lagar** para la producción de sidra, del que actualmente se conserva una pequeña parte. De su estructura de madera tan sólo se conserva una pequeña parte, pero los vestigios materiales conservados atestiguan, según especialistas que lo han estudiado⁶, que es tan antiguo como la propia casa, lo que equivaldría a decir que fue fabricado en el siglo XV.



Parte de la estructura del lagar para la elaboración de sidra. Fotografías: Fco. Javier Yarza.

Si bien la existencia de este lagar no es excepcional en los caseríos de los siglos XV – XVI, si lo es el hecho de que en su interior hubiera un **oratorio**.

Por el informe emitido el 25 de noviembre de 1745 por Francisco Ignacio de Beldarrain (presbítero beneficiario de la iglesia parroquial de San Juan de Hernani) en cumplimiento del mandato que le había dado el Obispo de Pamplona, sabemos que en aquella fecha su propietario era un tal *Miguel de Tarbe* y que era un lugar muy decente y apartado de los usos domésticos. Justamente, redactaba su escrito en los siguientes términos:

“Está mui decente y apartado de los usos domésticos. Una misma casulla sirve para color blanco y rojo, por quanto uno y otro se allan misturados en tela. No hai casullas de color negro, morado y verde. Tampoco hai sacras ni tablillas del lavado y último evangelio”⁷.

El tamaño del inmueble es un claro indicador del potencial económico que ostentaron sus antiguos propietarios; también lo es el volumen de los pertenecidos agregados al caserío. Concretamente, en el primer asiento del Registro de la Propiedad del inmueble, que data de 1907, se declara que ocupaban una extensión de 214.910 m² y que formaban un coto redondo alrededor del perímetro de la casa y su antepuerta; o lo que es lo mismo, todas las tierras estaban en el término de Oriamendi.

Se tiene constatado documentalmente que en alguna ocasión intercambiaron alguno de sus bienes por otro de sus vecinos con el fin de que sus propiedades formaran un coto redondo en el sentido estricto de la palabra.

Por ejemplo, en el mes de junio de 1722 el capitán Juan Bernardo de Zelaia (esposo de María Bautista de Bidaurreta, dueña de la “casa solar”, en su nombre y representación) permutó con Juan Antonio Galardi Beracorte (dueño de la casería Beracorte que estaba en sus inmediaciones) un camino de servidumbre: este último dio a los propietarios de Bidaurreta el vial que, en medio de un manzanal de la casería Bidaurreta, había adquirido a Sebastián de Galardi; en contrapartida, el capitán Zelaia le transfirió un camino que estaba en la mitad del jaral de “Urrecil”⁸.

Por documentos datados en los siglos XVII y XVIII sabemos que entre estas heredades había manzanales, tierras sembradías, castaños, montes, jarales, bravos, trasmochos y arboledas. De ellas, los manzanales debieron de ocupar un lugar preeminente puesto que en los manuscritos en los que se relacionan los pertenecidos del caserío, siempre son mentados y, además, en primer término. De ahí, el por qué de la existencia de un lagar en el caserío.

⁵ IBAÑEZ ETXEBERRIA, Alex y AGIRRE-MAULEON, Juantxo. “Arquitectura rural en madera en el siglo XVI en el área de Tolosaldea. Los caseríos - lagar’ de Etxeberri (Gaztelu) y Etxenagusia (Eldua)” Zainak nº 17, 1998, p. 75.

⁶ Por los propietarios de inmueble hemos sabido que el estudio fue realizado por José Tellabide y Asier Agirresarobe.

⁷ AGUIRRE SORONDO, Antxon. Op. Cit., p. 67.

⁸ A.H.P.G.: 3/1330, Fol. 47 r – 50 r.



Detalle de la fachada, en la que se puede apreciar la cantería de sillería empleada en esquinales y recerco de vanos.

Fotografía: Jesús Mari Gómez "Txuso".

LOS PROPIETARIOS Y LA TRANSMISIÓN DEL CASERÍO

Aunque no disponemos de datos suficientes para saber cómo fue pasando la propiedad del caserío y sus pertenecidos de generación en generación, de lo que no cabe duda alguna es que, cuando menos, desde finales del siglo XV hasta el último tercio del siglo XVIII, estuvo en manos de la misma familia.

Esta circunstancia era común para el conjunto del mundo rural guipuzcoano ya que, como se ha indicado anteriormente, el caserío no era únicamente la vivienda de la familia sino que era también uno de los resortes fundamentales de relaciones sociales y económicas.

Así, manteniendo el caserío y sus agregados en el seno de la rama principal de la familia se aseguraba su conservación; ello lo podemos atestiguar a través de sucesivos testamentos y contratos familiares.

Testamentos. Un claro ejemplo de lo afirmado en las líneas precedentes lo tenemos en el testamento otorgado por Gracia de Bidaurreta el 24 de diciembre de 1529. Gracia de Bidaurreta estaba casada con Joanes de Elor-mendi, de este matrimonio tuvieron dos hijas de nombres Mari Miguel y Mari Domínguez, todavía pequeñas.

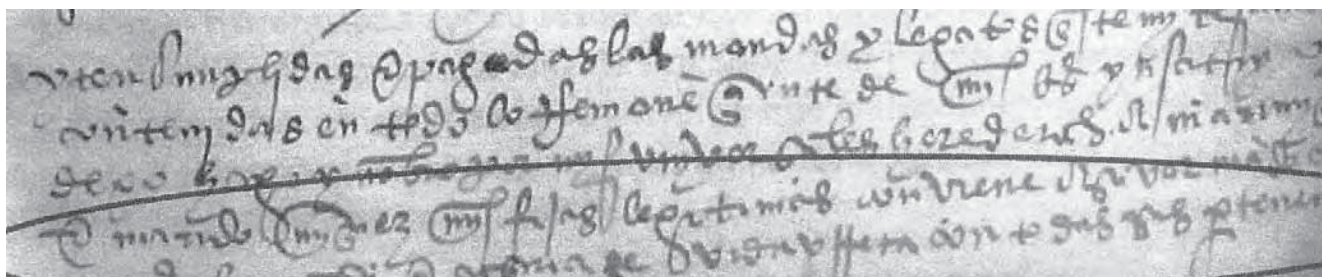
Su voluntad era que por todos los medios sus bienes quedasen en el seno de su familia biológica; concretamente, en primera y segunda instancia para sus hijas, y en tercera para su hermano Domingo de Bidaurreta, tal y como ya hemos explicado anteriormente.

La testadora, con respecto a su marido, Joanes de Elor-mendi, estableció que siempre y cuando mantuviese en "mi horra y su honestidad" se le diese una de las casas. Es decir, no quería bajo ninguno de los conceptos que contrajera segundas nupcias, puesto que en tal caso perdería los bienes que le había cedido.

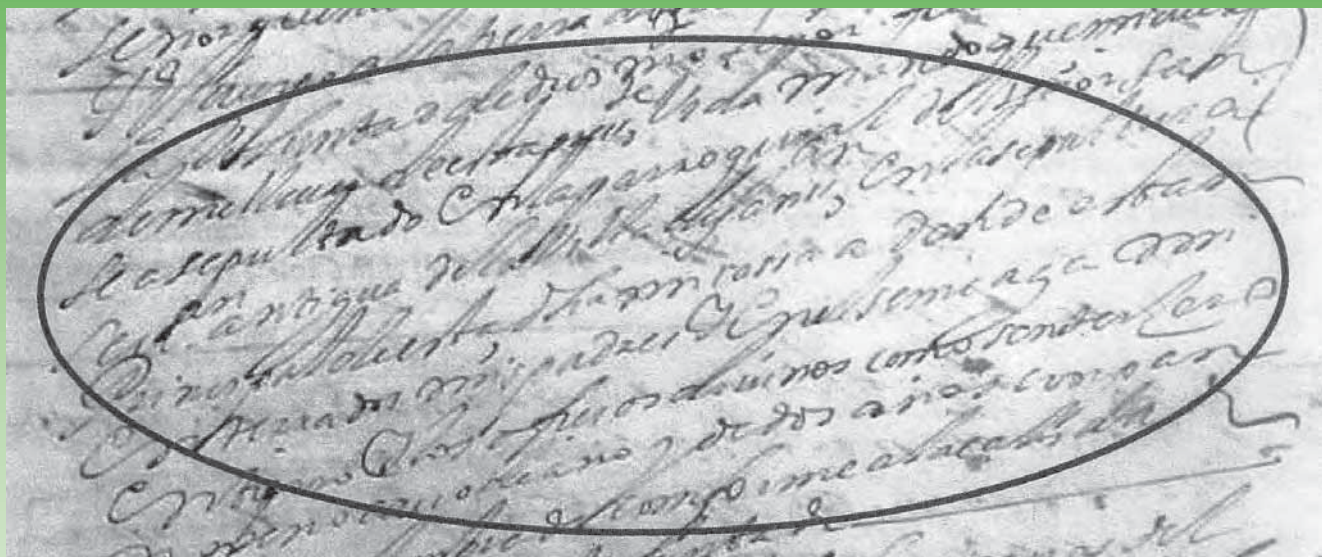
Por un documento fechado el año 1600 se ha podido verificar que el inmueble y sus heredades pasaron a manos de su hija Mari Miguel, que matrimonió con Joanes de Bengoechea y que transmitió su patrimonio a su hijo⁹.

El mismo planteamiento tuvo otro de los herederos de la casa pese a que habían pasado, nada más y nada menos, que 117 años del otorgamiento de las anteriores mandas testamentarias. Efectivamente, Joan Martínez de Goicoechea Bidaurreta formalizó su testamento legando el caserío a su primogénito Joanes de Goicoechea, ratificándolo como su heredero universal.

Por este documento notarial hemos sabido que la casa de Bidaurreta disponía de sepulturas en la iglesia de San Sebastián, del barrio donostiarra de El Antiguo. Precisamente, manifestaba ser su voluntad que su cuerpo fuera enterrado en la parroquia de "*San Sebastián Antigua de la villa de san Sebastián [...] en la sepultura principal de esta mi casa donde están enterrados mis padres*"; y que en dicho templo se le hiciere el entierro y que durante dos años se celebraran misas en honor a su alma, tal y como se acostumbraba hacer a las "*personas de alta calidad*"¹⁰.



A.H.P.G.: 3/910, fol. 45vº.



A.H.P.G.: 3/1141, fol. 72r.

Contratos matrimoniales. Era muy frecuente que los contratos matrimoniales firmados en los siglos XVI - XVIII fueran aprovechados para transmitir los caseríos de padres a hijos, pero conforme a una serie de condiciones. La más frecuente solía ser la de supeditar la lega a que la nueva pareja viviera, después de celebrados los esponsales, en el caserío en "una misma mesa y compañía" con los padres donatarios.

Y esto es lo que precisamente hizo Joan Martínez Goicoechea de Bidaurreta con motivo de las nupcias de su primogénito Joanes de Goicoechea con Catalina de Guruceaga. Concretamente, le hizo gracia y donación de la casa de Bidaurreta con su huerta, tierras manzanales, castañales, montes, jarales bravos, trasmochos y todos los demás bienes; y de las sepulturas y demás honores que la casa de Bidaurreta tenía en la iglesia parroquial de San Sebastián, El Antiguo, de acuerdo, entre otras, a las siguientes cláusulas:

- La reserva de la mitad del usufructo del aprovechamiento de todos sus bienes, el cual se repartiría entre ellos en el caso de que no se pudiera avenir en una "mesa y compañía". Además, tal y como era costumbre en la villa, Joan Martínez de Goicoechea y su mujer elegirían la parte de los bienes que más les conviniera. No obstante, tras su fallecimiento y el de su mujer, todos los bienes reverterían a su hijo y heredero.
- Joanes de Goicoechea y su mujer tendrían que sufragar los gastos funerarios de los padres del primero, demás oficios, ofrendas, pan y cera, en concordancia a sus bienes y en la forma se acostumbraba en la iglesia de San Sebastián de El Antiguo.
- El hijo mejorado tenía la obligación de pagar las legítimas que les correspondieran a sus hermanos en la forma y plazos estipulados.

Pos su parte, la novia Catalina de Guruceaga aportó a su

matrimonio en concepto de dote 300 ducados en dinero, tres camas nuevas al uso de la tierra, una taza de plata de 12 ducados de valor y dos cajas de tabla .

CENSOS O HIPOTECAS

El caserío de Bidaurreta estuvo hipotecado en varias ocasiones y, además, pesaron sobre él varios censos a la vez. Ello es un indicador más del gran valor que tenía el inmueble y sus pertenecidos, ya que era usado como aval de primer orden. Reflejo, también, de que en algunas ocasiones la familia tuvo problemas de liquidez para poder mantener un patrimonio tan voluminoso.

Así, entre 1655 y 1701 la familia debió de atravesar por significativos problemas económicos, habida cuenta que en estos años la casa estuvo hipotecada por diez censos, que no fueron subrogados hasta mediados del siglo XVIII por el conyugue de la que entonces era la propietaria: el capitán Juan Bernardo de Zelaia. Este pasaitarra debió de ser una persona de muchísimo poder económico gracias al cual la familia pudo salir del agujero económico en el que se encontraba desde mediados del siglo XVII.

Desconocemos la razón de esos problemas de liquidez; es muy probable que bien fuera por el fallecimiento de su propietario Joanes de Goicoechea (y que su viuda, Catalina de Guruceaga, no contara con los medios necesarios suficientes para sacar adelante a la familia, en una coyuntura de crisis económica), o bien, que se acometieran en el caserío algunas obras y mejoras, tal y como queda acreditado en el censo fundado el 6 de septiembre de 1679.

Aunque tan solo contamos con el dato de las aportaciones que hizo el Capitán Zelaia a su matrimonio, es muy probable que los enlaces matrimoniales de los herederos de Bidaurreta y las dotes aportadas por sus cónyuges fueran fundamentales para poder mantener intacto el patrimonio familiar generación tras generación.

⁹ A.H.P.G.: 3/232 fols. 152 r - 156 vº.

¹⁰ A.H.P.G.: 3/1141, fol. 72r.

CENSOS FUNDADOS SOBRE EL CASERÍO BIDAURRETA Y SUS PERTENECIDOS

AÑO	OTORGANTES	BENEFICIERIOS	CAPITAL PRINCIPAL
----	Joanes de Bengoechea y Mari Miguel de Barcaiztegui	Esteban de Alcega	100 ducados
1655	Juanes de Gurruchaga Artola y Joanes de Goicoechea Bidaurreta	Convento de San Telmo	100 ducados
1656	Catalina de Guruceaga	Convento de las Religiosas Agustinas de Hernani	350 ducados
1664	Catalina de Guruceaga	Juan Zamora (el mayor)	100 ducados de vellón
1662	Catalina de Guruceaga	Monasterio de San Bartolomé de San Sebastián	200 ducados de plata
1668	Juanes de Goicoechea	Cabildo eclesiástico de Donostia	100 ducados de vellón
1679	Catalina de Guruceaga, M ^a Juan de Goicoechea y Juan Martínez de Goicoechea	Antonio Veroz (monja del Monasterio de San Bartolomé)	200 ducados de vellón
1691	Juan Bautista de Goenega y Maria Juan de Goicoechea	Ermita de Ntra. Sra. De Cincuñaga (Hernani)	50 ducados de vellón
1692	Juan Bautista de Goenega y Maria Juan de Goicoechea	Convento de San Sebastián el Antiguo	100 ducados de vellón
1698	Juan Bautista de Goenega y Maria Juan de Goicoechea	Joseph de Eguino y Josefa de Goicoechea	100 ducados de plata y 80 de vellón
1701	Juan Bautista de Goenaga (mayor) y Juan Bautista de Goenega Bidaurreta (menor)	Memoria de Sebastiana de Aizcorra	100 ducados de vellón
1771	María Bautista de Goenega	José Antonio Galardi	5.325 reales y 22 1/3 maravedíes
----	-----	Cabildo eclesiástico de Hernani	30.481 reales
----	-----	Capellania del Señor Villar	2.000 reales
----	-----	Doncellas de Hernani	1.650 reales

El presente artículo es un resumen del trabajo (informe histórico) realizado por **iketarch. Servicios de Archivos, Documentación e investigación histórica**, a solicitud del propietario del caserío Bidaurreta, Francisco Javier Yarza; él nos lo ha facilitado para su inclusión en el presente Anuario HERNANI 2013.

ITURMENDIKO JENTIL ZULOA

Felix Ugarte Elkarte



Iturmendiko haitzuloa Antziola auzoan dago, Buskando eta Iturmendi baserrietatik hurbil.

Hernani aniztasun geologi handiko udala da; bere lurraldean, formazio eta haitz mota aipagarriekin, aro geologiko guztiak adierazten baitira. Aniztasun horrek, klima eta denbora pasatzearekin batera, gaurko paisaia sortu du, kontraste handiak erakutsiz: ahokatutako haranak, biribildutako muinoak, baita kareharri haitzetako paisaia (pasaia karstikoa), haitzuloak, leizeak, malkarrak, depresio itxiak eta beste berezitasun ugari.

Kareharrizko paisaia, Hernaniko hirigunetik oso hurbil daukagu, Santa Barbarako gandor harritsuak, antzinako harrobia inguratzen duten harkaiztiak, erreketako ura lurpean galtzen diren haran txikiak, gure eguneroko txangoetan begiesten ditugun mendi inguruneak dira, gainera leize eta haitzuloez inguratuak daude.

Gaur aurkeztea nahi dugun haitzuloa eta duela hilabete batzuk gure herrian arrakasta handia izan duena, **Iturmendiko jentil zuloa** da. Haitzulo hau Antziola auzoan dago, Buskando eta Iturmendi baserrietatik oso hurbil gainera.

Barrunbe honek okupazio-istorio luzea du; txanpinoiak ekoizteko erabili zenez, joan den mendearen hasieran, Serapio Mugikaren "Geografía de Guipúzcoa" liburuan aipatzen da. Gipuzkoako barrunbe nabarmenekin konpa-

ratuz ez du hain garrantzi handia izango, baina salbuespenezkoa da inguratzen duten fenomeno espeleologikoen artean, paseo motzean xehetasunez ikus daitezkeelako paisai karstikoaren agerpena, eremu hau potentzial pedagogiko eta kultural handikoa bihurtuz.

Iturmendiko haitzuloak 200 bat metroko luzera du, barne erakargarriari bidea ematen dioten hiru sarbideekin, bi bertikal eta horizontala bestea, bolumen apaleko espazioekin eta formazio estalagmitikozko galeriekin. Txanpinoiaren laborantzarako ekoizpena bezala erabili zen, baina 100 urtetan zehar nekazaritzako elikagaien industria jarduerako hondarreatatik, bere barneak zaborraz erabat beteta aurkitzen ziren. Udalaren haitzulo adierazgarriena denez, Felix Ugarte Elkarteko artean errekonstruzio eta balioan jartzeko plana egitea proposatu zuen, bai haitzuloan baita inguratzen duen paisaian ere. Lanak hainbat hilabeteetan luzatu ziren, hogeita hamar tona baino gehiago kendu eta erretiratu. Nekea izugarria izan zen, baina pena merezi izan du emaitza bikaina lortzeko. Gaur egun, erabat berreskuratuako haitzuloa begiets dezakegu eta gure ezusterako oso ondo mantenduta, mende batean zehar itxita egon baita, hirigune hurbileko haitzuloetan bereizten den bandalismoa saihestuz.

Errekuperazio lanerako amaiera bezala festa bat ospatu genuen, txanpinoiak saltsan, txistorra eta sagardoarekin batera. Ehun bat hernaniarrek lehen eskutik ezagutu ahal izan zituzten: barrunbea, ingurunea eta errekuuperazio prozesua. Honela, Iturmendi-Buskando lur azpiko sistemaren balioan jartzeko lehen fasearekin amaitzen dugu.

Gune honek etorkizun pedagogiko handia du. Hiri-parke batekin parekatutako espazio txikia, paisai karstikoaren adibide guztiak aurki ditzakegulako, hainbat isurbide, depresio karstikoak, iturriak, aipatutako haitzulo fosila eta lur azpiko erreka bat, barrunbe aktibo batean zehar esku-ragarria dena. Guzti honek, paisai modelo honen eboluzioa eta elementu mota ugariak ulertzea eta begiestea ahalbidetzen du. Bestalde, Iturmendiko kobazuloan, Aizkorri edo Aralar mendi nagusietan aurki daitezkeen haitzuloen parekoa da, baina kasu honetan sarbide erraz eta kilometro bat baino ibilbide motzagoan.

Aipatutako ingurunean eragina izan duten geologia eta paisaia garrantzitsuak izateaz gain, ez dugu bere eduki kulturala ahaztu behar. Lur azpiko espazioa mito eta elezaharretako arrazoia izan da Euskal Herriko gizarte tradizionalentzat, sinesmen zaharrek jatorri telurikoa dutelako. Haitzuloko Jentil zuloaren izenak, Felix Ugarte Elkartek programatutako barne ikerkuntzekin egiaztatu beharko diren, tradizio zaharrez hitz egiten digu.



ERRAPIA TALDEA

Orain dela hamar urte jaio ginen. Lan egitea zen gure asmoa, baina leku aproposa behar genuen gure sortze-lanak egiteko. Horregatik elkartu ginen. Horregatik Udalari laguntza eskatu genion. Udalak emandako laguntza gure ariman betirako izango da. Eskerrak eman nahi dizkiogu, eta, batez ere, Mila Apezetxeari, emandako laguntza ordainezinatik. Mila esker.

HERNANIK

kronika

'Errapia' taldeak arte-tallerre jarri du Zikuñagako eskola zaharrean

■ Hogei lagunak osatzen dute Errapia eta zeramikak, pintura, egur taila, artizekoa, argazkia eta abar irakasten dute. ■ Udalak Zikuñagako eskola zaharreko lokalak utzi dizkio arte-talderi jartzeko.

ARTISTAZKINGINTZA, zinemak, pintura, artizekoa eta egur taila egiten dute. 20 laguneko taldeak osatzen dute Errapia taldea. Hain zuzen ere Udalak eskola zaharrean jarri du Zikuñagako eskola zaharrean. Orain arteko lekuak oso onak izan dira. Orain arteko lekuak oso onak izan dira. Orain arteko lekuak oso onak izan dira.



Errapia taldeak eskola zaharreko lokalak erabiltzen ditu. Zikuñagako eskola zaharrean.

Artista taldeak eskola zaharreko lokalak erabiltzen ditu. Zikuñagako eskola zaharrean.

Artista taldeak eskola zaharreko lokalak erabiltzen ditu. Zikuñagako eskola zaharrean.

DOMINGO, 9 DE FEBRERO DE 2003

HERNANI

Hernani abre en Zikuñaga su primer centro de artes plásticas con Errapia Elkarte

► Los locales, con siete aulas, están ubicados en las antiguas escuelas
► Fotografía, pintura, cerámica y teatro, las actividades que se realizan

ESTATOS

► Instalaciones: El centro se ubica en las antiguas escuelas de Zikuñaga. Cuenta con siete aulas de distintos tamaños distribuidas en dos plantas. La primera planta ocupa un periodo de un año.

► Grupos: Errapia. Formado en la actualidad por 18 personas de diferentes sectores de las artes plásticas.

► Actividades: Fotografía, teatro, pintura y cerámica.

JUAN F. MARJANÉS
IV. HERNANI

Hernani cuenta desde esta mañana con su primer centro de artes plásticas, que ha quedado situado en las antiguas escuelas del barrio de Zikuñaga, y que será gestionado desde el nuevo grupo Errapia. La pasada semana el Pleno aprobó la cesión de las locales a este grupo y esta semana ya han comenzado a trabajar.

Errapia elkartea osatzen dute hainbat artista, eta horietatik batzuk Zikuñaga eskola zaharrean bizi dira. Horietatik batzuk Zikuñaga eskola zaharrean bizi dira. Horietatik batzuk Zikuñaga eskola zaharrean bizi dira.

Errapia taldeak eskola zaharreko lokalak erabiltzen ditu. Zikuñagako eskola zaharrean.

Errapia taldeak eskola zaharreko lokalak erabiltzen ditu. Zikuñagako eskola zaharrean.

Errapia taldeak eskola zaharreko lokalak erabiltzen ditu. Zikuñagako eskola zaharrean.

Talleres en la antigua escuela de Zikuñaga

La asociación Errapia gestionará los locales

Teatro, cerámica, pintura, fotografía, talla de madera y papiroje son las actividades que se pueden desarrollar en el primer centro de artes plásticas creado en Hernani. Las instalaciones se encuentran en la antigua escuela del barrio de Zikuñaga y el centro está gestionado por el nuevo grupo Errapia.

Dieciséis personas son los componentes del grupo de arte, artistas de diferentes disciplinas, quienes se han constituido como una asociación y solicitaron en su día al Ayuntamiento un local para poder realizar sus trabajos. Muchos de ellos

habían realizado anteriormente cursos en la casa de Cultura "Bihotzi". Por parte del consistorio el hecho de ceder estos locales tiene como objetivo reanimar y reforzar la vida cultural de Hernani, y crear un lugar de encuentro de artistas.



A cambio de la utilización de locales, Errapia se compromete a realizar una actividad pública que está por concretar.



Eta bat batean, lana egiten hasten gara, erakusketak egiten hasten gara. Artistak eta lagunak gonbidatu diegu erakusketa horiek egiteko. Eta bidaia hasten da: Goizueta, Hernani, Bera, Baiona... Euskal herrian zehar erakusketak egiten ibiltzen ginen.

EXPOSITION ERAKUSKETIA

ARTE TOPAGUNEA
Rencontres
Artistiques
Peinture/Sculpture

A l'ELKARTETXE
47, rue Pannecau-karrika, Bayonne/Baiona

Du 28 Juin au 11 Juillet

Ekainaren 28tik Uztailaren 11.arte

Jesus LOPEZ ZULUETA

"KABUKI"

Bernard PEREZ

Javi SOTO

Iker VALLE

Iñaki SARALEGI

Aitor RUIZ DE EGINO

Peio "GOELLO"

Alfredo BIKONDOA

Uke MIYAKE

Brenda KAUFFMAN

Juan CHILLIDA

"PELEX"

Exposition ouverte au public
(12 h - 19 h)

sauf Samedi et Dimanche

Astelehenetik ostiraletarat
idekia 12.tik - 19.arte

Laguntzailea : Elkartetxe
Collaboration de l'Elkartetxe

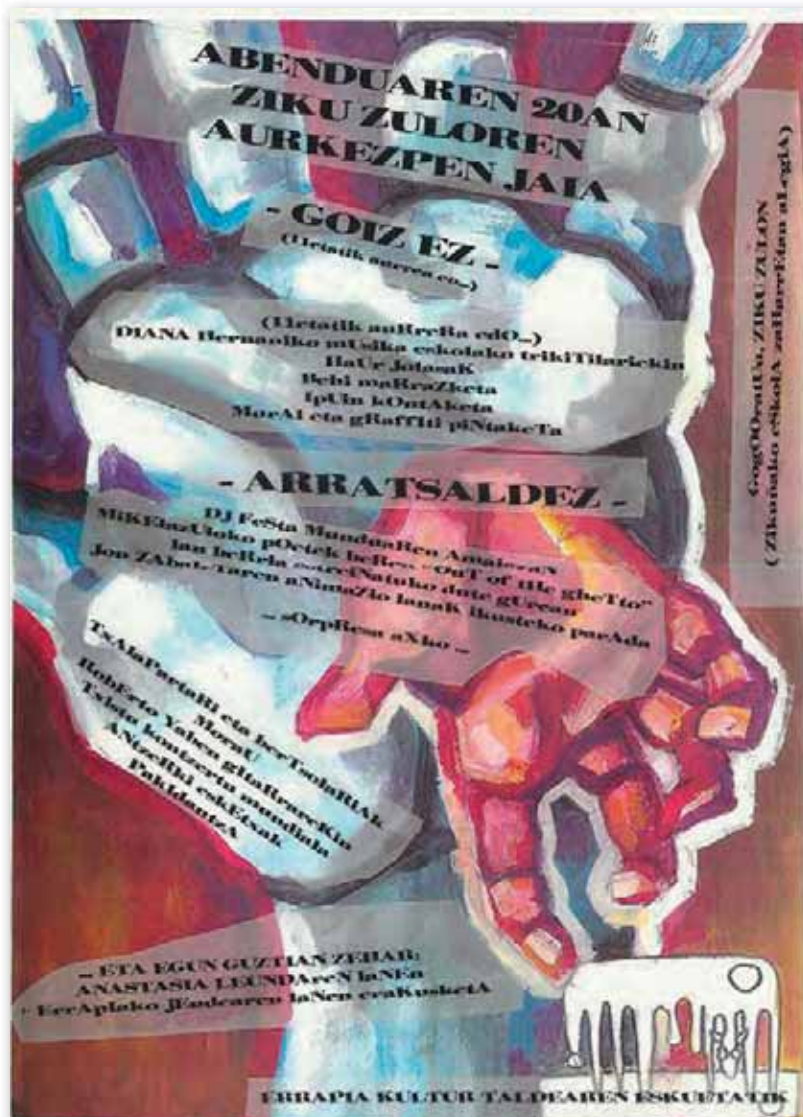
Antolatzailea : artista **13** taldea eta EKT

kultur Elkartea

Organisation de :

Collectif **13** d'artistes

et l'Association Culturelle EKT



Errapia taldeak kolorez betetako festa egin zuen

ERRAPIA elkarteak egun osoko festa egin zuen pasa den larunbatean Zikuñagako kalean, Zikuzulon. Errapia taldeak Hernaniko artista ezberdinek sortutako taldea da eta festa lokalaren inaugurazioa egiteko antolatu zuten. Egun osoan era askotako ikuskizunak izan ziren Zikuñagan: txistulariak, musika kontzertuak, arropa desfilea, erakusketak, proiektzioak, eta abar. Antolatzaileak adierazitakoaren arabera jende gehiena arratsalde partean izan zen eta festaren oso halorazio positiboa egin dute. □



Roberto Yaben larunbateko emanaldian, Zikuzulon.

Bizitza, festa eta gauza gehiago
Zoriontsu izan ginen pasa den larunbatean eta ondorioz humanoen modura erreakzionatu dugu: goxo dauzkagu barruak, irrifartsu aclorea eta une haxe aprobetxatu nahi genuke esker oneko garelara adierazteko. Eskerrak beraz larunbateko jaia posible egin duzuen guztiei, bixitari, teknikari, artista, juergista eta martzianoei.

Bizitza elkarkidetzaren ondorioa da eta joan den larunbatean Zikuñagako arte tailerrean gertatutakoa hori besterik ez zen izan, bizitzaren adierazpen bat. Halako gehiago behar ditugu herritarrek, nahikoak eta bi suportatu behar

izaten bait ditugu eta egunero egunero. Gutun hau aprobetxatu nahi dugu ere Mila Apezetxeari eskerak adierazteko. Milaren eginkizuna pertsona batzuren adierazpen beharrak erraztea izan zen. Hori, edozein herri ordezkariaren egin beharra da baina ez da hori edozein herri ordezkariaren jarrera.

Hernaniarrei jakin arazi nahi genieke Errapia taldeko kideak lanean ari garelara eta Milari esan, behar genuela bere bitartez eskuratutako aretoa. Sormenari bide eman ezkerro emaitzak etorriko dira eta etortzen dira. Seguru. Bale oraingoz.

Gorka Setien, Errapia taldearen izenean

Eta bidaiarekin jarraitu genuen... Ziburun, Miarritzen, Orion, Errenterian eta berriro Hernanin.

ERRAPIAKO MULTZOA
HERNANI

- PEIO GOELLO
- GORKA SETIEN
- IKER VALLE
- JAVI SOTO
- MANU GARCIA
- ION ZABALETA
- ADRIAN FERREÑO
- JESUS LOPEZ ZULUETA
- PATXI MONREAL
- JAXONE USANDIZAGA
- TXIRRIN
- PELEX
- AMAIA
- AITOR RUIZ DE EGINO

ILARGI TALDEA

5 IMPASSE OKINETA 64500 CIBOURE TEL: 05 59 26 28 94

Du 20 au 31 mars - Martxoaren 2004

OUVERT DU MERCREDI AU DIMANCHE DE 15H A 19H

kronika

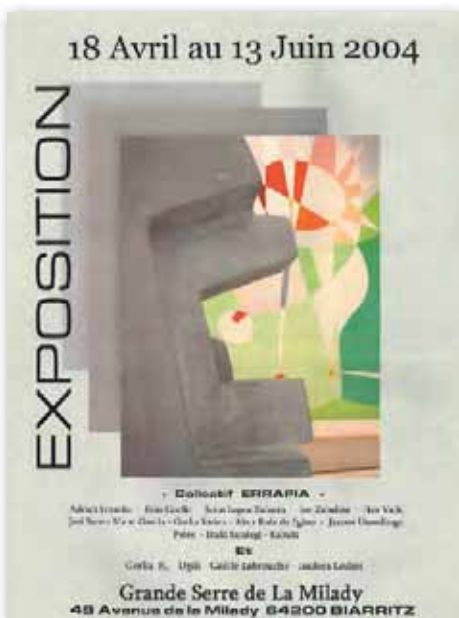
Errapia taldeak arte erakusketa jarri du Ziburun

■ Orain arteko erakusketetan Iparraldeko artistekin izandako harremanen ondorioz antolatutako erakusketa. ■ Ziburuko Ilargi Elkartean ikusi daitezke erakusketa.

ERRAPIA taldeko hainbat lagunek arte erakusketa antolatutako Ziburun. Erakusketa hilaen 31a arte ikusi daitezke Ziburuko Ilargi Elkartean, asteazketatik igandera arratsaldeko 15:00etatik 19:00ak arte. Erakusketan Errapiako hainbat kideen arte lanak ikusi daitezke: Iker Valle; Pello Gonzalez, Goello; Aitor Ruiz de Egin; Ion Zabaleta; Patxi Monreal; Jaxone Usandizaga, Gorka Setien eta Iñaki Saralegi. Horiekin batera beste hainbat artista ere gonbidatu dituzte Errapia taldeko kideek: Javi Soto; Adrian Ferreño; Jose Luis Elxepa; Pelex; Jesus Lopez Zulueta eta Manu Garcia.

Aurreko erakusketen haritik sortutako aukera Erakusketa hau aurreko urteetan Errapiak antolatutako

tuen erakusketen ondorioa da. Izan ere, Errapiak antolatutako Ziburun *Goizuetan bidan*, *Hernani bidan* eta *Bera bidan* erakusketetan Iparraldeko artistekin jarri ziren harremanetan. Iparraldeko artista hauek Basako *Les Corraires* kolektiboarekin eta Ziburuko Ilargi artista kolektiboarekin zuten harremana eta horren haritik etorri da erakusketa hau. □



Ondeko Orono erakusketa erakutsi, lanak antolatzen.
Beltzura Iker Valle, Jon Zabaleta eta Peio Goello artistak bereagotzen.



Errapiako artistak eta aretoko arduradunak, Miarriritzen.

Errapia taldeko artisten lanak Miarriritzen esposizioan, ekainaren 13ra arte

HERNANIKO Errapi taldeko artisten lanak jarri dituzte Miarriritzen, Grande Serre de La Milady aretoan. Landare artean daude jarriak arte lan guztiak, giro oso berezian. Errapia taldeak erakusketa lanak jarri

dituztenak dira: Adrian Ferreño, Peio Goello, Jesus Lopez Zulueta, Ion Zabaleta, Iker Valle, Javi Soto, Manu Garcia, Gorka Setien, Aitor Ruiz de Egino, Jaxone Usandizaga, Pelex, Iñaki Saralegi eta Ka-

buki. Gorka H. Dgili, Gaëlle Labrouche eta Isadora Lodiak dira erakusketa lanak dituzten lapurtarrak, eta Errapiako jendek erakusketari gonbidatu dutenak. Erakusketa ekainaren 13ra arte egongo da. □



Erakusketa parte hartu duten sortzaileetako asko izan ziren atzo inaugurazio ekitaldian.

Errapia arte tailerreko kide eta gonbidatuen lanekin erakusketa ireki da Biterin

Pintura, burnia, eskultura, eskuz pintatutako diapositibak eta argazkiak ikusi litezke, besteak beste. Erakusketa abenduaren 7ra arte izango da zabalik, erakusketa gela.

ATZO ireki zen Hernaniko Errapia arte tailerreko kideek eta gonbidatuek osatutako erakusketa. Pintura, zeramika, eskultura, burnia, eskuz pintatutako diapositibak, argazkiak

Abenduaren 17an Errapia taldeak urterako festa ainguru du. Seiz eta arrotsalde. Zikutzak Zikutzak erakusketan, erakusketak eta emanleak izango dira.

mekada bat egoteko aukera ere izango da. Aratsalde eta ilunak zuzen erakusketak izango dira. Festako bitartean gaur Kabuki-ekin lotu izango da bideo bat.



(JUANFER)

FIESTA DE ERRAPIA. El barrio Zikuzulo contó ayer con un ambiente muy especial, y que el grupo artístico Errapia celebró por tercer año su fiesta anual. Con tal motivo hubo un poco de todo. Por la mañana se desarrollaron actividades para los menores del barrio hernaniarra y se pintó un graffiti en la pared de acceso al centro Zikuzulo, sede de Errapia. Por la tarde se multiplicaron las distintas expresiones artísticas.

EEB

HERNANI

VIERNES 4 DE JUNIO DE 2007

Once artistas de Errapia exponen sus obras en un municipio de Biarritz

La muestra recoge un total de 50 trabajos de distintas modalidades. Estará hasta el 24 de junio



Algunos de los artistas que exponen en Biarritz, junto a miembros de la organización.

Ignacio San José, director de la muestra, explica que la muestra de Biarritz, organizada por el Ayuntamiento de Biarritz, recoge un total de 50 trabajos de distintos tipos, desde pintura, escultura, fotografía, vídeo, etc. La muestra se inauguró el día 3 de junio y estará abierta hasta el día 24 de junio. Los artistas que participan en la muestra son: Pello Goello, Jon Zabaleta, Iker Valle, Patxi Monreal, Ainaraz Azpiazu, Nagore Lejarreta, Nerea Urrestarazu, Aitor Ruiz de Eguino, etc.

La muestra se inauguró el día 3 de junio y estará abierta hasta el día 24 de junio. Los artistas que participan en la muestra son: Pello Goello, Jon Zabaleta, Iker Valle, Patxi Monreal, Ainaraz Azpiazu, Nagore Lejarreta, Nerea Urrestarazu, Aitor Ruiz de Eguino, etc.

La muestra se inauguró el día 3 de junio y estará abierta hasta el día 24 de junio. Los artistas que participan en la muestra son: Pello Goello, Jon Zabaleta, Iker Valle, Patxi Monreal, Ainaraz Azpiazu, Nagore Lejarreta, Nerea Urrestarazu, Aitor Ruiz de Eguino, etc.

La muestra se inauguró el día 3 de junio y estará abierta hasta el día 24 de junio. Los artistas que participan en la muestra son: Pello Goello, Jon Zabaleta, Iker Valle, Patxi Monreal, Ainaraz Azpiazu, Nagore Lejarreta, Nerea Urrestarazu, Aitor Ruiz de Eguino, etc.

ERAKUSKETA EXPOSITION

Du 3 au 24 juin 2007eko Ekainaren 3etik -Ekainaren 24a arte

Invitation

Gomila

Vernissage

Dimanche 03 juin 2007 à 11h 30

Estreina

Ekainaren 3an hamekak eta erdiletan igandarekin



"ERRAPIA"

Collectif d'artistes de Hernani

Pello Goello - Jon Zabaleta - Pelex - Iker Valle - Patxi Monreal - Ainaraz Azpiazu - Nagore Lejarreta - Nerea Urrestarazu - Aitor Ruiz de Eguino



ANDERESERORAENIAN la maison de la benoîte
Place Harizmendi - Arbona

Errapia elkarteko kideek erakusketa jarri dute Arbonako 'Andereseroraenea' baserrian. Ekainaren 24ra arte izango dira lanak ikusgai. Pintura, eskulturak, argazkiak eta egur tailak ikusi daitezke.

Guztira 40 lan daude. Errapia elkarteko kideek erakusketa jarri dute Arbonako 'Andereseroraenea' baserrian. Ekainaren 24ra arte izango dira lanak ikusgai. Pintura, eskulturak, argazkiak eta egur tailak ikusi daitezke. Guztira 40 lan daude. Errapia elkarteko kideek erakusketa jarri dute Arbonako 'Andereseroraenea' baserrian. Ekainaren 24ra arte izango dira lanak ikusgai. Pintura, eskulturak, argazkiak eta egur tailak ikusi daitezke.



ERRAPIA ARTE TALDEA . ERAKUSKETA

Biteri Kultur Etxea, Hernani.
2010eko azaroaren 11tik 25era.

AINARA AZPIAZU "AXPI"
AITOR RUIZ DE EGINO
ARKAITZ LARRAÑAGA
GORKA SETIEN
INGE
IKER VALLE "VALIK"
JASONE USANDIZAGA
JON ZABALETA
JOXEMI ERRODONSORO
KABUKI
MAIDER KALONGE
NAGORE LEGARRETA
NAGORE LOZANO
PATTI NAVALS
PATXI MONREAL
PEIO GONZÁLEZ "GOELLO"
XAVIER ORMAZABAL
ZIKU ARMENDARIZ
OSKAR GALIANA
"PELEX"



Artistas. Varios miembros del colectivo Errapia de Hernani se encuentran mostrando sus obras en otras localidades.

Los artistas de Errapia, invitados en distintas exposiciones en el exterior

Participan en la muestra 'Pinceladas' con motivo del Día de la Mujer

Y hasta el domingo se podrá ver todavía el último trabajo de Iker Valle en la sala Arcotegi de Bergara.

JUAN F. HERNÁNDEZ

El colectivo Errapia de Hernani

presenta una muestra de sus obras en la sala Arcotegi de Bergara. Se trata de una exposición que se podrá ver hasta el domingo en la sala Arcotegi de Bergara. El colectivo Errapia de Hernani presenta una muestra de sus obras en la sala Arcotegi de Bergara. Se trata de una exposición que se podrá ver hasta el domingo en la sala Arcotegi de Bergara.

Además, hasta el domingo se podrá ver todavía el último trabajo de Iker Valle en la sala Arcotegi de Bergara. El colectivo Errapia de Hernani presenta una muestra de sus obras en la sala Arcotegi de Bergara.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

Artistas locales en muestras francesas

La semana que viene, el día 14, a partir de las 18 y hasta las 20, para una muestra en el Centro del Museo de la Villa de París.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

En Bergara y Pamplona. Entre tanto, Iker Valle ha trabajado en la sala Arcotegi de Bergara la evolución de su última obra. Se trata de un cuadro de gran formato y de gran impacto visual.

Irudia: KATEDRA, oleoa egur gainean. Peio Goello

Eta horrela ibiltzen gara. Tailerrean lan egin ondoren erakusketetan, azoketan ibiltzen gara, lanak aurkezten.

Jon, Gorka, Maider, Aitor, Ziku, Joxemi, Kabuki, Xabi, Pati, Arkaitz, Jasone, Patxi, Inge, Mikel, Peio eta jende gehiago Errapian ibiltzen gara lanean. Hemen dauzkazue beren iritzi batzuk:



Burdina eta ispilua.

Argazki honetan ikusten dut azken hamar urte hauetan Zikuzuloko tailerrean bizitakoa.

Alde batetik, itxuraz hain gogorra den burniaren malgutasunarekin jolastuz sortutako ispilua, eta bestetik ispilu horretan islatzen den bezala, ondoko tailerretako sortzaileekin sortutako hartueman aberasgarria. Jarrai dezala luzaroan!!

Inge Urrutia

En las Comunidades Indígenas Mayas de Población en Resistencia (CPR) de Guatemala, me hice consciente de la importancia del tejido como lenguaje simbólico donde se expresa la memoria colectiva y la identidad se afirma en un ejercicio de resistencia cultural.

Cuando regresé a Euskal Herria de aquel viaje no lo dudé, aprendí a coser y a crear mis propios sueños.

Errape: es un pequeño mundo libre en donde caben diversos mundos diferentes, en el cual se tejen las ilusiones y se costuran los sueños.

Kabuki, modisto y di(soñador) de prendas de vestir.

"Hamar urte bete dira jada Errapia sortu genuenetik. Sortzaile ezezagunak hasieran denborarekin lagun bihurtu gara, batzaz besteaz ikasten du eta harreman hori izugarri ederra da. Zikuñagako sortze lantegiak ametsen bila joateko aukera ematen dio artistari, bertan sortzen egoteko eta agian egunen batean hortaz bizitzeko aukera eman dio.

Bertako artista bakoitzak bere lanaren garapen pertsonala lantzen du bertan, eta bakoitzak ahal duen denbora eskaintzen dio.

Nire kasuan bereziki Errapiako espazioa eta bertan pasatako denbora beharrezkoa da alegia, errealitatearekin harremanetan jartzen nauen bide gazi-gozoa lantzen jarraitzeko, bilaketa pertsonalarekin lotura handia duen bidea lantzen jarraitzeko ere egia esan.

Abstrakziorantz jo dut urteak igaro ahala, material ezberdinak lantzen ikasi. Azken finean bertan, Zikuñagan artistak artea egiten du, kultura besteek egiten dutena da."

Iker Valle



Iker Valleren erakusketa Donostiako KUTXA Boulebarreko aretoan.



Jon Zabaletaren tailerra.



Errape taldean sartu baino lehen, arte lana azken denboraldian etxean egiten nuen, herriko artistekin izaten nituen harremanak kalean, tabernetan, erakusketetan edo beraien artelan lekuetan. Herrian Zikuñagako eskoletan leku komun bat artistentzat sortu zenean, horrek eman zigun aukera bai kolektiboki baita indibidualki gure lanbidea sendotzeko.

Jon Zabaleta.



Errapiaren sorrera nire bizitzaren une oso berezi batekin bat etorri zen, bizi berri bateri ekin nion errapikidea bihurtzerakoan. Elkarteari esker herriko artista talde harrigarri bat ezagutu eta lana egiteko leku bitxia aurkitu nituen.

Azken hamar urte hauetan muga gabeko gunea izan da eta etorkizunean ere horrela jarrai dezan gustatuko litzaidake. Sortzeko beharra duten hernaniarrei irekita dagoen leku kurioa da Errapia.

Aitor Ruiz de Egin.



"Mariean" 60x39x26 cm. Aitor Ruiz de Egin.

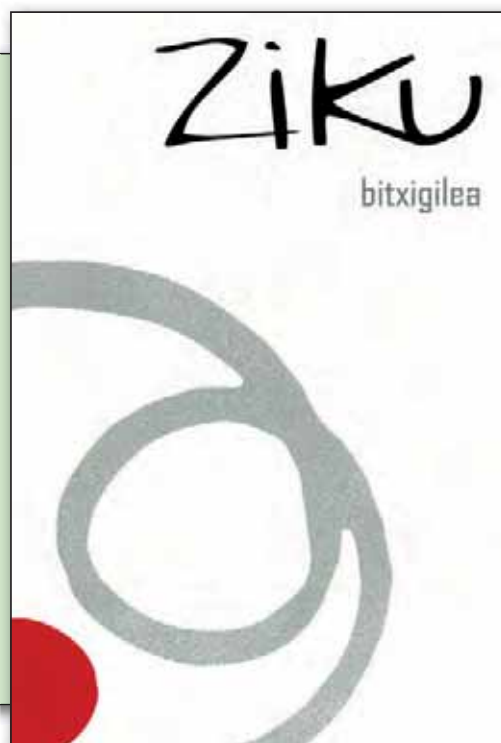


Hemen, koloretatik pinturak loratzen dira,
bustiengatik eskulturak hazten dira eta
eskuetatik ernarazten dugu artea, gure artea.
Errapia baratza oso ona da, zoragarria da lantzeko.
Gainera, urtero sardina berria jaiotzen da.

Peio Goello

Ziku bitxigilearentzat
Errapia tailerra kreatibidade leku bat da,
bakoitzak bere espazioa edukiaz aldi
berean artista bakoitzak bere lan eta
teknika desberdinen esperientziak
konpartitu ahal dituen espazioa da.
Elkarte bezala edo artista bakoitzak
bakarkako proiektuak askatasunez
aurrera ateratzeko edo sortzeko
lekua da Zikuzulo.

Ziku Armendariz





Hamar urte. Zikuzulo. Errapia. Egurra. Koloreak. Jolastu. Lana. Pentsatu (batzuetan ez). Historiak. Sortu. Eraiki. Deseraiki. Ezusteak. Haserreak. Enborrak. Gubiak. Mazoa. Pintzelak. Izarrak. Ni. Besteak. Denok. Udara. Negua. Goizak. Arratsaldeak. Ideiak. Piezak. Errapia. Zikuzulo. 10 urte. Beste 10 urte. Eta beste 10 urte....

Maidar Kalonje



(Eka 2005)



(Patxi...Iker...Kabuki...Aitor...Jon...ta...Peio...Beran, 2003).

Eskuminak denori.

IOSUNE MARIN ETA ANE GALARDI abeslari eta musikariak:

«Denek esaten digute zorte handia dugula gustatzen zaiguna eginez egiten dugulako lan, baina gogorra ere bada!»

Leire Goñi Iradi



IOSUNE MARIN

- 20 urteko hernaniarra.
- 2010eko Gipuzkoako Kantu Txapelketako irabazlea.
- Donostiako Kontserbatorioan erdi-mailako gitarra ikasketak egiten ari da.
- Gitarra-jolea eta abeslaria hainbat talde eta ikuskizunetan:
 - "Ai ene!" erromeria taldean.
 - "Egunsentiaren kantak" emanaldian.
 - "Sortuko dira besteak" emanaldian.
 - "Zeru horiek" diskoa argitaratua du.
- Gitarra irakasle lanetan aritzen da.

ANE GALARDI

- 18 urteko hernaniarra.
- 2012ko Gipuzkoako Kantu Txapelketako irabazlea, Nerea Berrotaran urnietarrarekin batean.
- Zuzenbide ikasketak egiten ari da.
- "Ingo al deu" erromeria taldeko abeslaria da.
- Gitarra jotzen du eta kantu batzuk sortuak ditu.

Gustoko bidian, aldaparik ez omen dago, baina horrek ez du esan nahi bidea erraza denik. Iosune Marin eta Ane Galardi hernaniarrek ondotxo dakite hori. Abeslariak eta musikariak dira biak. Gipuzkoako Kantu Txapelketa irabazi zuten; 2010ean lehenak, eta 2012an bigarrenak, Nerea Berrotaran urnietarrarekin batean. Ordutik, eta baita lehenagotik ere, kantuz daramate bizia, nola-bait. Bereziki, udan, festarik festa lan egin beharrez gauero...



Musikaren munduan lanean ari zarete egun. Gipuzkoako kantu txapelketa irabaztearekin zerikusirik badu horrek?

Iosune: Txapelketaren kontua izan zen pausu bat. Momentu horretan garrantzitsua izan zen niretzat mundu honetan lan egin nahi nuela erabakitzeke, azken urteetan erabaki baitut musikari izan nahi dudala, goi-mailako musika ikasketak egitetik hasita. Baina lehenago hasita nengoen. Tuenti (sare soziala) bidez, Eneritz Bengoetxea trikitilariak martxan jarritako proiektuaren berri izan nuen. Talde bat sortu nahi zuen, eta nik pozik eman nuen izena. Errepertorioa ikasi bitartean taldekide gehiago bilatu zituen: Kauta taldeko bajista, Eider pandero-jolea... 60 kantu ikasi eta... *festarik festa lan egin behar gauero!* Erromeria taldea da gurea: 'Ai ene!'

Ane: Nik, berriz, argi daukat ez dudala honekin jarraituko. Gehiago ikusten dut *hobby* moduan. Orain Zuzenbidea ikastea da nire asmoa. Baina 'Ingo al deu' taldearekin ere jarraitu nahi dut. Egia esan, talde honekin hasteak ez du zerikusirik izan txapelketarekin. Lagun batek jakin zuen talde horrek abeslaria behar zuela, eta probak egiten ari zirela. Beraz, nirekin gogoratu zela-eta, abisua pasa zidan, eta proba egitea erabaki nuen. Urtarrilean hasi nintzen taldean, eta martxoan eman genuen lehenengo kontzertua.

**«GEHIAGO IKUSTEN DUT HOBBY MODUAN.
ORAIN ZUZENBIDEA IKASTEA DA NIRE ASMOA»**

Berbena taldeetan arituta ondo pasatuko duzue ba, zuek esan bezala, *festarik festa*...

Ane: Lana da, baina gustatu egiten zait, beraz, pozik! Lagunek esaten didate zorte handia dudala.



Iosunek 2010. urtean, Gipuzkoako Kantu Txapelketa irabazi zuen. Anek, Nerea Berroteranekin, 2012an.

Iosune: Egia da, bai. Denek esaten digute zorte handia dugula nahi duguna egiten ari garelako, baina, aizua! Lana da, eta erromeria gogorra ere bada! Beste batzuk 20 urte beteta ere, ez dute sekula lanik egin!

Ane: Horixe esaten dit niri amak...

Iosune: Orain gazteak gara eta ikusiko dugu noiz arte aritu, iristen baita puntu bat...

Ane: Bai ba! 50 urterekin ezin da horrela ibili!

Iosune: Beno, hor dago Egan, adibidez!

Asko mugitzen zarete 'Ingo al deu' eta 'Ai ene!' erromeria taldeekin?

Iosune: Kontzertu gehienak udan ematen ditugu, herri txikietan, 30 inguru. Neguan ere izaten ditugu kontzertu batzuk, gaztetxeetan eta... Gehienbat Gipuzkoan aritzen gara, baina Bizkaian eta Nafarroan ere bai. Hernanin ere jo genuen, San Joanetan. Eta Donostian, Konstituzio Plazan ere aritu gara, Aste Nagusian. Lehengo urtean ere jo genuen, eta aurten ere deitu digute, beraz, primeran! Horrela lortzen ditugu kontzertuak: bat eman ondoren baten bat gerturatzen da gurekin harremanetan jarri nahi duela esanez. Konstituzio Plazan oso ondo pasa genuen. Jende asko zegoen, atzeritar pila bat, eta giroa handia zen. Baina herri txikietan jotzen dugu gehienetan, eta batzuetan, 4 katurentzako... Baina gustura!

Ane: Guk espero dugu urtea bukatzerako 60 bat kontzertu ematea. Normalean herri txikietan ibiltzen gara, gehienbat Nafarroan. Baina Konstituzio Plazan jo dugu guk ere aurtengo Aste Nagusian, eta jende asko zegoen orduan. Beste behin, berriz, Bartzelonan izan ginen, lehengo martxoan.



“Ai ene!” taldea, losune gitarra jotzen.

Zein izan da kontzerturik gogoangarriena?

Ane: Bartzelonakoa bera. Nire hirugarren kontzertua izan zen hura, eta oso urduri nengoen. Taldekideak ez nituen oso ondo ezagutzen, denak aterpetxe berean elkarrekin geunden, ni lotsatuta...

**«NIRE HIRUGARREN KONTZERTUA BARTZELONAN
IZAN ZEN, ETA OSO URDURI NENGOEN:
TALDEKIDEEKIN ORAINDIK KONFIANTZA
HANDIRIK EZ, NI LOTSATUTA...»**

losune: Niretzako Hernanin eman nuena, ‘Egunsentiaren kantak’ emanaldiarekin. Talde profesional batekin jotzea eta kontzertu hori lehenengo aldiz zure herrian ematea... Hori urduritasuna pasa nuena!



Ane kantuan “Ingo al deu” taldearekin.

**«NIRETZAKO KONTZERTU BEREZIENA IZAN
ZEN “EGUNSENTIAREN KANTAK”
EMANALDIAREKIN HERNANIN EMANDAKOA.
HORRELAKO TALDE PROFESIONAL BATEKIN
ETA ZURE HERRIAN JOTZEA...»**

Dudarik ez dago gozatu egiten duzuela. Beraz, zein da gustatzen zaizuen lanean aritzearen alde «gogorra»?

Ane: Goitik ikusita dena desberdina da. Jendea ikusten duzu dantzan, moxkortuta... Inbidia pixka bat ere ematen digute! Guk ez dugu udan denbora askorik izan parrandarako! Batzuetan lau kontzertu jarraian izaten ditugu, edo bestela, kontzertu bat eman, biharamunean

jai egin, hurrengoan berriro ere beste 4, egun bateko deskantsua eta beste bi... Eta ondorioz, goizak lo! Eskerrak ia bi asteko oporrak hartu ditugun abuztu bukaeran! Baina dibertigarria ere bada, adibidez, aulki-jokoa egiten dugunean, edo gure bateria-joleak kamiseta kentzen duenean... Neskak erotu egiten dira!

losune: Gurean Eider, pandero-jolea da oso polita, eta lehenengo lerroan mutil piloak egoten da! Eta aulki-jokoarenarekin, ados! Orduan esertzeko aukera izaten dut, eta beste instrumentu batzuk probatzeko aprobetxatzen dut... Hori da txarrena, horrenbeste emanaldi jarraian edukita kontraktarekin nabilela, eta astero joan behar izaten dudala masajistarenera. ‘Egunsentiaren kantak’ proiektuarekin aldea nabarmena da. Hor eserita jotzen dut, lasai, profesional bezala inguratuta! Lo faltarenak, berriz, ez du erremediorik! Jai dugunean, askotan ezin izaten dugu lorik egin, ordutegia aldatu zaigula-eta. Hori bai, onena, Euskal Herri osoa ezagutzen ari garela! *Basque Tour 2013!*

**«HORRENBESTE EMANALDI JARRAIAN
EDUKITA KONTRAKTUREKIN NABIL,
ETA ASTERO JOAN BEHAR IZATEN
DUT MASAJISTARENERA»**

Nola eta noiz hasi zineten musikarekin?

losune: Hernaniko Musika Eskolan hasi nintzen 4 urterekin. Eskolako irakasleak esan zion amari azkar harrapatzen nituela kantuak, eta Musika Eskolara bidali ninduen. Negarra besterik ez nuen egiten! Kuriosoa da hain gaizki pasa ondoren, mundu honetan lan egin nahi izatea! Gero ondo pasatzen nuen, Susirekin gitarra jotzen... Orain, berriz, Donostiako Kontserbatorioan erdi-maila egiten ari naiz. 6 urte dira, eta batxilerra egin bitartean hara eta hona ibili ondoren, konturatu nintzen gehiegi zela nota ona lortu nahi baduzu. Horregatik, orain buru-belarri nabil kontserbatorioan gitarrarekin. Bost eta seigarren maila falta zaizkit bukatzeko, eta, agian, goi-mailakorako (Musikenerako) sarrera-proba egingo dut... Ikusiko dut! Ez da erraza, gitarraz gain armonia eta analisisa bezalako ikasgaiekin!

**«MUSIKA ESKOLAN HASITAKOAN NEGARRA
BESTERIK EZ NUEN EGITEN! KURIOSOA DA HAIN
GAIZKI PASA ONDOREN, MUNDO HONETAN
LAN EGIN NAHI IZATEA!»**

Ane: Ni ere Musika Eskolan hasi nintzen, baina solfeoa (lengoaia musikala) eta abesbatza egiten nituen. Jo nahi nuen soinu-tresna aukeratzeko orduan, ez zegoen tokiririk gitarren. Horregatik, Kantuzen hasi nintzen gitarra jotzen.

Zaila ikusten duzue musikaz bizitzea?

Ane: Segun. Berbena-taldeak beti izaten dira. Bereziki udan. Horrela lortzen dugu dirua gure gauzetarako, instrumentuak erosteko.... Orain teklatu bat erosi dut, eta ari naiz nire kabuz moldatzen!

losune: Orain berbena-talde piloa dago, bai. Kalitatea beste gauza bat da, baina tira. Betiko batzuek ere jarraitzen dute: Laiotz, Trakets... Nahiz eta niri trikitixarik gabeko erromeriak ez gustatu! Gero, "3gabe2" eta antzekoak daude, beste estilo batekoak, ez guztiz erromeria egiten dutenak... Horrekin, gehienez ere udan biziko zara, eta urte osoan zehar espagetiak janda! Berbenak dira, bizi-rauteko. Luthier gitarrek garesti samarrak dira... Denera 7 gitarra ditut, eta kuriosoena da denak behar ditudala eta erabiltzen ditudala! Gainera, goi-mailako ikasketak egitera animatuz gero, gitarra jakin bat erosi behar da, eta oso garestiak dira: batzuek, 4.000-5.000 euro ingurukoak...

Kantuak sortzen ere ibili zarete biak. Disko bat ere grabatu duzu zuk, losune. Alde horretatik jarraitzeko asmorik baduzue?

losune: Txapelketa irabazteak motibazioa sortu zidan. Hortik etorri zen 'Zeru horiek' diskoa grabatzea, eta orain jarraitzen dut kantak sortzen. Agian grabatuko dut beste disko bat, ari naiz zerbaitetan. Esaten da Ez Dok Amairu sortu zutenak bukatzean mundua bukatzen dela, ez dela kantautorerik geratzen, eta badago! Urdangarin, Markez... Kantak sortzen jarraitzeko asmoa dut.

Ane: Orain utzia dut cantuak sortzearena, ez baitut denborarik. Gainera, gustura nago taldearekin. Duela gutxi hasi naiz eta jarraitzeko asmoa dut. Argi dago berbena-giroa gustatu arren ez dela nire estiloa; nahiago dut beste zerbait kantatu. Baina gitarra orain utzita daukat pixka bat. Ikasketetan egunean ibiltzeko asmoa dut!

«ARGI DAGO BERBENA-GIROA GUSTATU ARREN, EZ DELA NIRE ESTILOA; NAHIAGO DUT BESTE ZERBAIT KANTATU.»



Zeru horiek, losunek atera duen diskoa

Etorkizunera begira, zein dira zuen asmoak?

Ane: Nik oraingoz nahikoa dut taldearekin jarraitzearekin eta Zuzenbidea ikastearekin. Gero gerokoak!

losune: Batetik, ikasketekin jarraitzea eta nire ikasleei klaseak ematen jarraitzea. Nire helburua da gitarra klasikoa, akustikoa eta elektrikoa menderatzea. Taldean elektrikoa jotzen dut gehienbat, eta nik nahiago ditut beste biak. Bestalde, 'Sortuko dira besteak', 'Egunsentiaren kantak' eta Joxan Goikoetxearekin jotzen jarraitzea espero dut. Horrelako profesionalekin aritzea zoragarria da; orain dela 2 urte arte erreferente gisa nituenekin jotzea... Oso pozik nago! Eta asko ikasten dut! Berbenak gazte denborarako dira eta, ea muturra sartzen dugun pixka bat horrelakoetan!



losune Joxan Goikoetxea, Magali Zubillaga eta Pier Paul Bertzaitz-ekin: «Orain dela 2 urte arte erreferente gisa nituen profesionalekin jotzea zoragarria da».

VELÁZQUEZ, HERNANI Y EL MITO DE ACTEÓN

José Angel Yanci Urtasun

La obsesión por el retrato que Holbein hizo del joven Wyatt y la noticia de su traslado temporal a Madrid me llevó hasta esa ciudad el pasado invierno. Vi la pintura, pero como tantas veces ocurre, el interés que tenía por ella se desvaneció en ese momento. Tal vez era aquella reproducción, arrancada años atrás de una revista de arte, la que aportaba un halo que no encontré en el original. Pero no fue éste un lamento prolongado, ya que ese mismo día, otra obra atrapaba mi atención. Se trataba también de un retrato, pero en éste caso pintado por Velázquez. Cedido por el Metropolitan, era la obra invitada en el Prado. Desconocíamos la identidad del retratado, pero era innegable su parecido con uno de los personajes que nos miran desde un extremo de *La Rendición de Breda*, circunstancia que acentuaba su carácter enigmático. Todo esto, me llevó hasta otras obras del autor, y contemplándolas me sorprendió el cierre del museo. Bajé las escaleras que me sumergían en el invierno de Madrid pensando que, perdidos en el desconcierto de la creación actual, olvidamos que la más rabiosa modernidad puede encontrarse en la mirada de un enano de Velázquez.

El trazado actual del tren no difiere demasiado de aquél camino real que en la primavera de 1660 hubo de recorrer Velázquez desde Madrid hasta alcanzar la desembocadura del Bidasoa. Desgraciadamente no fue el ejercicio de la pintura lo que le trajo hasta aquí, sino el importante cargo que ostentaba en la administración del reino. Como Aposentador de Palacio, que así se denominaba el puesto, tuvo que volcar toda su experiencia en la organización del llamado «Viaje a los Pirineos».

La empresa no era fácil. Consistía en trasladar gran parte de la corte hasta la Isla de los Faisanes, donde tendrían lugar los hechos, de gran relevancia histórica, de la celebración de la paz con Francia y de la entrega de María

Teresa, hija de Felipe IV, para su matrimonio con Luis XIV. Acompañarían al rey y a su hija nobles y notables, médicos y confesores,..., formando entre todos un séquito de casi 300 personas. Además, una guardia de 2.000 soldados, quinientos de ellos a caballo, centenares de criados, más de cien carros y carruajes para el transporte de mercancías y personas, cuatro literas, miles de mulas para el transporte de carga...¹ Todo esto exigía una minuciosa planificación. El alojamiento era primordial, adecuado a las personas según su dignidad; había que acondicionarlo cuando fuera necesario, procurar la manutención de todos, cubrir las necesidades que surgieran y supervisar los festejos que las villas ofreciesen.

A través de un texto que nos proporciona Luis Murugarrren, y aún tratándose de un acontecimiento posterior como fue la llegada del Conde de Artois en 1782, podemos conocer con detalle como pudo prepararse todo esto en Hernani:

“Se pidió urgentemente pescado fresco a Zarauz y Guetaria y comestibles a Astigarraga, Andoain, Urnieta y Tolosa. En el Palacio de Doña Rosa de Aragoiri se instalaron nueve fogones para condimentar todas aquellas viandas encargadas. Se prepararon otras casas para la comitiva, se estuvo limpiando durante tres días la Plaza mayor, se adornó El Ayuntamiento con alhajas y muebles, prestados por los vecinos de mayor rumbo, y se alquiló una baquilla con su buey para emocionar al Serenísimo Conde con el espectáculo de una corrida”².

Se conserva también un curioso documento que enumera los trabajos realizados en cada punto del recorrido por el carpintero que acompañaba a Velázquez. Martín Gajero, ese era su nombre, anota en su libreta:

“Hernani: se pintaron tres casas con rompimientos y puertas y escaleras y atajos de retrete y encerados”³.

¹ Jose Luis Colomer. Arte y Diplomacia de la Monarquía Hispánica en el siglo XVII. Paz política, rivalidad suntuaria. Francia y España en la isla de los Faisanes. Madrid, Villaverde ediciones 2003, pp. 66.

² S. Gastaminza. Apuntes para una historia de la N.L. e Invicta villa de Hernani. San Sebastián 1913, p. 51 ss., y Archivo Municipal de Hernani, E-1-1/3.

³ Gregorio Cruzada Villamil. Anales de la vida y de las obras de Diego de Silva Velázquez. Madrid, Librería de Miguel Guijarro 1885, p. 267.

Recordamos que atajar era una forma de distribuir las estancias, los encerados, tabiques de lienzo, y por último, retrete, que designaba el espacio reservado al retiro del Rey. Se gastaron 70 reales, no superándose esta cantidad en ningún otro lugar.

Ultima los preliminares cuando se le concede una litera de camino, que hará más cómodo su viaje. Sus ayudantes habrán de conformarse con mulas de silla. El octavo día de abril ya están en camino, adelantándose al rey que no saldrá hasta el día 15. Prepararán su llegada a Burgos, pero en esta ciudad se le ordena que vaya de nuevo por delante hasta Hondarribia. Serán por tanto ellos, los primeros en dejar atrás la meseta y con ella su característico cromatismo; los ocre y cárdenos dominantes mutarán poco a poco en una sobrecogedora variedad de verdes. Aún sabiendo que quién viajaba era más el funcionario que el artista, resulta inevitable preguntarse por lo que sintió el genio ante el nuevo paisaje que le envolvía y que Leonardo Del Castillo, en su crónica «Viaje del Rey N.S.D. Phelipe IV a la frontera de Francia», describe de esta manera:

*"...así con la fragolidad de su terreno mojado de continuas lluvias, como con los cerros empinados, y doblada, é inaccesible situación de sus montañas; en cuya misma aspereza es dos vezes singular, y vistosa la amenidad, que se descubre; porque vestido el suelo de intrincada espesura, y regado de cristalinos despeños, de claros y multiplicados arroyos, figura un País hermoso, y deleitable"*⁴.

Pero no será fácil acceder a tanta belleza, dado que en este último tramo del viaje surgirán las mayores dificultades. Una abrupta orografía, la práctica inexistencia de vías aceptables y, en muchas ocasiones, la lluvia y el barro configuraran un infierno parecido a aquel que narrara Werner Herzog en su película *Fitzcarraldo*. Infierno también para aquellos hernaniarras que en la jornada del 5 de mayo, como ya ocurriera en el recibimiento a Felipe III en 1615, se encontraban en el límite de Gipuzkoa entre los:

*"...1400 hombres, entre picas, arcabuzeros, y mosqueteros; los cuales (aunque ofendidos de la copiosa lluvia de aquella montaña, y de la molestia con que les avian impedido, ó retardado los lodos la marcha) luzidos de vestidos, y de armas, y diestros en mandarlos, y en esquadronarse, formaban un vistoso alarde..."*⁵.

A pesar de todo y casi una semana más tarde, el 11 de mayo, la caravana llegaba a las puertas de Hernani. Del Castillo lo cuenta así:

*"El martes que se contó 11 de mayo, salieron sus Magestades de Tolosa á las ocho, y fueron á comer á la Villa de Hernani...- Llegó a Hernani antes de medio día...- Consta la Villa de Hernani de 250 vezinos, está medianamente fortificada, y es de mucho nombre, por la famosa defensa que hizo á Franceses, quando vinieron á expugnarla, teniendo sitiada á Fuenterrabía, para dexar cortada á esta Ciudad, y á la de San Sebastian, como lo consiguieran, si tomaran á Hernani, que por sú buena situacion, es como garganta comun de estas dos plazas"*⁶.

No es extraño que el relato ensalce el valor guerrero de los hernaniarras. Sabemos también gracias a Luis Murugarren de la existencia de textos similares depositados en el Archivo Municipal. Todos ellos describen la participación de la villa en el conflicto. Destaca entre ellos el referido a la liberación de Hondarribia en 1638⁷; gesta que se celebró durante mucho tiempo. Según Jonathan Brown sería en este contexto de euforia cuando el Conde Duque de Olivares se hiciera retratar a caballo por Velázquez⁸.

En apenas tres horas que duró la estancia en Hernani no hubo lugar para grandes solemnidades, quedando estas relegadas para la vuelta. Quienes hubieron de esforzarse ese día en distraer y elevar el ánimo a los viajeros fueron enanos y bufones, ya que la jornada quedó ensombrecida por un accidente ocurrido esa misma mañana en el que un miembro del séquito pereció ahogado al caer al río Oria tras perder el control de su caballo. Sigue Del Castillo:

*"De aquí salieron sus Majestades antes de las tres, y cerca de un sitio alto, que à poco trecho de Hernani, señorea, y descubre el Mar, les aguardava con lucimiento de camaradas, y criados el Baron Don Carlos de Vvateville..."*⁹.

Entre esos "camaradas y criados" que acompañaban a las autoridades de San Sebastián para el recibimiento en Oriamendi, lugar al que se refiere, se encontrará con toda probabilidad el aposentador. Llevaba días en Hondarribia inmerso en los preparativos del encuentro, pero se le había ordenado:

*"que estuviese en la ciudad de san Sebastián para quando su Magestad llegase"*¹⁰.

Pronto retomó dichos preparativos. Había que construir el escenario para aquella gran representación donde las artes tratarían de restituir la luminosidad que iba perdiendo el llamado rey planeta; ocultar bajo el delirio es-

⁴ Leonardo del Castillo. Viage del Rey n.s.d. Phelipe IV el grande a la frontera de Francia. Madrid, Imprenta real 1667.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Luis Murugarren. Hernani, su historia e instituciones. San Sebastián, publicación de la Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián 1970, pp.28-29 y Archivo Municipal de Hernani, E-5-II-1/21.

⁸ Jonathan Brown. Velázquez, pintor y cortesano. Madrid, Alianza Editorial 1986, pp.125-127.

⁹ Leonardo del Castillo. Viage del Rey n.s.d. Phelipe IV el grande a la frontera de Francia. Madrid, Imprenta real 1667.

¹⁰ Antonio Palomino de Castro. El Museo Pictórico y escala óptica. Madrid, Luca Antonio de Bezmar 1715-1724, p.522.



Jorge Oteiza. Homenaje a Velazquez, 1958. Artium Vitoria-Gasteiz, Catálogo Arte y Artistas Vascos en los años 60 (KM Kulturunea).

tético tan propio de la época lo que no dejaba de ser una derrota. Los tapices eran parte importante en la decoración del pabellón, pero sabemos que, a pesar de su gran calidad, fueron rechazados aquellos cuyo tema pudiera ofender a los franceses. Tal era el caso de los que ilustraban la batalla de Pavía ¹¹ en la que Juan de Urbietta fue el gran protagonista. Por aquellos méritos el capitán hernaniarra ostentó la Cruz de Santiago, orden en la que con tanto esfuerzo Velázquez acababa de ingresar. Probablemente éste visitara su tumba en la iglesia de Hernani, admirando de paso un retablo, que como sus *Meninas*, se había terminado apenas cuatro años atrás.

El martes 8 de junio, cuando por fin han callado las fanfarrias en el Bidasoa, emprende el viaje de regreso. A las 6 de la tarde entra en Hernani donde pasará la noche. En esa habitación, que en nada se asemeja a los suntuosos palacios donde se había alojado en sus viajes a Italia, despojado ya de los lujosos ropajes y joyas de los últimos días y saciado su deseo de estar más cerca del rey que del carpintero, Velázquez se reencuentra consigo mismo, tal vez con el pintor que siempre fue, y con su destino. La muerte ya le espera en Madrid, empeñada en que ese verano sea su última estación. Ajeno a ello escribirá a su regreso, a otro pintor amigo suyo la que será su última carta:

"Yo Sr. Llegué a esta corte sábado a el amanecer 26 de junio, cansado de caminar de noche y trabajar de día pero con salud y gracias a Dios hallé mi casa con ella".

La modernidad atemporal de su obra, de la que ya hablábamos en un principio, también forma parte de nuestra propia modernidad. Al imaginar aquella noche que pasara el pintor en Hernani, dibujaba una imagen casi ascética, como si de otra noche oscura se tratase.

Trae esto a mi memoria la reflexión que sobre la condición humana vertiera Jorge Oteiza en "Acteón", el proyecto cinematográfico donde traslada al mito desde la antigüedad al mundo contemporáneo, igual que hizo el pintor en *Las Hilanderas* con Aracne, otro de los mitos que recoge Ovidio en su "Metamorfosis". En este trabajo Oteiza, une indisolublemente las últimas obras de Velázquez al ser vasco: "*relaciono las Lanzas con las Meninas, y me dieron frontón vasco*" dice ¹².

Acerquémonos pues a ese frontón, a esa "pintura cromlech" como definía a Velázquez. No solo comprendemos porqué aquel viajero que un día pasó por Hernani no nos es tan extraño, sino que descubriremos que ese espacio aparentemente vacío está lleno, rebosante de nuestra propia alma vasca.



Jorge Oteiza. Homenaje a las Meninas, 1958. Catálogo del Museu Fundación Juan March, Palma de Mallorca.

¹¹ Jose Luís Colomer. Arte y Diplomacia de la Monarquía Hispánica en el siglo XVII. Paz política, rivalidad suntuaria. Francia y España en la isla de los Faisanes. Madrid, Villaverde ediciones 2003, pp. 69.

¹² Javier Ortiz Echagüe. La cámara metafísica: fotografía y cine al final del ciclo experimental de Jorge Oteiza. Madrid, Universidad Carlos III.

UZTAPIDE ETA HERNANI: “ERNANIKO PLAZAK IZKETAN BALEKI”

Jon Odriozola

Bertsoak eta Hernanik duten erlazioa ezaguna da. Bertsolariek eta bertsozaleek duten lotura ez da berria. Ekitaldi zein jai askotan bertsoaren presentzia ohikoa da. Bertsolari habia da Hernani. Baita plaza ona bertsoetarako ere. Hamaika bertsolari pasa dira herritik baina bada bat uzta berezia utzi duena: Manuel Olaizola Urbietta “Uztapide”¹ (1909-1983).



¹ Argazkia: UZTAPIDE. Lengo egunak gogoan. Auspoa Liburutegia, 1975.



Uztapide eta Basarri, gaztetan (argazkia: Aldai, Nikolas eta Esnal, Pello: Uztapide bat-batean. Antologia. Auspoa Liburutegia 313. Donostia, 2009).

Iñaki Zubeldia hernaniarrak, mutil koskorra zela, 10 edo 11 urte izango zituen, oroitzapen berezi bat du. "Luistarrerean, hau da, udaletxearen ezkerraldean zegoen garai bateko lehen etxean, Uztapide –Manuel Olaizola– eta Basarri –Iñaki Eizmendi– bertsotan ikusi nituen. Balkoi beretik aritu ziren. Beste askok bezala, elizako eskaileretan entzun nuen bertso saioa".

Egun bezala, lehen, ohikoa zen San Joan jaietan bertsolariak izatea. Migel Arozamena –Hernanin bizi zen le-sakar bertsolaria– arduratzen zen 'Tilos zugatz-bidean' kantatuko zuten bertsolariekin harremanetan jartzeaz. "Uztapide, bertso saioetara, kotxez eramaten zuten bai-na trena ere maiz erabiltzen zuen", dio Zubeldiak. Hirurogeita hamarrek hamarkadako San Joan jaietan bertso-tan aritzen ziren bertsolariak, Elur Txori elkartera iristean, hamaiketakoa izaten zuten. Handik, Ezkiaga pasealekuko kioskora joaten ziren bertsotan egitera. Bazkal ostean, Txantxilla futbol zelaian antolatu izan ziren herri-kirol ikuskizuneko hutsarteetan ere bertsotan aritzen ziren.

Uztapide urte askotan aritu zen Hernanin kantari. Bere lehen urratsak idatzita utzi zituen:

"Lendabiziko urtean gerra asi baño len izan giñan: Txapel da Zepai; irugarrena ez dakit zein izango zan: Mandiolatza –Juan Joxe Urangado Saiburu, bitan bat izango zan; da bestea ni. Lau bertsolari giñala badakit. (...). Aurreko San Sebastian bezperan Donostin izan giñan txapelketan, eta jendeak orduan ezagutuak, ni beintzat; eta andik urrengo San Juanetara bost illabete daude danak ere, eta orduantxe gu Ernanin. Ori lendabiziko urtea zan.

Gerra ondorenean ere urtero joaten giñan. Zepairekin eta Baserriekin, Pablo zapateroa –Paulo Zubiarrain bertsolari hernaniarra– ta Mitxelenarekin, eta gero atzenean Lasarte eta Arozamenarekin eta Azpillagarekin, oiek danakin kantatu izan det Ernaniko plazan. Makiña bat moduko bertsoak kantatuko giñuzen. Ernaniko plazak izketan baleki...

Beti plaza batean ez genduan kantatu ere egiten; baña lenbizi, luzaro, ganadu-peria egiten zan leku artan. (...). Gero, berriz, Tilosetako Plazan urte askoan. An kantatzen genduala, ganaduen premioak ere izaten ziran. (...). Gero Txantxillako kanpoan ere bai. An egiten genduan, beste pestaren batzuek zeudelako izango zan. (...) Ernanin, bertsoak entzuteko zaletasun aundia dute bertako jendeak"².

OHOLTZAN. Ez daki nola hartu zuen lur gai-jartzaile lanetan Iñaki Zubeldiak, baina urte mordo bat eman zituen saltsan. Halere, eskarmentuak ez du jende aurrean hitz egiteko urduritasuna uxatzen. San Joan jai batzuetan Ezkiagako kioskoan bertso saioa hastear zela, Zubeldia mikrofonoaren aurrean jarri zen: "Orri batean ohar batzuk nituen idatzita. Urduritasunaren urduritasunez, orria 'dantzan', dardarka, hasi zitzaidan". Zubeldiak jarriko zien lanari bertsoz erantzuteko asmoz, bere atzean, Uztapide eta Lasarte bertsolariak prest zeuden. Eskuartean zuen orriaren dardaraz jabeturik, Uztapidek zera esan zion Lasarteri: "Hau horrela dagoenerako guk nola egon behar-ko genuke?" Primeran entzun zion hernaniarrak esamesa bertsolariari: "Sano-sano esan zuen. Zenbat eta urduria-go, orduan eta zirikatzaileagoa zen", gogoratzen du.

Jende dezente biltzen zela gogoratzen du Zubeldiak Ezkiaga pasealekuan ospatzen zen herriko jaietako bertso saiora: "Kiosko aurrea bertsozalez betetzen zen. San Joan jaietan egiten zen saioan, Lazkano eta Lizaso bertsolariak ere maiz izan ziren. Lopategi eta Azpillaga ere ez ziren urruti izaten. Hauek, bertsolari zaharren aldean, gai politikoagoak erabiltzen zituzten bere bertsoetan; frankis-

² Berriz plazara l.

moa, askatasuna... Uztapide eta bere belaunaldikoek, berriz, herrietako gorabeherak aipatzen zituzten batik bat”.

EZTA DURO BAT ERE. Herrian, Uztapide parte hartzekoa zen bertso saio bat bertan behera geratu zeneko pasadizo bat badu Zubeldiak bertsolariarekin bizi izana. “Bertsolariei, diru-kopuru bat ematen zitzairen bertso saioetan aritu ondoren. Jexux Insausti lagunak ‘hogei durokotan’, nondik edo handik lorturiko kopuru bildu, eta biok, Uztapiderengana joan ginen. Ezagutzen nuen non bizi zen, eta Jexuxen motoan abiatu ginen Oiartzunera. Etxe ondoko aldapa batean topatu genuen beste anaia batekin ganadu-janean. Agurtu eta etxera gonbidatu gintuen. Sukaldean puru txiki batzuk eskaini, eta botila ardo baten bueltan ordubete baino gehiago berriketan aritu ginen; bertsolaritzaz... Gogoan dut nola goraiatzen zuen Fernando Aire *Xalbador*. Urepelko artzaina asko maite zuen. Ipar Euskal Herrikoak bertso oso sakonak kantatzen zituela esan zidan”.

Halako batean zertara etorri ziren galdetu zien bertsolariak bi hernaniarrei. “Diru bat bildu dugu, eta nahiz eta ospatu beharreko bertso saioa bertan behera geratu, bertsolariok kobratzen duzuen ematera etorri gara”, esan zion Zubeldiak. “Ez dut sekula ahaztuko Uztapidek bota zidan begiratua! ‘Zuk badakizu nire berri, ezta?’, esan zidan. ‘Bai’, erantzun nion. ‘Jakingo duzu bertsolari bakarra naizela bertsolaritzatik bizi naizena, ezta? –gainontzeko bertsolariek lanbide bat zuten–. Nik lanik egiten ez badut ez dut kobratzen’, esan zidan”. Zubeldia ahalegindu zen diru hura bertsolariak har zezan baina ez zion onartu. “Halere, ‘nahi duzuenean deituidazue’ esan zigun Uztapidek bioi; azalduko zela berrirori ere Hernanira bertsotara”.

KAXIANO ZUBELDIA. Uztapidek, harreman nahikoa zuzena zuen Zubeldia sendiarekin. “Egañaneko Kaxiano Zubeldia, hernaniar bertsolaria, eta nire aita –Joaquin Zubeldia– lehengusuak ziren. Kaxianok, gainera, bertso-tan txukun egiten zuen. Bertsozale amorratua zen”, dio Iñaki Zubeldiak.

Bazen ‘Fernando Andoain’ izenez ezagutzen zen Hernani inguruko bertsolari bat. Behin, Xoxokako festetan –Uztapide eta ‘Fernando Andoain’ arituak ziren bertso-tan– Iñakiren aita, Joaquin, bertso saioaren amaieran Fernando Andoainekin hitz egiten hasi zen. Halako batean, ‘zuk bertso-tan oso ondo egiten duzu, e?’, esan zion Joaquin Zubeldiak Fernando Andoaini. Eta Fernandok erantzun zion: ‘Bertso-tan txukun? Bai, berriz ere Uztapideren bazterrean; bidea egiten baitu. Ez baitu moztan’.

Uztapide tartean den beste pasarte bitxi batez ere gogoratzen da Iñaki Zubeldia. “Duela berrogei urtetik gora gertatua”, gaineratu du. Ereñozun gai-jartzaile lanetan aritu eta bertso-saioa amaitu orduko herrirantz hurbildu zen kotxez –dos caballos batean– Uztapide eta Xalbadorrekin batera. “Kotxea Ipar Euskal Herrikoarena zen. Ateak zabaldu orduko Xalbadorrek zeramatzan galtzen gaineratik urdin koloreko beste batzuk jantzi zituen. Kotxearen

koipearekin ez zikintzeko, antza. Autoari apur bat kosta zitzaion martxan jartzea baina abiatu ginen eta herriratzetan, Xalbadorrek, Uztapide eta biok trenaren geralekuan –apeaderoan– utzi gintuen”.



Uztapide eta Xalbador (argazkia: Aldai, Nikolas eta Esnal, Pello: Uztapide bat-batean. Antologia. Auspoa Liburutegia 313. Donostia, 2009).

Uztapidek hartu behar zuen trena noiz etorriko zain zeudela –Erreterria hurbildu behar zuen gero Oiartzunera joateko–, bertsolaria Portu auzora begira jarri, eta zera esan zion Zubeldiari: “Hamaika egun gozo pasatako toki horixe!”. ‘Bai?’, esan nion harrituraz. ‘Bai, noski’, erantzun zidan. ‘Goierrri aldetik etortzen banintzan hortik pasa gabe ez nintzen etxeratzen’. ‘Eta nora joaten zinen ba?’, esan nion nik. ‘Nora? Kaxiano Zubeldiaren etxera. Egañanera!’. ‘Kaxiano? Nire aitaren lehengusua zen eta!’, gaineratu nuen. Luze egon ginen hitz egiten. Adibidez, Kaxiano ospitalean egon zeneko bisitaldiaz”.

Kaxiano Zubeldia bolada batean Elgoibarko ‘Arrilagaren klinikan’ egon zen belauneko minez; behi batek ostikoz jo baitzuen. Egun batean, Uztapide eta Zepai bisitan joan zitzaizkion Portukori. Hirurak gelan zeundela Kaxianoren semea, Joxe Joaquin, bertan sartu orduko, bere aitak –Kaxianok– bertso hau bota zion ohetik.

**Aspaldi ontan ementxe niok
muitu ezinda geldirik,
bei ero arek egiten al dik
len bezalako boterik?
Nik etzedukat etxe ontatik
puska batean joaterik,
etxeko lanak egintzik ondo
bestela ez daukak doterik.**

Zubeldiak Uztapide defintzeko orduan, “lehenik eta behin, gizon bete-betea”, zela dio. “Oso hurbila. Ez zion agurra inori ukatzen, pertsona gozo eta atsegina zen, nahiz eta begiratu seriokoa dela ematen duen gordetzen diren bere argazkietan. Tratuan, aparta. Uztapide pertsona atsegina zen, oso hiztuna. Gustagarria. Herritarra. Bertsolari oso ona”. Zubeldiak, Uztapideren liburu bilduma batean, –Uztapide lengo egunak gogoan–, 1975. urtean bertsolariak idatzi zion eskaintza bereziki gordetzen badu ere, –Iñaki Zubeldia lagun zarrari biotzez– arantza txiki bat du: berarekin argazki bat atera ez izana.



Paulo Zubiarrain "Paulo Txikia" edo "Hernani Txikia" eta Uztapide. Argazkia: Pablo Zubiarrain "Ernani txikia" - la Kantatuz bezala. Auspoa Liburutegia 190, 1985.

'HERNANI TXIKIA' ETA UZTAPIDE

Paulo Zubiarrain "Paulo Txikia" edo "Hernani Txikia" –bertsolari hernaniarra– eta Uztapide bertsotan maiz aritzeaz gain, elkarren berri primeran zekiten. Paulo Txiki bertsolari bizia zen, batipat, puntuka aritzeko orduan. 1981eko urtarrilaren 18an, Donostiako Balda pilotalekuan Antonio Mari Eizmendi 'Loidisaletxe' eta Paulo Zubiarraini omenaldia egin zieten. Uztapidek bertso hau eskaini zion hernaniarrari:

**Agur, Zubiarraindar
nire lagun zarra,
garai baten etziñan
bertsolari txarra.
Urrutira joaten zan
zure diadarra,
boza alaia eta
memori azkarra...
Gaur zoriontzen zaitut
Paulo hernaniarra.**

Uztapide hil zenean hernaniarrak gogoan izan zuen bertsolari laguna. Hona, "la kantuz bezala" bere liburuan, Uztapide zenduari eskaini zizkion bederatzi bertsotatik lau:

(1)

**Gazte denbora pasatu zuen
aizkorarekin basuan,
gizarajoak lan gogorrean
ain borondate osuan.
Bazun berezko argitasun bat
bere izate gozuan,
zer izango zan zenbaitek duen
eskola izan bazuan?**

(2)

**Naiz baserrian egin bizitza
noiznai jeixten zan kalera,
gu ere pozak bildutzen giñan
ura zebillen aldera.
Itzal aundiko errespetuan
egingo zuen galdera,
amaika aldiz ari entzuten
gozatu izandu gera.**

(3)

**Lenengo entzun genduenean:
"Il da Uztapide zarra",
Oiartzun erri ortara bildu
giñan jendetza edarra.
Azken agurra egin naiean
begietatik negarra,
itzaldu baitzan urte askoan
argi egin zun izarra.**

(4)

**Lagun maiteak emen utzita
aldegina zuen betiko,
Ni Jaungoikoa izan banintzan
ez nion joaten utziko.
Gurekin emen bearko zuen
eternidade guziko,
sinistu ere ezin det berriz
ez degula ikusiko.**

“EREÑOZUN ENTENDITZEN DUTE BERTSOA ZER DEN”

Begiko zuen Uztapidek Ereñozu. “Hara ere urte askotan joan nintzen”, idatzi zuen. Ereñozun parte hartu zuen lehen bertso saioan, Saiburu edo Lujanbiorekin, Juan Joxe Uranga *Mandiolatza* azpeitiarrarekin, eta Zepairekin batera aritu zen. Goiz eta arratsalde egin zuten bertsotan. Bazkaltzen ari zirela, zerbaitek eman zion atentzioa Uztapideri: ahots ederra zuen neska bat bertsotan entzun zuen.

Harrez gero, Iñaki Eizmendi *Basarri*rekin aritu zen zenbait urtez Ereñozun. Ondoren Manuel Lasarterekin. “Basarri eta biok arratsaldean egingo genduan beste saioaren bat, eta goizean baño errezago; kezka gutxiagorekin beti ere. Jendea agurtuko genduan plazan, hurrengo urtera arte esanda eta berriz ere ez aztutzeko gurekin, eta jetxiko giñan, soñu-jotzalleari txanda eskeiñiaz”³.

Uztapidek Ereñozuko toka eta bola demetan aritzeko auzokoen zaletasuna azpimarratu zituen. Eta auzoko “soziedadea” ere ezin ahantzi: “ara bildu oi giñan plazako saioa egiten genduan. (...). An, tragoska bat egiñaz, bertso-saioaren bat egingo genduan, da iñon baño atentzio ohea edukiko zuten. Urumea errekan bada afizioa, eta entenditzen dute aiek bertsoa zer den”⁴. Uztapide eta Ereñozuren arteko harremanaren lekuko da 1975. urtean, Ur-Mia elkarteak bertsolariari egin zion omenaldia. Egun haren lekuko, Uztapidek, gerora, hamasei bertsoz osaturiko bertso sorta bat egin zituen. Hona, lau:



1975eko maiatzaren 4an Ur-Mia Elkarteak Uztapideri omenaldia egin zion. Argazkia: Jesús Mari Gómez “Txuso”.

(1)

Omenaldi bat egin
Ur-mia bazkunak,
ta Ereñozura giñan
goizetikan junak;
Lore-illaren laua
bezelako egunak
gutxi izaten dira guk
pasa ditugunak,
ortarako laguntza
egin bear Jaunak.

(2)

Elizatik ertenda
gero berriz plazan,
zortzi bertsolariren
saiua izan zan;
gutxiñez jardun ziran
ordu bete pasan,
entzulearen paltik
egun artan etzan,
pozik entzungo ziran
geiago izan bazan.

(3)

Entzutekuak ziran
trikitilariak,
egun guztian jotzen
jardun ziran biak;
geldikan ezin egon
ziran dantzariak,
ematen zutelarik
aideko txoriak;
nere omenaldirako
pesta geiegiak.

(4)

Egun ona izan zan
baña bai laburra,
juan giñanerako
bagendun bildurra;
Ereñozun badute
ortarako adurra,
“Bedeinkatua izan
bedi zuen lurra!”,
ura izan zan egun
artako agurra.

³ Berriz Plazara I, 188. orria.

⁴ Berriz Plazara I, 187. orria.

BISITA

Argazkia, Oiartzungo Uztapideren etxean, Oiartzungo Ergoien auzoko Langantzerrene baserriaren atarian aterea da (1983ko maiatzaren 14a). "Nik, 12 bat urte izango nituen. Eskolarteko finala arratsaldean jokatu genuen Balda pilotalekuan, eta goizean gazte pilo bat -70tik gora-, ibilaldi bat egin genuen. Batzuk, Uztapideri bisita egin genion", adierazi du Jon Eizmendi bertsolariak.

"Uztapide jada zahartua zegoen; ezin zuen hitzik ere egin. Eguzkiak ere kalte egiten zion, eta mugitzeko ere arazoak zituen. Baita jendea ezagutzeko ere", dio Eizmendik. Joxe Mari Mujika Anatx-ek ere antzeko oroitzapenak ditu. "Berarekin egon ginen denboran, ez zuen ahorik zabaldu. Gogoan dut gutariko batzuk bertso batzuk bota genizkiola. Bisita haren ostean, orduan Hernanin apaiz zen Iñaki Aranzadirekin topo egin, eta 'Manuel zaharra'ren egoraren berri eman nion", gaineratu du Anatx-ek.

Argazkian, Uztapiderekin batera, Jon Eizmendi -ezkerretik hasita lehena-, Felix Iñurrategi mendizalea, Joxe Mari Mujika "Anatx", Iñaki Sarasua, Jon Iñaki Izarzelaia, Xabier Euzkitze, Arantzazu Loidi eta Danel Goikolea ageri dira. Uztapideren azken argazkietarikoa dela esaten da handik hogeita bost egunetara zendu baitzen (1983ko ekainaren 8an).



CRÓNICA 2012ko KRONIKA

URTARRILA / ENERO

- 19.284 hernaniar (1.213 etorkinak dira): 1.181 langabe.
- Hernani ha reducido su deuda en un 9,2 %.
- Etxebeste farmaziak egingo ditu 2012ko gaueko guardiak.
- Termalismo soziala: otsailetik abuztura bitartean termatar joateko izen emateko epea zabalik Ongintzan eta Goiz Eguzkin (urtarrilaren 16ra arte).
- Nagore Legarretaren argazkiak ikusgai Kitto tabernan.
- Pala eskola neskontzat urtariletik ekainera.
- Udalak 10 etxebizitza alokairuan jarriko ditu.
- Hondakin gutxiago sortzeko ikastaroa egiten ari dira Urumea ikastolan (Sanmarko Mankomunitatea): *Murritztu, zirt edo zart*.
- Hernani inguruko kontuak Joxe Migel Arana eta Tomas Alonsok kontatzen dituzte *nieuskalduna.metro.es* blogean.
- Diru publikoa darabilten hainbat obratan (Galarretako proiektua, Urumeako bariantea, AHTko obra), lan baldintzak oso txarrak direla salatzen du ELAK.
- Atez ate. Egokitze epea luze baten ondoren espedienteak irekitzen hasiko zaizkie gaizki egiten dutenei.
- Ur erabilera (kontsumoa) behera doa dio Añarbeko Urak.
- La Diputación mantendrá abierto el centro de menores de Hernani: *“Es lógico que se produzcan tensiones con los vecinos”*.

Urtarrila 2 enero

- o Jose Mari Aldasoro Artola “Piper” iheslari politiko hernaniarra hil da.

Urtarrila 3 enero

- o Haurrentzako ekitaldiak Biterin.
- o Odol ematea anbulatorioan.

Urtarrila 4 enero

- o Condenado a 15 años de prisión y al pago de una indemnización de 150.000 euros el autor del asesinato de Eduardo Benítez (ocurrido en 16 de mayo de 2009).
- o Haurrentzako jokoak eta merendola Portu auzoan.
- o Marrazki lehiaketa umeentzat (Hernani Bidaia). Sari banaketa: Aiora Mazizor Port-Aventurara eta Alaitz Tejedor, Iker Iriondo eta Ekain Mitxelenari maleta bana.

Urtarrila 5 enero

- o Errege kabalgata.

Urtarrila 6 enero

- o Cross Internacional del Día de Reyes
- o (Gimnástica de Uliá);
- o buena actuación de los atletas hernaniarras en categorías alevín, infantil y juvenil.

Urtarrila 7 enero

- o II Masters individual ORONA en Galarreta: Ezkurra txapeldun.
- o Bertsolata: Bertso Jaialdia Biterin.

Urtarrila 7-8 enero

- o Montañero hernaniarra herido en el Pirineo oscense.
- o Zinea Biterin: “No habrá paz para los malvados” eta “El oso Yogui”.

Urtarrila 8/15 enero

- o XXXIII Campeonato de caza menor con perro en Epelerreka y Usoko erreka.

Urtarrila 9 enero

- o Udalak bilerak egiten ditu auzoka; helburua herritarren eta Udalaren arteko komunikazioa bultzatzea da.

Urtarrila 9-23 enero

- o Oleo erakusketa Biterin: Papytsho Mafolo Pongo (arte afrikarra).

Urtarrila 10 enero

- o Guatemalan Hernaniko Udalak diruz lagundutako proiektuaren aurkezpena Biterin: *Tejiendo sueños en Guatemala: una educación para la vida* (Miquel Cortes, Fe y Alegria).
- o Pelota: Hernaniko Lau eta Erdiko txapelketako finalak kiroldegian.

Urtarrila 11 enero

- o Gazte Txokoa: sukaldaritza ikastaroa.

Urtarrila 12 enero

- o Saharan bizi duten egoera ezagutzeko parada Txantxangorin (Mundubat Elkartea, Hernaniko Kooperazio Taldea).

Urtarrila 13 enero

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Euskal presoak etxera* (LAB).
- o *El Eneagrama: conocer y comprender el ego para poder ir más allá* hitzaldia Sasoiko egoitzan.
- o Enkartelada plazan: *Errepresaliatuak etxera* (AAM).

Urtarrila 13-15 enero

- o Zinea Biterin: “Criadas y señoras” eta “Arthur: operación regalo”.

Urtarrila 14 enero

- o Kalez kale kantari.
- o Uholdeei aurre egiteko neurriak hartu ditzaten martxa antolatu du *Urumearen Aldeko Bizilagunak* plataformak; Hernaniko 6 elkartek parte hartzen dute.

Urtarrila 14-15 enero

- o Eski ikastaroa: iraupen eskia eta alpinoa (Mendiriz Mendi).

Urtarrila 15 enero

- o Gazteen irteera *Hernani ezagutuz* ekimenaren barruan: Hernani-Saratsain (Mendiriz Mendi).
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Atletismoa: Bolunburu krossa (Eibar), podium osoa hernaniarrentzat. Jasone Sertutxa Gipuzkoako txapela irabazten du jubeniletan, 200 metroan.

Urtarrila 15/19 enero

- o Gari Arruarte presoaren aldeko sinadura bilketa: gaixo dago eta ez dizkiote behar dituen mediku frogak egiten.

Urtarrila 16 enero

- o Son modificadas las paradas de autobús de la zona de Akarregi.

Urtarrila 17 enero

- o Condenan a SIDENOR (antes, ACENOR o P. Orbegozo) a indemnizar a un trabajador por silicosis.
- o Literatur solasaldia liburutegian: "Aulki-jokoa" (Uxue Alberdi).

Urtarrila 18 enero

- o Ertzaintzak adin txikiko gazte bat atxilotu eta hiru neska inputatu ditu, adingabeak babesteko zentroan.
- o *Berriketan* proiektua Ereñotzun: adineko pertsonak elkartu, istorioak kontatu, eskulanak egin...

Urtarrila 19 enero

- o Tabernetako Bertsolari Txapelketa Garinen: Oier lurramendi txapeldun.

Urtarrila 20 enero

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera* (AAM).

Urtarrila 20-22 enero

- o Zinea Biterin: "La voz dormida" eta "Arthur: operación regalo".

Urtarrila 21 enero

- o Paleta goma: Euskal Herriko klubetako Txapelketa; Irazustabarrena-Huizi txapeldun, jubencil mailan.
- o Gazte Txokoa: zinemara irteera.

Urtarrila 22 enero

- o Arraina eta ardoaren (Bizkaia eta Arabaren arteko) ibilbideko lehenengo etapa (Mendiriz Mendi).
- o Txotx denboraldiaren irekiera Josune Bereziartuk egiten du. Pakete turistikoa martxan ("Erdi Aroko Hernani" eta "Sagardoa" ibilbideak). Se constituye "Ondoloin Taldea", grupo de ciudadanos preocupados por las molestias que se producen durante la temporada de sidrerías. Hernaniko Txoko Feministak eta Kafeta Feministak dei egiten dute, txotx denboraldian gertatzen diren jarrera matxisten aurrean erantzutera.

Urtarrila 23 enero

- o Baserriko esnekiak saltzeko makina Urbieta kalean, esne makinaren ondoan.
- o Hernani Arraun Elkarteak denboraldia hasi du: 60 arraunlaritik gora Hernanin.

Urtarrila 25 enero

- o Eskola Agenda 21 udalentxean: herriko ikasleek hainbat eskaera egiten dute.
- o Las instituciones dan por cerrada la negociación con la familia Chillida en el intento por reabrir Chillida Leku.
- o La justicia francesa falla que Joanes Larretxea sea entregado a Madrid para ser juzgado por la Audiencia Nacional.
- o Kaleratzeak LUMA enpresan: langileak kontzentrazioa egiten dute Eziago poligonoan.

Urtarrila 25-26 enero

- o Gazte Txokoa: kutxak forratzeko tailerra.

Urtarrila 26 enero

- o Detenida una persona en un bar de Zikuñaga por insultos e intento de agresión.
- o I. Urrezko Erremonte Gala Galarretan (Oriamendi 2010): Endika Barrenetxeak erregulartasunaren garaikurra jasotzen du.
- o Nagore Legarretak "Edipotoa" argazki liburua aurkezten du Villa Ave Marian (Foto Forum).

Urtarrila 26-9 febrero

- o Giovanna Bittanteren bitxiak ikusgai Biterin.

Urtarrila 27 enero

- o *Hernani 'n Musik* Biterin. Harkaitz Cano eta Beñat Barandiaran: "Sidecar arima".
- o Itziar Zigak "Sexual Herria" liburua aurkezten du Ikatz liburutegian.
- o Landareei buruzko tailerra (Sasoiko Zentroa).
- o Kontzentrazioa plazan: *Etxean nahi ditugu* (AAM).

Urtarrila 27-29 enero

- o Zinea Biterin: "Un dios salvaje" eta "Alvin y las ardillas 3".

Urtarrila 28 enero

- o Bigarren eskuko azoka Atsegindegin.
- o Euskera ikasteko kantu saioa, Txema tabernan (Banaizbagara Elkarte).

Urtarrila 28-29 enero

- o Cauterets-era eskiatzera (Mendiriz Mendi).
- o Gazte Txokoa: mural margoketa, Axi ilustartzailerekin.

Urtarrila 29 enero

- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Trialsina: Gipuzkoako Txapelketa Fagollagan.
- o Kromoak aldatzeko hitzordua plazan.
- o Comida de los Quintos del 56.
- o Gazte Txokoa: kandelak egiteko tailerra.

Urtarrila 30-10 febrero

- o Aurrematrikula egiteko epea zabalik herriko ikastetxe eta ikastoletan.

Urtarrila 31 enero

- o Ituren eta Zubietako inauterietara irteera (AEK).
- o Ipuin ordua liburutegian: Lur Korta.
- o Udal Batzar Orokorra. 2012ko aurrekontua onartzen da: 29,5 milioi. *"Diputazioak diru gutxiago eman izanak baldintzatzen du Udalaren aurrekontua 2012an"*. Lehenetasuna, dirua mantentzea, Gizarte Zerbitzu eta Politika Sozialean, Hezkuntza eta Enpleguan, eta Euskeran. Hernani ha de devolver a Diputación 1,369.264,22 euros (Fondo Foral de Financiación Municipal).

OTSAILA / FEBRERO

- Berrerabilpen zentroa Hernanin, bigarren eskuko gauzen denda.
- Zilegi eskolak otsailetik aurrera (Hernani eta Astigarra-gako AEK).
- Atletismo. Muy buenos resultados para los atletas her-naniarras en las distintas competiciones celebradas a lo largo del mes.
- Euskal Autonomia Erkidegoko lehenengo moto elektrikoa merkaturatu du Hernaniko LUMA enpresak.
- Pelota. Paul Ojuel eta Aitor Gorrotxategi San Frantziskon (AEB), Euskal Selektzioarekin. Ioritz Arrietak Lezamako Torneoa irabazten du.
- "Ante el clima de inseguridad y ausencia de condiciones para realizar debidamente los servicios nocturnos" se suspende el servicio los sábados en época de sidrerías (Autobuses Garayar).
- Gipuzkoako Foru Aldundiak diru laguntzak emango dizkie uholdetan kalteak izan dituztenei.
- Diputazioak 3.000 izokin askatu ditu Urumean.
- Bola. Gipuzkoako Binakako Txapelketa: Jose Ugalde eta Miguel Burugain (Elur Txori) txapeldun.
- Hernaniko etxebizitzaren % 3,5a hutsik daude (*Kepasakon-lakasa* Taldea).
- Hernani Institutua Europako *Comenius* hezkuntza proiektuan ari da parte hartzen; Bruselan egon dira 12 ikasle eta 2 irakasle (Danimarkan eta Estonian ere egon edo egongo dira). Urrian, Europako bost herrialdetako ikasle eta irakasle, Hernanin.
- Añarbeko Urak obrak egingo ditu Galarretan, aberien aurrean urik gabe ez geratzeko.
- Igeriketa. Espainiako Gazteen Neguko Txapelketa: Itsaso Tolosa brontzea.
- En el pleno municipal celebrado en el mes de febrero se aprueba definitivamente el presupuesto para el año 2012 y entre otros, se modificada la ordenanza de tenencia de animales: no se realizarán pruebas de ADN a las heces de perros.
- Gimnasia erritmikoa. Maleen Martínez eta Ainhoa Gaspar lehenengo postuetan.
- Obrak direla eta, karril mozketak bariantean (hurrengo hiletan ere izango dira).

Otsaila 1 febrero

- o *Gidabaimena euskeraz* egitasmoaren zozketak: Mikel Bergarak eta Aitor Ortizek debalde izango dute teokikoa.

Otsaila 1-29 febrero

- o Curriculumak bidaltzeko epea zabalik, Udalaren lokalak garbitzeko (Limpiezas Villar).

Otsaila 2 febrero

- o Elurra.

Otsaila 3 febrero

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Gaixo larriak eta kondena osoa bete dauten presoak etxera* (AAM).

Otsaila 4 febrero

- o Akordeoi kontzertua Milagrosan: Sara Otaegi, Lore Amenabar eta Olga Morra.
- o Pelota. Gipuzkoako Trinkete Txapelketa: Unai Alvarez txapeldun 2. mailan.
- o Santa Ageda bezpera. Hernaniko Ohitura Zaharrak Taldea mende erdia eskean.
- o Kaldereroak Elur Txori elkartetik.

Otsaila 4-5 febrero

- o Hernani Musika Eskolako piano joleak Andoaingo VII. Piano Jaialdian.
- o Zinea Biterin: "Un método peligroso" eta "La gran aventura de Winter el delfín".

Otsaila 4/11/18/25 febrero

- o Faisaiak eta eperrak ehizatza, Arabara (Txantxangorri Elkartea).

Otsaila 5 febrero

- o Gipuzkoako itzulia (Hondarribiatik Mutrikura) korrika egiten du Zigor Iturrietak.
- o Euskal Herriko Mus Txapelketa: kanporaketak Santa Barbara elkartearen.

Otsaila 6 febrero

- o Meditazioari buruz hitzaldia Biterin (Manuel Paz Makazaga).

Otsaila 7 febrero

- o Extracciones de sangre en el ambulatorio (Asociación de Donantes de Sangre).

Otsaila 8 febrero

- o Literatur solasaldia liburutegian: "Las hojas muertas" (Barbara Jacobs).

Otsaila 8-9 febrero

- o Gazte Txokoa: maskarak egiteko tailerra.

Otsaila 9 febrero

- o Lau orduko lanuztea eta mobilizazioak Zerbitzu Publikoetan (LAB, ELA eta STEE/EILAS).

Otsaila 10 febrero

- o Aintzina taldeak bigarren diskoa ("Kosinatik kanberala") aurkezten du.
- o Hernaniko HERRIRA mugimenduaren aurkezpena Biterin: preso eta iheslarien eskubideen alde lan egingo du mugimenduak.
- o Gurasoein topaketa seme alabak baloreetan nola hezi hitz egiteko, Inmakulada ikastetxean (Famili Pastortzako Batzordea).
- o Enkartzelada herrian barrena: *Errepresaliatu guztiak etxera* (AAM).

Otsaila 10-11 febrero

- o Gazte Txokoa: argazkiak tuneatzeko tailerra.

Otsaila 10-12 febrero

- o Zinea Biterin: "Los hombres que no amaban a las mujeres" eta "Happy feet 2".

Otsaila 11 febrero

- o Kalez kale kantari.
- o Erremontea. II Sagardoaren Txapelketa martxan Galarretan.
- o Atletismoa. Euskal Herriko Txapelketa: Jasone Sertutxa txapeldun jubeniletan (200 m).
- o Erromeria Plaza Berrian (San Joan Konpartsa).

Otsaila 12 febrero

- o *Hernani ezagutuz 2012*. Ibilbide gidatua: Epele (Mendiriz Mendi, Hernaniko Udala).
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o XLVIII. Adarraga Memoriala Landaren: Gipuzkoako Eskolarteko Txapelketa eta Gipuzkoako Kross motza Txapelketa. Eider Aldabe azkarrena senior mailan.
- o Iñude eta artzainak (Urumea ikastola).
- o Inauterietako kontzertua udaletxeko arkupean (Musika Banda).

Otsaila 13 febrero

- o Inicio del cursillo de socorrismo y primeros auxilios en Biteri kultur etxea (DYA).

Otsaila 14 febrero

- o *Oihurik gabe nola hezi* hitzaldia Elizatxo ikastolan (Esther Martínez).

Otsaila 15 febrero

- o Arrestan a un hombre por conducir con carné falso.

Otsaila 15-16 febrero

- o Gazte Txokoa: lokala dekoratzea.

Otsaila 15-29 febrero

- o "Lau andre lanean" margo erakusketa Biterin: Isabel Calo, Mari Paz Uzkiano, Oihana Insausti eta Goretti Izuzkina.

Otsaila 17 febrero

- o Hernani, Donostia eta Astigarragako alkateek URA Agentziari eskatu diote uholdeen kontrako neurriak hartzeko.

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Gaixo larriak eta kondena bete duten euskal presoak Euskal Herrira* (Hernaniko iheslari eta preso politikoen senideek).

Otsaila 17-22 febrero

- o Inauteriak. Urumea Txaranga omendua.

Otsaila 18 febrero

- o Hernanin bizi den Iñigo Legorburuk Iparragirre Saria, bertso paperen atalean, jaso du.
- o "La boda del monzón" pelikula Goiz Eguzkin.
- o Sahararen aldeko VIII. Euskal Karabana martxan Sahara aldera: Hernanitik 6.200 kilo (azukrea, lekaleak, atuna, arroza,...) ailegatuko dira kanpamenduetara.

Otsaila 19 febrero

- o 53ko kintokoak bazkaltzera.
- o El realizador hernaniarra Gregorio Muro compite en los Goya por el premio al mejor cortometraje de animación por su obra "Zeinek gehiago iraun!".

Otsaila 20-24 febrero

- o Adinekoei nola kontsumitu erakusteko hitzaldiak, tailerrak eta irteera (Ongintza eta Goiz Eguzki).

Otsaila 21 febrero

- o Literatur solasaldia liburutegian: "Tunela" (Ernesto Sabato).

Otsaila 21 - 23 febrero

- o Antzerki zikloa Biterin: "Wilt" (Ados Teatro), "Bodologuak" (Txixeta produkzioak) eta "Amanda Tevé" (Las Txirenitak).

Otsaila 22 febrero

- o "Lady Orlando" antzezlanaren Biterin (batxilergoko ikasleek).
- o Konposta ikastaroa Ereñotzun.
- o *De mi ser a tu ser* hitzaldia, pertsonen arteko erlazioei buruz, Biterin (Mari Jose de Trueba).
- o La Bonoloto deja un premio de 1,5 millones de euros en Hernani.

Otsaila 22-23 febrero

- o Gazte Txokoa: argazki markoak egiteko tailerra.

Otsaila 23 febrero

- o Pakito Lujanbori babesak Martutenen. Astebete pasa du bertan anaiarekin *bisabisa* egiteko.

Otsaila 24 febrero

- o *Hernani'n Musik* Biterin. Jon Ansorena (txistua) eta *Deriva Errant* taldea (Jordi Metres eta Pere Olive, gralla i percusio).
- o Kontzentrazioa Gudarien plazan (HERRIRA Mugimendua).

Otsaila 25 febrero

- o Zuhaitz eguna: haritzak eta urkiak landatzen dituzte Epelerrean.
- o Bigarren eskuko azoka Atsegindegian.
- o VI Sagar lasterra. Sergio Román hernaniarra txapeldun.

Otsaila 25-28 febrero

- o Zinea Biterin: "La Dama de Hierro" eta "Vicky Vikingoa eta Thorren mailua".

Otsaila 26 febrero

- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuetan.
- o *Sendabelarrak eta osasuna* ikastaroa Sasoiko Zentroan.
- o Kontzertua Milagrosan (Musika Banda): Jose Mari Oartzabal zuzendari gonbidatua.

Otsaila 28 febrero

- o Ordubeteko lanuztea Correos-en.
- o Ipuin kontaketa liburutegian: Lur Korta.
- o *Ikasteko zailtasunak eta ikasteko trebetasuna* hitzaldia Elizatxo ikastolan (Esther Martínez).
- o Elkartasun argazkia Marta Igarritzen et Gari Arruarteren urtebetetze egunean.

MARTXOA / MARZO

- Highland arrazako 28 idi, Eskoziatik ekarriak, Santa Barbaran; hilabete eta erdi inguruan probatzeko aukera izango da Elutxetan.
- Joana Ortegak irabazten du Barakaldoko Amodiozko Gutunen XVII. Lehiaketa: "*Juanita mattia*".
- Udalekuetan izena emateko epea zabalik (martxoaren 28ra arte).
- Artistas locales del colectivo ERRAPIA invitados, a lo largo del año, en distintas exposiciones en Beasain, Bergara, Pamplona, Baiona, Biarritz, Hendaia...
- Alumnos de Elizatxo ikastola visitan el local de la asociación AMHER SOS Racismo, dentro del plan de educación para la convivencia que desarrolla dicho centro escolar.
- Atletismoa. Jasone Sertutxak brontzea Espainiako Txapelketan, jubenil mailan. Hernaniarrak bikain Zumarragako krossean. Antonio Gordillo logra el oro en altura en el Campeonato de España, categoría de veteranos (1,77 m.); Sergio Román, bronce en 3.000 m. Ane López de Arregi brontzea lortzen du Espainiako Txapelketan, kadete mailan, luzera jauzian (5,26 m).
- Todos los lunes, hasta el 21 de mayo, la Parroquia ofrece la oportunidad de hacer un proceso de fe (para adultos mayores de 18 años), tras el que se puede tomar el Sacramento de la Confirmación (el 26 de mayo).
- Correos-eko buzoia jarri dute Ereñotzun.
- Karabelgo bizilagunek: "*Egunen batean zerbait larria pasatzen bada, agian zerbait egingo dute*". Bide segurua behar dute umeak Elizatxo ikastolara eramateko. Apirilean, herri barruko autobusa Karabeletik Elizatxo ikastolara eta Portutik herrigunera zerbitzuak ematen hasten da.
- Madrilgo Reina Sofia Museoak martxan duen "*Bidaia, Guernican - barrena*" proiektuan Hernaniko bi enpresa parte hartzen dute: ROBOLAN ("Pablito" robotarekin) eta ORIA informatika.
- Igeriketa. Itsaso Tolosa Euskal Herriko Txapeldun, junior mailan (200 bizkar frogan), absolutu mailan hirugarrena izan da. Yoli Pastorrek hiru domina lortzen ditu Zarautzen (Master Saria).

- Oroimena lantzeko tailerra, martxotik ekainera (Ongintza).
- Behemendi-Buruntzaldeako Turismo Erakundea SERVATUR Azokan.
- Aprehendido por la Guardia Civil, un alijo de droga en Hernani.

Martxoa 1 marzo

- o Bingen Zupiria DEIAko zuzendaria.
- o Gazte Txokoa: eskumuturrekoak egiteko tailerra.

Martxoa 2 marzo

- o *Autokandidatura on-line* tailerra langabetuentzat eta lana aldatu nahi dutenentzat (Orientazio Zerbitzua).
- o HERNASAX taldearen emanaldia Biterin.
- o Gazte Txokoa: futbolin txapelketa.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Dispersioaren aurka, estatus politikoaren alde, euskal presoak Euskal Herrira* (LAB).
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera* (Hernaniko preso eta iheslari politikoaren senideak).
- o Pelota. Euskal Herriko Txapelketa: Ojuel-Gorrotxategi txapeldun.

Martxoa 2-4 marzo

- o Zinea Biterin: "Los descendientes" eta "Malutatxo".

Martxoa 3-4 marzo

- o Trabesiako eski ikastaroa (Mendiriz Mendi).

Martxoa 4 marzo

- o Arditurrira irteera gaztetxoentzat (Mendiriz Mendi).
- o 23. Lilatloia Donostian: Eva Esnaola azkarrena.
- o Pala. Irati Ugaldek (Andueza etxauriarrarekin) lortzen du KUTXA Sariko txapela.

Martxoa 5 marzo

- o Gas eskapea Etxeberriko etxebizitza batean.
- o *Etxean zer ikusi hura ikasi* ikastaro teoriko-praktikoa gurasoentzat, Elizatxo ikastolan (Euskara Zerbitzua).
- o "*Busco novio que marido ya tuve*" bakarriketa Elkano 17 Emakume Zentroan.

Martxoa 5/7/9/12/14/16 marzo

- o *Pertsona helduen egoera zailei nola aurre egin* (adinekoak zaintzeko) ikastaroa (MATIA INNOVA Fundazioa, Ongintza).

Martxoa 6 marzo

- o Reunión de la comisión interinstitucional para tratar el tema de las inundaciones del Urumea; los vecinos participan en la reunión. Se acuerda entre otros, que en el año 2013 se comenzará a actuar en la zona de Karabel.
- o Antzerkia Biterin: "Como como coco me descoco poco" (Emakumeen Nazioarteko Eguna; Txoko Feminista-Kafeta Feminista-Berdintasun Kontseilua).
- o Odola emateko aukera anbulatorioan.

Martxoa 6-20 marzo

- o *Erreproduzioak* erakusketa Biterin (Gorka Setien): bizitzaren parabola, hainbat irudi eta testurekin.

Martxo 7 martxo

- o Tres jóvenes detenidos por la Ertzaintza acusados del robo en un bar de la localidad.
- o Buruntaldeako agenda bateratua: sei herrietako kultur eskaintzak Interneten.
- o Suteen gaineko hitzaldia Ereñotzun, auzo etxean (OLAK Auzo Elkarte).
- o "Ciudad de Dios" pelikula gaztetxean.
- o *Gizarte zibilaren papera bake prozesuan*, hausnarketa bilera Biterin (LOKARRI).

Martxo 8 martxo

- o Emakumearen Nazioarteko Eguna: "Mari-jira" y triki-bertso-poteo feminista (Txoko Feminista-Kafeta Feminista-Berdintasun Kontseilua). Hitzaldia Ereñotzuko auzo etxean: "Euskal kultura; eredu matrilineala" (Carmen Basterretxea).
- o Ainhoa García Montero trasladada, desde Francia, a la Audiencia Nacional. Condenada a un total de 33 años de cárcel.
- o Bi gazte atxilotuta, Landareko argi dorretatik kableak lapurtzeagatik.

Martxo 8/15/22 martxo

- o AEK-Zilegi eskola: euskal dantzak.

Martxo 9 martxo

- o Gazte Txokoa: dardo txapelketa.
- o *Hernani* Musika Eskola Publikoak disko-liburua aurkeztu du (2010ean 25 urte bete zituen).
- o Estresari buruzko hitzaldia Sasoiko zentroan.
- o AMHER Sos Arrazakeria taldearen 2011ko balantzea eta 2012ko planen aurkezpena Biterin.
- o Enkartzatuta herrian barrena: *Errepresaliatu guztiak etxera* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Martxo 9-10 martxo

- o Stock azoka Atsegindegian (BERRIAK).
- o Zinea Biterin: "Sherlock Holmes" eta "Monte Carlo".

Martxo 9/16 martxo

- o On-line bidezko enpleabilitatea tailerra, langabeentzat eta lana aldatu nahi dutenentzat (Orientazio Zerbitzua).

Martxo 10 martxo

- o Bide mozketa: errepidea moztuta Sorgintxuloko sarreratik Mandazubiraino.
- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Gimnasia Erritmikoa. Hernaniarrak (Langile eta Elizatxo taldeak) bikain Udaberriko txapelketan.
- o Autokrossa. Denboraldia hasten da; Iker Lujanbiok paper ona egin nahi du.
- o Txirrindularitza. Alebin eta infantil mailako lasterketa Hernanin barrena (JOCC Taldea).
- o Gazte Txokoa: sukaldaritza tailerra.
- o Haurrentzako antzerkia Biterin: "Jolas eta zilarrezko txartela" (Ameztu Produktzioak).
- o Kalez kale kantari.
- o Erromeria Tilosetan (San Joan Konpartsa).

- o Euskal kantuak ikasteko tailerra Biterin (Banaizbagara Elkarte).
- o "SagaReggae" jaialdia Kontrakantxan (Gazte Asanblada).

Martxo 10/18 martxo

- o Hernaniko futbol eta errugbi taldeek badute himnoa. Imanol Kamiok egin du letra eta musika, eta Kantuz, Goiz Eguzki, Ozenki eta Umore Ona abesbatzek kantatzen dute.

Martxo 11 martxo

- o Bola. Lehendakari Txapelketako tiraldiak Ereñotzun.
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Gaztetxea garbitzeko deia.
- o Gazte Txokoa: parti lehiaketa.
- o Txistu kontzertua udaletxeko arkupetan (Musika Eskolako txistulariak).

Martxo 12 martxo

- o Pelota. Tilos 7 Pasa txapelketa martxan. Finalak ekainean jokatzen dira.

Martxo 12/19/26 martxo

- o AEK-Zilegi eskola: baratza balkoian.

Martxo 13 martxo

- o 76 urteko pertsona hil da Ereñotzun, istripuz, baratzean lanean ari zela.
- o Euskarazko 46 komunikabidek hitzarmena sinatzen dute, sektorearen egoera eta erronkak adieraziz; tartean Hernaniko KRONIKA.
- o Elias Querejeta saritzen dute Madrilan, bere ibilbide profesionalagatik.

Martxo 14 martxo

- o Acto de inicio de las obras del tramo Hernani - Astigarraga, de la "Y" vasca, en Akarregi.
- o Literatur solasaldiak liburtegiari: "Escenas de la vida de Annie Ernaux" (Moisés Mori).
- o Hitzaldia Elizatxo ikastolan, gurasoentzat: *Afektibitatean eta sexualitatean hezi* (Pedro García, psikologoa).

Martxo 14-15 martxo

- o Gazte Txokoa: amets harrapakariak.

Martxo 14/21 martxo

- o BERRIA Egunkaria: *Zure ziztada behar du* kanpaina martxan jartzeko bilerak Biterin.

Martxo 15 martxo

- o AHTko obrak medio desjabetuak izango direnekin bilera udaletxean (AHT Gelditu Taldea, Udala).
- o Inicio del programa denominado SICTED (Sistema Integral de Calidad Turística en Destino), con el fin de reforzar el rigor en la gestión de los establecimientos turísticos y potenciar la profesionalización del sector (Behemendi).
- o *Laburbira* Film laburren IX Zirkuitua Biterin (DOBERA Euskara Elkarte).

Martxo 16 martxo

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senitartekoak).
- o Kontzertua Biterin: *Malatu* (Axei Taldea).
- o Bertso afari lizuna gaztetxean.

Martxo 17 martxo

- o Kata gidatua Zelaia sagardotegian.
- o Argazki herrikoia Tilosetan (Hernaniko KRONIKA).
- o Gazte Txokoa: frontenis lehiaketa.
- o "Donosti bi zaldi" taldeko lagunak, eta 20 kotxe (20 errelikia) plazan.
- o Creado un grupo en AMHER, integrado por trabajadoras del hogar, sobre todo mujeres inmigrantes: charla y posterior coloquio sobre los derechos de estas trabajadoras.
- o Futbola. Labaien Memoriala Zubipen, jubenilen artean: Real Sociedad garaile.
- o Errugbia. Jubenilak, Euskadiko txapelkun.
- o Rock kontzertua herriko lau talderekin gaztetxean.

Martxo 17-18 martxo

- o Zinea Biterin: "War horse" eta "Los Muppets".

Martxo 18 martxo

- o Tolarea-Gipuzkoako Sagardo Naturalaren Kofradiaren XVII. Kapitulu. ETBko "El conquistador del fin del mundo" saioko Julen Madina, Jose Luis Korta, Juanito Oyarzabal eta Julian Iantzi dira kofrade berriak.
- o Andatzara irteera gazteentzako (Mendiriz Mendi).
- o Sergio Roman txapelkun, Udaberriko lasterketan (10 km).

Martxo 19-20 martxo

- o Bide konponketak direla eta, Txillida pasealekua, Marieluts eta Antziola auzoak lotzen dituen bidea, itxita.

Martxo 20 martxo

- o Langile ikastolan plazarik gabe geratu diren haurren gurasoek bilera egiten dute, kiroldegian. Sinadurak biltzen ari dira: "Eskola publiko, laiko eta euskaldunaren alde". Martxoaren 27an, kontzentrazioa egiten dute Delegaritzaren aurrean: "Hernanin bizi eta hezteko irtenbide duin baten alde".
- o Literatur solasaldiak liburategian: "Haize kontra" (Patxi Iturregi).

Martxo 21 martxo

- o AEK-Zilegi eskola: bizi kalitatea hobetzeko aholkuak.
- o Gaur egungo heziketari buruzko hitzaldia Sandiusterrin (Violeta Núñez, Hernani Institutua).

Martxo 21-22 martxo

- o Gazte Txokoa: kariokak.

Martxo 21-23 martxo

- o GOROLDI enpresak egin beharreko lanak direla eta, Atzietatik tren geltokira joateko eskailerak itxita.

Martxo 21-24 martxo

- o Jalgi hadi Garaipena! Buruntza Taldeak hainbat ekitaldi antolatzen ditu, 500 urte direla Nafarroako erresuma konkistatu zutela: "Gipuzkoaren jatorria" dokumentalaren proiektzioa, hitzaldia, "Gartxot" ipuinaren proiektzioa eta Amaurrera irteera.

Martxo 23 martxo

- o Kultura Eguna institutuan.
- o Luis Intxauspe alkatea, Trending topic, Udaltop Jardunaldian emandako konferentziagatik.
- o Llega a los cines el documental de Elias Querejeta "Al final del túnel/Bakerantza", estrenado en el último Festival de Cine de San Sebastián.
- o Elikadurari buruzko hitzaldia (Sasoiko Zentroa).
- o *Hernani 'n Musik* Biterin: "Faust" filma mutuaeren proiektzioa, musika zuzenean.

Martxo 23-25 martxo

- o Zinea Biterin: "J. Edgar" eta "Jhon Carter".

Martxo 24 martxo

- o Urumea ibaia garbitzeko hitzordua (URGARDEN Taldea).
- o Urteko lehenengo paseoa (Goiz Eguzki).
- o Pelota. BERRIA Txapelketako finala kiroldegiko frontoian. Amezketako Zazpi Iturri Taldeak eramaten ditu txapelak.

Martxo 24-25 martxo

- o Hernaniko VIII. Txistulari Jaialdia: Hernaniko Txistulari Gazteen Txapelketa, eta Txistulari Topaketa.

Martxo 25 martxo

- o Urto-Baztarla-Leitzara irteera (Mendiriz Mendi).
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Sendabelarrei buruzko tailerra (Sasoiko Zentroa).
- o Tiro. Da comienzo el Premio Regularidad 2012. Luis Mari Zerain es el vencedor.
- o Gazte Txokoa: eskalatza.

Martxo 26-30 martxo

- o Karril bakarra Akarrekin, bertan dauden badenak kentzeko obrak direla eta.

Martxo 26-4 abril

- o *Pachtwork* teknika erabilita jositako manta erakusketa ikusgai Biterin.

Martxo 27 martxo

- o Ipuin kontaketa liburategian: Maite Franco.
- o AEK-Zilegi eskola: apiterapia.
- o Tolosan emakume baten hilaketa salatzen kontzentrazioa Plaza Berrian (Berdintasun Kontseilua-Txoko Feminista-Kafeta Feminista).
- o Udalak ordenantza fiskalak eguneratu eta egokitu (garestitu) egingo ditu. Sustapen ekonomiko eta enplegu gaietan eskualde mailako lankidetzarako protokoloa azaltzen du.

Martxo 28 martxo

- o Independentziari buruzko hitzaldia, udaletxean (Floren Aioiz, NATZA).

Martxo 28-29 marzo

- o Gazte Txokoa: gatz poteak.

Martxo 29 marzo

- o Greba orokorra (ELA, LAB, CCOO eta UGT): "Lan erreformak langile guztiei erasotzen die". Lan erreformaren kontra bi mozio onartzen ditu Udalak (martxoaren 27ko plenoan).

Martxo 30 marzo

- o Cabarcenora irteera (Goiz Eguzki).
- o *Lan bilaketarako tresnak* tailerra, langabetuentzat eta lana aldatu nahi dutenentzat (Orientazio Zerbitzua).
- o Kontzentrazioa plazan gaixotasuna larriak dituzten preso askatasuna eskatzeko, tartean Gari Arruarte hernaniarra (HERRIRA Mugimendua).

Martxo 31 marzo

- o Hernani-Ereñotzu-Urdaburu mendi ibilbidea (Gazte Asanblada).
- o Xabier Salillas CD Hernaniko ultrafondista Calellako (Bartzelona) 100 km proban.
- o Bigarren eskuko azoka Atsegindegin.
- o 62ko kintoen (Don Karmelo ikastetxean ikasitakoak) bazkaria.
- o Arrauna. Gipuzkoako Batel Txapelketa: infantil eta jubenil mutilek irabazten dute Federazio Saria.
- o Erremontea. II Sagardoaren Txapelketako finala Galarretan. Oñatz-San Miguel txapeldun.
- o Gazte bat larria Karabelgo zubitik erorita.
- o *HerriArte* ekimena Plaza Berrian, preso eta iheslarien alde.
- o Bertso afaria Santa Barbara elkartearen (CD Hernani).

Martxo 31-1 abril

- o Extremadurako Jardunaldiak, 20. edizioa (Extremadurako kultur etxeak).

APIRILA / ABRIL

- 1.278 langabetu Hernanin.
- El grupo Iberpapel, propietario de la Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga, reduce un 34 % sus beneficios.
- LURRALDEBUSEn txartel berezia erabiltzeko aukera, Hernanin ere; orain arte txartel arrunta erabil zitekeen.
- Esne Beltzaren *Freedom Tour* bira hasi da.
- Dokumental maratokia Garinen: *Debekatuta dago oroitzea*, *Insumisioa: 20 urtez desobeditzen*, *Terrorista bat sortzeko eskuliburua* eta *Hitz egin*.
- Hernanin bizi den Iñigo Legorburuk Hendaia III. Gutun Lehiaketa irabazten du: "Heriotza bezperatan".
- DOBERA eta Hernaniko KRONIKAREN bazkide kanpaina abian da: bazkideen eta bazkide berrien artean zozketak egiten dira 15ean behin.
- Hernaniko PAUSOKA Elkartearen kanpaina, plastikozko tapoiak biltzen, behar bereziak dituzten umeei laguntzeko.
- KOXKA Elkartea denuncia que el autobús urbano no reúne condiciones para su uso por personas con discapacidad.
- Atletismoa. Ibai Alba garaile Villa de Bilbao lasterketan.

- Baloncesto. El equipo junior (segundo año) Hernani KE "Azeriak" subcampeón de Gipuzkoa.
- Etxebizitzaren inguruko inkesta gazteei zuzenduta (Gazte Asanblada).
- Errugbia. Jubenil taldea Euskadiko Ligako txapeldun, partida bakar bat galdu gabe.
- Merkataritza jarduerak euskalduntzeko dirulaguntzak ematen ditu Udalak, Euskara Sailak.
- Paleta goma. Finales del Torneo GRAVN en el trinkete Bizkaia. Miren Goikoetxea y Ariane Arrieta, vencedoras en categoría juvenil.

Apirila 1 abril

- o Erramu igandea.
- o Bi gazte atxilotuta, Eziagoko enpresa batean burdinezko puntalak lapurtzeagatik.
- o III. Sagar Martxa (Mendiriz Mendi, Hernaniko Udala).
- o Erlezain Eguna Zegaman, Juan Galdeano hernaniarra omendua.
- o Apirileko kontzertua udaletxeko arkupetan (Musika Banda).

Apirila 2 abril

- o "Xabier eta Karajito" ipuin liburuaren aurkezpena Donostiako FNACen (Amaia Fernandez eta Maria Agirre).

Apirila 3 abril

- o Odol emate eguna anbulatorioan.

Apirila 4 abril

- o Gazte Txokoa: giltzatakak egiteko tailerra.
- o Gazte bat atxilotuta, Florida auzoan oinezko bati lapurreta egiteagatik.
- o Sua Karobi elkartearen.

Apirila 5 abril

- o Ostegun Santua: Jaunaren afaria.

Apirila 6 abril

- o Ostiral Santua. Gurutz bidea eta pasio ospakizuna.

Apirila 7 abril

- o Pazko gaubeila.

Apirila 8 abril

- o Pazko Igandea.
- o III. Gaztela Kanaleko maratoi erdia (Palencia): Ibai Alba txapeldun.
- o José el Francés actúa en la sala Gala de Galarreta.

Apirila 9 abril

- o Ghanako independentziaren eguneko festa: hitzaldia, jolasak eta musika (Gipuzkoa eta Hernaniko Ghanarren Elkarrekin).

Apirila 11 abril

- o Ingenieros de la Agencia Espacial Europea visitan Chillida Leku.

Apirila 11-18 julio

- o Haurdunaldiari buruzko ikastaro-tailerra (Berdintasun Kontseilua).

Apirila 12 abril

- o Gazte Txokoa: kandela euskarriak egiteko tailerra.
- o Irrintzi tabernan berriz irekita (Ereñotzuko Auzo Udala).

Apirila 13 abril

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Dispersioaren aurka, estatus politikoaren alde, euskal presoak Euskal Herrira* (LAB).
- o Enkartzelada: *Errepresaliatu guztiak etxera* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Apirila 13-15 abril

- o Excursión del Hogar del Jubilado a Asturias.

Apirila 14 abril

- o Kalez kale kantari.
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuetan.
- o Haurrentzako antzerkia Biterin: "Leihotik mundura" (Kukubiltzo Taldea).
- o Behemendiko azoka Plaza Berrian.
- o Hernaniko Olinpiadak martxan (Gazte Asanblada): 32 talde, 400-500 lagun.
- o Gazte Txokoa: badminton lehiaketa.
- o Erromeria Tilosetan (San Joan Konpartsa).

Apirila 14-15 abril

- o Zinea Biterin: "The artist".

Apirila 15 abril

- o Arrantza. Elkarte Arteko Txapelketa martxan: Txantxangorrikoek paper ona egiten dute.
- o Euskarazko Topaketa Mundiala: Herrialde desberdinetako herritarrentzat, euskal kantu eta dantzak ikasketako topaketa, Milagrosan (Bananizbagara Elkartea).
- o Gazte Txokoa: zirko eguna.
- o La Ertzaintza detiene a un hombre por conducir con carné falso.

Apirila 16 abril

- o Ertzaintzak gizon atxilotu du emakume bati jo eta poltsa lapurtzeagatik.

Apirila 17 abril

- o Charla-coloquio en el Hogar del Jubilado: "Habilidades para la vida autónoma".

Apirila 18 abril

- o Literatur solasaldia liburutegian: "Desgracia impenable" (P. Handke).

Apirila 19 abril

- o Ibarluzeko garbigunea inaugurazioa; apirilaren 20tik aurrera, zabalik.
- o "Breve historia del anarquismo vasco" (Jtx. Estebaranz) liburuaren aurkezpena Ikatza liburugunean.

Apirila 20 abril

- o Haurrentzako antzerkia Biterin (AMHER): "Manuak eta beste bizilagun batzuk" (Zurumurru Taldea).
- o "Mea culpa" (Uxue Apaolaza) liburuaren aurkezpena eta solasaldia Biterin (Kilkerren soka, 111 Akademia).
- o Hernaniko Artzipres Taldeak antolatuta hitzaldia Inmakulada ikastetxean, familian baloreetan nola hezi da hizpidea (Begoña Telleria).
- o Koruen eguna Atsegindegian (Axiari Taldea).
- o *Hernani 'n Musik* parrokian: organo eta biolin kontzertua ("Ara Voce": Ana Belen García eta Mónica Redondo).
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Apirila 20-22 abril

- o Zinea Biterin: "Los idus de marzo".

Apirila 21 abril

- o Doinu Zaleko korua Lizarrako Kultur zikloan.
- o Donibane Lohitzunetik Hernanira Florentino Goikoetxearen omenez (Hernani Institutuko ikasle eta irakasleak).
- o Sinadura bilketa Plaza Berrian, Aieteko Adierazpena bultzatzeko (LOKARRI).
- o Erremontea. Udaberri Torneo martxan Galarretan.
- o Pelota. Udaberri Torneo martxan: Hernaniko 15 bikote.
- o Tiroa. Minifosoko tiraldia Santa Barbaran.
- o Preso eta iheslariaren aldeko Mus Txapelketa azkarra (HERRIRA Mugimendua): 43 bikote.

Apirila 21-28 abril

- o XVII. Dantzari Festa (San Joan Konpartsa).

Apirila 22 abril

- o Lizarragatik Unanuara, Andian zehar, irteera gaztetxoentzat (Mendiriz Mendi).
- o Txatarra koadrila: hildako lagunak omentzeko meza.

Apirila 23 abril

- o Hernaniko "Sulabe" eta "Adarra lan tresnak" enpresek sinatzen dute *Baietz gurean!* ekimeneko hitzarmena, enpresetan euskara sustatzeko.
- o AEK-Zilegi eskola: mendiko eskiari buruzko hitzaldia.
- o "Barrura begiratzeko leihoak" filmaren aurkezpena Donostia; zuzendarien artean Enara Goikoetxea hernaniarra. Urrian, zine aretoetan.

Apirila 23-4 mayo

- o Emakume injenieri, arkitekto eta asmatzaileari buruzko erakusketa Elizatxo ikastolan.

Apirila 25 abril

- o Alerta horia haizeagatik.
- o Gazte Txokoa: pintza imantatuak egiteko tailerra.

Apirila 26 abril

- o Un joven de 20 años arrestado por tener en posesión un DNI falso.

Apirila 27 abril

- o Asamblea general de ORONA: cerró el año 2011 con un beneficio de 89,7 millones de euros, creciendo un 6,5 % gracias al mercado exterior.
- o Norvegia, Suedia eta Finlandiako sami talde bat ("Sami Kompositat") Hernanin, Aztarna estudioa (Joxan Goikoetxea) eta Musika Eskola bisitatuko dute.
- o *Hitzak eta Pizzak*. Solasaldi literarioa Gazte Asanbladak eta DOBERAK antolatua: "Leturiaren egunkari ezkutua" (Txillardegia).
- o "Prisioneras de la imagen" dokumentalaren proiektzioa Kontrakantxan (Txoko Feminista).
- o Biziarteko espetxe zigorraren aurka ekitaldia plazan: postalak Inma, Pakito eta Baldorentzat (HERRIRA Mugimendua).

Apirila 28 abril

- o Bigarren eskuko azoka.
- o Fiesta de los quintos del 54.
- o Txantxangorriko 52ko kintoen bazkaria.
- o Erromeria.

Apirila 28-29 abril

- o Cancias-era (Huesca) irteera (Mendiriz Mendi).
- o Zinea Biterin: "El exótico hotel Marigold"

Apirila 29 abril

- o Gazte Txokoa: Santa Barbarara.
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Kultura anitzeko dastaketa gastronomikoa (AMHER).
- o Errugbia. Hernani Ohorezko Mailara.
- o 62ko kintoen bazkaria.
- o "Atsolorra" berreskuratzen dute Ereñotzun.
- o "Ad Libitum" (Begues, Katalunia) eta "Hernani" Musika Eskolako abesbatzen kontzertua Milagrosan; urrian bueltatuko dute bisita hernaniarrek.
- o Kupela taldea Galarretako Sala Galan.

Apirila 30-1 mayo

- o Bi egunez ospatzen dute maiatzaren 1eko festa Goiz Eguzkin.

MAIATZA / MAYO

- Futbola. Euskal Ligara igo da nesken taldea. El equipo de Tercera División pierde la categoría; jugara la temporada 2012/13 en División de Honor Regional.
- *Ekolapiko* proiektua martxan Haur Eskolan: barazki eta arrautza ekologikoak izango dituzte menuan.
- Udal liburutegiaren eta irakurleen artean egin dute 30 liburu kutunen zerrenda.
- Hernaniko emakumeen historia eta bizipenak jasoko dituen ikerketa ari dira egiten Maialen Apezetxea eta Mikel Ozaita (Berdintasun Saileko ikerketa beka).
- Errekorteen aurka lau proposamena luzatzen die herritarrei AMHERek.
- 18 urteko gazteei deia, gidabaimena euskeraz ateratzeko (Buruntzaldeko Udalak).
- Hernaniko institutuko, Lanbide Heziketako ikasleak,

Eusko Skill 2012 lehiaketan. Andoni Portillo eta Jokin Mujika txapeldun.

- Asier Ormazabal hernaniarrari "Parot doktrina" aplikatu diote.
- Hernanin bizi den Iñigo Legorburuk IX. lurretako Bertso-paper lehiaketako irabazlea: "*Mila pertsonaia, pertsona bakarrean*".
- Hernani Institutuko ikasleek bi sari irabazten dituzte, teknologia eta komunikazio arloan (Elhuyarreko Teknoskopia lehiaketa eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren Kosmosia Lehiaketa).
- Salesiar ikastetxeko diseinu grafikoko lanak ikusgai Biterin.
- Ehiza. Arrastoko Basurde-Txakurren Euskadiko Txapelketa: Etxarri eta *Listo* txakurra Espainiako Txapelketarako sailkatzen dira.
- ORONA refuerza su presencia en Europa con la compra de la empresa francesa Altitift; espera adquirir otras dos empresas en 2012.
- La sociedad foral ETORLUR ofrece locales en alquiler, en el antiguo edificio Orbegozo.
- Olioia biltzeko makinak prest dira Hernanin, olio poteak banatuko dituzte etxez etxe.
- Iratxe Barrasen argazkiak ikusgai Kide kafetegian.

Maiatza 1 mayo

- o Langileen Nazioarteko Eguna.
- o Sagastialdeko etxebizitzak inauguratu zirela 55. urteurrenaren festa eta bazkaria.

Maiatza 2 mayo

- o Odol emate eguna anbulatorioan.
- o "Anarkherria 1986-2011" liburuaren aurkezpena Ikatza liburugunean.

Maiatza 2-5/8-9 mayo

- o Hitzaldiak eta tailerrak Sasoiko Zentroan.

Maiatza 2-11 mayo

- o Aurrematrikulazioa zabalik Hernani Institutuan.

Maiatza 3 mayo

- o Ate-ireki jardunaldia Karmelo Labaka ikastetxean (lanbide heziketa).
- o AEK-Zilegi eskola: "Sexualitatea, tantra eta meditazioa" (Elizabeth Olaskoaga).

Maiatza 3/10 mayo

- o Masaje tailerra Ikatza liburugunean: buru eta aurpegiko masajea, oinetako reflexologia eta bularretako autoesplorazioa (Maddi Miner).

Maiatza 4 mayo

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "*Dispersioaren aurka, estatus politikoaren alde, euskal presoak Euskal Herrira*" (LAB).
- o Eskolarteko Bertsolari Txapelketa, Biterin.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "*Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera*" (Hernaniko preso eta iheslari politiko senideak).

Maiatz 4-6 mayo

- o Ur-Mia Elkarrekin 50 urte bete ditu: txapelketak, musika, mendi irteera eta bazkaria.
- o Zinea Biterin: "Tan fuerte, tan cerca".

Maiatz 4-10 mayo

- o Bide Heziketa: V. Marrazki erakusketa Biterin (Udaltzaingoa).

Maiatz 4/11 mayo

- o Xake txapelketak haurrentzat.

Maiatz 5 mayo

- o Gazte Txokoa: sukaldaritza tailerra.
- o Korrika apustua eta bertso bazkaria Martindegin.
- o Tiroa. Trap Bikoitza modalitateko tiraldia, Santa Barbaran (Txantxangorri).
- o Jaunartzeak San Joan Bataiatzailearen parrokiaren.
- o Atletismoa. Euskadiko Txapelketa: Jasone Sertutxak bi urre eta zilar bat (jubenil mailan). Julen Iruretagoyenak urrea, marka pertsonala eta pasea Espainiako Txapelketarako.
- o Hernasax Eguna. Musika Eskolako saxo joleen emanaldia kaleetan barrena.
- o II. Metal Fest eta Errapia Festa, Zikuñagan.
- o Motorista detenido por la Ertzaintza por conducir sin carné.

Maiatz 6 mayo

- o Arrantza. Txantxangorriko Amuarrain Arrantza Txapelketa: Asier Garayar garailea. Euskadiko Mar-Costa Arrantza Txapelketa Hondarribian: Luis Adrianek pasea lortzen du Espainiako Txapelketarako.
- o Txistu kontzertua Milagrosan (Txistulari Banda).
- o Pelota-GRAVN Torneo. Irazustabarrena, Senper eta Manzisidor txapeldun, Gipuzkoarekin.
- o Ibai Alba aurrenekoa Gasteizko erdi maratoin.

Maiatz 7 mayo

- o LURRALDEBUS txartela RENFE erabili daiteke gaurtik aurrera.
- o Langabeen elkarteak sortzeko bilera Tilosetan; astelehenetan elkartzen dira Biterin. Alkatearekin biltzen dira eta eskakizunak egiten dizkiote.

Maiatz 7/14 mayo

- o Photoshop-a erabiltzen ikasteko tailerra Ikatzar liburutegian.

Maiatz 8 mayo

- o "Gernika bajo las bombas" (Luis Marías) pelikula grabatzen dute plazan.

Maiatz 9 mayo

- o Agenda 21. Biodibertsitatea lantzen ari dira, eta foroak egiten dute ondorioak biltzeko.
- o Literatur solasaldia liburutegian: "El mal francés" (Lluís María Todor).

Maiatz 9-10 mayo

- o Gazte Txokoa: Kristalak margotzeko tailerra.

Maiatz 10 mayo

- o Atez Atekoaren balantzea Biterin.

Maiatz 11 mayo

- o Europako Zero Zabor mugimenduko partaideak Hernani bisitatzen dute.
- o Gazte Txokoa: ping-pong txapelketa.
- o *Hernani'n Musik* Biterin: *Urval Ensemble* haize laukotea eta Aritz Ostolaza saxofoi jolea.
- o Enkartzatutako plazarik: "Errepresaliatu guztiak etxera" (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).
- o "Requiem por un sueño" pelikula gaztetxean.

Maiatz 11-13 mayo

- o Zinea Biterin: "Los vengadores".

Maiatz 12 mayo

- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Kalekale kantari.
- o Txirrindularitza. Gipuzkoako Erlojupeko txapelketa Ibaiondo industriagunean.
- o Pala. Gipuzkoako Eskolarteko finala kiroldegiko frontoian: Eider Tolosa eta Alaitz Tejedor txapeldun, alebin mailan.
- o Gimnasia Erritmikoa. Gipuzkoako Eskolarteko Txapelketa kiroldegian: hernaniarrek emaitza bikainak lortzen dituzte.
- o Erromeria Plaza Berrian (San Joan Konpartsa): dantzarako doinuak Musika Eskolako ikasleen eskutik.
- o Jaunartzeak Floridako San Jose Langilea elizan.

Maiatz 13 mayo

- o Urdaburura irteera gazteentzat (Mendiriz Mendi).
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Bola. Gipuzkoako Kopako tiraldiak Floridan.
- o Jaunartzeak Ereñotzuko San Antonio elizan.
- o Musika Eskolako 24 txalapartari Donostiako Olatu Talkan.
- o Haurren Xake txapelketako finala.
- o Gazte Txokoa: minigolferia irteera.

Maiatz 14/22/30 mayo

- o AEK-Zilegi eskola: *Frankismoa Euskal Herrian: behin betiko konponbidea* (Euskal Memoria Fundazioa).

Maiatz 15 mayo

- o San Isidro Eguna.
- o Literatur solasaldia liburutegian: "Ez" (Manu Ertzila).
- o "El arte de la palabra: Comunicarnos con eficacia" hitzaldia Goiz Eguzkin.
- o AEK-Zilegi eskola: sorospen ikastaroa.

Maiatz 15-19 mayo

- o Preso eta iheslarien aldeko Elkartasun Astea (HERRIRA Mugimendua). Maiatzaren 17an bertso afaria Santa Barbara elkartearen. Maiatzaren 19an HERRIRA Eguna: Lip Dub grabatu egiten da kalena barrena.

Maiatz 16 mayo

- o Kamioi bat erre da, AP-8an, gasolindegia inguruan.

Maiatza 16-17 mayo

- o Gazte Txokoa: teilak apaintzeko tailerra.

Maiatza 18 mayo

- o Actuación de los coros Goiz Eguzki y Biyak bat (Lasarte) en el Hogar del jubilado.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: “*Gaixo larriak eta kondena osoa betea duten presoak etxera*” (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Maiatza 18-20 mayo

- o Zinea Biterin: “Gartxot”.

Maiatza 19 mayo

- o Floridako emakumeak bazkaltzera.
- o Tiroa. Foso unibertsaleko tiraldia, Santa Barbaran (Txantxangorri).
- o Reiki Solidarioaren IV. maratoia (Iturritxo Elkartea).
- o KANTUZ Eguna Milagrosan (Kantuz Abesbatza).
- o Arrestados y en prisión los autores de más de 40 robos en viviendas de Gipuzkoa, robos llevados a cabo, entre otras localidades, en Hernani.

Maiatza 19-20 mayo

- o Hernanialdeko AEKko ikasle, irakasle eta lagunak Urbasara asteburua pasatzera.

Maiatza 20 mayo

- o Atletismoa. Donostiako Erdi Maratoia: hernaniarrek ondo; Sergio Roman txapeldun, 10 kilometroko proban.

Maiatza 21-25 mayo

- o Elkano kaleko Emakumeen Elkarteko kideek eginiko lanak ikusgai Biterin.

Maiatza 21-22/28 mayo

- o Hernani Errotzen Elkartek antolatuta, hitzaldiak Biterin, 1512ko Nafarroaren konkistaren bueltan. Afari tematikoa, maiatzaren 24an.

Maiatza 23 mayo

- o “Mujeres en prisión: voces desde el centro penitenciario de Pamplona” (Salhaketa Nafarroa Elkartea) liburuaren aurkezpena Ikatz liburugunean.

Maiatza 23-24 mayo

- o Errugbia. Aritz Otaegi eta Oier Garmendia, eta Ane Puerta, Olaia Auzmendi eta Nora Solano Espainiako selekzioarekin, Parisen (*Centrale 7* torneo).
- o Gazte Txokoa: kandelak egiteko tailerra.

Maiatza 23-20 junio

- o Oriamendiko 1837ko gudari buruzko erakusketa Biterin.

Maiatza 24 mayo

- o Detenido un hombre por conducir con matricula falsa.

Maiatza 24-26 mayo

- o XXVI. Txalaparta Festa (maiatzaren 20an, txalapartari historikoen etxeak bisitatzen dituzte).

Maiatza 25 mayo

- o Argirik gabe hainbat ordutan, herriko hainbat gunetan.
- o Teknika depuratiboei buruzko tailerra (Sasoiko Zentroa).
- o Kontzentrazioa (HERRIRA Mugimendua).

Maiatza 25-27 mayo

- o Zinea Biterin. “Gazta zati bat”.

Maiatza 26 mayo

- o Bigarren eskuko azoka.
- o Sagardo Eguna Antziola auzoan.
- o Erremontea. Udaberriko Torneoko finala Galarretan. Uterga eta Ion txapeldun.
- o Futbol Sala. Horbel taberna igo da Euskal Ligara.
- o Judoa. Nagore Eizagirre azpitxapeldun, Euskadiko Txapelketan (52 kilo baino gutxiagoko mailan).

Maiatza 26-30 mayo

- o Exposición de trabajos realizador por los niños de los talleres de Biteri.

Maiatza 27 mayo

- o Moncayora irteera (Mendiriz Mendi).
- o Ur ludoteka kiroldegiko igerilekuan.
- o Urumea Ikastolako jaia.
- o Sinadura bilketa Plaza Berrian, Aieteko Adierazpena bultzatzeko (LOKARRI).
- o Hernani arranca su participación en el Torneo Interpueblos de Gipuzkoa-Gran Premio KUTXA.

Maiatza 28 mayo

- o Bilboko eraiketa (maiatzaren 25an, emakume bat hil zuten) salatzeko kontzentrazioa Plaza Berrian (Txoko Feminista-Berdintasun Kontseilua-Kafeta Feminista).
- o Animazio eguna Goiz Eguzkin, Karmelo Labakako ikasleen eskutik.

Maiatza 28-1 junio

- o Muestra en Biteri, de obras sobre medio ambiente realizadas por escolares.

Maiatza 28-3 junio

- o Bezeroaren 3. Astea (BERRIAK).

Maiatza 29 mayo

- o Buruntzaldeako udalerriek ekonomia eta enplegua sustatzeko protokoloa sinatzen dute.
- o Plenoa. PSE-PSOeko Jose Ramón Chica eta José Pérez zinegotziek dimititu egiten dute. Maria Jesús Ejido eta José Antonio Sanchez dira zinegotzi berriak.
- o Paris entrega a Asier Ezeiza a la policía española para ser juzgado en la Audiencia Nacional.

Maiatza 30 mayo

- o Negoziazio kolektiboaren alde martxa, Donostiatik Hernanira (CCOO).
- o Autoestimuari buruzko hitzaldia Biterin (Iñaki Guerrero, Inmakulada ikastetxea).
- o Musika Eskolako teklatu eta soka taldeen kontzertua Biteri kultur etxean.

- o Hernaniko Ezker Abertzalearen herri batzarra Sandiusterrin.

Maiatz 30-31 mayo

- o Bezeroekin hartu-eman hobetzeko eta marketing-a lantzeko hitzaldiak (Javier Moreno, Merkataritzaren Dinamizaziorako Bulegoa).
- o Gazte Txokoa: mosaiko tailerra.
- o Gizon bat hil da, moto istripuz, Antziolatik Galarretarako bidean.

Maiatz 31 mayo

- o Bi orduko lanuztea Hernaniko Udalean, Zerbitzu Publikoetako erreformaren aurka. Hezkuntzan arloan, Santa Barbarako irakasle klaustroan, murrizketei aurre egiteko talde bat elkartzen da.
- o Lizeagako Gibelalde Auzo Elkartearen aurkezpena, Larramendi 11ko lokaletan.
- o Patriarkatuaren jatorriaren inguruan hitzaldia Ikatzatza liburugunean.

EKAINA / JUNIO

- Edozein istripu, delitu edo ezbeharraren aurrean, Udaltzaingoa telefono dauka: 092.
- UNE 175.001 kalitate ziurtagiria lortu dute *Balantxa* elektrogailuak, *Kera* eta *Balantxa* bideokluba dendeak (Eusko Jaurlaritza, Euskaldendak Konfederazioa).
- Atletismoa. Maitane Iruretagoyena Venezuelan, Espainiako selekzioarekin, absolutu mailan (Txapelketa Iberoamerikarra); bi probetan parte hartzen du: 100 metro eta 4 x 100 metro errelebotan. Ibai Alba azkarrena, Uztaritzen eta Miarritzen jokaturako lasterketetan. Euskadiko Txapelketan, Ane Lopez de Arregik, urrea; eta Malen Martinezek, zilarra (kadete mailan). Biak Espainiako Txapelketara joango dira: Ane txapeldun, luzera jauzian.
- Pelota. Azpitarte (junto a Loidi, Astigarraga) campeón del Campeonato de Irurtzun.
- Desmantelada una banda que robaba material de obra en la zona de Hernani.
- VI. DOBERA Saria: *Hernanin euskararen erabilera indartzeko zer egingo zenuke?* Proiektuak aurkezteko epea, urriaren 17ra arte zabalik.
- Biteriko ikastaroak, kurtso bukaerako erakusketa.
- DBH 2ko Ekologia Taldeak Santa Barbarako lakua aztertu eta txukundu du: "Santa Barbarako lakua garbi eta arrain inbaditzailerik gabe mantentzea nahi dugu".
- Bigarren Hezkuntzako 250 ikasle, euskararen aldeko lip dubean.
- Hernaniar bat F1 "zirkoan": Pablo Martin Montrealeko proban HRT Taldean aritu zen, laguntzaile lanak egiten.
- REPSOL Butanoko almagara itxita, Gas Garin enpresak ekartzen du butanoa Hernanira.
- Dos trabajadores heridos en una explosión de gas ocurrida en la empresa UBIS, en el año 2006, indemnizados con 1,1 millones.
- "Escalada en el Pirineo Norte" liburua aurkezten du Xabier Larretxeak.

- Hernaniko KRONIKAK 10.374 euro gutxiago jasoko du Eusko Jaurlaritzatik.
- Pala-Trinketea. Elkarleen Arteko Euskal Herriko Txapelketa: Amaia Irazustabarrena eta Maider Senper txapeldun (jubenil mailan). Emakume Pelotari Txapelketan, hiru hernaniar finaletan: Goikoetxearentzat, txapela (Evaristti argentinarra izan zuen bikote).
- Chillida Leku convoca la segunda edición del concurso de fotografía "Un verano con Eduardo Chillida". Se presentan más de 200 instantáneas.

Ekaina 1 junio

- o Sutea Elkano kaleko etxe agentzia batean.
- o *Baloreetan nola hezi familiaren baitan?* topaketa Inmakulada ikastetxetan.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Dispersioaren aurka, estatus politikoaren alde eta euskal presoak Euskal Herrira" (LAB).
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Gaixo larriak eta kondena osoa betea duten presoak etxera".

Ekaina 1-2 junio

- o Zirkoa Karabelen.
- o Zinea Biterin: "La pesca del salmón en el Yemen".

Ekaina 2 junio

- o Mendi martxa Goizuetara (Txinparta koadrila).
- o Eskola eguna Inmakulada ikastetxean.
- o Festa Langile ikastolan.
- o Futbola. Kadete mailako taldean Euskal Ligara igotzen du.
- o Haragiaren Eguna (BERRIAK).
- o Txakolin Eguna Santa Barbara elkartean.
- o AHT Gelditu! plataforma mobilizazioak antolatzen ditu Hernanin: Urumearen jaitziera, kalejira eta giza-katea.
- o Sagardo Lehiaketa / Gipuzkoako Foru Aldundiaren Saria: Alzueta eta Itsasburu finalean.
- o Bertso bazkaria Oialumen, Nekoetxeako argentinarren alde (euskal arbasoak dituzten 20 bat argentinarren alde; Sanjoanetan Hernanin ibiliko direnak).

Ekaina 2-3 junio

- o Osiñagako festak.
- o Eskalada ikastaroa (Mendiriz Mendi).
- o "Eneagrama eta ezaugarri berriak" ikastaroa Sasoiko zentroan.

Ekaina 3 junio

- o Leitzako Martxa (Elur Txori Elkartea).
- o Peregrinación a Aranzazu.
- o Triatlota. Xabat Azpiolea eta Lander Muñoz Ondarroako Triatlotaian.
- o Txistu eta tronpetak joleen kontzertua udaletxeko arkupetan (Musika Eskolako Txistulariak).

Ekaina 3-10 junio

- o Atletismoa-Ultrafondoa. Eva Esnaola (hirugarrena) eta Xabier Salillas Antibeseko Txapelketan (600 km, 6 egunetan).

Ekaina 4 junio

- o Elikagaiak manipulatzeko ikastaroa Inmakulada ikastetxean.

Ekaina 4-8 junio

- o Aurrematrikulazioa egiteko epea institutuan eta Musika Eskolan, eta Ttarla Dantza Taldean.

Ekaina 5 junio

- o Odol estrakzioak.

Ekaina 6 junio

- o Agenda 21 Escolar. Los escolares hernaniarras hacen llegar sus solicitudes en materia de biodiversidad, a la Corporación Municipal.
- o "Invertidos y rompepatrias" (C. Piro) liburuaren aurkezpena Ikatza liburugunean.

Ekaina 7 junio

- o Kandi Sagarzazu euskal presoak Hernanin, aita bisitatzea.
- o Presentación del Programa *Cheque e-commerce* en Biteri (BERRIAK).

Ekaina 7-10 junio

- o Garagardo Azoka (Hernani Club de Rugby Elkartea).

Ekaina 8 junio

- o Excursión a Navarrete y San Millán de la Cogolla (Goiz Eguzki).
- o Kamioi batek etxe bat jotzen du, Latsunben.
- o Enkartelada plazatik abiatuta: *"Errepresaliatu guztiak etxera"*.

Ekaina 8-10 junio

- o Zinea Biterin: "Sombras tenebrosas".

Ekaina 8-10/12-16 junio

- o Ereñotzuko San Antonio jaia (ekainaren 10ean, II Mendi Lasterketa: Jokin Lizeaga eta Eva Pelaez, txapeldunak). Ekainaren 14an jaia Ugaldetxon. Ekainaren 16an, Olinpiadetako azken proba eta festa.

Ekaina 9 junio

- o Senda Vivara (Txantxangorri).
- o Jaia Elizatxo ikastolan.
- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Musika Eskolako abesbatzaren kontzertua Milagrosan.
- o Erromeria (San Joan Konpartsa).

Ekaina 9-10 junio

- o Errioxara, Cebollerako Parke naturalera irteera (Mendiriz Mendi).

Ekaina 10 junio

- o Detenido por conducir con el carné retirado por el juez.

Ekaina 11 junio

- o AEK-Zilegi eskola: sexualitateari buruzko hitzaldia Biterin.

Ekaina 11/14 junio

- o Llamamiento a chicas(os) para formar equipos infantiles (Hernani KE-Saskibaloia).

Ekaina 11-22 junio

- o Alteraciones en el tráfico en la carretera GI-3410, corte de un carril en dirección a Goizueta.

Ekaina 12 junio

- o "Hedwig and the Angry Inch" pelikula Ikatza liburugunean.

Ekaina 13 junio

- o Biteriko ikastaroak, kurtso bukaerako emanaldia: dantza latina, funkya, tangoa...

Ekaina 15 junio

- o Biteriko ikastaroak, kurtso bukaerako emanaldia: antzerkia eta dantza garaikidea.
- o Preludio Txikia plazan.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera"* (Preso eta iheslarien senideak).

Ekaina 16 junio

- o Igerileku irekiak zabalik (irailaren 9ra arte).
- o Gerardo Plazaren omenezko xake proba, Plaza Berrian.
- o Batelen estropada Elorrabin.
- o XV. San Joan Waterpolo Txapelketa kiroldegian.
- o Axeri bila: Sergio Roman eta Itziar Urdangarin hernaniar azkarrenak.
- o Hernaniko Triatlói Taldeko kideak Lekeitioko Sprint Triatlóian.
- o Bola. Tiraldian Ereñotzuko bolatokian.
- o Tiroa. Hernani Saria Santa Barbaran (Txantxangorri).
- o Empar Pineda aktibista feminista, Hernaniar Bikaina (Xalaparta Elkartea). También recibe el premio GEHITU de Plata por su labor como activista feminista y lesbiana.
- o San Joan jaietako iragarpen kontzertua, preludioa, bertan behera euriagatik.
- o Boxeo. Zazpi konbate ikusteko aukera kiroldegian.

Ekaina 16/23 junio

- o Haurrentzako Herri Mailako Miguel Olló Karabina Tiraketa Txapelketa (Txantxangorri).

Ekaina 17 junio

- o Aurorak (OZENKI Abesbatza).
- o Arano eta Goizuetara irteera gazteentzat (Mendiriz Mendi).
- o Pelota. Hernaniko Pelota Txapelketako finalak kiroldegiko frontoian.
- o Tiroa. Uso Tiro Txapelketa, *colombaire* erara (Hernaniko Udala Sari Nagusia). Plater Tiro Txapelketa, *hobi unibertsala* (Hernaniko Udala Sari Nagusia).
- o Gimnasi Erritmikoa. Erakustaldia kiroldegian.

Ekaina 19 junio

- o *Pikotea* Ikatza liburugunean.
- o Bezeroekin modu onenean komunikatzeko ikastaroa (Behemendi-Buruntzaldeako Turismo Erakundea).

Ekaina 19-20 junio

- o Debido a una avería en la red municipal de agua potable, se realiza en corte de suministro en varias zonas de la localidad. Solucionada la avería que suponía un derroche del 6,5 % en el consumo de agua.

Ekaina 20 junio

- o Urumearen garbiketari buruz hitz egiteko bilera Biterin (URGARDEN Taldea).
- o Bertso saio musikatua, Maialen Lujanbio eta Unai Agirrerekin Txema tabernan (Banaizbagara Elkarte).

Ekaina 21 junio

- o El Pleno aprueba solicitar un préstamo de 328.000 euros para hacer frente a la devolución al Fondo Foral de Financiación Municipal. Indarkeria jasan duten emakumei arreta eskaintzeko protokoloa ere, onartzen du.
- o *Proba psikotekniko bat zer da? Nola gainditu?* langileentzako tailerra (DAITEKE Zerbitzua).
- o OZENKI Abesbatzaren emanaldia, Guria tabernan.

Ekaina 22 junio

- o Doinu Zale eskolako ikasleen emanaldia Biterin.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera"* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).
- o *The Zepo, Desastrozombies, Iam Ramos* eta beste hainbat talde Tilosetan.
- o *Molotoff gaua* Molotoff txosnan.
- o Djak txosna gunean.

Ekaina 23-27 junio

- o Sanjoanak. Nerea Ugalde da kartelaren egilea. Hernaniko bolariak omenduak. Debido a la crisis, la austeridad se refleja en el programa; entre otros, no hay fuegos artificiales. Brindis con la cuadrilla Beti Alperak.

Ekaina 24 junio

- o San Joan eguna.

Ekaina 26 junio

- o Ugaitz Errazkin hernaniarra atxilotu du Frantziako poliziak, Guardia Zibilarekin elkarlanean; ETako kidea leporatzen diote.
- o Zabaltze lanak direla eta, Urumeako autobidea itxita, Mandazubitik Martindegira.

Ekaina 28 junio

- o Askapen sexualerako eguna.
- o *Lan berri baterako talde-probak nola egin?* langileentzako tailerra (Hernaniko Udaleko DAITEKE Zerbitzua).

Ekaina 29 junio

- o Recibimiento a los 7 niños saharauis que pasarán el verano en Hernani.

Ekaina 30-15 julio

- o Euskal Herria mendebaldetik ekialdera zeharkatzen duen barnetegia antolatu du AEK Euskaltegiak.

UZTAILA / JULIO

- Herri barruko autobusaren udako ordutegia.
- Udaleku ibiltariak Hernani, Lasarte eta Durangoko gazteentzat; bi txanda: uztailaren 3tik 14ra, eta 17tik 28ra.
- Euskara ikasteko saioak udan ere, larunbatero (Banaizbagara Elkarte).
- Piragua ikastaroa (KAXKARDI Kirol Elkarte).
- Arrantza. Alex Ugalde mundialera, Espainiako Txapelketa irabazi ondoren (Izoki Arrantza Elbiarekin modalitatean). Hernaniarrek ondo, Donostian jokaturako Itsas Arrantza Txapelketan.
- Hernaniko Udalak argiak aldatu ditu, energia aurrezteko.
- Hernani registra una renta por habitante de 18.908 euros.
- Solicitan año y medio de cárcel para el joven que usó el láser contra conductores en Hernani, hechos ocurridos el 31 de enero.
- Asfalto lanak direla eta, trafiko aldaketak hainbat kaletan.
- Txirrindularitza. Ibon Iriondo 44. Luchon-Baiona proban; lehenengo 15en artean bukatu du.
- Mikel Usabiaga hernaniarrak bere aitari, Marcelo Usabiaga, buruzko liburua kaleratu du: "La joven guardia".
- Granadako ikerlariak Hernanin, Urumea bailaran *trichomanes speciosum* galtzeko zorian dagoen landarea dezente bilatu dute biologoek. Beste "bitxi" bat ere aurkitzen dute Iñaki Sanz-Azkuek eta Ibai Olariagak: liken bat (*Sticta Canariensis*).
- Joxan Goikoetxea Estatu Batuetan, Emilio Aragonek zuzentzen duen pelikulari musika egiten dio.
- Iturmendi parke berria, Antziolan, Sagastiya auzo berriaren aldamenean.
- Victor Goikoetxearen mural berria, Txantxillatik Hernaniko paisaia "figuratiboa"; Txantxillako kafetegi batean.
- Pelota. Txapela del Torneo de Billabona para Eneko Azpitarte.

Uztaila 2 julio

- o Udako eskola martxan AEK Euskaltegian.

Uztaila 2-8 julio

- o Hernaniko 7 talde, Donosti Cup Torneoan.

Uztaila 2-25 julio

- o 500 haur eta 115 gazte udaleku irekietan eta kirol udalekuetan. Ereñotzun ere badaude udaleku irekiak.

Uztaila 2-31 julio

- o Futboleko jolasten pasatzeko aukera CD Hernanik antolatzen dituen udalekuetan.

Uztaila 3 julio

- o Urtebete Charo Román hil zutela, Kontzentrazioa Plaza Berrian.
- o Odol ematea anbulatorioan.

Uztaila 4 julio

- o *Nola zaindu elikadura osasunaz goatzeko?* hitzaldia Lurreko dendan (Idoia Larrañaga).
- o Kontzentrazioa, Senperen emakume bat hil dutela salatzeko, Plaza Berrian.

Uztaila 5 julio

- o Hitzeko komunikazioa, hitzik gabeko komunikazioa langileentzako tailerra Sandiusterrin (Hernaniko Udaleko DAITEKE Zerbitzua).

Uztaila 6 julio

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera"* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Uztaila 6-8 julio

- o San Ferminak Martindegi auzoan.

Uztaila 8 julio

- o Pelota. Gipuzkoako Herriarteko Txapelketa. Hernani finalean, Berrobiren kontra. Hernani txapeldun!

Uztaila 9-13 julio

- o Dantza garaikidea probatzeko aukera, bost saio debalde, Biterin.

Uztaila 12/19 julio

- o Interneten bidez formazioa eta lana nola bilatzeko ikastaroa (Hernaniko Udaleko DAITEKE Zerbitzua).

Uztaila 13 julio

- o Karabeleko hiri antolamendu berria onartzen du Udalak.
- o Enkartelada plazatik: *Errepresaliatu guztiak etxera* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Uztaila 13-15 julio

- o Igeriketa. Itsaso Tolosa Espainiako Txapelketan, Gipuzkoako eta Euskadiko txapelketetan podiumak eta marka pertsonalak hobetu eta gero.

Uztaila 14 julio

- o Ehiza. Arkaitz Etxarri Arrasto Txakurren Espainiako Txapelketan, Potesen.
- o Urumea garbitzera, Ergobian eta Hernanin (URGARDEN Taldea).
- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Ekialdeko dantza integratzaileak (dantza, yoga eta meditazioa) ikasteko aukera (Masusta Ekodenda).
- o Xabier Salillas 120 kilometroko maratoian, Monegroseko basamortuan.

Uztaila 14-15 julio

- o La Sarra-Respomuso-Tebarray eta Panticosara irteera (Mendiriz Mendi).

Uztaila 16 julio

- o Karmen Jaiak. Juani Lucasi ematen diote Alkate makila, Josefina Catedra omendua.

Uztaila 16-17 julio

- o Obrak direla eta bide mozketak Latsunbeko errepidean.

Uztaila 18-19/21 julio

- o Protesta deialdiak eta mobilizazioak Espainiako Gobernuak ezarritako murrizketen kontra.

Uztaila 19-21 julio

- o Obrak direla eta bide mozketak Ibaiondo eta Zubiondo poligonoetan.

Uztaila 20 julio

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Gaixo larriak eta kondena osoa bete duten presoak etxera"* (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Uztaila 22 julio

- o Pelota. Gorrotxategi, Añorgan, eta Ojuel, Erreterian, txapeldun.

Uztaila 23 julio

- o Pelikula baten grabaketa dela eta, autoentzat itxita zentroko kaleak.

Uztaila 24 julio

- o Plenoa: Ereñoztu Toki Entitate Txikiari mailegua emateko proposamena, eta hiru auzo berri herrian (Arrigoainpe, Laiztiaga eta Iturmendi).

Uztaila 26 julio

- o Erleak Aierdi etxean.
- o Fernando Ros *Naparra* hil zela 26 urte, plaka eta lore eskaintza Antziolan.

Uztaila 27-29 julio

- o XXXII. Epeleko jaiak.
- o AHTren kontrako mendi martxa: Urruña-Hernani.

Uztaila 28 julio

- o Nagore Legarretaren argazkiak eta Gorka Setienen poesia Lezon.

Uztaila 29 julio

- o Madalena jai eguna Lizeagan.

Uztaila 30 julio

- o Igeriketa. Hernaniarrak Getaria-Zarautz proban. Luis Goñi eta Janire Ezeiza hernaniar azkarrenak.
- o La fiscalía pide reabrir la causa por el asesinato de un guardia civil en Andoain, en 1979; pide que se cite como imputados a Francisco Javier Lujambio, José María Aramburu y Kepa Pikabea.

Uztaila 31 julio

- o San Inazio eguna, festa Santa Barbaran.

ABUZZTUA / AGOSTO

- Igeriketa ikastaroak kiroldegian.
- Goiz Eguzki; bulegoa eta taberna itxita, eta dantza saiorik ez, abuztuan.
- Garbigunea: arratsalde itxia, abuztuan.
- Udako ordutegia kiroldegian.
- Garayarko autobusak gau ez ibiliko dira berriro, enpresak eta langileek akordioa sinatuta.
- 2010-2011 urteetan eginiko azterketaren arabera, trafikoa

da gehien kontaminatzen duena Hernanin.

- Zaborra Fagollagako presa inguruan.
- 2011 urtean eginiko azterketaren arabera, euskarak gora egin du Hernanin: %39k hitz egiten du euskaraz.
- El Partido Animalista contra el Maltrato Animal (PACMA) denuncia el maltrato que sufren siete perros en Hernani.
- *The Zepo* taldeak irabazi du Errioxako "Los viernes de Hervias" rock sariketa.
- Atletismoa. Antonio Gordillo CD Hernaniko atleta Europa-ko Txapelketan (altura jauzian, beterano mailan).
- Araitx Zubimendi preso hernaniarra, Leonera mugitu dute, aske geratzeko bi hilabeteren faltan.

Abuztua 4 agosto

- o Erremontea. Buruz Buruko Txapelketa-2012 KUTXA Sari Nagusia, martxan. Finala irailaren 8an jokutzen da: Urriza txapeldun.
- o Futbola. Javi Pérez Vacas XI. Memoriala Zubipen.

Abuztua 5 agosto

- o Triatlota. Ines Arreitunandia hirugarren, Iruñako triatlotaian.
- o Kontzentrazioa Plaza Berrian Castro Urdialesko hilketa salatze (Berdintasun Kontseilua-Txoko Feminista-Kafeta Feminista).

Abuztua 6 agosto

- o Sute batek kalte material handiak eragin ditu Indartu enpresan, Lastaolan.
- o Lapurreta Lizeaga auzoan, pertsona bati bi koilare lapurtu dizkiote.

Abuztua 7 agosto

- o Odol ematea anbulatorioan.

Abuztua 10 agosto

- o Zazpi Haur sahararrak agurtzeko festa. Abuztuaren 25ean bueltatuko dira errefuxiatu kanpamenduetara.

Abuztua 12 agosto

- o Triatlota. Xabat Azpiolea Copenageko Ironmanean.

Abuztua 15 agosto

- o Ehiza. Beda erdia irekita, zozketak Txantxangorrin.
- o Igeriketa. Pero Alfaro azkarrena, Paseo Berriko trabesian.
- o Pelota. Ojuel vence en el Torneo de Burlada.

Abuztua 16 agosto

- o Ur mozketa Ibarluzen.
- o La ONCE reparte 350.000 euros en Hernani y San Sebastián.

Abuztua 16-20 agosto

- o Kaxkoko estolderia eta kainuzuloak garbitzen ari dira. También, durante estos días, cambios de tráfico en Kardaberaz kalea, por arreglos en el pavimento.

Abuztua 17 agosto

- o Arrantza. Xuban Adrian, hirugarren Donostiako Aste Nagusiko Lehiaketan.
- o Donostiako PPren egoitzan kateatu zirenak (Josu

Uribetxeberriaren askatasuna eskatzeko) aske, horien artean hiru hernaniar: Izaro Arruarte, Ekhi Errazkin eta Amaur Urruzola. Abenduaren 11n epaitzen dute.

Abuztua 18 agosto

- o Pelota. Ojuel vence en el Torneo Aste Nagusia de Donostia, en la Plaza de la Trinidad.

Abuztua 19 agosto

- o Diez años del fallecimiento de Eduardo Chillida; acto privado en Chillida Leku y lectura de extractos de "Cien palabras para Chillida", textos escritos por personalidades invitadas y colaboradores espontáneos.

Abuztua 21 agosto

- o Errepidea moztu dute, Axalan, Josu Uribetxeberriaren askatasuna atzeratu izana salatze. Egun hauetan hainbat mobilizazio egiten dira: kotxe karabana, kontzentrazioak (Donostiako ospitalean),... lau hernaniar gose greban.

Abuztua 24-26 agosto

- o Portu auzoko jaiak.

Abuztua 25-26 agosto

- o Atletismoa. Maitane Iruretagoyena Espainiako Txapelketan, absoluto mailan: brontzea 4 x 100 proban.

Abuztua 26 agosto

- o Natación. Luis Goñi se impone en la Travesía a la Isla de Donostia.

Abuztua 30 agosto

- o Trafiko aldaketak: Floridatik Zinkoeneara Gartzia Goldaratz kaletik.

Abuztua 31 agosto

- o Pelota. Patxi Montes Torneoa, Trinitate plazan (Donostia): Iñigo Urkizu eta Julen Etxegoien txapeldun.
- o Kontzentrazioa plazan: "Gaixo larriak herrira" (HERRIRA Mugimendua).

IRAILA / SEPTIEMBRE

- Udal Kiroldagiko ikastaro batzuk martxan, udaletxe-ko langileek ematen dituztenak soilik.
- La sección de Natación del Hernani Kirol Elkartea cumple 25 años.
- Urumea Ikastolak web orria badu, www.urumealhi.hezkuntza.net.
- Haurdunaldiari buruzko ikastaroa, irailetik abendura (Berdintasun Saila).
- Cursos de jiu-jitsu y defensa personal, también para mujeres, en el polideportivo (Club Juma).
- ORONA amplia su presencia europea con la compra de la firma noruega ELEVATOR As.
- Aitor Ruiz de Egino expone (hasta el 28 de octubre) en la Fundación Huarte Buldain (Pamplona).
- El hernaniarra Iñigo Iraola Goiburu (estudiante de

Telecomunicaciones; Tecnum, Paris), entre los ingenieros guipuzcoanos galardonados con los Premios Altuning (ideas y proyectos de estudiantes guipuzcoanos durante su estancia como Erasmus).

- Pelota. Ojuel eta Gorrotxategi txapeldun, Lezoko Torneoan. Gorrotxategik Altsasuko Torneoa ere irabazi du.
- Konpostaje kanpaina berria abian da, landa eremutan euren erara konpostatzen dutenek konposta bilketa puntuetara eraman dezaten.
- Langabetuentzako ikastaroak doan, Karmelo Labakan.
- ATZEGIk (adimen urritasun duten pertsonen elkarte) kanpaina berri bat du martxan: *Altxa dezatela eskua Atzegizaleak diren eskolak*. Hernaniko ikastetxe guztiak, Atzegizaleak.
- Informazio bilera-erronda ari da egiten Udala, auzoz auzo.
- Goiz Eguzkiko kideek astebeteko egonaldia Alemanian.
- Arrantza. Txantxangorri Elkarteko arrantza taldeak emaitza onak lortzen ditu.
- Voleibol. La situación económica lleva al voleibol hernaniarra a renunciar a los equipos senior y juvenil; deciden empezar de cero formando un equipo infantil femenino.

Iraila 1 septiembre

- o EkoBira (produktu ekologikoko postuak) azoka Plaza Berrian.
- o Igeriketa. Haize Orraziko igeriketa zeharkaldia: Peru Alfaro, azkarrena; Luis Goñi, hirugarren.
- o Futbol 7 Txapelketa Zubipen.

Iraila 2 septiembre

- o Otxandio eta inguruetara irteera (Osiñagako Auzo Elkarte).
- o Amparo Sánchez (Amparanoi taldea) Bodega tabernan.

Iraila 2/9 septiembre

- o Arrauna. Hernaniarrak Kontxak Banderan: Amets Zapiain, Ainhoa Saizar, Arantxa Arregi, Oier Iurramedni, Joseba Etxabe eta Xabier Zabala.

Iraila 3 septiembre

- o Gaurtik aurrera Atez ate bilduko dira hondakinak Akarregin.

Iraila 4 septiembre

- o Odol ematea anbulatorioan.

Iraila 4-6 septiembre

- o Arraun ikastaroa hasiberrientzat.

Iraila 5 septiembre

- o Ordiziako Euskal Jaiak. Maddi Iradi irabazle fruitu konkurtsoan.
- o Errugbia. Ohorezko Mailako ekipoaren aurkezpena Tilosetan (lehenengo partida, irailaren 9an).

Iraila 6 septiembre

- o Herri batzarra Biterin (Ezker Abertzalea).

Iraila 7 septiembre

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Dispersioaren aurka, estatus*

politikoaren alde eta euskal presoak Euskal Herrira" (LAB).

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Gaixo larriak eta kondena osoa betea duten presoak etxera"* (Hernaniko preso politiko eta iheslarien senideak).

Iraila 7-8 septiembre

- o Stock azoka Atsegindegin (BERRIAK).

Iraila 7-9 septiembre

- o Zikuñagako festak: *"Gora Zikuñagako Ama"* kantu berria estreinatzen da.
- o Latsunbeberri-Mailutseko festa egunak: torneoak, bazkaria.

Iraila 8 septiembre

- o 1948ko jaioak egun pasa Bizkaira.
- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Kalez kale kantari.
- o Igeriketa. Kontxako Badiako Trabesia: Peru Alfaro, azkarrena. Gipuzkoako Liga amaitu da: Luis Goñi, bigarren.
- o Erromeria (San Joan Konpartsa).

Iraila 8-9 septiembre

- o Atletismo. Eva Esnaola en el Campeonato del Mundo y de Europa de 24 h. (Katowice, Polonia): supera su marca personal con 218, 172 km.

Iraila 9 septiembre

- o Pintadas contra la sede del PSE en Hernani.
- o Pirritx, Porrotx eta Marimotots Atsegindegin (*Hernani* Musika Eskola).

Iraila 12 septiembre

- o Ignacio Iruin hil da.

Iraila 13 septiembre

- o Atez atekoari buruzko hitzaldia Elkano kaleko egoitzan (PSE-EE).

Iraila 13/18/20/25 septiembre

- o Hainbat tailer, abendura arte, lan mundurako bidea errazteko (DAITEKE Langabetuentzako Orientazio Zerbitzua).

Iraila 14 septiembre

- o "The... emakumeekin" antzezlan Biterin (AMHER).
- o Aerodantza saioa Sasoiko zentroan.
- o Manifestazioa plazatik abiatuta: *"Minutu bat gehiago ere ez. Bizi osorako doktrina eten"* (Hernaniko preso eta iheslarien senideak).
- o Sagardo Txapelketa Txantxangorri: Rufino irabazle.

Iraila 15 septiembre

- o Hombre de 66 años fallece arrollado por un tren.

Iraila 15-16 septiembre

- o Euskal Jaiak. *Hernanin 500 kizki-lagun baietz* (erronka irailaren 16an; errekorra: 436 kizki). Sagarra eta Sagardoaren Eguna. XIV. Gazteen Trikitixa Txapelketa.

Iraila 16 septiembre

- o Ezkurra-Iruñarri-Zubieta mendi irteera (Mendiriz Mendi).
- o XI. Argazki Rally Digitala (erakusketa irailaren 28tik urriaren 11ra arte, Biterin). Sariak, urriaren 5ean banatzen dira.

Iraila 18 septiembre

- o Hernaniko 10 gazteren aurkako epaiketa hasi da (gastuei frente egiteko, aurreko egunetan hainbat ekitaldi antolatu dira: bertso saioa, pelota partidak, ... baita kontzentrazioak eta manifestazioak ere). SEGIkoak direla ukatzen dute, eta torturak salatzen dituzte. Guztiak, aske.
- o GUREOLako langileen, euren egoera salatzeke, kontzentrazioa Zinkoenean. Astearte eta ostegunero kontzentrazioak egiten dituzte: abuztutik geldituta dago produkzioa. Mozioa aurkeztuko dute Plenoan.
- o Santiagora doan barnealdeko bideari buruzko irudiak eta informazioa Biterin.

Iraila 20 septiembre

- o Udal ur sarean lanak direla eta, ur presio gutxiago Akarregi, Martindegi eta Ibaiondo poligonoan.

Iraila 21 septiembre

- o Bakarrizketa Bodega tabernan (Barry Manley "Barry Barrez", AEK).

Iraila 21/28 septiembre

- o Saskibaloi saio irekiak neska-mutilentzat kiroldegian.

Iraila 21-29 septiembre

- o Mugikortasun Astea.

Iraila 22 septiembre

- o Auzo Eguna Karabelen.
- o *Euskaraz bizi nahi dut!* lasterketa, Urbietatik abiatuta.

Iraila 23 septiembre

- o Erniora irteera gaztzentzat (Mendiriz Mendi).

Iraila 23-29 septiembre

- o Jubilatua Peñiscolara (Goiz Eguzki).

Iraila 24 septiembre

- o Dos jóvenes detenidos al intentar robar 600 kilos de material de obra en una escombrera, en Jauregi bailara.

Iraila 25 septiembre

- o Xabier Iradi, Hernaniko bake epaile berria.
- o *Gomendatu zure Eskualdeko leku eta Zerbitzuak* ikastaroa (Behemendi-Buruntzaldeako Turismo Erakundea).

Iraila 26 septiembre

- o Greba orokorra: "Gizartean egindako murrizketak orain arteko handienak dira".

Iraila 27 septiembre

- o Gudari Eguna: Hernaniko hildakoak gogoan.
- o Udal ur sarean lanak direla eta, ur presio gutxiago

Plaza Berriatik gora.

- o Saihesbideren bikoitze lanak direla eta, bide mozketak Mandazubi eta Martindegi artean.
- o Alokairuzko Sagastiyako 27 etxebizitzaren zozketa, Biterin.
- o *Cuidadores* Alzheimerrari buruzko dokumentala Biterin (AFAGI, Ongintza).
- o *Focusing* eta *Rebirthing* tekniken azalpenak Biterin (M^a José Trueba).

Iraila 28 septiembre

- o Alzheimerraren Eguna.
- o "Xereta" ikuskizuna Biterin (Gero Axular Dantza Taldea).
- o Kontzentrazioa plazan, preso eta iheslarien alde (HERRIRA Mugimendua).

Iraila 28-30 septiembre

- o Zinea Biterin: "Camera obscura".

Iraila 29 septiembre

- o Bigarren eskuko azoka berezia (bizikleta azoka).

Iraila 30 septiembre

- o Marcha a Arano (Xalaparta Elkartea).
- o Atletismoa. Eva Esnaola, hirugarren Zaragozako maratoian.

URRIA / OCTUBRE

- 1.345 langabe Hernanin, 25 eta 44 urte bitarteko emakumeak dira gehienak.
- Biteriko eta kiroldegiko ikastaroak martxan.
- Euskal dantzan ikastaroa martxan (San Joan Konpartsa).
- Aerobik eta yoga ikastaroak martxan Ereñotzun (OLAK Ereñotzuko Auzo Elkartea).
- Auzoetako tailerrak ere, martxan.
- Xake ikastaroak martxan, adin guztientzako herritarrentzat.
- Urritik aurrera, *Yoga* eta *Zen meditazioa* ikastaroak, Masustan.
- Lotsa kendu eta mintzamina lantzeko taldeak osatu dira AEK Euskaltegian.
- *Gazte Zukgua*, gazte antolakunde berria martxan da.
- Jabetze Eskola, emakumeei zuzendutako lau tailer, urritik abendura.
- Hernaniko Pala Taldea: Hernaniko palistek sail propioa izango dute aurrerantzean.
- EDUTEK Akademiak egin duen iruzurraren ondorioz, 7 hernaniarrek salaketa jartzen dute: "Estafatu egin gaituzte eta dirua itzultzea eskatzen dugu".
- El Urumea registra una de las mayores entradas de salmones de las últimas décadas.
- Hernanin bizi den Iñigo Legorburuk XXI. Lazkao-Txikiko Bertsopaper Lehiaketako hirugarren saria irabazten du. Oretako Euskal Herrian Euskaraz Testu Lehiaketan, lehen saria eskuratzen du.
- Ehiza denboraldia bete-betean da.
- Liztor asiatiako gero eta kabi gehiago dago Hernanin (urte bukaeran, 13).
- Etxez etxeko salmentaren aurrean, beharrezko gomen-

dioak zabaltzen ditu Kontsumo Bulegoak. Udaltzaingoak dio, etxez etxe dabiltzala iruzurra egiten.

- Antton Zabala eskalatzailea Euskadiko Txapeldun.
- Pelota. Ioritz Arrieta Estatuko Selekzioarekin Munduko Txapelketan (22 urte azpiko mailan), Tarbesen (Frantzia): urrezko domina irabazten du (eskuz binakako modalitatean). Tomas Urkizu txapeldun, Tomas Uzkurra Torneoan.
- La Audiencia de Gipuzkoa condena a tres años de cárcel al conductor que ebrio, y a 144 km/h, provocó un accidente mortal en Hernani.
- El hernaniarra Santos Gainerain, se lleva un premio de 600 euros mensuales, durante un año, premio sorteado por El Diario Vasco.
- Euskera "beste era batera ikasteko" saioak antolatzen ditu Banaizbagara Elkartek; langabeentzako zuzenduta: salmentan eta merkataritzan beharrezkoak diren hitzak eta esamoldeak ikasteko saioak dira.
- Liburu elektronikoak irakurtzeko tresnak eskuragai liburutegian; bi irakurgailu jarri dira maileguan.
- Arrantza. Adrian eta Eguibar Euskadiko Txapelketarako sailkatzen dira.

Urria 1 octubre

- o La Diputación expone su borrador de presupuestos en Biteri.
- o Inauguración del X Congreso Internacional de Ontología, en Chillida Leku.

Urria 2 octubre

- o Odol ematea anbulatorioan.
- o Gazte Txokoa: Ongi etorria.

Urria 3 octubre

- o *Rekalde-Oztadar* Komiki Lehiaketako sari nagusia jasotzen du Jon Zabaletak.
- o Gazte bat hil da moto istripuz, Zikuñagan.
- o Gripearren kontrako txertoa jartzen duten, aurreneko aldia, Ereñotzun.

Urria 3-4 octubre

- o Gazte Txokoa: muralak margotu.

Urria 3/5-7 octubre

- o VIII. *Hernani Wukroekin* jardunaldiak: hitzaldia (urriak 3) eta bazkaria Txantxangorin (urriak, 7).

Urria 4 octubre

- o Xake kurtsoak martxan.
- o Erremontea. ORIAMENDI Promozio Txapelketa martxan, Galarretan. Final, azaroaren 3an jokatzeko: Endika eta Aizpuru III txapeldun.
- o Urumea Zilegi mendietako toponimiari buruzko hitzaldia Biterin (Luis Mari Zaldua, Udal Artxiboa).
- o Atletismoa. CD Hernaniko Atletismo Taldearen aurkezpena.

Urria 4-6 octubre

- o Albokariaren Hernaniko XIX, Topaketa. Juan Mari Beltrani agur berezia, 27 urte *Hernani* Musika Eskolan jardun ondoren.

Urria 5 octubre

- o Gazte Txokoa: topagunea.
- o "Egunero akzioei omenaldia"; hitzak, musika eta dantza emanaldia emakumeen lan ezkutuak azalarazteko, Leokako labaderoan (Berdintasun Saila-Berdintasun Kontseilua).
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Dispersioaren aurka, estatus politikoaren alde, euskal presoak Euskal Herrira"(LAB).
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera" (Preso eta iheslarien senideak).
- o Afaria Atsegindegia (Gazte Zukgua).

Urria 6 octubre

- o XXIII Mugarri bisita.
- o Antzerkia haurrentzat, Biterin: "Xistera magikoa" (Animagic Taldea)
- o Gazte Txokoa: sukaldaritza tailerra.
- o Concurso de pintura organizado por Papelerías Tamayo, en Chillida Leku.

Urria 7 octubre

- o Gazte Txokoa: jokoak hondartzan.

Urria 9 octubre

- o Gazte Txokoa: Play Station.

Urria 10 octubre

- o Literatur solasaldia liburutegian: "El arte de la fuga" (Sergio Pitolen).

Urria 10-11 octubre

- o Gazte Txokoa: bitxiontzi tailerra.

Urria 12 octubre

- o Hispanitate eguna; udaletxea eta kiroldegia irekita: "Euskal egutegi propio baten aldeko apustua egiten dugulako". Kazerolada eta herri eskola.
- o Errepidearen mantenimendua dela eta, bide mozketak Ereñotzu eta Latxe artean.
- o Arriatsuko ikasle ohiak bazkaltzera.
- o Enkartzelada herrian barrena, plazatik abiatuta: "Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera" (Preso eta iheslarien senideak).

Urria 12-14 octubre

- o Zinea Biterin: "El irlandés" eta "Ice Age 4".
- o Musika Eskolako Abesbatza Bartzelonan, Begues herrian; urriaren 12an kontzertua ematen du.

Urria 13 octubre

- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Kalez kale kantari.
- o Erromeria (San Joan Konpartsa).

Urria 14 octubre

- o Zaratera irteera gazteentzat (Mendiriz Mendi).
- o Gazte Txokoa: Play Station.
- o Hernaniko Xake Txapelketa, Zumitza tabernan: Javier Corral andoaindarra irabazle.

Urria 15 octubre

- o XXVIII. Elkarte Arteko Mus Txapelketa martxan. Finala azaroaren 12an jokatzeko da: Elur Txori irabazle.

Urria 16 octubre

- o Gazte Txokoa: azkazalak margotzeko tailerra.
- o Literatur solasaldia liburutegian: "Ez obeditu inori" (Mikel Peruarena).
- o Ereñotzuko XXIV. Udazken Kulturala martxan: urrian eta azaroan ekintza eta aktibitate ugari antolatu dira.

Urria 16-19 octubre

- o Aste kulturala (AMHER).

Urria 17 octubre

- o Gazte Txokoa: papiroflexia 3 dimentsiotan.
- o Dardoak. Gipuzkoako Selekzioarako sailkatze tiraldiak Atxur tabernan: bi hernaniar sailkatuta.

Urria 18 octubre

- o *Hernani'n Musik* Biterin: *Bi arreba* (Andoni Egaña eta Xabier Lizaso pianojolea).
- o Ikatza Liburugunea berriro irekita.

Urria 19 octubre

- o Gazte Txokoa: futbolin txapelketa.
- o Bertso Eskolako klaseak hasi dira.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "*Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera*" (Hernaniko preso eta iheslarien senideak).
- o Sagardo lehiaketa Xalaparta elkartearen: Astiazaran (Iruin) garaile.

Urria 20 octubre

- o Hondarribira irteera (Goiz Eguzki).
- o Haur jaia Osiñagan.
- o Ipuin kontaketa (Zurumurru Antzerki Taldea, AMHER).
- o Reunión de la promoción de 1962 de la Escuela Profesional Obrera (EPO) de Hernani.
- o Gazte Txokoa: minigolferak.
- o Arait Zubimendi preso hernaniarra, aske.

Urria 20-21 octubre

- o Alerta laranja, euria dela eta.

Urria 21 octubre

- o Eusko Legebiltzarrerako hauteskundeak (hauteskunde autonomikoak). EH Bildu nagusi Hernanin. Marian Beitia larrangoitia eta Lur Etxeberria Gasteizera, Eusko Legebiltzarrera.
- o Alli-Iruandi-Egiarretara mendi irteera (Mendiriz Mendi).
- o Gazte Txokoa: Txu-txun-peta.

Urria 23 octubre

- o Gazte Txokoa: Play Station.
- o Txirrindularitza: Izagirre anaiak (Euskaltel-Euskadi) Euskalteko dendan.

Urria 23-28 octubre

- o I. Bakailao Festa. Maria Luisa Zubiarraín eta Begoña

Arrizabalaga txapeldun, lehendabiziko Bakailao Txapelketan.

Urria 23-9 noviembre

- o *Intsektuak* (intsektuen makroargazkiak) erakusketa Biterin (Antonio Valencia, Argazki Foruma).

Urria 24 octubre

- o Transexualitateari buruzko bideo laburrak eta solasaldia, Ikatza eta musika (Urko Gato) Ikatza Liburugunean.
- o Gazte Txokoa: topagunea.

Urria 24/26 octubre

- o Hernaniko Parrokiarteko formazio astea.

Urria 25 octubre

- o Estatutu Eguna; udaletxea eta kiroldegia irekita: "Euskal egutegi propio baten aldeko apustua egiten dugulako".

Urria 26 octubre

- o Gazte Txokoa: malabareak.
- o Kontzentrazioa plazan, euskal preso politikoaren eskubideen alde (HERRIRA Mugimendua).

Urria 26-28 octubre

- o Zinea Biterin: "Si de verdad quieres" eta "Brave".

Urria 27 octubre

- o Bigarren eskuko azoka Atsegindegian (Berrer@2).
- o Gazte Txokoa: badminton txapelketa.

Urria 27-28 octubre

- o Goiz Eguzki Elkarte; XL. Urteurrena (urriaren 28an, bazkaria).

Urria 28 octubre

- o Insignias y diplomas para 27 donantes de sangre.
- o *Gartxot* pelikula eta Nabaraldeko produktua Plaza Berrian (Hernani Errotzen).

Urria 30 octubre

- o Conferencia de Mikel Benito, "Como prevenir y tratar la artrosis con técnicas naturales", en el Centro de la Mujer Elkano 17.
- o *Erritmoa, kazetariaren batuta* (Jexux Eizagirre Portillo) liburuaren aurkezpen Biterin (DOBERA-Hernaniko KRONIKA).
- o Ipuin kontaketa liburutegian (Maite Franko).
- o El Pleno municipal aprueba una subida general, del 2,4 % en tasas y precios públicos, para el año 2013.

Urria 30-31 octubre

- o Gazte Txokoa: arte tailerra.

Urria 31 octubre

- o El Tribunal Vasco de Cuentas Publicas (TVCP) censura nuevos desfases en el coste de la autovía del Urumea, durante el año 2010.
- o 27 agentes menos destinados a la comisaría de la Ertzaintza de Hernani.

AZAROA / NOVIEMBRE

- Ikastaroak Hernani BHI Institutuan.
- Curso para padres y madres con hijas/os de entre 12 y 18 años (Ongintza).
- Maite Arrieta margolariaren lanak ikusgai Donostiako *El Muro* tabernan (Sagües).
- Hernaniko Alkoholiko Anonimoen Santa Barbara Taldeak 44. urteurren ospatzen du.
- Eva Esnaola consigue el primer puesto (categoría veteranas) en la media maratón de Palencia.
- Hernaniko "Tratu Onen" Eskola Zerbitzua martxan; "Harremonak" egitasmoaren jarraipena da.
- AHTko lanetan ari ziren bost ibilgailu hondatu dituzte sabotaje batean.
- Un hostelero hernaniarra detenido al emplear extranjeros sin contratos.
- Emakumeentzat paleta ikastaroa martxan.
- Donostiako I. Zubi Esekidun eta Tirantedunen Maketa Lehiaketa irabazten dute Iñigo Martin eta Andoni Tolosa hernaniarrek; bi sari zeuden jokoan eta biak irabazi dute: estetikoak eta funtzionalitatearena.
- Adjudicada la construcción de 74 viviendas de protección oficial y 34 viviendas sociales en la zona de Sagastiya.
- Gure artean euskaraz ekimena aurrera eramateko laguntzaileak behar dira (DOBERA).
- Euskal hedabideek HEKIMEN Elkarteak sortzen dute sekto-rea indartzeko asmoz (Hernaniko KRONIKA).

Azaroa 2 noviembre

- o El Tribunal Correccional de Paris condena a Asier Ezeiza a 6 años de cárcel, como miembro de la logística del aparato militar de ETA, y por la elaboración de explosivos.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Dispersioaren aurka, estatus politikoaren alde, euskal presoak Euskal Herrira"* (LAB).
- o Gazte Txokoa: ping-pong txapelketa.
- o Hernaniko musikariak Donostiako Doka aretoan, Xabier San Sebastianekin, *Erraiak* diskoaren aurkezpenean.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: *"Gaixo larriak eta kondenatutakoak osatzen dute presoak etxera"* (Preso eta iheslari politikoaren senideak).

Azaroa 2-4 noviembre

- o Zinea Biterin: "Bypass" eta "Jacobo lobo".

Azaroa 3 noviembre

- o Gazte Txokoa: sukaldaritza (trufak) tailerra.
- o Sagardo Lehiaketa Elur Txorin: Astiazaran (Iruin) garaile.

Azaroa 4 noviembre

- o Comida de los quintos del año 1955.

Azaroa 4/9/17/23 noviembre

- o Gazte Txokoa: topagunea.

Azaroa 5 noviembre

- o Se pueden cargar las tarjetas de LURRALDEBUS, por Internet.
- o Ezker Abertzalea: herri batzarra Biterin.

Azaroa 5-9 noviembre

- o ONGINTZA-SENDIAN Programa: Menpekotasuna duten adinekoak nola zaindu ikasteko ikastaroa.

Azaroa 6 noviembre

- o Odola emateko eguna.
- o AEK-Zilegi eskola: ardo dastaketa ikastaroa.

Azaroa 6/15/20/29 noviembre

- o Gazte Txokoa: Play Station.

Azaroa 7 noviembre

- o Hernanialdeko AEKko ikasle eta irakasleak Miramon Parke Teknologikora.

Azaroa 7-8 noviembre

- o Gazte Txokoa: fletxa konponketa.

Azaroa 8 noviembre

- o Txirrindularitza. 12-13 urteko neska-mutilei gonbitean txirrindularitzan hasteko (JOCC).
- o *Inkiszioa: gorputza eta feminismoa* hitzaldia (Josebe Iturrioz) Ikatza liburugunean.
- o Mintzapraktikarako taldea martxan Ereñotzun (Olak Auzo Elkarteak).
- o Gotzon Huegunen *"Ura eta Egurra"* erakusketaren inaugurazioa Donostiako Aquariumean (2013ko urtarilaren 12ra arte).

Azaroa 8-9 noviembre

- o Hainbat lan egiteko, A-15 bariantea moztuta.

Azaroa 9 noviembre

- o Aitor Ruiz de Eginola inaugura una nueva exposición escultórica en Donostia.
- o Cena de San Huberto en Txantxangorri.
- o *Hernani'n Musik* Biterin: Satxa Soriazu eta Jorge Abadias Jazz Quartet. El cuarteto presenta su trabajo *Zuri*, en el Koldo Mitxelena, el 11 de noviembre.
- o Enkartzelada plaza abiatuta: *"Gaixo larriak eta kondenatutakoak osatzen dute presoak etxera"* (Hernaniko preso eta iheslariaren senideak).

Azaroa 10 noviembre

- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Kalek kale kantari.
- o 46ko kintoen bazkaria.
- o Ereñotzuko eskolan ibilitako emakumeen bazkaria.
- o Euskal Herrian bizi diren poloniarrek elkartzen dira Hernanin, Santa Barbara elkarteak.
- o Gazte Txokoa: futbito txapelketa.
- o Remonte. Inicio del Campeonato de Parejas-Gran Premio ORONA, en Galarreta. La final se juega el 22 de diciembre: Endika Barrenetxea eta Javier Urriza campeones.
- o Escalada. Campeonato de Euskadi de Búlder: Antton Zabala ganador en categoría senior.
- o Pala. Emakumea Pilotari Txapelketa hasi da.
- o Cricket jokoa, kultura ezberdinak ezagutzeko eta euskara indartzeko, Gabriel Zelaian (Banaizbagara Elkarteak).
- o Erromeria (San Joan Konpartsak).

Azaroa 10-11 noviembre

- o Zinea Biterin: "Venganza, conexión Estambul" eta "Los tres chiflados".

Azaroa 10/17 noviembre

- o Lan saio ireki eta parte-hartzaileak jai-eredua zehazteko eta adosteko (Hernaniko Udala).

Azaroa 11 noviembre

- o Beloki mendira irteera gazteentzat (Mendiriz Mendi).
- o Behobia-Donostia lasterketa: 184 hernaniar iritsi dira helmugara.
- o San Martin Eguna ospatzen dute Martindegin.
- o Concurso "Imanol Cover" en Donostia: Ainara Ortega y Satxa Soriazu son los ganadores.
- o Gazte Txokoa: zinemara.

Azaroa 12/14 noviembre

- o AEK-Zilegi eskola: "Izan zaitetz DJ" saioak.

Azaroa 13 noviembre

- o Txantxillako alokairuko 10 etheen zozketa udaletxeko pleno aretoan; ia 200 pertsona eman dute izena.
- o Euskadi Literatura Sariak; Arantzazu Royok, Xabier Olarrarekin batera, Itzulpeneko Euskadi Saria jaso du, *Alaa El Aswaniren Jakobian eraikina* eleberriaren itzulpenagatik.

Azaroa 13-14 noviembre

- o Gazte Txokoa: mural diseinua.

Azaroa 14 noviembre

- o Haur nutrizioari buruzko hitzaldia, Lurreko dendan (Idoia Larrañaga).

Azaroa 14-15 noviembre

- o Cortes de tráfico en la autovía del Urumea, en la variante de Hernani.

Azaroa 14-16 noviembre

- o Ur sarean obrak egiten ari direla eta, uraren presioa jaitsi egin daiteke Plaza Berritik beherako etxeetan.

Azaroa 14-28 noviembre

- o Erakusketa Biterin: Muralak (Daniel Martínez).

Azaroa 16 noviembre

- o Gazte Txokoa: eskumuturrekoak egiteko tailerra.
- o 2012/13 kurtsoko Guraso Eskola martxan, Inmakulada Ikastetxean.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera" (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).
- o Garagardo Festa eta Garbiñe Etxeberriari (Errealeko nesken futbol taldeko koordinatzailea) omenaldia Karobi elkartearen.

Azaroa 16/23/30 noviembre

- o Zine zikloa, emakumea eta immigrazioaren bueltan: "Compañeras de viaje", "Españolas en París" eta "Flores de otro mundo" filmak Sandiusterrin (AMHER).

Azaroa 17 noviembre

- o Osiñagan, Urumea ibaia garbitzeko deialdia (URGARDEN Taldea).
- o Xabier Salillas Monakoko bederatzi eguneko lasterketan: hirugarren postua lortzen du.
- o *Temblores* taldea Bodega tabernan.

Azaroa 17-18 noviembre

- o Zinea Biterin: "El fraude" eta "¡Piratas!".

Azaroa 17-18/22 noviembre

- o Santa Zezilia Egunaren bueltan (azaroaren 22an) kontzertuak: KANTUZ Abesbatza, Musika Banda, Txistulari Banda, Hernani Musika Eskola, Goiz Eguzki Abesbatza...

Azaroa 18 noviembre

- o Tomás Núñez y José Manuel Irigoyen vencen en el Concurso de Alubias de Tolosa.
- o Bizilagunak-La familia de al lado-Next door family (AMHER): atzerriko eta bertako familiek elkar ezagutzeko ekimena.
- o Gazte Txokoa: futbolin txapelketa.
- o Gipuzkoako XVI. Kantu Txapelketa, Donostiako Antzoki Zaharrean: Ane Galardi (Hernani) eta Nerea Berrotaran (Urnieta) irabazle.

Azaroa 19 noviembre

- o Hernaniko Udalak eta beste instituzioek akordioa sinatu dute Urumeako uholdeak saihesteko. Obrak 2013. urtean hasiko dira.
- o AEK-Zilegi eskola: ardo probaketa Mikel Salvadorrekin.

Azaroa 19-24 noviembre

- o Argazki erakusketa Biterin: Hernaniko Ibilbide Sarea.

Azaroa 19-25 noviembre

- o Semana Montañera-XXXIII Concurso de Fotografía (Mendiriz Mendi). Presentación de la red de senderos del Municipio. Salida montaña a Sara-Larrun Txiki.

Azaroa 20 noviembre

- o Literatur solasaldia liburutegian: "110. street-eko geltokia" (Iñaki Zabaleta).

Azaroa 21 noviembre

- o Mesa Subsectorial de Restauración, para agentes turísticos privados (restaurantes, sidrerías, bares,...) de la comarca, organizada por Behemendi.
- o Insomnioari aurre egiteko erremedioei buruzko hitzaldia Elkano 17 Emakume zentroan (Mikel Benito).
- o Izaro Arruarte, Gari Arruarte eta Ugaitz Errazkin presoen senideak izandako jazarpena salatzen du.
- o Literatur solasaldia liburutegian: "Tierra desacostumbrada" (Jhumpa Lahiri).

Azaroa 21-22 noviembre

- o Gazte Txokoa: ispilu tailerra.

Azaroa 22-24 noviembre

- o Kulturarteko Azoka (Nabarrherri).

Azaroa 23 noviembre

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera" (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Azaroa 23-25 noviembre

- o Zinea Biterin: "A Roma con amor" eta "Diario de Greg. Día de perros"

Azaroa 24 noviembre

- o Bigarren eskuko azoka Atsegindegín.
- o Ibilbide gidatua Akola, Alkatxurain eta Larregaingo megalitoak, saroiak eta artamugarriak ezagutzeko (Luis Mari Zaldúa, Gipuzkoako Parketxe Sarea Fundazioa).
- o SORTUren prozesu eratzalea dela eta, batzarra Urumea ikastolan.
- o Gazte Txokoa: argazki rallya (gaia: udazkena).

Azaroa 25 noviembre

- o Emakumeen Aurkako Indarkeriaren Kontrako Nazioarteko Eguna: kontzentrazioa eta kalejira (Kafeta Feminista-Txoko Feminista).
- o Hernaniar ugari Donostiako Maratoian eta 10 km-ko proban.
- o Gazte Txokoa: Txuri-urdinera patinatzeraz.

Azaroa 25-27 noviembre

- o Triduo en honor de la Virgen Milagrosa en la parroquia.

Azaroa 26 noviembre

- o Emakumeen aurkako indarkeriaren kontrako nazioarteko egunaren bueltan, zine foruma Biterin (Udaleko Berdintasun Kontseilua).

Azaroa 26-29/1 diciembre

- o GPS ikastaroa (Jexux Azkue, Mendiriz Mendi).

Azaroa 27 noviembre

- o Udal plenoak, desjabetzen inguruko mozio bateratua onartzen du.
- o Ipuin kontaketa liburutegian (Lur Korta).

Azaroa 27-28 noviembre

- o Gazte Txokoa: txapa tailerra.

Azaroa 27-29 noviembre

- o *Pertsona helduen jokaera aldatetei nola aurre egin* ikastaroa Biterin (ONGINTZA).
- o Antzerki zikloa Biteri kultur etxean: "André & Dorine" (Kulunka Teatro), "Zu ere On Kixote?" (Agerre Teatro) eta "Diálogos con mi barriga" (Javier Merino).

Azaroa 28 noviembre

- o Dos personas arrestadas por robar un vehículo.
- o *Drogak, familia, heziketa eta bullyn* ikastaroa Sandiusterrin (ONGINTZA).

Azaroa 28/30 noviembre

- o Hernaniko Parrokiarteko formazio astea.

Azaroa 29 noviembre

- o Iratxera irteera (Goiz Eguzki).
- o Traslado desde Francia a Beñat Aginagalde, y es puesto a disposición de la Audiencia Nacional, que decreta su ingreso en prisión.
- o Araian izandako erahilketa salatze kontzentrazioa Plaza Berrian (Udala-Berdintasun Kontseilua-Txoko Feminista-Kafeta Feminista).
- o Andoni Olariagaren hitzaldia Biterin (NATZA).

Azaroa 30 noviembre

- o Emakumeentzako Jabetze Eskola: mugimendu tailerra.
- o SORTUren prozesu eratzalea dela eta, batzarra Larremendi kalea 11ko lokaletan.
- o Gazte Txokoa: munduko puzzlea.
- o Kontzentrazioa plazan: "Indarkeria sexista, milaka aurpegi" (HERRIRA-Txoko Feminista).

Azaroa 30-2 diciembre

- o Natación. Itsaso Tolosa en el Campeonato de España de Invierno, en Mallorca.

ABENDUA / DICIEMBRE

- Incertidumbre entre los trabajadores de Transportes OCHOA, a la espera de su cierre definitivo.
- AHTko obrak direla eta, Akarregiko bizilagunek "etxetik gero eta gertuago entzuten ditugu danbatekoak;... abisurik eman gabe egiten dituztela leherketak edozein garaitan" diote.
- ORONA-Get Up Lehiaketa. ORONAK eta Mondragon Unibertsitateak hiru ingeniero gazte saritzen dituzte.
- EAJK eta H1lek salatzen dute kale garbiketan murrizketak egitea.
- La nueva Guía Repsol otorga dos "soles" al restaurante Fagollaga.
- Elias Querejeta miembro de honor de la Academia de Cine.
- Igeriketa klubeko loteria lapurtu dute, kiroldegiko taberna-tik; baliogabetu dituzte zenbakiak eta salaketa jarri dute.
- La gimnasta Maialen Zabala logra el segundo puesto en el Campeonato de España de categoría base de conjuntos, con el CRG Donosti.
- Atletismoa. Lehenengo postua (210 km eta 860 m) eta errekor berria (lasterketako 12. orduan: 118,349 km) lortzen ditu Eva Esnaolak, Bartzelonako 24 orduetan.
- Espainiako Estatuan COVIRANek egiten dituen 600 euroko 100 saritako bat Portu auzoan.
- Musika Eskolako ikasleek emaitza ederrak lortzen dute Arrasateko Akordeoi Txapelketan.
- Tiro olinpikoa. Aimar Matxiok (9 urte) Gipuzkoako Tiro Olinpiko Txapelketa irabazteaz gain, Euskadiko puntu errekorra lortzen du.
- La plataforma *FlipOver.org*, a través de Pausoka Elkarte, busca captar 150.000 euros para la creación de un centro de rehabilitación infantil de enfermedades especiales en Hernani.
- Hernanin bizi den Iñigo Legorburuk Mutrikuko Okelar Bertsopaper Lehiaketako bigarren saria irabazten du: "Hitzen ekonomian".

- Komikigintza. Ainara Azpiazu *Axpi*-k irabazten du Galtzakomik Saria eta Arrasateko Sexismoaren Kontrako Komiki-tiren Lehiaketa.

Abendua 1 diciembre

- o Ehunezko apaingarri tailerra (Sasoiko Zentroa).
- o Ixak Salaberriaren (Fagollaga Jatetxea) ikastaroa BCCn (Basque Culinary Center).

Abendua 1-2 diciembre

- o Judoa. Erakustaldia eta Gipuzkoako Txapelketa kiroldegian: Hernaniko eta inguruetako 400 judoka elkartuko dira.
- o Zinea Biterin: "Lo imposible" eta "Blancanieves-Mirror, Mirror".

Abendua 2 diciembre

- o Biriatu-Ibardin mendi irteera gazteentzat (Mendiriz Mendi).
- o XXXIII. Pablo Lasa Artisau Azoka, Atsegindegin: 25 artisau.
- o Hernaniko Gazteen XVIII. Dantza Txapelketa, Plaza Berrian: 32 dantzari.
- o "Prevención de la violencia y el maltrato hacia las mujeres inmigrantes", taller organizado por AMHER, en Transparcar.
- o Gazte Txokoa: txu-txun-peta jolasa.

Abendua 3 diciembre

- o Euskaren Eguna. Udaletxea itxita, eta kiroldegia arratsalde. Festa institutuan eta Inmakuladan.
- o Desgaintasunaren Nazioarteko Eguna. Zineforuma Biterin: "Apaga la luz y verás" (KOXKA Elkarte).

Abendua 4 diciembre

- o Odola emateko eguna, anbulatorioan.
- o 2013ko aurrekontua aurkezten du Diputazioak, Sandiusterrin.
- o Gazte Txokoa: Play Station.

Abendua 4-13 diciembre

- o AEK-Zilegi eskola: berrerabilpen zentroaren eta denbora bankuaren inguruko hitzaldiak.

Abendua 5 diciembre

- o *Hernani'n Musik* Biterin: *Gauetz Operan*.

Abendua 5-6 diciembre

- o Gazte Txokoa: egutegiak egiteko tailerra.

Abendua 6 diciembre

- o Konstituzio eguna, udaletxea irekita. Kazerolada (HIMA Taldea).

Abendua 6-9/8-9 diciembre

- o Zinea Biterin: "Lo imposible" / "Hotel transilvania".

Abendua 7 diciembre

- o Detenido en hernani por conducir fumando un porro y sin carné (retirado por orden judicial), con su hija de ocho años.
- o Gazte Txokoa: eskumuturrak egiteko tailerra.
- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Dispersioaren aurka, estatus

politikoaren alde, euskal presoak Euskal Herrira" (LAB).

- o Kontzentrazioa Zinkoenean: "Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera" (Hernaniko preso eta iheslari politikoaren senideak).

Abendua 7-2 enero 2013

- o ERRAPIA taldeko artistak Andoaingo Bastero kulturgunean.

Abendua 8 diciembre

- o Behemendi azoka Plaza Berrian.
- o Bola eta Toka Eguna Gabirian. Jose Ugaldek eta Miguel Burugainek saria jasotzen dute.
- o Euskal kantuak ikasteko hitzordua Txema tabernan (Banaizbagara Elkarte).

Abendua 10 diciembre

- o 2013ko aurrekontua aurkezten du Udalak.
- o Saharako janaria biltzeko kanpaina martxan (2013ko urtarrilaren 18ra arte); laguntzaileak falta dira.
- o Alberto Plazaren argazkiak ikusgai Kitto tabernan.

Abendua 10-11/13 diciembre

- o Adiskidetze sakramentuaren ospakizunak San Juan Bataiatzailean-San Jose Langilean / San Antonion.

Abendua 10/17/19 diciembre

- o Hitzaldi zikloa Biterin: "Nafarroaren eragina Euskararen bilakaeran" (Koldo Zuazo), "Eta 1332an Hernani erre zuten" (Jesús Mari Gómez) eta "Orreaga 778 – 824" dokumentala (Hernani Errotzen).

Abendua 10-21 diciembre

- o Pintura eta marrazki erakusketa Biterin (Luis Errazkin).

Abendua 11 diciembre

- o Guatemalari buruzko hitzaldia (Miquel Cortes) eta bideo emanaldia Biterin (Hirugarren adina, hirugarren Mundurako-Fe y Alegria).
- o *Erabileraren gakoak: zazpi ebidentzi* hitzaldia Biterin (Xabier Amuriza).
- o AEK-Zilegi eskola: *Keinu bidezko komunikazioa* haurrekin ikastaroa, Biterin.
- o Gazte Txokoa: murala prestatzea.

Abendua 11/13 diciembre

- o Hitzaldiak, kartzelan emakumeek bizi duten egoerari buruz, Ikatzia Liburugunean (Irati Tobar eta Aitziber Plazaola).

Abendua 12-13 diciembre

- o Gazte Txokoa: murala margotzea.

Abendua 13 diciembre

- o Feria de Santa Lucia en Zumarraga-Urretxu. Maddi Iradi vencedora del concurso de frutas de Zumarraga.
- o Hernani 2012 urtekariaren aurkezpena udaletxean (Udal Artxiboa).
- o "Barrura begiratzeko leihoak" filma ikusgai Biterin (NATZA).

Abendua 13-14 diciembre

- o Alerta amarilla y naranja por vientos.

Abendua 14 diciembre

- o I. Hernaniko Kirol Sariak. Hiru sari, Hernaniko kirolarien lana eskertzeko: Kirol Saria (errugbi taldeak), Babes Saria (kross antolatzaileak) eta Hernani Saria (Ricardo Ramos, CD Hernani). Dorleta Ugalderen (Eusko Jaurlaritzako Kirol teknikaria) hitzaldia: "Emakumea eta kirola: parekidetasuna sustatzeko ekimenak".
- o Gazte Txokoa: Play Station.
- o Gabonetako kontzertua Milagrosan: HERNASAX eta Jorge Pacheco perkusio-jolea.
- o HERBNANI Elkartearen aurkezpena eta batzar informatiboa Akarregiko lekalean, Cannabisaren onura terapeutikoak azpimarratzen du elkarteak.
- o Enkartzatuta herrian barrena, plazatik abiatuta: "Gaixo larriak eta kondena osoa beteta duten presoak etxera" (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Abendua 14-16 diciembre

- o Zinea Biterin: "Amanecer" eta "Luke eta Luci".

Abendua 15 diciembre

- o Haurrentzat antzerkia Bierin: *Bikokote*.
- o Bigarren eskuko azoka, eta jostailuen merkatu txikia (PAUSOKA Elkartea).
- o SORTUren prozesu eratzailea dela eta, ildo politikoei buruzko eztabaida Larramendi kalea 11ko lokaletan. Honen inguruko bozketa, abenduaren 19an egiten da, arkupeetan.
- o Olentzero eta Jaiotza jartzeko deia Atarrabiyo parkean (Iturritxo Elkartea).
- o Errugbia probatu nahi duten neskentzat deialdia Landaren.
- o Kalez kale kantari.
- o Santo Tomas eguna gaur ospatzen dute San Joan Konpartsakoek.
- o Ttarla Dantza Taldea: urteko emanaldia plazatik abiatuta, kalean zehar umeak dantzan.
- o Erromeria (San Joan Konpartsa).
- o Gazte Txokoa: zinemara irteera.
- o Mikel Aranbururi omenaldia eta kontzertuak Atsegindegin (Peña MUJICA eta Anboto taberna).

Abendua 15-16 diciembre

- o Judoa. Gipuzkoako eta Euskadiko Txapelketa(k) kiroldegian: Ferreiro, N. Eizagirre, M. Iribarren eta Z. Urdangarin txapeldun (Gipuzkoako Taldetako Txapelketan).
- o Zinea Biterin.

Abendua 16 diciembre

- o Ruta del Vino y del Pescado (GR-38), segunda etapa entre Mendata y Durango (Mendiriz Mendi).
- o Arrauna. Gipuzkoako Federazioaren Saria, Tolosan: Hernaniko neskek estropada irabazten dute infantil-kadete mailan.
- o Kromoak trukatzeko aukera, plazan.

- o Santo Tomas eguna gaur ospatzen dute Sorgintxulon.
- o Gazte Txokoa: ping-pong txapelketa.

Abendua 17 diciembre

- o Kiroldegiko frontoian obrak egiten ari direla eta, itxita 2013ko urtarrilaren 5era arte.
- o AEK-Zilegi eskola: *Keinu bidezko komunikazioa haurrekin*, Biterin.
- o Gabon Kanten Jaialdia parrokian (KANTUZ Abesbatza eta herriko eta ikastetxetako koruak).

Abendua 17-19 diciembre

- o Debido a las obras de desdoblamiento en la variante de Hernani, se producen cortes en la misma (GI-131).
- o KUTXA Ekoguneak, baratza modu ekologikoan egiteko lursail banatuko ditu herritarren artean, 2013. urtean.
- o Produktu bilketa Martuteneko presoentzat, Parrokiko bulegoan.

Abendua 18 diciembre

- o Literatur solasaldia liburutegian: "Marina Suderaren amets urratuak" (Joxe Belmonte).

Abendua 18-19 diciembre

- o Gazte Txokoa: Gabonetako eskulanak.

Abendua 19 diciembre

- o Gabonetako kontzertua Milagrosan: musika eskolako teklatu taldea.
- o Bertsogintza. Umeen saioa (Bertsolata, Iraulio Panttalone Bertso Eskola).
- o Gabonetako kontzertua Ereñotzuko elizan: Txirrita Eskolako ikasleen abesbatza, Doinu Zale Musika Eskolako ikasleak eta irakasleak eta Ozenki Abesbatza.

Abendua 20 diciembre

- o Gazte Txokoa: truke azoka.
- o Gabonetako jaialdia eta Santo Tomas eguna Inmakulada ikastetxean.
- o Plenoa: 2013ko Udal aurrekontuaren hasierako onarpena: 30,099.483 euro.
- o Edo! Argitaletxearen aurkezpena eta Gari Garaialderen "Zu ikusteko bidean" argazki liburuaren aurkezpena Ikatz liburutegian.
- o Natur eta abentura kirol talde berri bat sortu da herrian; talde honen aurkezpena Kide kafetegian.
- o Adierazpen eguna (HERRIRA).
- o Gabonetako zozketa, bost saski eta 60 oparitik gora (BERRIAK-Hernaniko KRONIKA).
- o Txalaparta Party Aparta Garin tabernan.
- o *Bertso gutziak*, bertso afaria Basque Culinary Centerren (Bertsolata, Iraulio Panttalone Bertso Eskola).

Abendua 21 diciembre

- o Santo Tomas eguna... Lizeagan (Gibelalde Elkartea), Gazte Txokoan eta Goiz Eguzkin. Feria de Santo Tomás en Donostia: Juan Galdeano vencedor del concurso de miel, y Maddi Iradi, del de frutas.
- o Atletismoa. XXXII. Cross Beach, Donostiako hondartzetan:

Yohanes Merino eta Anartz Artola podiumean.

- o Kontzentrazioa Zinkoenean (Hernaniko preso eta iheslari politikoen senideak).

Abendua 22 diciembre

- o Gazte Txokoa: Adarra mendira egun pasa.
- o Igeriketa. Hernaniko XVI. Saria: 180 igerilari kiroldegiko igerilekuetan.
- o Encuentro en la sede socialista, para despedir el año 2012, y dar la bienvenida al 2013 (PSE-EE).
- o Gabonetako kontzertua Milagrosan: Musika Banda eta Ozenki Abesbatza.

Abendua 22-23 diciembre

- o Zinea Biterin: "Pura vida" eta "Saxana y el libro mágico".

Abendua 23 diciembre

- o XXXIV Campeonato de caza menor con perro en Epelerreka y Usoko erreka (Txantxangorri).
- o Olentzero Lehiaketa Lizeagan (Gibelalde Elkartea).
- o Txistorrada Portu auzoan, eta Gabonetako saski baten zozketa.
- o Gabonetako kontzertua Milagrosan: Txistulari Banda eta akordeoi-jolea.

Abendua 24 diciembre

- o Truke azoka plazan (Gazte Asanblada).
- o Olentzero baserriz baserri (Bertsolata, Iraulio Panttalone Bertso Eskola).
- o AEK Euskaltegia: Mariskadaren zozketa.
- o Olentzero kaleetan barrena (Ttarla Dantza Taldea).
- o Gabon kantak Agustindarren elizan (Parrokiko Abesbatza).
- o Gabon gaueko kale buelta (KANTUZ Abesbatza).
- o Olentzero eta mariskadaren zozketa (HERRIRA).
- o Gabon gaueko erronda (Musika Banda).

Abendua 25 diciembre

- o Eguberri Eguneako Alborada (Musika Eskolako txistulariak).
- o Bailea Goiz Eguzkin.

Abendua 26 diciembre

- o Umeentzako zine emanaldia Lizeagan (Gibelalde Elkartea).
- o Gazte Txokoa: Play Station.
- o "Barrura begiratzeko leihoak" filma ikusgai Biterin (NATZA).

Abendua 26-28 diciembre

- o Kirol ludoteka kiroldegian.
- o Gabonetako ekintzak Portu auzoan (malabare saioa eta...).
- o Gazte Zukgua Astea. Prozesu eratzaile ezagutu eta ekarpenak egiteko aukera.

Abendua 26-30 diciembre

- o Negulekuak, Gabonetako "udalekuak" (DOBERA).

Abendua 27 diciembre

- o Errepidea moztuta, egun osoa, Itxasburu parean.
- o Haurrentzat tailerrak udaletxeko arkupeetan.

- o Ozenki Abesbatza Kixkal tabernan.

Abendua 27-28 diciembre

- o Errugbia. Gipuzkoako Kirol Kazetarien Elkartek Hernaniko Errugbi Taldea saritzen du. Hernaniko jokalaria asko (kadeteak, jubenilak, seniorrak eta neskak) Euskadi eta Espainiako selekzioetara.
- o Haur txokoa Iturritxo elkartearen.
- o Gazte Txokoa: futbol txapelketa.

Abendua 28 diciembre

- o Karobi Elkartek 12 urte betetzen ditu.
- o Lau zutabeko kalejira eta ekimena plazan "herriko preso eta iheslarien giza eskubideen errespetua eta etxeratzea lortzeko" (HERRIRA Mugimendua).
- o Bertsogintza. Elkartea Arteko Txapelketa Sagastialde elkartearen (Bertsolata, Iraulio Panttalone Bertso Eskola): Aitor Mendiluze (Etxeberri Elkartea) garaile.

Abendua 29 diciembre

- o Autodefentsa tailerra (*Kaleak berreskuratzen ari gara* kanpaina, Txoko Feminista).
- o Arrauna. Batel estropadak Elorrabain: 35 talde arraunean. Hernaniko neskak irabazle, 3 kategoriatan.
- o Gazte Txokoa: krepeak egiteko tailerra.
- o Emakume Pilotari torneooko finalak Donostian, Atano III frontoian. Lehenengo mailan, Pagola-Mendizabal txapeldun; bigarrenen, Tijero-Errazti.
- o Futbola. XXXIX. Labaien Memoriala Zubipen.
- o Hernaniko Kristau Ebanjeliko Elizak 30 urte bete ditu; ospatze ekitaldia Milagrosan.
- o Bertsogintza. *Historiaren hari zahar hori*, bertso musikatuak (Imanol Kamio, Aitor Atxaga eta Eñaut Agirre; Bertsolata, Iraulio Panttalone Bertso Eskola).

Abendua 29-30 diciembre

- o Zinea Biterin: "La vida de Pi" eta "Lily y el pequeño unicornio".

Abendua 29/31 diciembre

- o Erremontea. Buruz buruko III. Mastersa Oriamendi, Galarretan (finalerdiak).

Abendua 30 diciembre

- o Futbola. Joxean Arabiatore I. Txapelketa: infantil mailako neskak Zubipen.
- o Txistu kontzertua udaletxeko arkupeetan (Musika Eskolako Txistulari Taldea).
- o Musika Eskolako Abesbatza Tolosako Topic-en: bi ipuin musikatu kantatzen dute Hernaniko neskek.
- o Gazte Txokoa: Twister jokoa.

Abendua 31 diciembre

- o Presoen aldeko martxa Martutenera. Ekitaldia Nafar kalean, falta direnak, preso daudenak, iheslariak,... gogoratzeko.
- o Tiro al plato. Tirada (modalidad de mini-foso) en Santa Barbara: tirada histórica ya que puede ser la última que

se realice en el campo de tiro de Santa Barbara. José Antonio Aranburu es el vencedor.

- o Atletismoa. Orioko San Silbestre proban Ibai Alba txapeldun; Sergio Roman hirugarren Donostian. Ibai Albak irabazi du Euskal Herriko lasterketen liga. Sergio Romanek, Gabonetako liga.
- o Urtezahar eguneko erronda (Hernaniko Ohitura Zaharrak eta Iraulio Panttalone Bertso Eskola).
- o Urte zahar gaueko festa Karbonera etxean.

